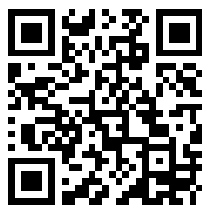

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

GoogleTM books

<https://books.google.com>

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsatt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsatt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk <http://books.google.com/>

**THE UNIVERSITY
OF ILLINOIS
LIBRARY**

839.705
SA
J.5-6

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS

S A M L A R E N

TIDSKRIFT

UTGIFVEN

AF

SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPETS ARBETSUTSKOTT

SJÄTTE ÅRGÅNGEN

1885

UPSALA 1886.
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET,
EDV. BERLING.

Innehåll.

	Sid.
Redogörelse för Svenska Literatursällskapets årsmöte	1.
Om kopparsticken i Suecia antiqva et hodierna. Af G. E. KLEMMING	4.
Svenska Tungomåls-gillet. Af H. HERNLUND	25.
Några anteckningar om Dalins »Svenska Friheten». Af H. HERNLUND	42.
Huru fru Nordenflycht fick statspension. Af H. HERNLUND	52.
Medeltidsstudier. Af H. SCHÜCK. 1—4	60.
» » » 5—7	156.
Thorilds Juris Kandidatexamen i Upsala. Af E. LEWENHAUPT . . .	73.
Bref från Leopold till J. Axelsson Lindblom. I. Af E. LEWENHAUPT	77.
Smärre meddelanden (Mörks Prins Theodorik; Fru Nordenflycht till Fischerström). Af H. HERNLUND	170.
Goda Råd gifna Vadstena kloster af biskop Henricus Tidemanni. Af G. E. KLEMMING	174.
Kort Extract etc. Af G. E. KLEMMING	178.
Genmäle. Af K. WARBURG.	185.
Svar. Af H. HERNLUND	187.
Svensk literaturhistorisk bibliografi. IV. 1883. Af E. H. LIND.	
» » » V. 1884. Af E. H. LIND.	
Ledamotsförteckning för 1885.	

Härjämte medfölja såsom särskildt bihang för 1885:

- 15- och 1600-talens Visböcker: II. Bröms Gyllenmärs Visbok. 2 h.
 Samlade Dramer af J. Messenius. 1 h.
 Bref rörande Nya skolans historia. 1 h.
-

Redogörelse för Svenska Literatursällskapets årsmöte.

Den 30 April 1885 sammanträdde Svenska Literatursällskapet i Upsala till sitt femte allmänna årsmöte, hvarvid först af sekreteraren upplästes:

Årsberättelse för arbetsåret 1884—1885.

Under det nu tilländalupna femte arbetsåret har Svenska Literatursällskapet sökt förverkliga det mål, det satt sig före, genom utgifvande af dels ett häfte af »Samlaren» med bidrag af Överbibliotekarien D:r G. E. Klemming, Bibliotekarien D:r El. Tegnér, Docenten H. Schück och D:r E. Meyer, dels häftena 2 och 3 af G. Benzelstjernas Censorsjournal jämte namnregister och en inledning: »Några anteckningar rörande censurväsendet i Sverige före Gustaf Benzelstjernas verksamhetstid 1737—1746» af v. Bibliotekarien L. Bygdén. Dessutom har Sällskapet i förening med Landsmålsföreningarne fortsatt utgifvandet af 15- och 1600-talens Svenska Visböcker genom att till trycket befordra häftet 2 af Harald Oluffsons samt häftet 1 af Bröms Gyllenmärs visböcker.

Årsafgifter hafva under året erlagts till ett antal af 344.

Äfven detta år står sällskapet i tacksamhetsskuld till dem bland dess literäre medarbetare, som utan ersättning lemnat det samma bidrag och härvidlag har sällskapet att med särskild tacksamhet ihågkomma Överbibliotekarien G. E. Klemming.

Arbetsutskottet har under året haft 3 sammankomster.

Upsala som ofvan
Eugène Lewenhaupt.

Sedan årsberättelsen blifvit godkänd föredrogs följande Revisionsberättelse.

Undertecknade, utsedde att granska *Svenska Literatursällskapets* räkenskaper för arbetsåret 1884—1885, få efter fullgjordt uppdrag afgifva följande

Revisions-Berättelse.

Sällskapets *inkomster* under femte arbetsåret 1 maj 1884—30 april 1885 hafva enligt oss förelagda räkenskaper varit:

Saldo från föregående år	1,851: 28
Årsafgifter af 310 medlemmar	1,550: —
Tilläggsafgifter för finare exemplar	9: —
Af Svenska Akademien för 20 exemplar	100: —
För genom bokhandeln försålda exemplar	110: 20
Räntevinst	32: 19
Summa Kronor	3,652: 67

Sällskapets *utgifter* under samma tid hafva varit:

Författarearvoden	212: —
Boktryckares räkningar	2,046: 95
Bokbindares räkningar	13: 24
Postporto	48: 44
Arvode åt kommissionärer i Upsala och Stockholm . .	75: —
Fraktkostnader m. m.	41: 07
Renskrifning	2: —
Saldo behållning a) innestående i Upl. ensk. bank	1,143: 19
b) kontant i kassan	70: 78
Summa Kronor	1,213: 97
Summa Kronor	3,652: 67

Räkenskaperna utvisa således en behållning af kronor 1,213: 97, hvartill kommer, att årsafgifterna från Finland ännu ej influtit. För bedömandet af Sällskapets ekonomiska ställning måste likväl ihågkommas, att kostnaderna för Sällskapets senaste publikationer ännu ej blifvit guldna.

Revisorerna tillstyrka, att Sällskapet måtte bevilja Skattmästaren full ansvarsbefrielse för det tilländalupna arbetsåret.

Upsala den 30 april 1885.

Otto Hoppe.

Axel Andersson.

I följd häraf meddelades full ansvarsbefrielse åt skattmästaren.

Vid den i stadgarnes § 4 föreskrifna lottningen afgick Docenten *H. Schück* ur arbetsutskottet, dit han dock åter invaldes.

Till revisorer för nästa år utsågos Docenten *C. Wahlund* och Fil. Kand. *O. Hoppe*

Såsom hvilande till nästa årsmöte antogs ett väckt förslag att ur stadgarnes § 2 skulle sista meningen: »Af de influtna årsbidragen afsattes $\frac{1}{6}$ att bilda en fond för oförutsedda behof» utgå.

Vid arbetsutskottets d. 4 juni hållna sammankomst omvaldes Professor *C. R. Nyblom* till ordförande och Bibl. Amanuensen Grefve *E. Lewenhaupt* till sekreterare, hvarjämte till skattmästare efter Adjunkten *P. A. Geijer*, som önskade afgå från denna plats, valdes Bibl. Amanuensen Dr *A. Andersson*. Utskottets öfriga medlemmar äro Vice Bibliotekarien *L. Bygdén* och Docenterne *H. Schück* och *A. Norén*.

E. L.

Om kopparsticken i Suecia antiqua et hodierna.

Vårt äldsta och ännu i dag största praktverk,¹ Suecia antiqua et hodierna, ger föga eller intet besked om sin tillkomst och utgifning. Allmänt känt är dock, att en af Sveriges stormän, Erik Dahlberg, var dess upphofsman, ehuru han ej upplefde dess utgivande. Fullfärdigt blef väl verket aldrig, men de 354 blad, som under loppet af 49 år, 1667—1715, blifvit stuckna i koppar, samlades och utlemnades som dyrbara gåfvor under de följande åren. Redan förut, kring 1710. hade dock några exemplar utgått med mindre antal kopparstick.

Dahlberg nämner intet om arbetets begynnande, men fullt säkert är att hans underhandlingar med kopparstickare i Paris 1667 gällde icke allenast Carl Gustafs historia utan äfven Suecia-verket. Han ankom till Paris 10 Aug. sagda år och »begannte genast sitt anförtrodda ärende att förrätta och arbetet till kopparstickare att förtinga», enligt hans egna ord i sin dagbok. Ett af de första bladen till Suecia är gamla Upsala högar, om hvilket vi hafva vitnesbörd i en skrifvelse den 21 Augusti 1668 från Antiquitets-Collegium till M. G. De la Gardie så lydande: »Sedan haffwer E:^{re} högGrefl. Excell. i sitt andre bref gunsteligen oss comunicerat een afrijtning uppå Gambla Upsala högar och Morastentar som Öfwerst. Leutnanten Hr. Daleberg hafver afrijtat, och nu i kopparstyckier tryckia lätit, der om E:^{re} högGrefl. Excell. wårt eenfaldige betänckiande fordrar; Så hafwe wij bem^{te} delineation öfse^{dt}, och först befinna, att icke Otta jämpustora jordhögar wijd Gambla Upsala äre, som i kopparstycket synes, uthan allena dee

¹ Thersners Fordna och närvarande Sverige har visserligen 367 blad, men kan knappast kallas praktverk.

3 stora konungzhögar, som så fierran ifrån, som närwarandes af allom wäl skönjes kunna. Men dee andre 5, som Sunnen före äre tillagde i kopparstycket finnes af fast mindre högdh, widd och anseende, än dee andre, så att dee icke eens äre till nämpnandes emot dee andre 3 och äre desse små högar icke allenast 5, uthan fast flere, på een wdd Sunnan om på Åsen.

2:do Morastentar anlangande, så finnes dee uthj detta kopparstycke fast många införde, som hwarecken nu, eller i långlig tijd der warit hafwa.

Sedan hafwer Assessoren h^r Axehielm oss nylig presenterat 4 kopparstycke¹ på Morastentar såsom dee i hans Sal. Swärfaders [J. Bures] tijd hafwa der warit, men icke nu alle tillstädes eller oskadde.»

Oaktadt denna svåra kritik förblef kopparsticket oförändradt och ingår så ännu i dag uti boken. Det är, fullt säkert, gjordt på A. Perelles atelier i Paris.

Nästa datum vi hafva för arbetets fortskridande är den 31 Dec. 1671, då 28 plåtar, förvarade i 7 förseglade lådor, voro af Dahlberg insatta i archivo.

De 28 plåtarna voro:

Frontispicen till verket. Sveriges riksvapen. Brahehus. Djursholm. Hammarby o. Hornsberg. Hessleby, Jacobsdals växthus. Mörby o. Margretelund. Nyköping. S. Olofs hjelm. Salesta och Hanesta. Stockholm. Bygnader deri: S. Båths hus. De la Gardies palats, norra sidan. Katarina kyrka. A. Oxenstiernas hus. Riddarholmskyrkan. Riddarhuset mot vatnet. Rosenhanes hus. I Strengnäs: Gyllenhjelms grafkor. Svartsjö. Säfstaholm o. Sjösa. Sätuna o. Säby. Södermanlands vapen. Ulfunda. Upsala domkyrka. Thors bild. Vibyholm.

Af dessa 28 plåtar lär Gyllenhjelms grafkor hafva förkommit, ty den nu befintliga är stucken af Aveelen 1699. — Salesta—Hanesta har blifvit kasserad; ty Salesta ombygdes och stacks ånyo

¹ De finnas ännu i Antiquitetsmuseum. Se Ur en antecknares samlingar, Upsala 1880—82, sid. 63.

af Swidde 1693, 94 på 3 blad. Hanesta har under namn af Hanstaviik förenats på ett blad med Fiholm af E. Reitz 1695. De öfriga 26 äro från parisiska verkstäder.

Den 8 April 1681 inlemnades i Fortifikationskontoret, hvarifrån de behöfliga medlen utbetalades, 36 plåtar eller 34 plancher:

Almarestäk och Arnö. Carlberg o. Krusenbergs. Eskilstuna och Gripsholm. Floda kapell. Görväln och Grönsö. Hesselbyholm. Hörningsholm. Jacobsdal 2 pl. Jacobsdal åt öster. Lindholm o. Lidön. Malma. Mörby. Ringsta o. Råfsnäs. Rosersberg. Rosersberg: Orthographia. Rörstrand och Rydboholm. Schelnora. Skokloster 2 pl. Stockholms slott åt öster. Dess borggård åt öster. Item åt vester. Stockholms bygnader: Ebba Brahes hus. Flemings hus. Riddarhuset mot staden. Wrangels palats. Stäke. Södertelje o. Trosa. Strengnäs o. Torshälla. Törsö. Waxholm. Wennarn o. Wik. Åkerö o. Ådö. Årsta o. Häringe. Ängsö o. Aspenäs.

Af dessa 36 plåtar har Stäke förmodligen blifvit kasserad eller förkommit, ty denna planch ingår ej i verket. De äro alla parisiska.

Nio år senare, då Örnshjelm för textens författande mottog den samlade materialen, i September 1690, hade tillkommit dessa 17 plåtar:

I Askersund: Soops grafkor. Bogesund o. Brunsholm. Drottningholm. Ekebyholm o. Ekebyhof. Ekholmen. Jacobsdal åt vester. Jacobsdals grotta. Sigtuna. I Stockholm: Bondes hus åt gården. Item åt gatan. Christinas triumfport. De la Gardies palats åt sjön. Slottet åt vester. Wrangels palats åt staden. Svartsjö borggård. I Upsala: h. Birgittas föräldrars grafsten. Örbyhus.

Af dessa har H. Padt Brügge stuckit 7 och åtminstone 6 härstamma från Paris (se special-listor här nedan). — Af ett nära samtidsigt inventarium, från April? 1690, inhemtas att ännu 4 blad: Stenhammar o. Tullgarn, Stenbocks hus, Sundby och Sundbyholm, Uplands vapen, voro färdiga i kopparstick. Ett Åhlsunda nämnes äfven här, men måste vara fel för Ulfunda. Stenbocks hus har kasserats eller förkommit. Stenhammar är af H. Padt Brügge, Sundby af Sandrart. Uplands vapen är parisiskt arbete.

Vid hopräkning af dessa uppgifter finnes således att minst 84 blad voro färdiga före år 1691.

För att kraftigare påskynda de 2 stora verken, Carl X:s historia och Suecia, hade Dahlberg låtit hitkalla holländske kopparstickaren Willem Swidde. Genom kgl. bref 9 Jan. 1688 tillförsäkrades honom 300 Rdr specie i årlig lön, särskild betalning, enligt öfverenskommelse, för hvarje stycke han med flit och oklanderligt förfärdigade samt 100 Rdr sp. till respengar. Efter 2 års förlopp blef han ledig att användas för Suecia och derom uppgjordes mellan honom och Dahlberg detta kontrakt af 28 April 1690 (förnyadt 6 Febr. 1692, 12 Maj 1694).

Demnach Auf gnädigsten Befehl Ihrer Königl. Maj^{tt}: Unsers Allergnädigsten Königs undt Herrn Ich Entesbenanter folgenden Contract geschlossen mitt den Ehrnvesten undt Kunstreichen H. Willam Swidde Kupferstichern, dass ehr ein Theill Abzeichnungen von Schlosser Palatia undt Garten soll in Kupfer stechen oder etzen, welche Abrisse zu dem Wäcke Suecia antiqua et Moderna gehören, Alss verspricht besagter M. Swidde dass ehr mitt dem Allerehisten, undt so baldt die Actiones welche Zu Ihrer Königl. Maj^{tt}: Carolj Gustavi Glorwürdigster memoria, Historie gehören, fertig sein, diese Arbeit vornehmen undt damit fleisig Continuireu soll undt in Zwischen Keine eintzige Arbeit es sei auch vor wehme es wolle ohne mein Vorwissen annehmen undt verfertigen soll in Ansehung das Ihre Königl. Maj^{tt}: demselben ohne dass Jahrlohn richtig reichen lassen undt Alldieweill diese Abrisse mehrentheills mitt Bleijerts getzeichnet undt aus mangel der Zeit, nicht wie sichs wohl gebühret in Allem so Rein undt nätte Aussgetzeichnet sein, So verspricht ehr dieselbe fleisig sauber undt auf dass Allerbäste undt Courioseste zu verfertigen alls ehr immer Kan undt vermach damit Ehr Ehre davon erlangen mach, undt an allen Orten die figuren undt Wapens von allerhandt Inventionen so An Menschen alls Thiere undt allem dehm was zur Zierligkeit dienet, undt dem wäcke ein gutes Ansehen geben kann masen ihme hiemit in diesem Fall die freije Hände gelassen, selbst nach dem Leben zu zeichnen undt ordeniren was ihm gefellig ist, nur dass die Persohnen nach Schwedischer undt Insonderheit das Frauen Zimmer nach fransosischer Art gekleidet, undt ie mehr Menschen ehr Auf denen ledigen Plätzen machet in besser undt Ansehnlicher wirdt dass werck. Sollte auch in die Eille hinn undt wieder in der Perspective undt sonsten gefehlet sein, wirdt ehr solches

besser massen Corrigiren undt verbessern undt weill man nicht Gerne sehen solte, dass solche Zeichnungen an iemandt gewisen, viel weniger wann sie in Kupfer gebracht an iemandt Communicirt werden möchten, So sollen die Zeichnungen ins fortifications Contoir verbleiben, undt ihme Allemahl 2 davon durch den Ingenieur Spyhler zu arbeiten eingehendigt werden undt wan solche verfertiget soll ehr strax die Platen undt Zeichnungen an bemelten Ingenieuren liefern undt Zwey newe Zeichnungen zu Arbeiten aus nehmen, undt also solcher Gestaltt damit Continuiren, biss alles fertig ist, Undt weill man verlanget das die Zeichnungen dergestalt nach einander verfertiget werden wie sie Alhier in der Ordnung Auf ein Ander folgen so wirdt ehr sich umb soviel mehr darnach richten Massen dan Ihme vor ein Jegliches stücke so viel soll betzahlet werden als die Summa so vor eine Jede Zeichnung Gesetzt ist, welches ehr Allemahl auf meine Assignation so baldt ehr die Platen fertig und Corrigirt von sich geliefert hat, richtig zu empfangen haben wirdt, zu welchem ende ehr dan mir durch den Ingenieur allemahl Prob drucke zuschicken soll, undt ist hirbey zu observiren, dass die grosse Platen in Zwey theile müssen getheilet sein, wie auf denen Abrissen ist marquiret,

Undt auf dass dieser Contract umb so viel Krefftiger sein soll, So seindt hie von 2 Exemplar verfertiget undt von Unss nebenst untergetzeichneten Herrn alls dartzue erbetene Zeugen, so bey accordirung darbey gewesen, eigenhändig unterschrieben undt versiegelt so geschehen in Stockholm den 28 Aprilis Anno 1690.

E. J. Dahlberg.

Wilhelm Swidde.

Att Ofwanstående Prijs uthi wår närwaro medh Kopparstickaren Mons. Suidde på det allerringaste är wordet betingat, och han allzintet deraf hafwer wehlat rabattera, det wittne wij underskrefue med wåre nambn och signete, ut Supra.

D^d Klöcker Ehrenstrahl.

J. Blåman.

I sju år, 1690—97, arbetade nu Swidde och medhann 84 plancher samt 12 vignetter (se nedan). Han kontraherade ock med Dahlberg 12 Juni 1695, att i Holland låta sticka 14 provinsvapen, för 12 Rdr stycket, samt nya kartan öfver Sverige för 60 Rdr. Hans sista egenhändiga qvittens är af [20] April 1697; enkans, Helena Smits, qvitto för de sista plåtarna är af 16 [26] Juni samma år.

Samtidigt med Swidde arbetade Erik Reitz åren 1693—96, enligt kontrakt 12 Dec. 1693, och förfärdigade 26 plåtar (se nedan).

Martinus Mytens eller Meytens, brorson till målaren, finnes äfven hafva arbetat i Stockholm 1695, men bidrog till det stora verket med blott 3 plåtar, nemligen:

Carlbergs växthus, betald med 16 Rdr	} alla anonyma.
Drottningholms ichnographia 8 Rdr	
Steninge 12 Rdr	

För att påskynda det långvariga arbetet utfärdade Carl XI två skrivelser båda af 19 Juni 1695.

Vår synnerlige ynnest och Nådige bevägenhet medh Gudh allsmächtig, Troo Man och Tiänare, respectivè Wårt Råd, H^e Grefve och Präident, Så och Stats Commissarie; Såsom dhe medlen, hwilka Wij för detta hafve på Staten anordnat till Kopparstickarens betalning för dhe Plåtar, hwilka han förfärdigar till det wärcket som under titul af Suecia Antiqua et Hodierna skall uthgå, intet kunna förslå eller tillräckia, emedhan wärcket är så stort och widlöfftigt att omögeligen en Kopparstickare allena hinner dhett på många åhr utharbata, medh mindre flere Kopparstickare dher till brukas och wärcket således så mycket förr befordras till ändskap; altså hafwe Wij i Nådher dher till bewilljat, att förutan ofvanbemt^{te} Medell, så länge och in till des hela wärcket blir till ändskap bracht, dhe besparingar, dher till skall emploijeras som på Fortifications Staten åhrligen finnes af Extraordin: handpenningar, som lage, wäxelpenningar och slijkt, samt the till Fortifications Contoirets nödwändigheter anslagne medell; Och är fördenskull här medh till Eder wår Nådige willja och befallning, att I ställe eder det samma till esterrättelse, lämbnandes bem^{te} besparingar åhrligen till Kopparstickarens betalning och sielfva wärkets drifvande, till des dhett samma aldeles winner sin fullbordan, förmodandes Wij och, att dhett förslag, som dher widh giöres, nogsamt lærer kunna ersättias, när dhett blifwer färdigt och förtyttrat; Och Wij befalle Eder Gud allsmächtig, synnerligen Nadel.

Stockholm d. 19 Junij 1695.

CAROLUS.

Till Kongl. Stats
Contoiret.

C. Piper.

Carl etc.

Wår Ynnest och Nådige bevågenheet med Gud allsmächtig Trotienare och Cammererare. Det lærer Eder icke wara okunnigt, hurusom Wij för några åhr sedan hafwa giort en förordning, att ett wärk under Titul och Namn af Suecia antiqua et hodierna, af trycket skall uthgå; till hwilkets så mycket bättre Lustre och anseende oss till ett nådigt nöije och wählbehag, Wårt rådth, FältMarskalk och General Gouverneur Grefwe Dahlberg hafwer aftagit och till Papper bracht åthskillige Zirrlige, Delineationer, figurer och afrijtningar, jämbwäll redan största dhelen deraf låtit stickas i Koppar, så att Plåtarne till 1,000 exemplar och till den första Tomen hörande äre färdiga hafwandes jämbwäll framledne Secreteraren Örnhielm efther wår nådiga befallning uthi sin lifstijdh till en stoor dhel giordt sielfwa beskrifningen färdig, hwilken Wij i nåder nu beordrat Historiographen och Professoren Lagerlöf wijdare att fullföllia och till ändskap bringa, så att detta nyttiga Wärbet må kunna winna sin önskelige fullbordan och blifwa afsatt på Fyra Språk samt sedan till trycket befordrat; Fördenskull emedan wälbem^{te} Wår Rådth och Fältmarskalk för wår tiensts skull nu medh det forderligaste ärnar fortsättia resan öfwer till det af oss honom anförtrorde General Gouvernementet, tilltagandes uthom dess ålderdomen hoos honom dageligen, så att han wijdare hwarken kan ell^r hinner detta wärbet uthi alt sielf att skiöta och bewaka; Ty hafwe Wij uppå bem^{te} Wår Råds egen anledning godfunnit icke allenast att Constituera och förordna Secreteraren uthj wårt Archivo Sven Leijonmarck att hafwa Disposition deröfwer, och både hoos authoren, Kopparstickaren och andre, som handen här wijdh Lägga skohla, derpå att drifwa, dett måtte detta wärbet på alt sätt winna sin fullbordan och komma i dagsliuset; uthan och der hoos uthj anseende till den Kundskap och underrättelse som Wij förnimma Eder derom hafwa i nåder att beordra och anbefalla Eder, det I jempte bem^{te} Secreterare Leijonmarck antaga Eder Dispositionen och upsichten af mehrbem^{te} Wårks befrämjande och till hörsampt följje deraf Låten eder wara angeläget ähn wijdare att inhämta af Wälbem^{te} Wår Rådth och Fält Marskalk, nu för dess afresa all nödig underwijsning och esterrättelse, jämbwäll sedan medh Communication medh bem^{te} Secreterare, det samma fljtigt att drifwa och de redan aftryckte Exemplaren jempte dhe Delineationer som af Wår Rådhs och FältMarskalk äre förfärdigade, efther den deröfwer uprättade Specificationen, tillijka medh det införskrefne Papperet att anamma utj Edert förwahr, pådrifwandes jämbwähl hoos Kopparstickarne och Tryckarne samt andre wederbörande, att de medh deras arbete efther möjligheeten skynda och fortfara och så lagandes att dhe af oss dertill anordnade medellen

blifwa rättrådeligen hanterade och riktigt utbetalta; des lijkes och att dherföre riktig räkning hålles; Låtandes sedan när den första, så wäll som dhe senare Tomerne äre af Trycket utgångne, Exemplaren efther handen medh wederbörlig säkerheet uthdehla och för billigt Prijs försällia samt Medlen derföre utj Wår Cassa inflyta, Kunnandes I tillijka medh bem^{te} Secreterare Leijonmarck hwad härutinnan tijd efther annan förelöper, och till sielfwa Wærkets befordran länder, Oss i underdånigheet berätta; och dheröfwer Wår wijdare nådiga resolution afwänta. Och Wij befalle Eder Gud allsmächtig Nådeligen. Af Stockholm d. 19 Junij 1695.

CAROLUS.

Till oss Elskelige Wår Trootienare och Cammererare wid Wårt Fortifications Contoir Erlig och förständig Jöran Blåman.

Efter Swiddes död ämnade Dahlberg hitkalla från Paris Jean Le Potre eller Le Pantre, som redan före 1672 hade stuckit två plåtar, kanske flera, för det stora verket. Ett anslag af 100 Rdr sp. till respengar gafs 10 Jan. 1698; men han hitkom icke och arbetade ej håller vidare för saken.

Som tillfälliga arbetare använde Dahlberg:

En okänd, som stack Birger Pedersons grafsten i Upsala domkyrka.

S. I. v. Sandrart, som stack Sundby o. Sundbyholm (u. år).

(J. v. Vianen: Polhems machin vid Falu grufva 1694. Hör väl icke till verket, men brukar vara der insatt; har icke egen nummer i registret.)

G. Drogenham för kartan öfver fordna Sverige, 1695, pris 25 Rdr.

de Reuter: kartan öfver nyare Sverige, 1696; pris 60 Rdr. anon.

D. Engelhardt: run-alfabetet, 1698; pris 6 Rdr.

S. Blesendorff: Carl XII:s porträtt, 1698; pris 183 dlr 16 öre s. m. (= nära 92 Rdr.) Item Dahlbergs porträtt. (Carl XI:s var redan gjordt för Carl X:s historia).

Till sist inkallade Dahlberg den 8 Juni 1698 kopparstickaren Johannes van den Aveelen från Holland. Han erhöll alldeles samma vilkor som Swidde och för resan kongl. pass af 3 Aug. s. år. Hans verksamhet för Suecia-verket fortgick t. o. m. 1715 och afkastade 144 blad, hvaraf 136 signerade och 8 osignerade.

Äfven användes den flitige och skicklige Truls Arvidsson, åren 1698—1702, men egendomligt nog blott att förbättra plåtar »hvilka igenom tryckningen något försletne blifvit.» Uppgift derom följer här nedan för hvarje sådan plåt.

Slutligen må nämnas att äfven efter verkets utgifvande grafsticklar sattes i rörelse därför. Två plåtar, Inges grafkor i Warnhem och Ölands vapen, lära tidigt hafva förkommit, hvadan nya stuckos af en studerande gestrikare vid namn Joh. Hamarson (Hammarson) från 1720 talet. — Af okänd hand har pl. Rommelborg blifvit ånyo graverad, och ännu i början af 1800-talet nygjordes ett eller annat förkommet stycke af S. Andersson, såsom år 1815 Hudiksvall och en bit af Drottningholm; den förra kostade 33 rdr 16 sk. beo; den senare 30 rdr beo.

Återstår nu blott att uppräknas kopparsticken, hvilket här torde bäst ske i kronologisk ordning, med gravörerne som utgångspunkt.

Adam Perelle och hans atelier.

Före 1672.

Stockholm.

Nyköping.

Dessa 2 äro de enda signerade. De följande äro anonyma.

Brahehus.

Catharinæ kyrka.

Jacobsdal: Porticus—Mons Mariæ.

Upsala högar och Mora stenar.

Före 1682.

Eskilstuna—Gripsholm.

Hesslebyholm.

Hörningsholm.

Mörby.

Rosersberg med trädgården.

Schellnora.

Stockholms slott åt öster.

Strengnäs—Torshälla.

Södertelje—Trosa.

Törsöö.

Waxholm.

Wenn garn.

Dessa 12 äro väl anonyma, men på originalritningarnas frånsidor är tecknad namnet Perelle, såsom anvisning på gravören. — De följande äro alldeles anonyma, men föga tvifvel råder att de utgått från Perelles verkstad.

Almarestäk—Arnön.

Carlberg—Krusenberg.

Jacobsdal med trädgård.

— åt öster.

— crypta—Mons Persæi. — Denna är visserligen upptagen först på listan från 1690, men är äldre, hvilket är klart deraf att namnet Jacobsdal 1684 utbyttes mot Ulriksdal.

Lindholmen—Lidön.

Malma.

Ringsta—Räfsnäs.

Rosersberg åt öster och vester.

Röstrand—Rydboholm.

Skokloster.

Åkerö—Ådö.

Ångsö--Aspenäs.

Jean Marot

före 1679, då han dog.

Askersunds kyrka med Soops grafkor anonym.

Floda kyrka med Kaggs grafkor anonym. Ett signeradt exemplar finnes i Cabinet d'estampes, Paris.

Görväln—Grönsö anonym.

Hessleby.

Stockholm: Bondes palats, gårdsidan.

— — åt Riddarhuset.

E. Brahes och B. Oxenstjernas hus anonym.

Båths hus.

Christinas triumfport.

De la Gardies palats åt kyrkan.

— — — åt sjön.

Flemings hus.

A. Oxenstjernas hus.

Riddarholmskyrkan anonym.

Rosenhanes hus.

Slottet åt vester.

— : borggården åt öster.

Wrangels palats åt staden.

Ulfunda.

Upsala domkyrka.

Jean Le Potre eller *Le Pautre*.

Riddarhuset åt sjön. Före 1672 anonym, men på originalritningen är namnet antecknadt.

Riddarhuset åt staden. Före 1682.

Af Franska gravörer

före 1682.

Hufvudtiteln.* De äldsta aftrycken hafva SUECIA ANTIQVA ET MODERNA. Så kallades verket ända till 1695.

Riksvapnet.*

Uplands vapen.

Södermanlands vapen.*

Thors bild.

S. Olofs hjälm och sporrar.

Djursholm.*

Hammarskog—Hornberg.*

Mörby—Margretelund.*

Stockholm: Slottets borggård åt vester.*

Wrangels palats åt sjön.*

Swartsjö.*

Säfstaholm—Siösa.*

Sätuna—Säby.*

Wibyholm.*

Åhrsta—Häringe.*

* De 13 sålunda tecknade anses af vår skarpsynte konst- och gravyrkännare C. Eichhorn sannolikast vara stuckna af Le Potre. Andra anse de sex första tillhöra Perelle.

Herman Padt Brügge

efter 1681, före 1691.

Bogesund—Brunsholm.

Ekebyholm—Ekebyhof.

Eckholmen.*

Jacobsdal åt vester.

Sigtuna.*

Stenhammar—Tullgarn.

Svartsjö borggård.*

Örbyhus.*

* Dessa 4 förbättrade E. Reitz 1695, emedan P. B. icke »före sin död» hunnit få dem färdiga. Reitz räknar äfven dit Sätuna—Säby och Åhrsta—Häringe; men orätt, då de tillhöra de äldre parisiska.

Willem Swidde.

(De på kopparsticken anförda årtalen äro här antagna som bestämmande, äfven om de ej stämma med kostnadsräkningarna; men dessas uppgifter gälla då de förra fela.)

	Pris Rdr sp.	
1690		
Carlberg	60	
Drottningholm	60	
Ekolsund åt öster	20	
Eriksberg	40	
Upsala	60	
Ållonö	20	
1691		
Borgholm	30	
Carlberg åt norr	20	
— åt öster	20	
Läckö åt sjön	20	
Stockholm:		
Banken	30	
Maria kyrka	25	
Stadshuset	20	
Ulrikas triumfsport	60	
1692		
Drottningholm	60	
Hernösand	15	
Hudiksvall	15	
Kalmar: kyrkans plan anonym.	8	Utan år.
Näsby	30	
Stockholm:		
Carl XI:s triumfsport	25	
Sparres bus	25	

		Bdrsp.	
Warnhem:			
Knut Erikssons graf	anonym.	16	Utan år.
Erik Knutssons »	anonym.	16	Utan år.
Erik läspes »	anonym.	16	Utan år.
Inges graf	anonym.	16	Utan år. Finnes nygjord af studenten Hamarson.
Wreta:			
Magnus' graf . . .	anonym.	16	Utan år.
Ållonö 2 prosp.		20	
Östanå		30	
1693			
Björkö	anonym.	16	Utan år.
Bråvalla hed		30	
Jönköping	anonym.	30	Utan år.
Kalmar	anonym.	30	Utan år.
— Kyrkan	anonym.	12	Utan år.
Kronoberg		24	
Läckö åt söder		25	
Mynt med 3 kronor		12	
Salstad		40	
— åt öster		40	Af denna finnas 2 varianter: på den ena segla skepp utan vatten; på den andra synes vattnet.
Stockholm		80	
Strömsholm		40	
Wreta:			
Inges o. Helenas graf	anonym	16	Utan år.
Ragvalds graf . . .	anonym.	16	Utan år.
Sverkers graf . . .	anonym.	16	Utan år.
Inglinge högen . . .	anonym.	16	Utan år.
Ättestupa—Thorstens källa	anonym.	16	Utan år.
1694			
Drottningholm med trädgård . . .		40	
— 2 prospekter . . .		30	
— Vattenkonster . . .		40	
— Trappan		30	
Eriksberg med trädgård . . .	anonym.	30	Utan år.
Husaby: Olof Skötkon ⁸ graf	anonym.	16	Utan år.
Höjentorp		30	

	Rdr sp.	
Linköping	30	
Tuna—Stjernarp	20	Något tillgjordes 1698 af Tr. A.
Stockholm: Slottets norra façade anon.	30	Utan år. Renoverades något 1698 af Tr. A.
Utan år.		
Stafsund anonym.	20	
Stegeborg anonym.	24	
Utom dessa 84 blad stack Swidde		
år 1695 till den outgifna texten		
8 vignetter öfver kapitlen anonyma.	16	
och 4 queues de lampes under ka-		
pitlen anonyma.	16	

Enligt förut nämnda kontrakt aflemnade ock Swidde i Juli 1696 nya kartan och 10 af landskapsvapnen, nemligen: Dalarna, Helsingland, Nerike, Småland, Vermland, Vestmanland, Västergötland, Ångermanland med Gestrikland och Medelpad, Öland och Östergötland. Dessa äro alla utan år och anonyma. — Dals vapen aflemnades af enkan med sista räkningen Juni 1697, såsom hans sista arbete, men det är ej stucket af honom, utan i Holland.

Erich Reitz.

	Pris Rdr sp.
1693	
Visby slott	12
1694	
Giälsnäs—Giälqvist	8
Gudhem	12
Haga—Håtuna	18
Linköpings domkyrka	8
Riddare-orden	6
Stafsunds orangeri	18
Tuna	14
Upsala, gamla: kyrkor	16
Varnhem	14
Vreta	12
Örby åt norr	14
1695	
Enköping—Norrtelje	15

	Rdr sp.	
Fiholm—Hanstavi	15	
Kärsö—Malmvik	20	Förbättrades år 1700 af Truls Arwidsson.
Runsa—Skånilla	15	
Swingarns källa—Nyckelsten . . .	16	Förbättrades år 1702 af Tr. Arwidsson.
Upsala: Auditorium Gustav.—Styr-		
biskop	16	
Catharina Jagellonicas graf	10	
Gustaf I:s grafkor . . .	10	
Åkeshof—Ådön	20	
Öregrund—Östhammar	15	
1696		
Falun—Hedemora	15	
Ludgonäs—Nynäs	15	
Mälhammar—Myra	12	
Tärna—Tynnelsö	15	

Dessutom stack Reitz 15 granna bokstäfver af 4 olika stilar till texten, som var tillämnad att tryckas på 4 språk.

Reitz tjenstgjorde äfven som kopparstickstryckare och anskaffade press med tillbehör för dlr s. m. 67-21-8, i Oct.—Dec. 1693. Han synes hafva varit svensk och dog sannolikt i eller kort efter Augusti 1696.

Johannes van den Aveelen.

	Pris Rdr. sp.	
1698		
Titelblad till Tomus II anonym.	20	Utan år.
Göta vapen		
Noor åt öster	30	
— åt vester	30	
Stockholm: Kongl. slottet . . .	30	
Turinge kyrka: Dahlbergs grafkor	15	
1699		
Birger jarl anonym.	15	Utan år.
Carlstad—Christinehamn . . .	40	
Eriksberg åt söder	30	
Gjeddeholm åt söder och norr . .	40	

	Rdr sp.	
Jäders kyrka med Oxenstjernas grafkor	15	
Mälsåker	30	
Sandmare åt norr	30	
— åt söder	30	
Strengnäs kyrka: högkoret . . .		
— — Gyllenhjelm's grafkor anonym.	15	Utan år.
Strömsholm åt öster	40	
1700		
Gefle	40	
Stockholm: Kungsträdgården åt söder	40	
— — — åt norr	40	
Söderhamm—Sundsvall	36	
Örebro	36	
Dessutom retoucherade han 16 äldre plåtar	10	
1701		
Titel till Tomus III	20	
Falu grufva	30	
Gröndals mystiska sten	15	
Lule, gamla och nya	40	
Pite, gamla och nya		
Torne—Ume	36	
Vesterbottens vapen (aflemnades redan 1698)	12	
Vesterås	30	
1702		
Göksholm	25	
Kägleholm	30	
Philipstad	25	
Stockholm: Pipers hus	30	
Slottskyrkan	45	
Tessins hus, det yttre	25	
— — det inre		
med 8 statyer	30	
— det inre åt söder	25	Deraffinnas 2 var. med olika rubriker.
Tidö	40	

Rärep.

1703

Alingsås—Axevall	36
Arboga	15
Borås—Bogesund	30
Castellholm	25
Lindesberg—Nora	30
Möendals fall	
Skara	30
Stockholm: Ulrika Eleonoras kyrka	25
— Wredes hus	25
Ålands vapen	12

1704

Espelunda—Ekeberg	30
Gripenberg	24
Köping	20
Lindholm	30
Sala—Avesta fors	36

1705

Askersund	30
Edsberg—Hæclaberg	
Falköping—Vennersborg	40
Halleström	16
Hällekis—Hönsäter	36
Moritzberg—Norsholm	20
Rings graf—Kättil Runskes graf .	16
Sundholm—Torpa	30
Swerkers och Posses monumenter	16
Trollhättan—Rånum	40
Warnhems kyrka, inre	30
Ymseborg—Yngemo källa	16

1706

Charlottenburg—Krokek	30
Norrköping	30
Rönö	25
Sjöholm åt norr och söder	36
Skenäs—Kongsnorrbby	30
Stegeborg åt söder	30
Wadstena	30

	Rdr sp.	
1707		
Bergqvara—Brokind	30	
Borgholm åt söder och vester . .	36	
Brahehälla—Ekesjö	30	
Bråvalla: Haralds och Ubbos grafvar	16	
— Laudurs och Humbles grafvar	16	
— Fynd der och från Asa . .	12	
Eksjö—Grenna	30	
Hesselby åt öster och söder . .	30	
Söderköping—Skeninge	30	
Wadstena: Dr. Philipphas och Ca-		
tharinas grafvar	16	
Vestervik—Vimmerby	30	
Visby, plan och utsigt		
1708		
Finstad	30	
— : antiqviteter . . anonym.		Utan år.
— : h. Birgittas böneplats . .	12	
Husqvarns fall	25	
Nydala ruin	25	
Rambora kulle anonym.	8	Utan år.
Rommelborg	16	Deraf finnes en nyare plåt, utan år och anonym.
Skurugata	12	
Troja anonym.	25	Utan år.
Vexjö	25	
Visingsborg—Vestanå	30	
Åmål anonym.	16	Utan år.
1709		
Aspenäs	30	
Carlskrona åt norr	30	
— åt söder	30	Utan år.
Gröneborg	25	Deraf finnas 2 var., den ena med År- tal; den andra utan, men med för- klaring till planchen.
Göteborg	30	
Idingsta		
Penningby	25	
Sturefors åt öster	25	

	Rdr sp.	
Sturefors åt vester	25	
Viborg	30	
Vittala	25	
1710		
Drottningsskär åt vester och öster	30	
Halmstad	16	
Skottorp åt vester och söder . .	30	
Sturefors nybygd	30	
Tavastehus åt vester och söder .	30	
Årsta åt öster	30	
1711		
Göteborg: Kungspporten, yttre . .	16	
— — inre . .	30	
— Drottningssporten, yttre	30	
— — inre .	16	
1712		
Blekinges vapen	16	
Finlands »	16	
— » södra del. anonym.	16	Utan år.
Gestriklands »	16	
Gotlands »	16	
Jemtlands »	16	
Skånes »	16	
Ängermanlands »	16	
Österbottens »	16	
1713		
Bohus vapen	16	
Bohus—Kongelf	36	
Kungsbacka	25	
Marstrand	30	
Medelpads vapen	16	
Strömstad	25	
Uddevalla	30	
Varberg	36	
1714		
Carelens vapen	16	
Lapplands »	16	
Nylands »	16	
Savolax »	16	

1715

Finlands vapen, norra delen.

Finspång. Deraf finnes en variant med tecknarens namn:

M. Meitens junior.

— åt trädgården.

Hallands vapen.

Utan år

Löfstad åt vester.

Utom dessa 144 blad stack Aveelen 1701, 1702 för den outgifna texten 15 queues de lampes à 4 rdr, 10 vignetter à 2 rdr samt 1 vignett för 3 rdr.

Sluträkningen visar sig nu vara sådan:

	Blad	
Perelle	31	1667—81.
Marot	20	före 1679.
Le Potre	2	(kanske 15, då nästa post blir 3) före 1682.
Fransmän	16	före 1682.
Padt Brügge	8	1682—90.
Swidde	84	1690—97.
Reitz	26	1693—96.
Mytens	3	1695.
Holländare	11	1695—97.
En okänd	1	
Sandrart	1	
v. Vianen	1	1694.
Drogenham	1	1695.
Reuter	1	1696.
Engelhardt	1	1698.
Blesendorff	3	1698.
v. d. Aveelen	144	1698—1715.
Summa	354	

(Efter handlingar, räkenskaper och ritningar i Kongl. Biblioteket, RiksArkivet och KrigsArkivet).

Svenska Tungomåls-gillet

och dess förhållande till Vetenskaps-akademien.

»Att göra en sanning smakelig och behagelig», heter det i Svenska Vetenskapsakademiens grundregler Kap. I, § 4, »är rätta väsendet af vältaligheten, och i den mening, men ej i någon annan, kommer den att uppbrukas, isynnerhet på god och ren svenska, hvarför ock inga andra tal tillåtas än [de], hvilka hafva sin afsigt på någon sannings bestyrkande och innehålla rena och sunda tankar, emedan annorledes en sådan öfning blifver högst skadlig».

»Svenska språkets uppodlande», tillägges det i följande §, »blifver således ett af akademiens ögnamärken, hvilket ock uti skrifter, tryck och vid alla offentliga sammankomster endast och allenast bör brukas».

Det kan icke häller nekas, att akademien, i synnerhet i början af sin tillvaro, allvarligt bemödade sig att på bästa sätt infria sina sålunda åtagna förbindelser. Redan vid det sjätte sammanträdet, den 20 Juni 1739, finner man, att akademien hållit en öfverläggning rörande detta ämne. En för akademien obekant person, som tecknade sig »I förhoppning», hade i en skrifvelse »yttrat sig mäktigt fägningsamt öfver denna Vetenskaps- eller, som han den kallade, *Vitterleks*-akademiens inrättning och ibland annat enkannerligen rekommenderat vårt svenska tungomåls rykt och uppodlande till akademiens hugsamma eftersträfvande».

»Detta gaf tillfälle till vidare öfverläggande om det svenska tungomålets rensning och rätta skickelse, då h:r *Faggot*¹⁾ mente, att det skulle lända akademien till heder, om den i detta ärendet jämväl låter skönja sin oförtrutna flit för det allmänna. Och som

1) *Jakob Faggot*, ingenjör, sed. direktör vid landtmäterikont. † 1777.

det redan är en afgjord sak, att akademien skall på trycket låta utgå sina akter i det svenska tungomålet, så vill däraf synas följa en oundgänglig nödvändighet, att språket hyfsas och i görligaste måtto ryktas; äljes torde hända, att våra efterkommande få lika omak att förstå våra skrifter, de där nu utgifvas, som vi äga, när vi vilja läsa de forna tiders böcker och handlingar. Därför var ock hans önskan, att akademien ville utse vissa ledamöter, som härom kunde inkomma med deras betänkande till akademiens godtfinnande och fastställande, hvilket sedan som en välgrundad lag må kunna efterkommas i alla de akter, som under akademiens namn framdeles af trycket blifva utgifna. — H:r *Sandberg* ¹⁾ utlät sig härvid, det han höll före, att ju mera man i tungomålet kunde följa simpliciteten efter, ju bättre vore det. H:r *Ribe* ²⁾ sade, att akademien enkannerligen ville vetenskapernas uppodlande låta sig vara om hjärtat, hvartill h:r *Höpken* svarade, att språket icke dess mindre, i följe af grundreglernas tydeliga innehåll, borde vårdas och skötas, och uppläste den 4 § af första kapitlet, som handlar därom. Hvarvid detta ärendet för denna gången stannade.»

Det dröjde dock icke länge, innan denna fråga åter upptogs. Det första häftet af akademiens akter skulle tryckas, och detta gaf preses, h:r *Linnaeus*, anledning att den 5 Aug. bland annat framhålla, huru »öm och mån akademien bör vara om en skär och prydlig svenska uti sina skrifter. Och som detta icke är hvar mans gäfv. utan kräfver en viss man, som däruti äger god insigt, och han hört majoren *Pihlgren* ³⁾ vara ganska lycklig i detta mål, ty föreslog han honom till ledamot i akademien, såsom den där endast skulle igenomlöpa de skrifter, som komma under akademiens namn att utgifvas.» — Redan tre dagar därefter tog äfven h:r *Pihlgren* sitt inträde i akademien.

Snart finna vi äfven rent grammatikaliska spörsmål på tal. Så uppläste sekreteraren, h:r *Höpken*, vid sammanträdet den 18

1) *Olof Sandberg*, regeringsråd, † 1750.

2) *Ewald Ribe*. med. dr., lifmedikus, slutl. arkiater och preses i Coll. Med., † 1752.

3) *Elias Pihlgren*, major vid Östgöta infanteri, † 1749.

Aug., »ett af h:r *Ribe* insändt prof, hvarmedels genera substantivorum uti svenska tungomålet bäst skulle kunna skiljas och läras. Detta var enkannerligen grundadt på det slut, hvarmed ett ord ändas in sensu definito. Akademien upptog denna observation med särdeles välbehag; men vid h:r Höpkens hemställande, om det icke kunde införas i akademiens akter, — — — höllo ledamöterna före, att detta vore ett mål, som efter grundreglernas innehåll, hvilket ock nu upplästes, intet så enkannerligen hörde till akademiens påsyftade ögnamärke. Dessutan var detta ett ärende, som kräffer ett grannlaga öfverseende, innan det kan gifvas ut. Hvarför det resolverades och påskrefs att förvaras, tilldess flere dylika observationer framdeles torde inkomma.»

Den 12 Sept. kom man in på rättskrifningsfrågan. H:r *Lars Salvius*, som var akademiens protokollsförare och äfven synes hafva varit skyldig att biträda h:r Pihlgren vid handlingarnas öfverseende, hemställde nämligen, »huru nödigt det vore, att akademien däruti hade en redig och lika ortografi». Efter någon öfverläggning härom lofvade Salvius att till nästa sammanträde »uppsätta sina påminnelser däröfver». Sedan akademien den 15 Sept. tagit kännedom om dessa, lemnade hon h:r S. »frihet att härmed göra, som han pröfvar vara allra bäst». Akademiens nye preses, h:r *Triewald*¹⁾, upptog emellertid denna fråga ånyo den 13 Okt., anmärkande, att Salvius i det senast aftryckta arket af handlingarna skrifvit *watten* i st. f. *watn*, hvilket icke vore riktigt. »Men när h:r Salvius vist, huruledes de gamle plägat utelemna -e utur alla sådana tvestaviga ord, emedan de hållit före, att *r*, *n*, *l* med flere consonantes hade liksom ett *e* förut framför sig, såsom uti *afl*, *alstr*, *fostr*, *modr*, *eftr*, men ett *e* i senare tider blifvit med det skäl tillsatt, att man funnit, huru som en consonans utan vocalis aldrig kan äga något ljud, så blef det fastställdt, att detta ordet skall framdeles skrifvas med 2 *t* och *e*».

Vid samma tillfälle frågade preses vidare, »huru sådana ord kunde eller borde utmönstras utur vårt tungomål, som äro komne

1) *Mårten Triewald*, kapten vid fortifikationen, † 1747.

af tyskan. H:r *Höpken* mente, att sådant vore alldeles onödigt och att de väl kunde tålas, så vida de allmänt blifvit vedertagne. Men h:r *Pihlgren* höll däremot för sin del så före, att främmande ord skämma bort vårt modersmål, när de således få innästla sig, att de gamla goda inländska orden råka igenom försummelse alldeles med tiden i glömska. Därför var hans mening, att vi intet borde emottaga främmande ord, när vi hafva förråd på lika goda ord förut i vårt eget tungomål, och än mindre då, när egna eller inhemska äro tydligare och för allt folk i hela landet lättare att förstå än de utländska. Vårt tungomål, mente han, blir därigenom intet rikøre, att vi naturalisera så främmande ord, att vi därigenom glömma bort våra egna, och att därmed nu kommit så långt, att mången måste lära sitt eget fäderneslands mål liksom ånyo. Hvilket med tiden tör hafva större påföljder med sig, än mången nu vill tro.»

Emellertid synes h:r *Pihlgren* snart hafva ledsnat vid sina arbeten för akademiens räkning. Redan den 20 Okt. lät nämligen h:r *Salvius* akademien förstå, »huruledes h:r *Pihlgren* vore sinnad för sitt hushålls skull att nu snart resa hem igen till Östergötland, i hvilken händelse han också sade sig ingalunda allena kunna igenomlöpa och så noga nagelfara svenskan i hvar och en observation, som härtills skedt är. Då h:r presidenten gaf till svar, att *hvar och en må då bli, som den är.*»

Det dröjde icke häller länge, innan äfven *Salvius* beslöt sig för att öfvergifva akademien. Dessförinnan genomdref han likväl, att åtminstone akademiens ortografi närmare fastställdes. Detta skedde den 17 Nov., då akademien, på *Salvii* förslag, beslöt sig för att i sina handlingar tillämpa de regler, som Vetenskaps-societeten i Upsala år 1732 uppsatt och till kansli-kollegium öfverlemn timer. Härvid gjorde dock akademien ett undantag, nämligen i fråga om de accenter, »som i bemälda skrift vid ett eller annat tillfälle föreslås, helst som sådana i vårt tungomål ännu intet äro vedertagna, hvilket ej häller lærer med lämpa kunna ske, så länge vi

hafva vissa signa kvar öfver å, ä, ö, med hvilka dessa här projekterade accenter kunde konfunderas både i läsning och tryck.»¹⁾

Brytningen mellan Salvius och akademien inträffade den 26 Jan. 1740. Redan vid sammanträdet den 16 s. m. hade den nyvalde preses, h:r *Cederhielm* ²⁾, yttrat, att han för det ingångna kvartalet ville åtaga sig att genomse korrekturen vid trycket, »emedan han sade sig finna, att h:r Salvius intet hinner med så mycket och att han i förra kvartalet märkt åtskilliga tryckfel». Härpå hade Salvius genmält, att, »som han ingalunda ville undandraga sig ifrån denna sysslan, så bad han, att hvad presidenten nu således velat påtaga sig intet måtte tydas honom, Salvius, till någon efterlåtenhet i framtiden». Emellertid hade kapten *Triewald*, hvilken synes haft ett horn i sidan till Salvius, vid nästa sammanträde, den 19 s. m., fält några för Salvius sårande ord, hvarjämte h:r *von Drake* ³⁾ fått i uppdrag att granska svenskan uti *Triewalds* »rön om utländska träns plantering i Sverige». Närmast åberopande hvad h:r *Triewald* yttrat, hvari Salvius spårat missnöje med hans uppförande, afsade denne sig sin befattning såsom notarie den 26 Jan. och lemnade akademien. Granskningen ur språklig synpunkt af de rön och försök, som i handlingarna skulle offentliggöras, synes nu hafva öfvergått till dem af akademiens ledamöter, hvilka vid den i början af Februari månad vidtagna klassifikationen bildade »klassen för svenska språket». Till denna klass öfverlemnades äfven de språkliga uppsatser, som till akademien ingått eller inginge ⁴⁾.

Ett med hänsyn till akademiens språkliga verksamhet betydelsefullt beslut må i detta sammanhang omnämnas. Frågan gälde, huruvida ledamöter endast för svenska språkets upparbetande

1) Jfr. om dessa rättstafningsregler *Hernlund*, Förslag och åtgärder till svenska skriftspråkets reglerande 1691—1739, s. 98 ff.

2) *Carl Vilhelm Cederhielm*, frih., kammarherre, † 1769.

3) *Anders von Drake*, underståthållare, sed. presid. i kommerskoll., † 1744.

4) Utom h:r Ribes uppsats »de generibus substantivorum» omtalas i prot. från denna tid ett anonymt insändt bref (af Inlänsk) om bruket af *then*, *thet* i st. f. *den*, *det*, äfvensom några af riksr. Ehrenpreus aflemnade »regler uti svenska språket». Jfr prot. 16 Jan. och 16 Febr. 1740.

kunde antagas eller icke. Häröfver afgafs den 13 Febr. enhälligt det svar, att, »ehuru akademien är ganska angelägen om svenska språkets förbättrande, dock *som det samma ej kan komma under namn af någon vetenskap*, hvilkas uppodlande är akademiens hufvudändamål vid alla dess gerningar; alltså kan ej akademien antaga någon hädanefter till ledamot endast för svenska språkets skull, som ej uti andra vetenskaper, slöjder och konster äger någon kunskap».

* * *

Vi hafva hittills i detalj följt akademiens verksamhet med afseende på svenska språket under de första åtta månaderna af hennes tillvaro, enär det äljes icke gärna är möjligt att fullt fatta den hållning, som akademien nu intog gent emot en uppträdande medtäflarinna, det s. k. *Svenska tungomåls-gillet*.

Vid akademiens sammankomst den 8 Mars 1740 berättade preses, »att ett visst sällskap sig här i staden sammansatt, under namn af språkgille, [för] att vertera böcker ifrån utländska språk till svenskan, hvaröfver akademien så mycket mer bör fägna sig, som vetenskaperna därigenom uppodlas och det äfven tyckes vara ett hederligt foster af denna inrättning».

Ryktet hade äfven talat sanning. Den 17 s. m. inlemnades nämligen till Kongl. Maj:ts pröfning en af 8 personer undertecknad framställning om kongl. auktorisation å förenämnda samfund. Det utgjordes af sekret. i antiqvitets-arkivet *J. Helin*, kamreraren i bergs-kolleg. *Sam. Schultze*, ingenjören, sed. direktören vid landtmäterikont. *Jakob Faggot*, (L. W. A.), kongl. bibliotekarien *Gustaf Benzelstjerna*, kapellmäst. vid hofkapellet *J. H. Roman* (»den svenska musikens fader»), kanslisten, seder. boktryckaren *Lars Salvius* (Vetenskaps-akademiens förre notarie), kyrkoherden i Hedvig Eleon. förs. *J. G. Hallman* och fänriken vid lifgardet frih. *Abrik Åkerhielm*. Den und. ansökningen var af följande innehåll:

»Stormächtigste Allernädigste Konung.

»Den höga wård och Kongl. ömhet, Eders Kongl. Maj:tt bär för Swea landz upkomst och heder, lämnar oss i den underdåniga förtröstan, at Eders

Kongl. Maj:tt med nåd och mildhet uptager vårt owäldduga upsåt at tråda tillhopa och med sammansatt hug upodla vårt Swenska tungomål till dess rediga skick och prydnad igen.

»Wij hafwe till ett slikt företagande blifwit upwäckte af de wackra efterdömen, som andra uplyste och om sitt bästa öme follekslag i Europa, enkannerligen Fransoser, Ängelsmän och Tyskar, till deras länders outsäijeliga förmon i detta ärendet lämnat oss för ögonen: deras förnämsta syfftermål har gådt der uppå ut, huru de hemma utj sitt egit land och på sine faders tungomål måtte wiinna tillfalle at lara sig all den wishet, som tarfwas till deras wälfärd och inbyrdes styrekiö. De hafwa ock hunnit så långt dermed, at de icke allenast nu äga et rikt förråd af hwarjehanda gagnetliga böcker på deras egit modersmål, utan kunna jämbwäl med stor winning förýttra den hoos fremmande, och således jemte deras länders tungomål jämbwäl utsprida sine seder till fierran aflägsne orter, som sedan på hwarje handa sätt kommer till baka och främjer deras bästa. Deremot är eij mindre nesligit än klagan wärdt, att Swea folks tungomål, som wisserligen äger en så stor ädellhet som mångt annat, likwist blifwer så wäl hemma i sitt egit land som hos utlänningar alldeles sidwördat. Det har igenom hwarjehanda skifften, tid efter annan, råkat omsider i en sådan willo till meningar, ord och stafwellser, at den ena swenska mannen rät nu föga wet, hwad den andra talar och skrifwer. Man will icke kiännas wed andra regler än sådanne, som mäst stanna i ogrundade och ombytliga tycken. Af en slik wanskiötzel upkomma så många oredor, at en fremling föga gitter eller kan bry sig derom. Hwem är då, som frågar efter vår ädla nations witterhet och våra förfaders dråpeliga gerningar? eller huru må någon kunna wänta, at en utlänning skall leta der-effter, så länge vårt tungomål ligger i en sådan wanskiötzell, at wi sielfwa wanwörde det samma och endast fika efter fremmande tungomål? Således gagna wi dem med vår egen förlust, som till fullo kan skönjas af den stora bokhandell, wi idka med fremmande böcker. Så länge vårt tungomål intet blifwit stadfast wid wissa och oombytliga reglor, så kunna wi och intet wiinna hopp, at någonsin få afsättning på Swenska böcker i utrikes orter, fastän wi med en märckelig afsaknad måste se, at Rijksens redbara ägendom årligen går utur Rijket för fremmande böcker till stora summor, som intet uptagas i mången handelsbalance. Denna föga afsättning på Swenska böcker giör likaledes så mycket, at allt för få kunna lägga up något Swenskt arbete, så wida de intet kunna få sin omkostnad någorlunda betallt. Deraf händer, at många gagnetliga wettenskaper dö liksom bort i et oblidt öde; men der de törhända komma fram i liuset, så skier det på et fremmande tungomål, likasom man skulle med skiäl wara nödsakad at främja utlänningens bästa. Wäre egne

landzmän måste således med allt för stor tidsspillan lära sig fremmande tungomål, innan de få komma in till rätta wissheten. Den bästa ungdomstijden löper mäst förbi bar utj fremmande tungomål, hwilket är en så mycket större afsaknad, som allt för många nödgas klaga deröfwer, när de om sider hinna till en sysla i Rijket, som mera kräfwer en färdighet i Swenskan än i något annat tungomål: hwarigenom det allmenna bästa på wist sätt är föga betient. Här af kommer ännu, at den naturliga läregierigheten qwäfsjes på sådant sätt hoos folket i gemen, hwilken i en borgerlig sammanlefnad föder många gangneliga ting af sig; men skulle snarast kunna uppäggas, om modersmålet komme sig före och i sådant skick, som wederbör, hwaraf också inrikes tryckerier märckeligen skulle tilltaga.

»Desse, Allernådigste Konung! med flere wigtige skiäl hafwa giordt så mycket hos oss; at wi tänkt träda tillhoppa i upsåt at arbeta ut en Svensk grammatica och dictionaire. Men som detta är et större företagande, än at wi i vår tijd lära kunna hinna till slut dermed; så hafwe wi dessförinnan ärnat uttollka af främmande tungomål hwariehanda böcker, som äro utgifue i åtskiellige wettenskaper, dem wi täncka sedan låta komma ut af trycket, jemte hwad en eller annan elljest kan wetta lända til fäderneslandets bästa och gagn, utan at åtaga sig de ämnen, som Wettenskaps-academien sat sig före at idka. Utj ett slikt ändamåhl hafwe wi tänckt träda tillhoppa i et samfund, under namn af *Svenska Tungomåls-gillet*, at der med fördubblade kraffter och samfällt nit idka allt sådant, som hörer till detta ärendetz lyckeliga utförande. Den största förmon, wi derföre wänta, är den hugnad at under Eders Kongl. Majj:ts höga wård och nådiga hägn få på sådant sätt, som nu är omordat, främja våre landzmäns bästa, då wi hafwa den hedern at wi lagt grunden till det huus, som våre effterkommande kunna fullborda i byggnad. Fördenskuhl hafwe wi icke undgå bordt at hemställa sådant Eders Kongl. Majj:ts allernådigste ompröfwande samt i diupaste underdånighet bönfalla, det täcktes Eders Kongl. Majj:tt af högst beprislig Kongl. nåd och ömhet för Swea landz bästa lemna och utfärda för oss dess nådiga tillstädjellse och constitutorial at i trygghet och utan någons åtal, under någon af Deras Excellencers wård och inseende, få träda till samman och fara fort i detta vårt föresatta ändamåhl och, när Gillet framdeles funnit något lända till tungomålets upkomst, at det då måtte winna den nåden at i underdånighet hemställa sina tanckar Eders Kongl. Majj:sts allernådigste godtfinnande, och at Eders Kongl. Majj:tt täcktes jämwäl i nåder hugna oss med dess nådiga Privilegium på alla de böcker, som Tungomåls-gillet således täncker utarbета och låta till allmän fromma utgå af trycket.

»Eders Kongl. Maj:tt lägger härmed grunden till Swenska tungomålets otroliga upkomst i tiden, och wi äga deraf en innerlig hugnad, at wi få under Eders Kongl. Maj:tt's höga och trygga hägn, såssom rätta Swenske män främia de Swenskas bästa. Med diupaste underdånighet in till vårt sidsta hafwe wi den nåden at lefwa

»Stormächtigste Allernådigste Konung!

»Eders Kongl. Maj:tt's

»allerunderdånigste och tropiktigste tjänare och undersåtare»

(Namu).

Gillet's ansökan remitterades genast till kansli-kollegii utlåtande. Fyra dagar senare, den 21 Mars, inkom emellertid äfven Vetenskaps-akademien med sin und. framställning om kongl. auktorisation samt bekräftelse å sina då under 8 månader praktiserade grundregler m. m. Häre åberopar akademien, huru den nogare förfarenhet vist, huru trög framgången varit i anseende till många omständigheter, så länge denna inrättning ej ernått Kongl. Maj:ts nådigste auktorisation, såsom hvarmedels mera anseende vinnes uti det allmänna och den fruktan utur vägen rödjdes, som torde denna akademien ej äga något bestånd för framtiden, utan så hastigt försvinner, som den upprunnit, hvaraf händer, att korrespondensen blifver svagare, hog och ifver till arbetet aftager samt all förhoppning till någon fond genom testamenten eller äljes förloras och blifver till intet, så att hela lasten af omkostningarna faller på enskilda personer, hvilka icke engång äga den säkerheten att se deras afsigt vinna en önskelig stadga, utan vackla emellan hoppet af framgång och fruktan af undergång». Äfven denna ansökan remitterades till kansli-kollegium.

Redan den 27 s. m. var kollegium färdigt med sitt tillstyrkande utlåtande rör. Vetenskaps-akademiens anhållan, men angående Gillets tidigare remitterade framställning iakttogs ännu tystnad. Man torde icke göra sig skyldig till någon öfverdrifven miss-tänksamhet, om man häri spårar en yttring af Höpkens påpasslighet och inflytande. Den 1 April föredrogs kollegii skrifvelse i Rådet, men nu inträffade en händelse, som åtminstone för en tid

gäckade akademisternas planer. Den föredragande statssekreteraren anmälde nämligen, att »den 17 förl. Mars ingafs en supplik, underskrifven af några associerade, däruti de begära att under Kongl. Maj:ts protektion och en af DD. EE:s inseeende få lof att uppodla svenska språket, hvilken deras und. ans. blef remitterad till kansli-kollegium», men tillika, att »därsammastädes berättas, att de berörde supplik återtaga låtit». Härvid anmärkte dock riksr., frih. Åkerhielm, fader till en af de associerade: »Som jag hört sägas, skall en af dem, som underskrifvit samma supplik, blifvit persvaderad att söndra sig ifrån samma societet, och för den orsakens skull har ansökningen blifvit uttagen, men lär åter en annan utan hans namn af de öfriga blifvit ingifven¹⁾. Emellertid som samma ansökning *förrut* varit hos Kongl. Maj:t insinuerad och till kansli-kollegium remitterad, och dessutom hvad i 1 kap. 5 § uti grundreglerna för Vetenskaps-societeten, hvilken § upplästes, anföres om svenska språkets uppodlande tyckes hafva någon gemenskap med det, desse associerade intendera; så kunde så länge hafvas anstånd med resolution och utslag däröfver, till dess ock kansli-kollegium afgifver det infortrade betänkandet öfver de associerades ansökning, som erbjuda sig att uppodla vår Svenska, helst som den ansökningen är äldre och förr ingifven.» — DD. EE. förklarade äfven, att med resolution på Vetenskaps-akademiens ansökan skulle anstå, tills kansli-kollegium äfven afgifvit sitt utlåtande öfver Gillets framställning.

Först den 7 Maj upptog collegium emellertid detta ärende till afgörande. Under tiden hade Höpken, som nu öfvertagit presidiet inom akademien, icke varit sysslolös. Så hade han t. ex. infunnit sig i kansli-kollegium den 15 April och på Vetenskaps-akademiens vägnar anhållit om kommunikation af Tungomåls-gillet supplik, hvilket äfven bifölls. Sedermera ingaf han jämväl å akademiens vägnar en skrift till collegium, hvari han på bästa sätt sökte göra

1) Enligt hofkanslerns uppgift i kansli-kollegium den 15 April hade väl en af de associerade tagit ansökan tillbaka, men »sedan någon *tillsats* därutinnan utaf dem blifvit gjord», hade den åter inlemnats.

den ovälkomna rivalen omöjlig. Vi meddela nedan hans karaktéristiska skrifvelse.

»Sedan jag så nyligen fallit Ed. Exc:cer och högl. Kongl. Cantzlj-collegium med Academiens angelägenheter beswärlig, kunde jag intet föreställa mig annat, än at min nästa omsorg allenast skulle bestå uti betydandet af den wördsamma ärkiänsamhet, hwartil Academien finner sig förbunden för Ed. Exc:cers och högl. Kongl. Cantzlj-collegii nådgunstiga föreskrift hos Hans Kongl. Maj:tt och hwarföre hon ock committerat mig at aflägga sin aldraödmukaste tacksäijelse.

»Men en nyligen inkommen ansökning, hwaraf Ed. Exc:cer och högl. Kongl. Cantzli-collegium på min ödmukaste anhållan behagat lemna mig dehl, föranlåter mig derjemte at omröra ett mindre angenämt ämne, hwars egenskap är sådan, at den lättel:n kunde föda af sig en annan wärckan i anseende til Academien än den, som Ed. Exc:cers och högl. Kongl. Cantzlj-collegii nådgunstiga försorg och wår egen afsickt med inrättningen påsyffadt och främja welat.

»Denna ansökningen finner jag wara incaminerat af åtskilliga personer, hwilka under namn af Svenska Tungomåls-gillet ärna i gemeen upodla Svenska Språket och i synnerhet till den ändan författa: 1:o en Dictionaire och Grammatica, 2:o uttolcka främmande böcker och 3:o utgifwa hwad eljest en eller annan kan finna lända til fäderneslandets bästa eller gagn. Dock utan at åtaga sig de ämnen, som Wettenskaps-academien föresatt sig at idka. En sådan berömwärdig afsickt skulle hos mig eij förorsakat någon oro, så framt 1:o en myckenhet af slike inrättningar uti en och samma ort eij lände dem sielfwe til inbördes skada och förminskade den hedern, som är grundwalen til slike inrättningsars bestånd, och til den flit, som hos ledamöterna nödwändigt sig framte måste. 2:o Tyckes en sådan oförmodeligen ny inrättning wilja involvera den förebråelsen, som hade Academien efterlåtit sin skyldighet, hwad den delen af hennes sysslor angår, som rörer Svenska Språket. Jfrån ett sådant omildt omdöme, som en om alla omständigheter okunnig efterwerld kan fälla, tror jag min skyldighet fordra at rädda Academien, som på 8 eller 9 månars tid eij gittat framkomma med något arbete detta målet angående, men förmodar dertill mindre tid behöfwas, än Gillet föreskrifver, näml. hela deras lifstid.

»Men om Gillet allenast företog sig Svenska Språkets upodlande och hwad som dertill hörer, så kunde Academien torde hända gärna öfwerlemna dem denna äfwen så dryga som nyttiga omsorg; dock som dess afsickt synes innefatta långt flere ämnen, såssom des 3:die petitum tyckes

medgifwa, och Academien ej kan finna någon säkerhet för framtiden uti den bifogade exception af de wettenskaper, som Academien sig föresatt at idka, så har jag ej kunnat undgå at härmedelst i ödmjukhet underställa Ed. Exc:cers och högl. Kongl. Cantzlj-collegii egit högstuplyste ompröfwande, om icke Gillets utlåtande uti detta målet är alt för generellt at kunna försäkra Academien om en rolig och orubbad besittning af de uti des upgifne grundreglor omnämde wettenskaper, och om icke därutaf sådane fölgher härflyta kunna, som, långt ifrån at befrämja afsikten af bägges inrättning, länder til deras undergång och det allmännas föga nytta.

»Denna för Academien mycket ömma angelägenheten har jag således den äbran at ödmjukl. til Ed. Exc:cers och högl. Kongl. Cantzlj-collegii nådgunstiga försorg aldra ödmjukast at recommendera, hwarpå jag mig så mycket tryggare förlita kan, som Academien ägt ymniga prof af Ed. Exc:cers och högl. Kongl. Cantzlj-collegii nådgunstiga försorg och bewogenhet för henne och Ed. Exc:cer och högl. Kongl. Cantzlj-collegium ogärna skulle see, om bägge desse inrättningar skulle ej äga för det allmänna den nyttan, som påsyftadt är, hwilken ock aldeles torde afstanna, så framt Gillet ej, som Academien, tydeligen utmärcker sitt giöromål och sina gräntzor etc.

A. J. v. Höpken.»

Sedan denna skrift inkommit, kunde kollegium äntligen afgifva sitt utlåtande, hvilket dock egentligen blott är ett uppkok på Höpkens uttalanden. Dateradt efter justeringsdagen den 10 Maj, har det samma — efter uteslutning af reciten öfver såväl Gillets som Höpkens skrivelser — följande lydelse.

»Eders Kongl. Maj:ts ock Riksens Cantzlie-collegium har, till underdånigst föllje af ofwannämde Eders Kongl. Maj:ts nådigste befallning, de uti begge desse skrifter anförde omständigheter uti behörigt öfwerwägende tagit: kunnandes derwid för dess dehl ej annat finna, än att ändamålet med denna under namn af *Swenska Tungomåhls-gillet* äruade inrättningen i anseende till Swenska Språkets upodlande, i sig sielft är ganska godt ock berömblikt ock att det allmenna med tiden deraf kan hafwa att förwänta gagn ock nytta. Men alldenstund, Allernådigste Konung, detta så kallade Swenska Tungomåhls-gilletz skrift synes willja extendera denna till inrättande Societetens giöremål längre än till Swenska Språket allena, warandes därutinnan ibland annat anfördt, huru som be-

mälte Gille ärnade uttolcka af främmande tungomåhl hwarjehanda böcker, som äro utgifne uti åtskillige wettenskaper, jämte hwad en eller annan af dess ledamöter elljest kunde weta lända till fäderneslandets bästa ock gagn: hwilcken expression tyckes wara så general, at bem:te Societet däraf kunde taga sig anledning att jemwäl blanda sig uti sådana saker, som ofwanbem:te här inrättade Wettenskapz-academie sig föresatt att utarbeta; fördenskulld ock emedan ändamåhlet af denne sidstnämde med Wettenskapz-academien gjorde inrättningen, ej är mindre berömblikt än det förra, samt äfwenwäl förtienar at uphielpas ock befrämjas, i anseende hwartill ock Collegium uti — — — dess betänckande af d. 27 sidstl. Martii Eders Kongl. Maj:tt i underdånighet styrckt att förunna bem:de Academie dess höga authorisation samt lof ock tillstädiellse att sielf censurera dess till utgifwande skrifter ock handlingar; ty skulle ock Collegium för dess dehl oförgripeligen i underdånighet hålla före nödigt wara att så inrätta desse twenne Societeters giöremåhl, att de begge med hwar annan måtte kunna bestå, så att den ena ej må wara den andra, till begges undergång ock det allmennas otienst, uti dess förehafwande arbeten hinderlig. Till hwilcken ända Collegium underdånigst hemställer, om icke detta sig så kallande Swenska Tungomåhls-gillet giöromåhl kunde inskränckias allenast till det Swenska Språkets upodlande ock hwad der-till hörer, samt fördenskull under Eders Kongl. Maj:ttis till utfärdande nådigste authorisation och constitutorial, när de sielfwa med ett underdånigt project därtill inkommande warda, lemnas frihet att i trygghet ock utan någons åtahl med hwarannan arbeta på en Swensk Grammatica ock Dictionaire, jemwäl ock att på wårt språk öfwersättia sådane på främmande tungomål skrefne böcker ock tractater, som de kunna pröfwa till det allmennas tienst wara nyttige, hemställandes Collegium i lijka underdånighet, om icke Eders Kongl. Maj:tt skulle behaga förunna dem dess nådigste privilegium på de böcker och handlingar, som de på ofwanbem:te sätt genom trycket täncka att låta utgå. Collegium förblifwer etc.»

Emellertid hade Gillets ledamöter kommit i tillfälle att få del af kollegii nyssnämnda utlåtande samt med anledning däraf, genom trenne af sina medlemmar, ingifvit en ny underd. skrifvelse i ämnet, hvilken vi jämwäl anse oss böra återgifwa.

»Underdån.-ödmukaste Memorial.

»Wi hafwe genom en underdånig skrift till Eders Kongl. Maj:tt uti diupesta underdånighet bönfallit, det Eders Kongl. Maj:tt wille i nåder

täckas tilstädia oss at utan någons åtal få träda tilhopa uti ett samfund under namn af Svenska tungomåhls-gillet, at der med sammansatt hug lägga oss winning om at upodla våra fäders tungomål til en rätt stadga och sanskyldig prydnad, såsom det effter bästa grunder och skäl kan hälst pröfwat för godt och giltigt. Denna vår underdåniga böne-skrift är sedermera öfwerlämnad til Eders Kongl. Maj:ttis höglofl. Cancellie-collegium, at inkomma med dess underdåniga betänckande, hwad det derwid kunde hafwa at påminna, hwilket också är skiedt.

»Och som wi åtniutit den nåden att få igenomögna högbemälte Eders Kongl. Maj:ttis Cancellie-collegii underdåniga betänckande häröfwer, hwarföre hembäres en underdån-ödmjuk tacksäjelse; så hafwe wi å vår sida intet kunnat undgå at i diupesta underdånighet ännu ytterligare förklara detta vårt menlösa företagande och i lika underdånighet hemställa det Eders Kongl. Maj:ttis allernådigste godtfinnande, på sätt som följer.

»Wi lefwe i den underdåniga förtröstan, at Eders Kongl. Maj:tt har i nåder täckts inhämta af vår förra skrift, hwilka warit de yppersta skial, som styrckt oss at tänka på detta ärendet. De samma äro ingalunda grundade på någon enskyldt heder eller förmån, utan endast och allenast på en sanskyllig nit och längtan at kunna främja det allmenna fäderneslandets bästa. Derföre hafwe wi icke äskat någon wedergällning, ej eller dristat oss at begiära något publiqvet understöd, hwarmed wi likwist skulle snarare kunna ställa detta vårt förehafwande i gång och, effter målets sanskylliga wigt, hielpa inrättningen til en skyndesam upkomst, ehuru litet samma understöd i späda början ock wara kunde. Men, Allernådigste Konung! wi hafwe doch icke understått oss at det minsta nämna derom, utan hemställt det til tiden och den Högstas nådiga försyn, som wisseligen lærer öppna utvägar för oss dertil, så wida wi söka alla våra medborgares båtnad och bästa härmed. Wi räkne den för vår största heder, at wi på sådant sätt under en mild och nådig Öfwerhet, såsom Svenska män få äga frihet at främja de Swenskas gagn och heder. Det skal ock städse wara vår yppersta fägnad och högsta wedergällning.

»Den här i staden berömligen inrättade Wettenskapz-academien har lika som Tungomåls-gillet det allmännas fromma til sitt yppersta syftemål, bägge inrättningarne hafwa ock tagit dertil särskilte utvägar, den ena har aldrig tänckt blanda sig uti den andras giöromål; ty synes ock det wara troligare, at den ena må således heldre muntra up den andra til fäderneslandets tjenst, hwar på sitt sätt, ännu at de skulle wara hwar andra til något men eller förfång. Men at twenne sådane inrättningar, som desse äro, skulle hindra hwars andras upkomst, för det de äro wistande

uti en ock samma ort, sådant synes man lika så litet kunna rädas, som flere slika wärk til talet trifwas wäl tilsamman uti en och samma stad på åtskillige ställen utomlands; ty alla de riken och menighetswälden, som blifwit warse, hvad monopoliska inrättningar kunna åstadkomma för mehn och otrolig afsaknad i den borgerliga lefnaden, hafwa fast mindre welat tåla dem ibland de lärde i landet. Men deremot tyckes bägge desse inrättningar, så wäl Wettenskapz-academien som Tungomåls-gillet, aldrabäst kunna winna sin tilwäxt och stadga uti sielfwa hufwudstaden; ty der gifwes tilfälle at omgåås med sådana män, som äga witterlek och manna-wett tilhopa, der komma folk tilsammans från alla orter i Riket, som kunna wäckas up at giöra desse inrättningar hwarjehanda gagn, då de resa til sina hemwist, der kan idkas bästa brefwäxlingen, som bägge inrättningarne äga föra kring hela Riket, och derifrån, såsom hiertat af landet, skier bästa afsättningen på bägges arbeten och handlingar, flere skiäl at förtiga. Hwad nu det målet widkommer, som skulle Gillet hafwa yttrat för almäunn utlåtelse om sit giöromål och således synas wilja inlåta sig i de ännen, som Wettenskapz-academien satt sig före at idka, så har Tungomåls-gillet så wäl förr som nu tydeligen i underdånighet gifwit å daga, at det ingalunda warit dess tancka eller upsåt, utan åstundar allenast få blifwa wid sådana lärdomsstycken, som Academien sig intet åtagit at idka. Wettenskaps-academien har så wida åtagit sig tungomålets ans, som hon är mon derom, at dess handlingar skrifwas på ren och prydelig Swenska, men att gå vidare dermed är icke hennes ämne och giöromål; dock kan ingen annat än högeligen berömma detta dess upsåt, och wore önskeligit flere wille winlägga sig derom, som gifwa något ut på trycket. Tungomålets rycktande är ett ärende utaf mycken wigt och wahrar utan gensago, så länge folcket och menigheten är til, som äger at wårda det samma; derpå har Gillet tänckt giöra början och gå dermed så långt, som tidens skick och giöromålets wärde det åska må, men tror dock, at en menniskias lifztid är alt för liten til en sådan syslas ändskap och fullbordan, så wida et tungomål altid är sina omskiiften underkastadt, så länge et folk lefwer och talar det samma, lika som en åker, den der åhrligen måste brukas.

»Et tungomål äger wäl mycken prydnad uti sig, enär det rätteligen, och som dess naturliga skickelse kräfwer, warder lämpat til de förefallande ting och ännen; men för och i sig sielfwa äro alla tungomål, med alla de reglor, som handla endast och allenast derom, mera magre och torre, än at någon skulle kunna läckas at hysa något tycke för dem. Ty har ock Gillet, under det man arbetar på en Swensk Grammatica och Dictionair, tänckt at dels uttolka på modersmålet hwarjehanda gagne-

liga böcker, som i fremmande tungomål äro utgifne, och dels taga sig före at skrifwa om sådane mål, som lända til uplysning och båtnad uti hela underwissningz- och upfostringzwärket, på det deraf skiönjas må, huru dygd, witterlek och slögder kunna genare inhämtas af ungdomen på Swenska än på något annat tungomål.

»Nu har Wettenskapz-academien, uti sit wackra företal til första kvartalets handlingar, upnämt de wettenskaper, som Akademien åtagit sig at upodla igenom nya rön, påfund och försök, och genom sina redan utkomne åtskillige arbeten gifwit lofwärdige prof å dagå af sin idoghet och upsåt at giöra fäderneslandet et dråpeligit gagn.

»Sammaledes har Gillet warit omtänckt, huru wettenskaperne uti en systematisk ordning, eller på sätt som skickar sig med ungdomens underwisande, måtte äfwen på god och prydelig Swenska kunna gifwas i dagz-liuset. Fördenskul wi ock til Eders Kongl. Maj:tt nådigste godtfinnande i underdånighet hemställa, om icke Gillet, utom hwad som hörer til tungomålets ans, må äga tilstånd at gifwa ut egna eller uttolkade böcker, som systematicke handla om wettenskaperne, de der böra läras wid de mindre och större lärohusen i landet, såsom moralen, geographia sveo-gothica, historien, jus publicum samt den politiska och cameral-oeconomien, emedan desse stycken wisseligen äga så stort wärde uti sig, at de intet böra lämnas i glömskones mörker eller gömas innom fremmande tungomåls lås och nycklar, när de öfrige dragas fram och sättas i en ståtelig prydad.

»Fördenskul bönfalle wi i diupesta underdånighet, det Eders Kongl. Maj:tt täcktes i nåder hylla och främja detta wårt owälduga företagande med dess allernådigste constitutorial och stadfästelse på hwad wi så wäl i denna som wår förra skrift uti diupesta underdånighet begiäre.

»Wi lefwe i den underdåniga förtröstan, at Eders Kongl. Maj:tt allernådigst gynnar oss i denna wår underdåniga begiäran, och med diupesta underdånighet in til wårt yttersta framhårdhet etc.

På Gillets wägnar:

Joh. Göstaf Hallman.

Jacob Faggot.

Lars Salvius.»

Härmed var omsider skriftvexlingen afslutad. Men fastän Gillets senaste skrifvelse inkom till regeringen redan den 13 Juni 1740, afgjordes ärendet först den 31 Mars följ. år. Vetenskapsakademien, som under ett års tid fått vänta på den kongl. resolutionen, erhöill nu sina önskningar uppfyllda, men hwad Tungo-

måls-gillet angår, »fanns godt, att det samma äfvenledes uppgifver dess grundregler, då Kongl. Maj:t sedan däröfver vill sig i nåder yttra, hvilket kansli-kollegium bemälda gille antyder». Denna antydning skulle, enligt kollegii beslut den 17 April s. å., lemnas åt sekreteraren Benzelstierna »såsom ledamot uti Svenska tungomåls-gillet».

Emellertid synas icke några grundregler sedermera af Gillet blifvit aflemnade. Förmodligen hade det samma vid den tid, då Kongl. Maj:ts beslut fattades, redan upphört att existera och således, för att begagna Höpkens ord, »lika hastigt försvunnit, som det upprunnit». Huru som helst äro, oss veterligt, icke några vidare yttringar af dess verksamhet bevarade åt efterverlden.¹⁾

H. HERNLUND.

1) Vetenskaps-akademiens prot. och tryckta handlingar. Kansli-koll: i inr. prot. 1740 s. 1051, 1383; 1741 s. 565; und. utlåt 1740. Rådsprot. i inr. civil-ärenden 1740 f. 212; 1741 f. 331, 359. Embetsmemorialer och bref till kansli-koll. 1679—1749 (i R.-A.). Jfr äfven Hernlund, »En undertryckt historisk akademio», i Historisk tidskr. 1885, h. 1, s. 97 ff.

Några anteckningar om Dalins "Svenska Friheten".

D:r Karl Warburg har i sitt för icke länge sedan utgifna grundliga arbete öfver Dalin tvifvelsutan med rätta uppträdt mot den häfdvunna uppfattningen, att »Svenska friheten» vore »rimmad hattpolitik». Däremot tro vi icke, att hr W. haft lika rätt, då han s. 293 säger, att Dalin därmed *endast* afsett att åt den i November 1741 aflidna Ulrika Eleonora, »den välvilliga drottning, som bragt Sverige dess frihet», resa en henne värdig minnesstod.

Det torde nämligen knappast kunna förnekas, att tidsförhållandena efter 1741—42 års krig betydligt inverkat på skalden. Hr W. synes äfven på sitt sätt vilja medgifva detta, då han s. 299 yttrar, att »skaldestyckets största betydelse låg däri, att det var en *tidsdikt* i bästa mening eller, om man så vill. en *tendensdikt*, men en tendensdikt af ädlaste art, talande frihetens sak, i det den angriper hennes farligaste fiende partisplitet, hvilken fiende, såsom Dalin med siareblick insåg, skulle varda hennes baneman».

C. G. Malmström har, i sin skildring af 1742—43 års riksmöte, som bekant, visat, huru Hattpartiet, efter sina täta missöden i början af riksdagen, genom major H. Wredes (af C. Fr. Scheffer författade) memorial i tronföljdsfrågan, förstod att leda uppmärksamheten från krigets olyckor till den för partiets afsigter så viktiga frågan om hvem som skulle blifva den åldrige konung Fredriks efterträdare på tronen. Vi minnas, huru borgare och bönder, i sammanhang härmed, nästan genast valde hertigen af Holstein-Gottorp till tronföljare och genom sitt beslut, »att ingen bland dem skulle infinna sig i något utskott, och dessa således försättas i öfverksamhet, intilldess tronföljarvalet blifvit i alla stånd afgjordt», visste att tvinga adeln och preteståndet att förena sig om samma val. Under

de långvariga öfverläggningar och tvister, som därefter uppstodo angående valet af sändebud till ryska hofvet i och för denna sak samt de uppdrag, dessa skulle erhålla, fortfor och stegrades i hufvudstaden alltjämnt oron och gäsningen i sinnena. Borgare och bönder, som genom tronföljarfrågans utgång fått ökad tillförsigt till sin förenade makt, framburo genom manstarka gemensamma deputationer till de andra stånden sina beslut och sökte genom hot och pock genomdrifva de samma. »Den allmänna oron i landet, fruktan för uppror och rikets nöd förmådde adel och prester gång efter annan att gifva efter, icke utan bitter klagan öfver de tvänne ståndens olagliga sätt att gå tillväga».

Under denna tid af splittring och tvedrägt var det, som Dalins berömda skaldestycke framträdde. Tillegnadt Svea rikets ridderskap och adel, kom det onekligen, för att begagna Atterboms kända uttryck, just i »grefvens» tid för — *riddarhuset*, om än icke särskildt för hattpartiet därinom, såsom man förut antagit.

Vi anse det tillika mer än sannolikt, att Dalin själf varit af denna mening, och att han just af detta skäl dedicerade sitt arbete, icke åt samtliga Riksens Ständer, utan endast åt ridderskapet och adeln. Ämnets beskaffenhet hade ju äljes mycket väl kunnat motivera det förra, liksom skalden på denna väg lättare bort kunna vinna Ständernas bevågenhet för sin person, ifall detta varit hans afsigt. Hvarför valde skalden väl ett annat förfarings-sätt, om icke för att särskildt stämna riddarhuset till sin förmån? I hvad syfte detta skedde antyder äfven hr Warburg, ehuru mera i förbigående. Vi låta de offentliga handlingarna själfva tala.

Enligt ridderskapets och adelns protokoll för den 27 November 1742 »anmälde h:r landtmarskalken, att bibliotekarien Dalin författat och till R. och A. dedicerat en skaldedikt under titel af Svenska Friheten. Hvilken pièce h:r Dalin till riddarhuset förärat och nu af h:r landtmarskalken uppvistes.

»R. och A. förklarade mycket nöje öfver detta h:r Dalins arbete.

»Grefve H[enning] Gyllenborg sade sig hafva igenomläst denna pièce, hvilken han funne en chef d'oeuvres, hemställandes om icke

bibliotekarien Dalin, hvilken såväl härigenom som åtskilliga för[e] detta af trycket utgifna verk vist ogemena prof af dess snille, vetenskap och flit, på något sätt borde encourageras, hvartill sekreta utskottet kunde utse moyens.

»Detta bifölls af R. och A.

»H:r Didron förbehöll [sig], att inga penningar måtte gifvas, emedan rikets nu utblottade tillstånd sådant ej tillåter ¹⁾.»

Tre dagar senare — den 30 November — »upplästes det i följe af R. och A:s sista resolution uppsatta extr. prot: i för bibliotekarien Dalin, så lydande:

»Vid det tillfället, att hos R. och A. anmältes en af bibliotekarien Dalin författad och till R. och A., dedicerad skaldedikt under titel af Svenska Friheten, erinrade sig R. och A., huruledes bemälte bibliotekarie såväl härigenom som åtskilliga för[e] detta af trycket utgifna verk visat ogemena prof af dess snille, vetenskap och flit; i anseende hvartill R. och A. funnit godt de öfriga resp. stånden vänligen att hemställa, om icke det kunde lemnas Sekreta Utskottet att tillse, på hvad sätt bibliotekarien Dalin än vidare måtte encourageras».

»Vid detta tillfälle», heter det i protokollet, »anmälte h:r landtmarskalken ett af h:r Dalin ingifvet memorial, som nu upplästes».

Memorialet, ställdt till »Högvälborne och välborne herrar grefvar, friherrar och samtl. höglofl. ridderskap och adel», var af följande lydelse:

»Sedan jag förnummit, huru Höglofl. Ridderskapet och Adelen i sit sidsta pleno icke allenast behagat gilla och med ynnest upptaga, hvad min svaga penna kunnat bringa i liuset, utan ock varit omtänkte om belöning till dess upmuntran, så skulle jag tro mig alt för mycket bryta emot all skyldighets lag, om jag intet deremot för dem nedlade min allerödmiukaste tacksäijelse.

»Den högsta belöning, jag derföre kan önska, är et så ädelt stånds bifall och tycke. När sanningen lyckas i så angelägna mål,

1) Öfverste Didron, Dalins ordensbroder i »Avazu och Wallasis», hade tydligen ändrat tankar om Dalin sedan 1738—39 års riksdag. Jfr Warburg s. 187.

är hon sin frambärare äfven så fågnesam, som hon i sig sielf är rar. Hon bevisar, at hon finner för sig dygd och rena sinnen.

»Jag tilstår, at mina vilkor äro af den art, som intet gerna förliks med lediga, lifliga och snille-rika betraktelser, så at jag ingalunda kan klaga, at tjenst eller ägendom förkiosa mig från en så liuflig möda; men när jag besinnar det almännas närvarande tilstånd, då samt. Rikzens Höglofl. Ständer intet böra besväräs med tidspillande omsorg för en så liten medlem i det almäuna, så har jag härmed den äbran at försäkra, det mit största nöje härwid och den kraftigaste upmuntran skulle vara, om denna Höglofl. Ridderskapetz och Adelen för mig yttrade ynnest *intet ströckte sig utom Riddarhuset. Det skulle mer fägna mig at ibland Höglofl. Ridderskapet och Adelen vara den minste*¹⁾ än vinna största förman samtelige Ständerne och Riket til last. I brist af de stora dertil hörande egenskaper skall mig likväl genom Gudz bistånd den enda intet fattas at til sidsta blodzdroppan med tro- och redelighet gå så väl Höglofl. Ridderskapet och Adelen som hela mit kära fädernesland tilhanda, förblifvandes med ouphörlig vörndnad Höglofl. Ridderskapetz och Adelen

allerödmiukaste tienare

Olof Dalin.»

Efter memorialets uppläsning tog grefve Gyllenborg — som väckt förslaget om det nyssnämnda protokollsutdraget till Sekreta Utskottet — till orda. »Det lyckeliga bifall för h:r Dalin», yttrade han, »som min sista proposition hos R. och A. vann, gör mig nu dristig att äfven framföra mina tankar. Vi veta, gunstige herrar, att här gifvas tvänne vägar till belöning, heder och penningar. Och som bibliotekarien Dalin gifver vid handen, att den kraftigaste uppmuntran för honom skulle vara, om R. och A:s för honom yttrade ynnest intet ströckte sig utom riddarhuset, och vi dessutom icke hafva råd att gifva honom penningar, så hemställer jag, om icke han genom en underdånig föreskrift hos Hans Kongl. Maj:t kunde rekommenderas till adelskap.»

1) Kursiveringen här, liksom på några följande ställen, gjord af meddelaren.

»Som häremot ropades *nej* och sades, att här voro så många andra meriterade både civil- och militärbetjante, så explicerade sig gr. *Gyllenborg*, att *dess mening ej vore, att han skulle få säte och stämma på riddarhuset, utan kunde honom beriljas Hans Maj:ts nåd. resolution, hvilken långt mindre förtjante undfått*¹⁾.

»Men R. och A. ville härtill ej samtycka.

»Hvarför h:r landtmarskalken frågade, om det upplästa extr. prot. bifalles.

»Då R. och A. det samma gillade».

Från riddarhuset gick protokollsutdraget först till *presteståndet*. Här gjorde man sig emellertid icke någon brådska, ty, fastän det bordlades redan den 29 Januari, fattade ståndet icke sitt beslut därom förr än den 30 Mars. Detta innehöll, att »presteståndet remitterade det samma till Sekreta Utskottet, med förbehåll att ingen gratifikation må ske af publika medel, efter man fruktar, att rikets kassa ej är i tillstånd därtill. Med hvilken påskrift extraktet till *borgarståndet* försändes.» Här liksom i *bondeståndet* bifölls redan samma dag presteståndets utlåtande, som det tyckes, utan diskussion.

I Sekreta Utskottet föredrogs ärendet den 7 nästföljande September, då det »blef ventileradt, buru och på hvad sätt han [Dalin] måtte kunna uppmuntras, och blef efter öfverläggande för godt

1) H:r Warburg, som s. 333 lemna några utdrag ur Dalins förenämnda memorial, yttrar äfven, att denne härmed afsåg ett undantagsförord från riddarhuset för adelskap. »Rättigheten att adla var nämligen», säger h:r W., »i 1719 års regeringsform inskränkt. Konungen ägde blott adla några få vid kröningen, 'och blifva sedermera inga adelsmän gjorde, tills dess riket sådant kan tillåta'» Denna bestämmelse förekommer emellertid icke i 1719 års R. F., utau först i R. F. af år 1720, där den infördes med anledning däraf, att så många nya adelsmän 1719 blifvit utnämnda för att medverka vid det förestående konungavalet. — För öfrigt må anmärkas, att utdelandet af adelskap icke var så sällsynt under Frihetstiden, som h:r W. tyckes antaga. Bland introducerade adliga släkter utnämndes (enligt *Fähræi handbok*), 1864) 43 under Fredrik I:s och 81 under Adolf Fredriks regering, ehuru de långt ifrån genast vunno introduktion. Stundom begärde Ridd. och Adeln själfva, att Konungen skulle utnämna nya adelsmän, såsom just vid riksdagen 1742—43, då Ridd. och Adeln i en und. skrift den 16 Sept. 1743 anhöllo, att högst 20 personer skulle blifva adlade, bland dem 4 särskildt namngifna. Jfr Allegater till pleni prot. n:r 499.

funnet, det han må employeras att sammanskrifva något nyttigt verk i svenska historien *eller äljes*, och att Kongl. kansli-kollegium kunde undfå nådig befallning af Hans Maj:t att utse något tjänligt ämne, då Ständerna sedermera, när bättre tider och större tillgång af medel finnes, hos Hans Kongl. Maj:t honom till nådig ihugkomst af någon vedergällning ej lära underlåta i underdånighet att anmäla».

Utskottets förslag godkändes i rådet den 30 s. m., och afgick i följd häraf nådig befallning till kansli-kollegium, affattad efter utskottets anvisning. Kollegiet beslöt, med anledning häraf, den 29 Oktober, »att bibliotekarien Dalin uppkallas, då collegium af honom vill höra, hvad arbete han själf hade lust att på sig taga och utarbета».

Den 23 i följande månad föredrogs i kansli-kollegium ånyo det kongl. brefvet om Dalins uppmuntrande, på sätt utskottet föreslagit, »och som han berättades hafva förklarat sig nöjd att under vissa vilkor sammanskrifva hela svenska historien, så fanns godt, att han skulle uppkallas, och då han strax därpå uppkom och företrädde, förestälde Hans Exc. Hr Presidenten honom högstbemälte brefs innehåll. Han svarade därpå genom ett skriftligen författadt memorial, hvaruti han sig samma arbete påtager, dock, i anseende till dess vidlöftighet och att all hans timliga välfärd därpå kommer att användas, med de vilkor, att [1:o] ifall intet penningeförskott honom därtill göras kunde, han åtminstone måtte undfå Kongl. Maj:ts nådigste försäkran om så stor vedergällning, när verket vore till trycket färdigt, som aukturen till högstsäl. Hans Maj:t Konungen Carl XII:s historia för dess möda undfått och med samma förmåner som han; 2:o att få disponera sin tid och vistande efter dess bekvämlighet, dock utan att något i dess tjänst eftersättes; 3:o att få fritt tillträde till de ställen, där sådana handlingar förvaras, som till detta verk kunna finnas nödiga. Hvar till bibliotekarien muntligen begärde den frihet, att han själf och på egen bekostnad måtte få upplägga verket, enär det om 2, 3 å 4 år blifver färdigt.

»Sedan han tagit afträde, tog kollegium detta ärende i öfvervägande och fann, att det ämne, som bibliotekarien Dalin sig till utarbetande åtaga vill, är för det allmänna det nyttigaste, som af honom företagas kan, hvilket ock, om det väl utarbetas, länder till rikets heder, varandes de begärda vilkor[en] i anseende till verkets vidlöftighet och det mödosamma arbete, som därtill erfordras, icke obilliga. Fördenskull resolverades, att i ett underdånigt svar Kongl. Maj:t i underdånighet hemställas skulle, om icke merbemälte bibliotekarien detta arbete nu genast kunde uppdragas och han försäkras att åtnjuta förenämnda vilkor, enär detta arbete blifvit färdigt, skärskådadt och gilladt; för öfrigt höll kollegium före, att honom må tillstädjas att för egen räkning upplägga detta verk, när det så vida kommer, emedan ej allenast publicum då undgår att göra förlaget, utan bibliotekarien Dalin jämväl dymedels visar sig vilja därpå använda all möjlig flit, efter han för verkets afsättning och begärlighet själf erbjuder sig att löpa fara.» Denna kansli-kollegii und. framställning behandlades i rådet den 14 Februari 1744, då det »resolverades, att Kongl. Maj:t gillar i nåder det ämne, som bibliotekarien Dalin i berörda måtto utvalt, kunnandes *kollegium försäkra honom, att, sedan dess tillämnade verk blifvit färdigt samt skärskådadt och gilladt, han då har att förvänta en nådig belöning, som kan svara emot själfva arbetets värde och den flit och möda, som han därvid nedlägger.* För öfrigt förunnas honom de trenne sista vilkoren, som han sig vid detta arbete utbedt.»

Kongl. Maj:ts ofvannämnda beslut delgafs Dalin i kansli-kollegium den 9 Mars, då »bibliotekarien aflade sin underdåniga tack-sägelse för den nådiga försäkran Hans Maj:t behagat gifva honom, men som vid detta verkets författande sådana omständigheter kunna inflyta, hvilka allt efter tidernas omvexling kunna antingen vara mer eller mindre behagliga, hvarefter ock kan hända, att själfva författaren kan blifva ansedder, så att han således riskerar mycket af sin timmeliga välfärd, fördenskull skulle han gärna se, om icke[!] någon närmare och vissare försäkring honom kunde

blifva gifven, på samma sätt som doktor Norberg fick, när han begynte att skrifva högstsäl. Konung Carl XII:s historia»¹⁾. Härtill genmålte Hans Exc. Baron Palmfelt, »att hvad den försäkran angår, som doktor Norberg fick, så blef den honom gifven af Rikens Ständer; kollegium kunde för sin del härutinnan nu ej vidare gå, utan allenast lemna honom del af hvad Hans Kongl. Maj:t bebagat i nåder gifva kollegium vid handen, och vore han därmed ej nöjd, så kunde han vända sig till Hans Maj:t». »Bibliotekarien Dalin tog härupå sitt afträde», tillägger protokollet.

* * *

På detta sätt blef »Svenska Friheten» visserligen icke det trappsteg, hvarpå Dalin hoppats få träda in i Svea rikets riddarhus, men i stället uppslaget till en verksamhet af den största betydelse för hans landsmän, en verksamhet, som beredt honom själf det hedrande eftermälet af den »svenska historieskrifningens fader».

Som bekant upplefde »Svenska Friheten» ännu tvänne upplagor under Frihetstiden, den andra år 1755, den tredje tvänne år efter skaldens död, år 1765. Om den andra upplagans öde torde det vara öfverflödigt att här nämna något. Då den tredje upplagan ifrågasattes, i sammanhang med utgifvandet af skaldens samlade skrifter, tog kansli-kollegium i närmare öfvervägande, huruvida icke några anmärkningar kunde vara på sin plats vid vissa af de år 1756 särskildt öfverklagade ställena. Förgäfves afstyrktes detta af kanslirådet Arnell, som yttrade, »att, som sådane anmärkningar hos allmänheten kunde förorsaka mera uppmärksamhet, vore [det] bättre att dem alldeles utelemna, häst nyssnämnde poem i början utan anmärkningar utkommit, sedan ingen ändring uti själfva poesien, utan att förlora alltför mycket af dess smak, här kan äga rum och jämväl allt menagement för framl. herr hofkanslern synes böra iakttagas i anseende till dess stora snille, hvaraf han uti sina arbeten lemnat så mångfaldiga vedermälen». Kollegium trodde

1) Jfr härmed Dalins af Warburg s. 339 aftryckta promemoria af den 7 Mars 1744, hvars mening hr W. dock icke synes hafva rätt uppfattat.

likväl sig icke alldeles med tystlåtenhet kunna gå förbi tvänne ställen, »isynnerhet som de uti berörde ställen brukade expressioner så väl uti Kongl. collegio som uti kanslirätten blifvit påtalte och såsom mindre tjänlige befunne; utan resolverades, som följande extractum protocoll i innehåller:

»S. D. Föredrogs h:r statssekreteraren och censoris regii v. Oelreichs memorial af den 26 sistl. Februari, hvarutiinnan, i anledning af den under trycket varande samling af framl. hofkansleren och riddaren von Dalins strödde skrifter, så i bunden som obunden skrifart, h:r statssekreteraren gör förfrågan: 1:o. Om icke skrifter, som tillförene undergått behörig censur och utan skälig kritik blifvit tryckte, kunde nu vid det nyare upplaget lemnas orubbade och oförändrade, oaktadt de till nuvarande omständigheter icke äro alldeles lämpelige, hälst smaken i dessa skrifter ofta skall bero af tiden, då de utgåfvos; 2:o. Huruvida de vid poemerna Svenska Friheten och Herdaspelet, som utgafs vid Kongl. Maj:ts återkomst från Finland, för[e] detta gjorde anmärkningar ännu kunna äga bestånd och huru i sådant fall de anmärkte ställen böra rättas, samt i öfrigt, huruvida något dylikt i anseende till flere af auktors tryckte skrifter förefallit, som nu vid det förestående nya upplaget borde iakttagas.

»Hvad alltså 1:o. angår de för[e] detta censurerade skrifter, som utan någon skälig kritik igenom trycket utkommit, så trodde Kongl. collegium h:r statssekreteraren uti sin instruktion och censurföfattningarne hafva tillräcklig anledning att dessa skrifter pröfva, hvarvid likväl och på det misstydningar, tagne af tidens ändringar, så mycket säkrare, utan rubbning af smaken i skrifterne, måtte förekommas, Kongl. collegium höll tjänligt, att h:r statssekreteraren söker förmå editorerne vid alla skrifterne, så de tillförene tryckte som otryckte, utmärka tiden af deras författande, så långt sådant sig göra låter.

»Beträffande 2:o. poemet *Svenska Friheten* fann väl Kongl. collegium de tillförene gjorde anmärkningar ännu äga grund, isynnerhet vid de tvänne ställen:

pag. 27. En trogen undersåt, om ej dess kung går ned

I allt för grofva fel, upprifver ej sin ed;

och pag. 36. Jag lägger för dig nögd min ärfda krona ned.

»Men utan att därför låta falla någon kritik på aukturen, utan att skada skriften eller taga den på en allvarsammare fot än med poesiens rättigheter öfverensstämmar, trodde Kongl. kollegium alla misstyndningar lättast undanrödjas igenom följande tvänne anmärkningar, som under art af notæ kunde tilläggas:

vid det förra stället:

Man måste påminna sig, att poesier icke äro dogmatiska skrifter och alltså ej af dem alltid att ränta samma precision och grannligheten i stilen som af de senare;

Vid det senare stället:

Poetiske friheten binder sig icke vid historien, ty annars bevisa 1719 års riksdagshandlingar, att kronan då hrarken kunde vara ärfteelig, ej eller påstods så vara af högstsalige Hennes Maj:t Drottningen.

»Sist ville Kongl. kollegium hafva lemnat h:r statssekreteraren till underrättelse, att, hvad det omnämnde Herdaspelet angår editorerna sig själfve godvilligt begifvit ifrån dess utgifvande, hvaremot hvad de öfrige framl. hofkanslerens strödde och för[e] detta tryckte skrifter beträffar, Kongl. kollegium ingen omständighet uti dess egne eller Kongl. kanslirättens handlingar hade sig bekant, som skulle kunna ligga deras uppläggande i vägen.»¹⁾

1) Ridd. och Ad:s prot. 1742—43 s. 991, 1090; Prestest:s d:o s. 599, 748, 797; Borgarst:s d:o s. 1188; Bondest:s d:o utan pag. Allegater till pleni prot n:r 120. Sekr. Utsk:s prot s. 4565 och und. skrifv. n:r 62. Rådsprot. i inr. civil-ärenden 1743 f. 1022; 1744 f. 229. Kansli-koll:i inrikes prot. 1743 s. 728, 815; 1744 s. 129, 131; 1765 s. 68.

Huru fru Nordenflycht fick statspension.

Fru Nordenflychts hem i det sedermera s. k. Bergianska huset vid Karlbergsalléen i Stockholm var, som bekant, på 1750-talet samlingsplats för åtskilliga af den tidens främsta vitterhetsidkare. »Man undrar», säger Fryxell (Berättelser, XLV, s. 18), »hvarifrån hon tog medel till utöfvande af en sådan gästfrihet. Genom skeppsbrott, eldsvåda, stöld och bedrägerier hade hon förlorat sin egen obetydliga förmögenhet och blifvit bragt i verklig nöd och tvungen att begära understöd, och det stundom på ett nästan förödmjukande sätt. — — — Så älskade voro dock både hon och hennes sånger, att alla, och som det tyckes, med icke ringa gåfvor skyndade till hennes understöd; så konungarne Fredrik och Adolf Fredrik, så drottning Lovisa Ulrika och kronprinsen Gustaf, så äfven ständerna, hvilka anslogo åt henne ett årsunderhåll af 600 d. s:mt. — — — Genom sådana understöd och något författarearvode fick hon medel att underhålla sitt anspråkslösa, men behagliga hem.»

Vid sina framställningar om understöd försummade fru N. ej häller att taga sin skaldegåfva till hjälp. Än skref hon rimmade böneskrifter, än tillegnade hon det anlitate föremålet en hyllningsång, än åter utdelade hon exemplar af sina tryckta skrifter. På sistnämnda sätt synes hon hafva gått tillväga, då hon först vände sig till ständerna.

Detta skedde vid riksdagen 1746—47, då man finner, att hon upprepade gånger utdelat sina poetiska skrifter på riddarhuset. Närmare upplysning härom lemnar R. och A:s protokoll för den 15 December 1746, hvarur vi meddela följande:

»Utdeltes återigen några exemplar af en poetisk dikt under titel af »Det frälsta Svea» uti 5 sånger, författade af fru Hedvig Charlotte Nordenflycht.

»I anledning häraf kom att talas om bemälte frus svaga vilkor, och tycktes, att man billigt borde vara omtänkt, huru de samma någorlunda måtte kunna förbättras, så att hon, utan bekymmerfull omtanka och fruktan att sakna nödtorftig utkomst, måtte hafva tillfälle att under mera rolig och stilla lefnadsart nyttja de af Gud och natur henne förlänte stora sinnesgåfvor, hälst det för själfva nation[en] är ej mindre hederligt än fägnesamt, att någon af det könet gått, så vida i skaldekonsten, att också utlänningen gör värde af det alster, som hennes vett i ljuset frambringar.

»H:r Palmstierna¹⁾ instämde härmed och förmodade, att medel och utvägar härtill kunna gifvas utan statens gravation.

»Grefre H[enning] Gyllenborg sade sig tillföre ej hafva rekommenderat någon hos höglofl. R. och A.²⁾, men aldenstund Sverige, såsom nyss förnämligt är, intet allena estimerar hvad fru Nordenflycht skrivit, utan också främmande göra deraf mycken cas, så skulle det se ut, ifall hon ej på något sätt blefve understödd, som vore vi här i riket antingen intet kännare eller också intet belönare af någre vetenskaper. Och fördenskull toge han sig nu den friheten att föreslå, det höglofl. R. och A. måtte taga fru Hedvig Nordenflycht till pensionär här vid riddarhuset.

»H:r landtmarskalken³⁾ tyckte bäst vara, att detta remitteras till Riddarhusdeputation[en].

»Grefre Gyllenborg hemstälde, om icke det med bifall kunde remitteras till Riddarhusdeputation[en].

»Hvilket uppå h:r landtmarskalkens gjorde proposition af R. och A. samtycktes.»

1) Nils Palmstierna, öfverste, sed. frih., riksråd, † 1766.

2) Gr. Gyllenborg synes hafva glömt sitt uppträdande vid 1742–43 års riksdag till Dalins förmån.

3) Mathias Alexander von Ungern-Sternberg, frih., öfverste, sed. fältmarskalk, † 1763.

På nyåret, den 10 Januari 1747, justerades äfven ett protokollsutdrag till Riddarhusdeputationen, med uppdrag till denna »att utsätta summan».

Deputationen gjorde sig dock ingen brådska med denna sak. Ja, nästan hela året hann förgå, innan ens detta ämne åter kom på tal på riddarhuset. Detta skedde nämligen, så vidt vi funnit, först den 12 December, då »h:r Klingsporre¹⁾» propo- nerade, att fru Nordenflycht, som i anseende till dess vett och snille samt de vackra arbeten, hon utgifvit, verkligen gör heder åt sitt kön, måtte till sin någorlunda utkomst hugnäs med pension antingen af riddarhusmedlen eller ock af statsmedlen, hvartill han förmodade R. och A. lära finnas så mycket mera benägne, som R. och A. för[e] detta förklarar ynnest för fru Nordenflycht och anbefalt Riddarhusdeputation[en] inkomma med förslag, på hvad sätt henne någon grace må kunna göras. — »H:r Giös²⁾» bad, att man intet måtte vara så generös på publici depense. Riddarhuset hade nog många utgifter ändå, och dess inkomster svarade på långt när icke till statens aflö- ning och flere oumgängelige behof, mindre att göra någon repara- tion på huset eller företaga någon nybyggnad, som dock är högst nödvändig. Hvad åter det angår, att fru Nordenflycht af stats- medlen måtte få någon pension, så vore jämväl nog bekant, att statsmedlen också äro otillräckelige; att många af riket väl förtjände mäns enkör ännu äro ohulpne; att de medlen, som igenom dryga kontributioner samlas, ofta med tårar utpressas, och att vi förden- skull vid alla tillfällen måste vara fast mera betänkte på besparing än att öfva generositeter.»

Fyra dagar senare, den 16 December, hölls det sista samman- trädet på riddarhuset under denna riksdag. Något beslut rörande Fru Nordenflychts pensionerande kom icke håller då till stånd. Väl undanbad sig vid detta tillfälle en af de nyvalde ledamöterna af riddarhus-direktionen, h:r Hårleman³⁾, allt honorar såsom sådan,

1) *Christian Joachim Klingspor*, regements-kvartermästare, sedan öfv.löjtn. i Hessisk tjänst, † 1778.

2) *Lorentz Johan Giös*, löjtnant vid lifgardet, sed. öfverste och landshöfd., † 1774.

3) *Carl Hårleman*, öfverintendent, † 1753.

under förklaring, att han för sin del fast hållre ville, när någon ledighet blifver, lemna sitt honorar åt fru N., »som R. och A. redan förklarat om sin benägenhet och understöd». »Men» — heter det i protokollet — »angående fru Nordenflycht och huruvida hon därmed kunde hugnas, när framdeles någon ledighet blifver, vardt af Ridd. och Ad. ej något visst slutet eller någon vidare proposition därom gjord».

* * *

Bättre lycka hade fru Nordenflycht däremot vid följande riksdag, 1751—52. Planen för fälttåget var nu bättre uppgjord. Strax i början af riksdagen lät hon nämligen inom de särskilda stånden utdela en »tryckt gratulation till Riksens ständer på svensk vers». Kort därefter aflät hon äfven följande »allerödmjukaste memorial till Riksens Höglofl. Ständer»:

»Jag påminner mig med wördnad [och] den känbaraste tacksamhets rörelse det ädelmodiga löfte, som mig wid siste Riksdag skedde om en mild ibogkommelse till understöd uti mine ganska swåre och inskränkte wilkor.

»Det wälbehag, hwarmed Riksens Höglofl. Ständer behagat anse de försök uti den Swenske Skalde-konsten, hwilka jag tid efter annan wågat för Riksens Höglofl. Ständers högtuplyste ögon framte, har warit mig en kraftig upmuntran under åtskilligt tryckande lidande at göra mig till en sådan utmärkt ynnest alt framgent mer och mera wärdig.

»Jag har således af det beskydd och den upmuntran, som oförtruten flit och lust till fria wettenskapers upodlande hos Riksens Högloflige Ständer finner, fådt fägna mig af det hopp, som mig endast uppehåller, det wärdes Riksens Höglofl. Ständer ej wägra sig at nu räcka mig deras hjälpsamma händer uti det bedröfwelige tillstånd jag nu är, hwilket alla snillegåfwor jämwäl hos det starkare könet alltid swagar och förqwäfwet.

»Det hårda öde, som uti den olycklige wädelden mig öfwergådt och igenom förlust af all min ringa egendom försatt mig uti yttersta nöd, synes igenom försynens skickelse hafwa welat lemna Riksens Höglofl. Ständer förnyad anledning at bewisa deras ädla och ömsinta medlidande emot den, hwilkens tillstånd de redan förut sunnit deras bistånd och omwårdande behöfwa.

»Hugnad med Riksens Höglofl. Ständers nådiga hjälp, skall jag alltid låta mitt angenämaste göromål wara at med wördnad och nöye uphöya

Swæa Rikes Ständers ädelmod och använda mitt pund at lemna en lyckelig efterwerld glada minnesmärcken af deras mildhet, uti hwilken jag mig städse allerödmjukast innesluter. Stockholm den 20 November 1751.

Hedvig Charlotte Nordenflycht¹⁾.

Men ej nog härmed! Hon gjorde jämväl ej blott landtmarskalken²⁾, utan till och med högvärdiga preteståndet sin uppvaktnig. Den 30 Januari 1752 anmäldes, enligt preteståndets protokoll, att fru Nordenflycht »var utanföre ståndets rum och begärde företräde, som beviljades, dock att h:r ärkebiskopen³⁾ påminnte om ståndets en gång fattade slut att ej admittera private personer eller slika mål företaga.

»Vid företräde rekommenderade bemälte fru sin vid början af riksdagen hos Riksens höglof. Ständer insinuerade böneskrift om ett ömt deltagande i hennes olyckor och den nöd, hon uti råkat, som äfven drefve henne till detta steg, hvilket hon äljes fast ogärna gjorde. Hon hade af h:r grefven och landtmarskalken blifvit med löfte hugnad och trodde, att äfven ståndet icke ville låta henne crevera [!], då hon hällre ville vända sig till de orter, hvarest man har mer attention på de gåfvor, Gud henne förlänat.

»H:r ärkebiskopen erinrade, det fruns ansökan hade bort gå genom Urskilning[sdeputation]en och trodde för öfrigt, att herr grefvens och landtmarskalkens tanke icke varit, att denna sak blifvit mera hos preteståndet än de öfriga respektive stånden anmäl. — Hvaruppå hon tog afträde.»

Trots den något snäfvå hållning, ärkebiskopen påtagligen ådagalade, vann fru Nordenflycht icke dess mindre sitt mål med besöket i preteståndet. Det dröjde icke mera än 8 dagar, innan ståndet lät fru N:s ansökan föredragas, »och som preteståndet icke allenast tagit hennes svaga vilkor uti ömt öfvervägande, utan ock med nöje erinrat sig de åtskillige vackra, sinnrika och upp-

1) Bland »Privatorum memorialer» 1751—52 i Preteståndets arkiv.

2) Vid denna riksdag var hofkanslern gr. Henning Gyllenborg, fru N:s förespråkare vid 1746—47 års riksdag, landtmarskalk.

3) *Henrik Benzelius*, förut prof. och bisk. i Lund, † 1758.

byggeliga poetiska skrifter, som hon tid efter annan af trycket utgifvit och hvarmed hon verkligen så inom som utom fäderneslandet sig distinguerat, så skulle preteståndet gärna se henne på något sätt hugnad och uppmuntrad. Och ehuru väl ståndet ömmar rikets närvarande vilkor, så har dock ståndet, i anseende därtill, att hon i vår tid visat sig ibland våra fruntimmer såsom ägande besynerliga snillegåfvor, velat hörsam-, tjänst- och vänligen hemställa till de öfrige resp. stånden, hvilka om bemälte fru Nordenflycht lära hysa lika benägna tankar, om icke till Hans Kongl. Maj:t en underdånig föreskrift kunde afgå, det Hans Kongl. Maj:t i nåder må täckas tillägga henne 5 å 600 dal. s:mts årligt underhåll oafkortadt af extra medel.»

Preteståndets förslag godkändes äfven af samtliga de öfriga stånden, i bondeståndet dock icke utan svårighet. Vid föredragningen inom sistnämnda stånd den 22 Febr. berättade talmannen ¹⁾, »att han blifvit af landtmarskalken och många andre förnäma personer anmodad att hos ståndet anmäla deras rekommendationer för fru Nordenflycht till bifall härutinnan, hvarpå åtskillige af ståndet tillika utlätto sig, att de härtill, såsom en gravation för staten, icke kunde samtycka. Talman[nen] såväl som sekreteraren underrättade ståndet, att staten icke härmed graveras, emedan en viss summa af 30,000 daler vid pass är utaf extra medel anslagen att utaf Kongl. Maj:t med råds råde disponeras till underhåll och pensioner för fattige änkor och andra torftige, hvilken summa icke får till annat användas, icke bäller öfverskridas, utan då af summan icke något är öfrigt, så måste den, som kan vara förtjänt och äfven af Riksens Ständer rekommenderad till pensions åtnjutande, vänta, tilldess någon ledighet eller tillgång blifver. Och därest fru Nordenflycht ej bekommer något däraf, så tilldelas, hvad kan vara att tillgå, någon annan, som kanhända det långt mindre betarfvar, så att ändå ingen besparing blifver. — Åtskillige förmälte åter, att de icke kunde samtycka vid nu varande dryga statsbrist

1) Den bekante *Olof Håkansson*, talman vid riksd. 1738 – 60 och 1769, † sistn. år.

till någon utgift. Hvarpå ytterligare föreställes, att staten härigenom icke i ringaste måtto graveras, icke håller någon besparing vinnes, om rekommendationen för fru Nordenflycht afslås, så vida den till pensioner anslagne summan ändå användes till andra, och äfven *Josef Hansson*¹⁾ förmälte, att härmed är lika beskaffadt som med den till underhåll och pensioner för fattige afskedade officerare anordnade krigsmanshus-fonden, hvilken till intet annat än berörde behof får användas, och då den är utdelt, kan ingen officerare komma till pension, förrän åter ledighet blifver, ehvad rekommendation han hafver och ehuru fattig han är. *Jonas Pärsson* ifrån Södermanland jämväl sig yttrade, att, så vida preteståndet, som är icke mindre än bondeståndet angeläget om statsmedlens besparande, bifallit fru Nordenflychts anmälan till pensions åtnjutande, tvifvelsutän därtill föranlåtet dels af hennes förtjänst och torftighet och dels af den kunskap, bemälte stånd därom har, att det icke kommer ordinarie staten till gravation, så tyckte han, att ståndet icke håller borde hålla betänkeligt att härutinnan ingå. I anseende till hvilket allt preteståndets extractum protocolli af ståndet bifölls, med det uttryckeliga förbehåll, att underhållet tages af extra medel, så att de ordinarie statsmedlen därmed icke graveras. Hvilken mening, sedan den blifvit justerad, påskrefs.»

Sedan således alla fyra stånden bifallit förslaget om fru Nordenflychts hugnande med en statspension af extra medel, till belopp af 5 å 600 dal. smt om året, afläts härom en und. skriv. till Kongl. Maj:t, som på grund häraf den 16 Mars 1752 tilldelade henne en årlig pension af 600 dal. smt., att oafkortad utgå af de s. k. extramedlen²⁾.

Redan dessförinnan hade skaldinnan, som djupt kände sin tacksamhetsskuld till det högvärdiga preteståndet, tillägnat det

1) Riksdagsman från Elfsborgs län, talman vid riksd. 1765—66 och 1771—72.

2) Ridd. och Ad:s prot. 1746—47 f. 924, 1179, 4194, 4237; 1751—52 (opag.) för d. ²⁹/₂ 1752. Pretest:s prot. 1751—52 s. 46, 297, 326. Borgarst:s d:o för d. ¹⁸/₂ 1752. Bondest:s d:o s. 451. R. St:s Bref i inr. civil-ärenden 1751—52 n:r 21.

samma följande, bland dess akter för denna riksdag förvarade, handskrifna kväde:

»Till det Högwärdige Präteståndet.

I högtuplyste Män och dyre sannings Fäder,
Hvars ömma Samwets Ljus och Lärdoms-klara wett
Ett wärdigt prof utaf sig gedt,
Som lifwar up et mod, ett bröst ånyo gläder,
Det hittils legat qwaft af tusend olyckswäder.
Hwad för en wärdig tack skall kunna ägnas Ehr?
Den ro at göra godt, det nöye dygden ger
Är redan Eder lön, en lön, som öfwerwäger
All annan; ty han smak af gudanöye äger:
Dock skall min hand och röst till Ehrt och dygdens pris
Ge nögda minnesprof på hwad för sätt och wis
Man Skalde-gåfwan kan till gagn och heder wända.
Den skall med Himlens hjelp till dygdens främjan lända,
Till Fosterlandets lof, till Ädla Sinnens Ro.
Min lager skall i skygd af Zions palmer gro.
Ja, dyre Herdar, J som sköten Himlens dyrkan,
Min Sång, fast lägre stäld, skall drifwa samma yrkan
Och slike Skalde-Rön
Är för Ehrt tanke-sätt den rätta tack och lön.

Hedvig Charlotte Nordenflycht.»

Medeltidsstudier.

1. När öfversattes Didrikskrönikan?

Klemmings upplaga af den Prosaiska krönikan (Småstycken på fornsvenska s. 217 ff. -- Sv. Fornsk. Sällsk.) är i mer än ett afseende af stor betydelse för kännedomen af vår medeltidsliteratur. Den lemnar oss äfven ett svar på frågan om tiden, då Didrikskrönikan införlifvades med vår literatur.

Munch, hvilken i sin ypperliga uppsats *Om Kilderne til Sveriges Historie i den forchristelige Tid* (Saml. Afh. II sidd. 507 ff.) först gifvit klaven till denna frågas lösning, antager, att den norska texten blifvit af Karl Knutsson 1449 fördd till Sverige, hvarest den omedelbart därefter öfversatts. Denna åsigt upptages af Hyltén-Cavallius, hvilken bestämmer tiden till 1449--1476. (Se hans upplaga af den svenska sagan ss. II—IV.). Storm hyser däremot en annan mening (Sagnkredsene 132—144). Han opponerar sig mot den häfdvunna åsikten, att den norska och den svenska litteraturens båda beröringspunkter under medeltiden inträffat under härtig Erik Magnussons och Karl Knutssons tid. Att likväl Eufemiavisorna öfversattes på föranstaltande af den förres svärmoder, får väl nu anses bevisadt, och att Didrikskrönikan tillhör den senares regering och icke perioden 1434—1447 (som Storm vill) blir, som jag skall visa, ett korrollarium ur Klemmings nyssnämnda arbete.

Den Prosaiska krönikan föreligger i två olika redaktioner, *med* eller *utan* tillägg. Med tillägg d. v. s. yngre är redaktionen i Fru Märetas bok och Fru Elins bok. För vårt syfte viktig är hufvudsakligen blott den förra. Handskriften, en bland de värdefullaste

från vår medeltid, tillhörde förmodligen Fru Märta (Gren), gift med Herr Kristian Benktson (Oxenstjerna), broder till Karl Knutssons bittre fiende, ärkebiskop Jöns. Innehållet är rikhaltigt: Eufemia-visorna, Karl Magnus, Namnlös och Valentin, Erikskrönikan, Lilla rimkrönikan och sist af alla den Prosaiska krönikan. Handskriften är så till vida defekt som just sista bladet af den Prosaiska krönikan fattas. Strax före Lilla rimkrönikan har året 1457 antecknats. Denna *yngre* form af den prosaiska krönikan måste således gärna hafva författats något eller några år före 1457. Fru Elins bok, hvarest krönikans slut bevarats, gifver oss terminus a quo, nämligen tiden strax efter Karl Knutssons hemkomst från Norge eller julen 1449.

Krönikan *utan* tillägg måste, då äfven de dithörande handskrifterna sluta med nyssnämnda tidsbestämning, vara författad efter julen 1449. Men då författaren på tre ställen antagligen citerar den redan förenade Eriks- och Karlskrönikan bör hans arbete först hafva afslutats i början af 1453, ty emedan Karlskrönikan räcker till Oktober 1452, har dess förening med Erikskrönikan ej gärna skett förr än på nyåret. Tilläggen i den Prosaiska krönikan måste således härröra från tiden 1453—1457, och Fru Märetas bok kan således ej som Storm menade visa oss krönikan »sådan den flöt från författarens hand på nyåret 1450».

Storm tror likväl, att man måste förlägga den Prosaiska krönikan till en ännu äldre period. Hans bevis är följande. Lilla rimkrönikan utgår från den Prosaiska krönikan, men i de äldsta handskrifterna slutar Lilla rimkrönikan med Kristoffers af Baiern död och innehåller intet om Karl. Krönikan måste således vara skriven på våren 1448 och senare fortsatt. Ehuru senare tillökad måste då äfven den Prosaiska krönikan hafva författats före 1448.

Men detta resonnemang är ej bindande. Däraf att Kristoffers död är den sista händelse som omtalas, följer blott, att krönikan ej kan vara äldre; yngre finnes intet som hindrar. Utan senare tillägg (d. v. s. sådana, som ej stå i något förhållande till den Prosaiska krönikan) finnes Lilla rimkrönikan blott i fyra hand-

skrifter: Fru Märetas bok, Fru Elins bok (1476), i hvilka kungaraden avslutas med Kristoffer, Codex askabyensis, som stannar med Margaretha (något som enligt nyssnämnda bevisföring borde flytta upp de båda krönikorna till första fjärdedelen af 1400-talet), och slutligen en handskrift från 1500-talets slut. I denna avslutas krönikan med Karls hemfärd från Norge 1449, och som jag tror har denna del tillhört den ursprungliga krönikan. Förebilden är tydligen den Prosaiska krönikan och det skildrade tidsrummet det samma som i denna. Alla de öfriga tilläggen i andra handskrifter stå däremot ej i något förhållande till den prosaiska krönikan. Orsaken hvarför denna för Karl smickrande monolog ej upptagits i Fru Märetas bok är lätt att förstå. Hon var dotter till Karls fiende Magnus Gren och svägerska till ärkebiskopen, hvilken just vid denna tid höjde upprorsfanan mot konungen. Här fanns således ingen anledning att afskrifva några panegyriker öfver Karl Knutsson. Fru Elins bok tyckes vara afskrifven efter samma manuskript som Fru Märetas, och antagligen tillhörde detta någon mot Karl fientlig släkt. På grund häraf får det af Storm anmärkta förhållandet sin naturliga förklaring.

Den Prosaiska krönikan skrefs således säkert efter 1449 och med största sannolikhet äfven efter nyåret 1453. Men då författaren ej känner Didrikskrönikan, är det tydligt, att denna ännu ej var öfversatt i början af 1453, ty alla dessa skrifter utgå med tämligen stor säkerhet från Karls närmaste omgifning, och det kan ej gärna antagas, att konungens literära handtlangare varit obekanta med hvarandras arbeten. Men strax därefter måste öfversättningen hafva värkstälts, ty den omarbetade Prosaiska krönikan har stundom ordagrant från den svenska öfversättningen upptagit dess uppgifter om vilkinakonungarna. Då nu krönikan i denna omarbetade form redan före 1457 hade hunnit framkalla Lilla rimkrönikan, är det sannolikt, att Didrikskrönikan öfversattes redan 1454 och i hvarje fall med säkerhet 1449—1457.

2. *Själena Kloster.*

Äldre forskare hafva som bekant uppgifvit, att det svenska arbetet *Själena Kloster* (utg. af Dahlgren i Sv. Fornskr. Sällskap. Samlingar 1875) varit en öfversättning af Hugo de St. Victors *Clastrum animæ*. Som Dahlgren påpekat saknar denna uppgift all grund. Mellan de båda arbetena finnes ingen likhet. Jag kan visserligen ej håller namngifva originalets författare, men däremot har jag funnit själfva originalet, hvilket finnes i Codex Benzel. N:o 26, Upsala Univ. Bibl. Handskriften är (till större delen) en cartaceus, och innehåller 202 fol. i 4:o. På permen finnes följande anteckning: »Anno domini CIOCDXVI ego frater Thorirus istum librum partim scripsi et partim scribi feci in Constancia tempore concilii generalis, et constabat scriptura aliorum plus quam florenum cum dimidio, et pertinet ad monasterium sanctæ Birgittæ in Vazstena».

Thorirus, hvilken förut varit prest, vigdes aug. 1392 till munk i Vadstena kloster. I sept. 1402 reste han till Rom i några för klostret synnerligen viktiga angelägenheter. På återvägen stannade han i Florens att i birgittinerregeln undervisa munkarne och nunnorna i det nybildade klostret därstädes, kalladt Paradisus. Först i juli 1405 återvände han till Vadstena, men var så medtagen af resan att han utsattes för en blodstörtning och svimnade under mässan. Emellertid fick han ej länge vara i ro, ty i sept. 1406 måste han ånyo begifva sig till Florens, och kom först åter i juni 1408. I dec. 1414 nödgades han för tredje gången företaga en resa i klostrets angelägenheter, denna gång till kyrkomötet i Konstans, där flere för svenska kyrkan viktiga frågor afhandlades. Röster hade höjt sig mot Birgittas auktoritet, och det gälde att försvara denna. Dessutom öfrefvos underhandlingar om kanonisationen af tre nya svenska helgon, Brynolphus af Skara, Nicolaus af Linköping och Ingrid af Skenninge. Dessa angelägenheter uppehöll

Thorirus ända till 1418, då han, återvände. Han kom aldrig längre än till Jönköping, där han i sept. afled.

Ännu bevarar Ups. bibl. icke så få böcker ¹⁾, hvilka genom hans nit införlifvats med Vadstenaklostrets boksamling, bland dessa äfven den ofvannämde handskriften. Den innehåller bland annat äfven den i våra bibliotek så vanliga *Ludus Scacchorum* och ett dramatiskt stycke, *Conflictus hominis, rationis et animæ*, hvars början här må meddelas:

Hic introducuntur personæ trium videlicet deflentis hominis, admonentis rationis et animæ conquerentis.

Homo. Anima mea in angustiis est. Cor meum fluctuat. Ubique fuero, mala mea me sequuntur sicut umbra sequitur corpus. Non possum fugere ea. Non desunt tormenta et cruciamenta. Cur ego infelix natus sum in hanc miseram vitam? Melius est mihi mori quam infeliciter vivere. Plura me ministrat dolor et consolari non valeo. Nullus finis est dolorum meorum.

Ratio. Quare tantum frangere in adversis? Omitte tristitiam. Repelle dolorem e corde etc.

Jämte dessa skrifter upptages äfven en afhandling, kallad *Clastrum animæ*, hvilken börjar med en capitulatio eller innehållsförteckning. Redan af denna framgår det, att vi här hafva originalet till Själen's Kloster. Kapitlens innehåll och ordning äro de samma i båda arbetena. Enda skilnaden är, att den svenska öfversättningen öfverhoppat Cap. XXXVI De cimiterio sive mortis recordatione och Cap. XXXVII De pomerio sive desiderio eternarum deliciarum.

För jämförelsens skull må början af originalet meddelas:

Clastrum animæ cum dispositione officiorum et officialium suorum secundum clastrum materiale disponi solet et ordinari, in quo tanquam jure primatum tenens est abbas divinæ presentie

1) Däremot har han icke köpt de böcker, som uppgifvas i Hist. Bibl. I, 17. Munken (frater) Thorirus förblandas där med kyrkoherden (dominus) Tyrrerus.

jugis meditatio. Abbas hujus claustris est jugis meditatio divinæ presentie. Sed quia non est locus, ubi non sit deus, tamquam presens a vero claustrali in omnibus cogitandis, proferendis et agendis præ oculis habendus est, unde psalmus: providebam dominum in conspectu meo semper; ubi dicit glossa: qui semper dominum oculis mentis intuetur peccatis non coinquinatur; et Gregorius: si deum presentem et omnia videntem cogitaremus vix aut numquam peccaremus; unde apostolus: omnia nuda sunt et aperta ante oculos ejus.

Emedan den svenska öfversättningen värkställdes i Nådendals kloster, hvilket som bekant stod i liflig literär samfärdsel med moderklostret i Vadstena, är det ej osannolikt, att just denna codex medelbart tjänat Jöns Budde såsom original.

3. *En medeltidsdikt.*

Resterna af vår världsliga medeltidslyrik äro ej många. De inskränka sig egentligen till tvänne af Klemming (Svenska Medeltidsdikter och Rim, Sthlm 1881, 1882 sidd. 172, I, 514.) offentliggjorda dikter. I en handskrift (Cod. teol. 83. Ups. univ. bibl.), hvilken för öfrigt endast innehåller teologiska arbeten på latin, har jag funnit en tredje dikt, hvilken här meddelas. Språket förete danismer och svecismer blandade om hvarandra, så att man kan vara tveksam, huruvida poemet är svenskt eller danskt. Af rimmen synes likväl framgå, att vi här hafva en svensk dikt, afskrifven af en dansk man.

Pluto satte Proserpina
 kære mællæ sinæ
 j sitt skøt ok saghthe swa
 thu skalt waræ minæ
 a then krunæ thu skalt bære
 sta tw horn aff nøde
 lat bort sargh ok quithe ok grad
 min hiærtens kære søde.

All the klæthe thu skalt bære
 all wm swart som bik
 ok the børn wi samman fœthe
 the skulæ likes mik
 Wm thu wilt rithæ a gangare gra
 wm kring wt i mit rike
 wt i min stal ¹⁾ them maat thu fa ¹⁾.
 man finder ey theres like
 Orneus, omecius ²⁾
 etheus, elester
 han skal gewe een kannæ beer
 hwa there nafn ey fæster.

I mit land æra fiske parkæ hetherlikæ fæm
 wm thu wilt til marghan gawæ
 hawæ skalt thu them
 Flegeton stiz akoron ³⁾ cogitus a lete
 alla the fiske thu wilt hawa
 them maat thu ther i medæ.

I min skow ther star thre træ
 aff gull ær thera grenæ
 thu maat plakke æble aff the
 mz allæ thine swenæ
 Ermius ²⁾ [J]upiter
 Ytetus neptunus
 then æra skethe thik aldrik før
 thz thu [fi]k thelik munus ²⁾.

naat ok dagh skulæ fughlæ two
 [dæ]gherlikæ for thik syungæ
 astalus ok noctua
 mz theræ sœdæ tungæ.

1) Stal och fa skrifna öfver raden.

2) Osäker läsning.

3) Står stiza koron.

thu maat ok ey enæ wæra
 for vdan fæghe therne
 frugher ok mæor i riket æra
 thiæna thik swa gernæ
 thisse thre thæssifone
 alettus ok megere
 thik thiænæ skulæ alle the
 ok andre slike flere.

hwa ther ¹⁾ wil ²⁾ aff thenna slækt
 hœra ok læra meræ
 byrth ok kœn mz theræ makt
 ok thz the wara æn flere
 ouidius marfosius
 the waræ mæster wise
 thera nafn ok dyght ok makt
 skriwe the mz prise.

4. *Barnaboken.*

I Framtiden (jan. 1870) och i Svenska Studier (ny samling s. 120 ff.) har C. Eichhorn offentliggjort en uppsats, kallad »Politiska betraktelser från Sveriges medeltid, ett hittills okänt motstycke till Konunga- och Höfdingastyrelsen». Det åsyftade arbetet, som ännu är otryckt, finnes i Upsala Universitets s. k. egen handskriftssamling N:o 252 och kallas af Eichhorn för korthetens skull. »Barnaboken». Dess författare är, såsom i den nyssnämnda uppsatsen visas, den bekante Västerås-biskopen Peder Månsson, hvilken antagligen skref detta arbete i Rom, där han vistades åren 1508—1524. Af Fornskrifts-sällskapet hafva förut utgifvits hans före Eichhorns upptäkt kända

1) Skrifvet öfver raden

2) Efter »wilde» är ett »mer» utstruket.

skrifter, tvänne fullständigt, de öfriga i utdrag. Jämf. ock Ur en antecknares samlingar s. 146.

Såsom äfven af titeln på uppsatsen framgår, anser Eichhorn sig här hafva funnit ett svenskt originalarbete, hvilket efterbildat Konungastyrelsen. Han yttrar bland annat: »man kan nämligen, äfven vid endast en flyktig jämförelse, icke undgå att finna, det hennes författare ganska väl känt *Konunga- och Höfdingastyrelsen*, och i vissa enskildheter följt denna, ehuru hans arbete i sin helhet ingalunda är att betrakta såsom någon efterbildning däraf. Det är företrädesvis den andra balken som i flere fall tjänat Peder Månsson till ledning, då han lemnar sina föreskrifter om de lärdomar, hvilka böra inplantas hos förnämme mäns barn. Detta förhållande är så påtagligt, att ensamt det skulle kunna utgöra ett starkt bevis för *Konunga-styrelsens* äkthet». Om den bildning, Eichhorn tillmäter författaren, vitna orden: »hans lärdom i en då inom Sverige föga känd litteratur visa hans anföranden ur Plato, Homerus och Carneades, dem han sannolikt känner efter de grekiska originalen». Efter Carneades finnas inga skrifter i behåll, och Peder Månssons kännedom om Plato och Homerus var, som jag skall visa, ej större än hans vetande om Carneades' arbeten.

Barnaboken har nämligen icke rönt det ringaste intryck af Konungastyrelsen, utan är ren öfversättning af Erasmus Rotterdams' *Institutio principis christiani*, och från detta arbete äro såväl de ifrågavarande citaten som ock råden om konungabarns uppfostran hämtade. Endast i några fall skiljer sig Barnaboken från en modern öfversättning. Dess författare gör nämligen en stark sammandragning af sitt original; ett helt kapitel, de principum affinitatibus, är t. o. m. öfverhoppadt. Däremot äro de punkter, hvilka ej äga någon motsvarighet hos Erasmus, så godt som inga, och äfven där man kunde tro Peder Månsson vara som mest själfständig, är han blott öfversättare. Exempelen i slutet af Barnaboken äro visserligen ej hämtade från Erasmus utan afskrifna ur något annat arbete, men trots det att de för det mesta röra sig kring den romerska historien äro de troligen ej tagna direkt från någon klas-

sisk författare. Dylika historier voro nämligen ytterst vanliga i medeltidens för predikobruk afsedda exempelsamlingar, och åtminstone en del af Peder Månssons berättelser återfinnas i *Dyalogus creaturarum moralizatus*. Såsom exempel på »klassiciteten» i dessa historier må följande prof vara till fylles:

Marchus Attilius Konungh i Rom stridandes i africa bleff gripin Athenis, Tå gaffs han täden loff hemfare till Rom, medh sådane welkor och förordh, att han Swor sigh wilie komme igen till Athenas eller sände någre andre fånger lösze som wore fångede i Rom, aff theras stadh Athenas. Tå han kom till Rom ingik [han] på Rådhuszitt, vnderwiszendes menighetene szin fångilsze, och affrådde att the skulle ingelunde Sleppe them the hade fångett aff Athenis för szine skuldh, Ty the fångerne woore mechtige Strizmänn starke Snälle och vnge, och han sielfwer war thå worden gamell mann, Och ähn thå hans hustru, barnn, och wener wille honom hollit kwaren, likwell wille han heller fare åther till Athenis och lida dödhen än bryte szine troo och lyfte, hwilka han hade loffwett szinom fiendom, Och tå han kom åther thill Athenis Spikades han mellan tu bräder och Sågedes så sönder i måånge deeler.

Det enda rent själfständiga hos Peder Månsson är hans versifierade förespråk. I öfrigt följer han Erasmus steg för steg, blott på ett par ställen tilläggande några notiser om Sverige (så t. ex. uppgiften om tullen, Eichhorn s. 125). Däremot äro många af de uttalanden, som af Eichhorn ansetts vara uttryck för författarens ovilja mot unionen, endast fritt öfversatta från Erasmus, ehuru försedda med en något starkare färgläggning. Erasmus yttrar: »*Equidem optarim Principem natum et educatum apud eos, quibus sit imperaturus, quod optime coeat et coalescat amicitia, quoties a natura proficiscitur initium benevolentiae*». Detta återgifves af Peder Månsson: »Aldre nyttigest och bästh är then wälia thill konungh szom födder och vppfostrader är i rikena ty kärleken wexer medh honom till rikitt aff barndomenom». Men då han öfversatt denna mening, kände han tydligen ett behof att tillägga något af egen fatatur. Han förklarade då, att den som inkallade en utländsk konung, borde dömas ärelös och hans egendom konfiskeras. Efter detta kraftprof återtager han öfversättarens mera blygsamma plats:

»Ingen thing drage szå mykitt allmogens hierte och ynnesth från konungenom, szom thz konungen färdes länge bortt aff rijkene, och annerstädis förtäres hans gode androm thill nytto, och ej rijkszens Inbyggere vthen thill skadhe». Detta yttrande, som så väl passar in på unionskonungarnes förhållande till Sverge, återfinnes likväl hos Erasmus: »nihil æque multitudinis animum alienat a Principe, quam si foris agere gaudeat, quod negligi videatur ab eo, cui præcipue vellet esse curæ. Tum quod exigitur, quoniam alibi consumitur, perire sibi putat, nec Principi dari vectigal interpretatur, sed alienis prædam objici. Proinde neque patriæ quicquam molestius aut perniciosius neque Principi periculosius quam longinquæ peregrinationes, præsertim si diutinæ sint». Till och med hans angrepp på danska munkar är ej fullt originelt. Peder Månsson säger nämligen: »Eij borde konungen tilstädia många tiggere och bid-diere fare vm kring rijkett, förandes helgedomer eller lysendes afflett, och enkaunelige them som aff androm Landrom komme skulle han förbiudhe såszem danske munker pläge tiggie i Osbo, Wesbo och Sønnerbo, hwilke titt sändes aff Halmstade, och Landzkrono, och Lundh, Eij heller är tilstædiandes byggia så mongh ny kloster, och the gamble leggies ödhe». Eichhorn tillägger härvid: »detta ställe tyder med tämlig säkerhet på, att vi hafva framför oss en andlig, som med ovilja betraktar främmandes ingrepp i ett lofligt näringsfång för landets egna barn.» Detta är förmodligen icke meningen. Af det föregående framgår, att författaren — efter Erasmus — ifrar mot alla kringstrykande tiggare, äfven munkar; att han specielt nämner danska tiggjarbröder har säkerligen samma anledning, som då Henning Gadh gör ett liknande utfall:

Thett tridie slag folck äre the otalige många munker, som dagh frå dagh kome aff Danmarck och hiitt in thill oss. The samme jw heligere enfolldigere och ödmiukere the sich ställe och synes ware, jw skadeligere the äre, ty ner the drage emillenn theris ordens clöster aff och thill och besöökier theris bröder, komme the sigh vnnder slygt gudeligit skenn i handell och kundskap medh the förnempsthe aff adelen, ther the wandre, höre theras schrifftemåll och ransaakede vnnder såådant sacrament theris samwett så när, att the ther igenom illfundeligenn få wette, huad hem-

ligheett så wäll vthi Råadzwiis som elliesth förhandenn ware kaun, huilekitt the icke äre försumlige eller seene thill, som och ofte är ij sanningh befunnit, ath lätthe theris förmän ij Danmarck thillschriefue och vpenbare.

Originalen till Peder Månssons yttrande — om man frånser tillämpningen på danskarne — återfinnes likväl hos Erasmus: »sacriliculus, qui ad quæstum sacra quædam circumferebant oppidatim, Massylienses in civitatem suam non recipiebant, quo religionis prætextu sectarentur otium et luxum. Et fortassis expediat reipublicæ monasteriorum esse modum. Est enim hoc otii genus quoddam, præsertim quorum vita parum probata fuerit, et otiosam et ignavam transigant vitam».

Ett ställe i öfversättningen (utom det ofvannämnda tilläget om tullen i Tyskland, Italien och Sverge) har ingen motsvarighet hos Erasmus, och det är ej att undra på, ty det står i strid med alt Erasmus och äfven Peder Månsson yttrat. Sedan Erasmus strängeligen inskräpft fredens välsignelse och under alla omständigheter vindicerat dess företråde framför kriget, påpekar han det rashat, som finnes mellan folk, hvilka hafva olika religion eller hvilka — såsom fransmän och italienare — skiljas af bärg och haf. Häraf tager sig nu Peder Månsson anledning till ett utfall, som står stick i stäf mot hans föregående freds predikan:

The meniskior som i Sverige och Danmark boo ehrw ey ehns till natwr, och therföre ähr omögeligitt att the någon tidh kunne drage öffwer ehna till sammio och är mykitt förundrende, hwi Sweriges herrer wilie sigh bekymbra och klandre medh them så ofta warendes vtrönte på them, wetandes för sant att nyttigere ähr jemlige haffwe mott them örligh, ähn dagtinge ock sätie fredh, Och ey skulle tilstädias att göre giftermäll emellen Swänske och Danske herrers barn, ty ther aff födes mångh förädilse emellen riken.

Äfven här kan det frågasättas, om ej Heming Gadhs Oratio contra danos föresväfvat honom. Där återfinnes åtminstone samma tanke: »Och ändoch thesse förscrefne folcke slaghe äre oss Swenske fasth skadelighe och thill förderff, så schall man doch wette, att the äre oss och wårtt fäderneslandh leckuell icke så skadelige,

som the ther giffne råd thill att göre wenschap och gipthomåll emillenn Swenske och Danske, thy aff thenne förgifftige rothenn är vprunnen thenn förderfflige frucht som rätte begynnellsenn och orsaakenn waritt haffuer thill alltt thett haatt, niitt, krigh, twedregt och huad som wij Swensche haffue haft emoth the Danske».

Ehuru vi således måste afstå från anspråken att räkna denna förträffliga skrift till de svenska originalarbetenas klass och snarare böra sammanställa det med »Bref til Ehrligher riddare härre Robert» — en uppfostringslära som är ren öfversättning — än med Konungastyrelsen, som är en själfständig bearbetning, så böra vi likväl ej skatta dess betydelse för lågt. Redan valet af förebild visar, att munkmoralens tid var förbi och att humanismens befriande världsåskådning börjat göra sig gällande i vårt land. De obetydliga förändringar, Peder Månsson gjort af originalets framställning, sakna ej häller betydelse för bedömandet af den sista unions-tidens politiska ståndpunkt. Slutligen är öfversättningen i språkligt afseende värkstäld med en talang, som inom medeltidens litteratur ej äger många motsvarigheter. Konungastyrelsen och Själens Tröst äro väl de enda arbeten, som i språkets klang och välljud stå framför Peder Månssons Barnabok. Dessutom ger oss någon gång själfva öfversättningen kulturhistoriska vinkar, hvilka icke äro att förakta. Så t. ex. kunna vi af ett yttrande draga den slutsatsen, att medeltidens fastslagsspel varit tämligen utbildade i vårt land. Erasmus har: »si torques, si sceptrum, si purpura, si satellitium regem faciunt. quid tandem vetat pro regibus haberi tragoediarum histriones, qui iisdem ornati prodeunt in scenam?» Det sätt, på hvilket tragoediarum histriones öfversattes är märkligt: »om så wore gulspann, kädior, purpurkläder och annor dyrhett gör konungh, tå äro och the konunga som så prydas i fastelekenom».

Thorilds Juris Kandidat Examen i Upsala.

Som bekant vistades Thorild 1787--88 i Upsala för att vid universitetet förvärfva sig den lärdomsgrad, som han ansåg sig behöfva för sin påtänkta resa till England, där han borde enligt sina egna ord: »synas vara öfver ungdomen, hafva fullbordat sina studier, icke vara utan en auktoritet och äga en värdighet, som jag *sjelf gifvit* mig. Äfven i England skall man genom detta namnet synas mera en lärd än en *Avanturier*.» Kändt är äfven att han efter sin lysande disputation pro exercitio d. 22 Mars 1788 i sin lifliga fantasi svärmade för »en dubbel doktorsplan» och hoppades att som Medicine och Juris Doktor lemna Upsala. Af Ljunggrens skildring [Sv. Witt. Häftet I s. 380—81] känner man att utgången af hans juridiska examen ej motsvarade dessa djärfva förhoppningar. Som ett bidrag till hans karakteristik torde hans examensansökan, i orig. förvarad i Jur. Facultetens i Upsala arkiv, förtjena anföras, hålst Thorild i sitt latin lägger i dagen samma egenskaper, som göra hans svenska så originel.

»Præs. i Jur. Fac. den 24 Maji 1788.

Maxime Spectabilis Domine Decane

nec non

Consultissima Facultas Juridica!

Vos, Juris Patres et Primores, accedo venerans et submissius compello, pro Vestra gravi Auctoritate Veniam detis & licentiam superiora jam adeundi Examina, ad Doctoris honores Capessendos.

Hos in ausus me incitavit Vestri ipsius Ordinis & dignitas & in republica decus summum: animos addidit, qua præcellitis, qua Vos illustres adoro, Humanitas. Quam quidem eo facilius largia-

mini, quo sit hæc gloria, ad quam adspiro, verior, sanctior, & celsiorum virtutum suada.

Specimina huic petitioni ex Lege *prævia* subjeci. Valent auctoritate. At dicitis, non satis valent; cum deficient & numero & forma. Constitutionis adire necessum: adtendo: clare effantur.

Quicumque examinandus est in Jure, Medicina vel Philosophia, is non admittetur ad examen, nisi habuerit Testimonium a *Facultate Theologica* de *necessaria* cognitione etc. Et *vicissim*, qui ullum in Theologia, Jure, aut Medecina gradum accipere velit, is etiam habebit Testimonium a *Facultate Philosophica* de *necessaria* cognitione, *pro ratione instituti*, Historiæ Universalis, Linguarum & Disciplinarum philosophicarum.

Jam quis cavilletur de *Facultatis* solenni vocabulo? cum sit *illa* nil quam certi ordinis Professores omnes; & omnes nil quam singuli. De vera cognitione necessaria, en his adjectum *Theologorum* Testimonium & quod ad *Philosophos*, en Historiarum & Politices, Moraliū Disciplinarum, Latinitatis universa Specimina solenniter testata.

Ceterum Theoreticam Philosophiam in . . . *ralibus*¹⁾ plurimam libavi. Lingua *Germanica* & *Gallica*, sermon . . .¹⁾ jam fere antiquatum, valent ita ut *jurium Examen*, singul . . .¹⁾ propter *Jus Romano Germanicum Publicum*, heic prorsus abundet.

Momentum jam ergo rei faciet gravissimum Legis effectum: *Pro ratione instituti*.

Hanc, Patres, *rationem*, quam sancte semper tenet *Facultas Philosophica Juris* & *Medecinæ Studioso*; ut a perquam multis omnino excipiat.

Quæ ergo *ratio instituti*? Quæ ista *necessaria* sunt, a Lege unice quæsita, & in me non reperta?

Lucet evidentissime, Patres, penes Vos esse *Arbitrandi* jus sacrum. De qua summa dignitate ne quid diminuatur, Videatis. Mos contra Jus nihil Valet. Et si qui, vel plurimi, Examina sibi

1) Oläsligt på grund af handskriftens söndriga tillstånd.

certa philosophica, conjuncta & simul adeant; ego disjunctim; quid, quæso, discriminis? Itaque *Arbitremini*, Patres, ad Vim Legis. Admittar, pro gravitate Vestri Judicii.

Qua spe lætus, intimis animis persevero

Vestrorum Nominum

Cultor submississimus

Thomas Thorild.»

Om Thorild ansåg att han i den examen, som blef en följd af denna ansökan, blifvit »illa examinerad», efter sitt eget yttrande till sin examinerator prof. Flygare, så torde denne å sin sida ej särdeles högt uppskattat den examinerades kunskaper, att dömma af de reserverade ordalag, hvari han affattat Thorilds betyg, hvilket tydligen framträder vid jämförelsen med ett några år senare utfärdadt betyg åt en person, som visserligen ej egde Thorilds snille, men antagligen säkrare och grundligare juridiska kunskaper.

Thorilds betyg lyder: »At Studiosus af Götheborgs Landskap Herr Thomas Thorild, wid den i dag med honom anställde examen, aflagt sådane prof att Juridiska faculteten förklarar honom för Juris utriusque Candidatus; det warder härmed på begäran intygat.

Upsala d. 12 Junii 1788.

Å den Juridiska facultetens wägnar

Gustaf Flygare

facultetens n. w. Decanus »

Det andra betyget är af följande lydelse:

»At Studiosus Juris Jonas Ullberg Angerm. wid den i dag med honom anställda examen til Facultetens synnerliga nöje aflagt til förlitliga prof af den mycket goda insigt han sig i de Theoretiska delarne af Lagfarenheten förwärfwat, samt således för Juris utrisque Candidat blifwit förklarad, det warder härmed til bewis lemnadt.

Upsala d. 25 Maj 1793.

Å den Jurid. Facultetens wägnar»

— — — — —

E. L.

Bref från Leopold till J. Axelsson Lindblom.

1774—1815.

När biskopen i Linköping Jacob Axelsson Lindblom i ett bref af den 9 Juni 1799 som svar på ungdomsvännen Leopolds meddelande af sin plan att utgifva sina »Samlade Skrifter» utbrister: »Mätte du intet sjelf bli för sträng granskare och neka oss stycken, som vi med saknad umbäre. Dina bref, jag talar om de prosaiska, hafva väckt mångas önskan att äfven deraf en samling blefve tryckt. Dem äger du icke. Men jag har sådana, som höra till den Classen. — Du mocquerar dig öfver mig, men jag försäkrar att om de voro samlade och med urval trycktes, skulle de göra Epoque i brefstil, så mycket säkrare, som vi i den genren äga ringa inhemska modeller,» utalade han en åsigt, som ej med fog kan jäfvas af någon, som gjort bekantskap med Leopolds brefstil.

Leopolds bref ligga dock till största delen outgifna i våra offentliga och enskilda arkiv, ehuru man med allt skäl kan på dem tillämpa de träffande ord, hvarmed utgifvaren af de tre sista delarne af hans »Samlade skrifter» L. M. Enberg karakteriserar hans lättare stycken: »de vittna om en honom egen förmåga, att gifva åt skämtet den finaste udd, åt berömmet den utsöktaste vändning, åt välviljans och vänskapens känslor det sinnrikaste uttryck.»

I afvaktan på att den dag ej skall vara för aflägsen, då en så godt som fullständig samling af Leopolds bref i lämpligt urval införlifvats med den svenska literaturen, offentliggöras nu just de bref, öfver hvilkas egande Lindblom i sitt ofvan anförda bref ej kan dölja sin glädje och hvilka tack vare hans barnbarns välvilja sedan 1856 tillhört Upsala Universitets-Bibliotek.

Utgifvaren har ej ansett sig böra bryta mot deras första egares här ofvan uttalade önskan, att de skulle tryckas »med urval», så mycket mer, som helt naturligt ej allt, isynnerhet i den unge studentens, hastigt nedskrifna förtroenden till vännen, är af det intresse eller af den beskaffenhet, att dess offentliggörande vore något önskvärdt.

Dessa bref, hvilka Leopold under nära tre decennier skref till den man, hvilken han i ett ännu otryckt »impromptu» under liflig känsla af sin tacksamhetsskuld tillropar:

»Min vän, mitt stöd, min andre far
Ni, som mitt ödes hårdhet brutit
Ni, som hvarenda dag Ni njutit
Med en välgärning tecknat har,»

sprida ej blott ett rikt ljus öfver de bägge sedan så berömda männens inbördes förhållande, utan lemna äfven många nya bidrag till Leopolds biografi, särskildt under de år, han vistades på konitioner fjärran från Upsala och Stockholm eller uppehöll sig i Tyskland, tidpunkter af hans lif, hvilka hittills varit höljda i ett visst dunkel trots alla de talrika teckningar af hans lif och värksamhet, som sett dagen under de nära 60 år, som förflutit sedan hans död, för att ej nämna de ännu talrikare bidrag till kännedomen om hans lif, som finnas spridda i alla de memoirvärk och skildringar af olika slag, som beröra den tid, under hvilken han lefde.

* * *

Ädle och Höglärde Herr Magister
Gunstige Gynnare.

Den 17 dennes om aftonen kom jag hit sedan vi mäst 8 dagar varit på resan. Jag blef anmält just som Herrskapet skulle stiga till Bordet och efter första hälsningen fortfor man med Soupéen. Mit dröjsmål blef icke ogunstigt uptagit och jag får i korthet nämna at både Grefwen och Grefwinnan ¹⁾ synes altför hederlige.

1) Grefve *Wilh. Otto Douglas* [f. 1721 + 1776] som i sin ungdom varit militär, var vid denna tid hofmarskalk. Han var gift med *Eleonora Lovisa Sophia Dohna* [f. 1726 + 1797].

Den lilla Grefwen min nya Discipel ¹⁾ är 15 år, icke mycket stor till växten, artig och tillgifwen, men icke mycket böjd för Boken. Han är Militair och det ursäftar wäl något denna lilla tröghet, men jag tror likwäl at man i spädare åren skrämt honom för hastigt med Gramattican. Den will han nu aldeles intet höra talas om och Grefwinnan hans Fru Mor will ej att han skall lära Latin. Det är redan nästan aldeles afgjort. Wåra studier bli således Fransyskan, Tyskan, Historien, Geographien, Mathematiquen, Moralen och Theologien.

Här är dagelⁿ en myckenhet främmande och jag hade således nog tillfälle at sköta nöjet, men min föresats är ännu Gudi lof oryggelig. Så snart jag spiset går jag up i min kammare och där förblifwer jag till dess klockan åter ringer.

— — — — —

Utom den Grefwen jag har under Information är här äfwen twenne andra söner i Huset ²⁾ af hwilka jag likwäl ännu ej sedt någondera. Den ena är Cornette vid Corpsen den andra Hoffjunkare. Den sednare omtalas som en ganska älskanswärd herre.

Invenitur hic qvoque en liten Demoiselle Comtesse ³⁾. Herr Magistern lär nu wänta en lång beskrifning på hennes behagligheter, men jag kan ej härom säga annat än vidi et laudavi. Eljest ligga hennes mästa meriter i en god upfostran.

— — — — —

Jag ämnar en dera dagen resa till Norrk. at se M. Far. Min Fru Patronessas silfwerbröllop infaller inom 8 dagar, då blir här ståt; men knapt wågar min skaldmö sig fram ibland så många granna Fröknar.

1) *Gustaf Otto* f. 1759 † 1830 som Major.

2) *Robert Delphinus* f. 1751 † 1810, fick efter tjenstgöring i Utrikes Dep. Lagmans titel vid sitt afsked 1777.

Carl Wilhelm f. 1754 † 1822 blef Öfverstelöjtnant i Arméens Generalstab.

3) *Wilhelmina* f. 1753 † 1839, g. m. Kapten I. D. Ehrenborg.

Det beswärligaste som här möter är det at det svenska språket knapt nog nyttjas bland tjenstefolket. Men tilläfwentyrs gör det godt i Framtiden.

Med wördnad har äran framhärda

Höglärde Herr Magisterens

Ödmiukaste tjenare

Carl Gustaf Leopoldt.

Thorefors ¹⁾

d. 20 September 1774.

* * *

Höglärde Herr Magister

Gunstige Gynnare.

I förbigående får jag nämna, at mit vistande här är angenämt. Vinteren är väl icke just den årstid då man finner Landsbygden behageligast. Likväl bör jag tillstå, at mit ibland snödrifvorne gifs här et slags nöjen, som jag kanske skulle sakna i sjelfva Residentset. Jag hade aldrig trodt at enslighet skulle roa mig.

Min Grefve och jag hålla hvarandra troget sällskap, och boken blir merendels tredie mannen i laget.

Julhelgen nalkas åter: Gud vet jag tycker tiden har något brådtom. Nu är jag åter et helt år äldre än i fior så här tids. Jag önskade at få slita några blad ur ödets Dagbok. Dock, det som är skrifvit, det är skrifvit.

När tiden som en rök försvinner;

När secler fly som år och dar:

När alt, liksom en ström, i ständig framfart rinner,

Förbi vårt Nu, till det som Var,

Är likväl något som står qvar.

1) Thorefors eller Tolefors säteri i Kärna socken af Hanekinds h. i Östergötland egdes af greffinnan Douglas, f. Dobna.

Hvad är det då?

Jo Sanning man beständigt finner:

Och den, som ögat städs uppå dess stråle har,

Blant allment obestånd en sällsynt stadga vinner,

Och står då alt med strömmen far.

Eburu obegripligt denna Philosophiska trallen hitintils varit för mit trånga begrepp, börjar jag likväl tro at det så förhåller sig. Menniskor klaga öfver tidens lopp öfver all tings obeständighet och se intet, at de sjelfva hafva botemedlet i händerne. Ju mer jag upbrukar mit förnuft, ju mer jag härdar mina böjelser, ju mindre kännning har jag af den allmenna ombytligheten. Så begriper jag saken. — Men hvarifrån kom denna betraktelse? Det ser nog beställsam ut at späcka sit bref med så alfvarsam sedolära, likasom jag ville härma något af våra snillen. Dock jag är någorlunda viss at ingen lär tro mig om den galenskapen.

Jag skulle väl då och då taga mig frihet at sända vissa småsaker af egen tillvärkning, men sanningen at säga, större delen af mina foster andas en ovulighet hvarvid det granliga Samfundet ¹⁾ föga skulle finna sig. Om ibland desse Sjelfsvållingar, som eljest löpa helt nakna, jag träffar någon klädd efter Landets sed, skall jag hafva äran sända den samma.

Jag framhärdar med Högacktning och ärkänsla

Höglärde Herr Magisterens

Ödmiukaste tjenare

C. G. Leopoldt.

Thorefors d. 17 Decemb.

1774.

1) Sällskapet *Apollini Sacra*, i hvilket Leopold d. 13 Juni detta år blifvit invald, antagligen på Lindbloms förord, hvilken detta år var sällskapets præses.

Höglärde Herr Magister.

Då jag för några dagar sedan var i Linköping träffade jag oförmodeligen Hr. Magister Harlingsson.¹⁾ Bekantskapen syntes mig nog fördelaktig för at icke sökas. Det lyckades, och sedan vi slumpvis språkat om et och annat, råkade min nya Gynnare af en händelse, at påminna sig et bref, som under dess utanskrift varit mig tillägnat. Jag undfick det samma ändtligen, och jag tillstår det förtretade mig, att i hela 3 månader hafva varit beröfvad en så angenäm skrifvelse, som med nog litet besvär kunnat mig tillställas. At således Herr Magisterens bref, af den 6 October, lyckligtvis kommit mig tillhanda, kan ur många skäl snarare anses som et öde, än som en säker följd af medlens pålitelighet.

Vare huru det vill. Jag omfattar tillfället med nöje, och det gläder mig, at åtminstone äran at svara intet hänger af någon slump, utan af min ovilkorliga vördnad för Hr. Magisterens ädelmod.

Om jag trodde mig kunna gissa rätt i hvilken omständighet Hr. Magisteren i synnerhet ansedt sig emotsagd skulle jag biuda till at förena våra begrepp. Tilläfventyrs gör det sig sjelf, då jag berättar, at 2 elr. 3 år (som talet här går) hafva gjordt en nästan ofantelig ändring på et af våra betydligaste ansigten.

De ögon-strålar mer ej någons oro väcka
Som förr, så många bröst, med eldig styrka mött:
Om tiden deras glants ej fyllest hunnit släcka,
Hon likväl slipnings puncten stött.

Herr Magisteren kan försäkra sig derom, at hvad min station beträffar skall mitt bemödande vara äfven så sorgfälligt, som jag vet at dess önskan är uprigtig. Utom den tillfredsställelse et ordenteligit lefnadssätt alltid medförer, blifver det et betydeligt nöje för mig at kunna visa, det Herr Magisterens ömma deltagande i mina omständigheter intet varit aldeles frugtlöst.

1) Den kände vitterhetsidkaren och sed. lektoren *Samuel Gustaf H.*, vid denna tid konsistorie-amanuens i Linköping.

Jag litar intet särdeles på Fruntimrets ynnest, således lär Hr. Magistern kunna föreställa sig at Muserne intet få många besök af mig, och dem jag gör äro kan hända nog obehagade. Men sådan möda, sådan vinst: Är jag en tvärvigg i deras sällskap, så har jag icke eller sällan den förargelsen, at finna dem mörka i synen som vinternätter. Skulle så hända, at jag någon gång framdeles träffar dem vid bättre lynne, skall jag komma ihåg hvad min skyldighet ålägger mig i anseende till Hr. Magisterens förtroende. Jag skall berätta dem vår bekantskap, och till äfventyrs gör jag derigenom betydligare framsteg, än genom Graf- och Bröllopsskaldens förord. Det var eljest intet af förseende jag valde honom till min man. Gud ske lof! jag hade i den delen, lika så öppna ögon, då som nu. Jag märkte tillräckeligen, at denna skapnad intet kunde vara stort mera ansedd på Helicon än salig Gubben i sin tid. Men det var ock intet åt den vägen jag tittade. Händelser hafva lärt mig, hvad inflytande smått-folk blott i anledning af en eller annan liten omständighet ofta nog hafva på det stora släktet. Jag har sedt huru en liten råtta understundom kunnat öppna et stort Nät och det var under denna uträkning som jag utsåg Hr. S... icke till min, utan till mina rimsluts befordrare¹⁾. Till all lycka var han äfven oskickelig dertill, och hans tystlåtenhet har alt sedan befriat mig ifrån den ledsamma skyldigheten at tacka för besväret.

1) Härmed menas troligen en bland stiftarne af »Apollini Sacra», *Johan Simmingsköld*, som med anledning af sina 1771 utgifna »Samlingar af Vitterhets. arbeten» blifvit af Gustaf III 1774 bugnad med K. Bibliotekarietiteln och till hvilken Leopold skrifvit ett Ode, infördt i *Hvad Nytt* N:o 225 för d. 17 Sept. 1774 och i *Nya Lärda Tidn.* N:o 40 för d. 29 Sept. 1774, som börjar sålunda:

»Du som wäl mot alla tänker
 Du som gör din Näste godt
 Du som af Förtjenster blänker,
 Du som bästa Snille fåt
 Skal en ovan Skald sig våga
 At med Vers för dig gå fram?
 Jo at följa Hjertats låga,
 Kau ej blifva Hjertats skam.»

— — — — —

Jag har den äran at önska Hr. Magistren Et Godt Nytt år.

Alt hvad godt vi nämna kunna,
Vill jag gerna Eder unna,
Om et enda blott jag ber:
Ej at lyckans trappa hinna;
Men at Blott det värde vinna
Som så utmärkt pryder Er.

Jag framhärdar med känslofull högacktning

Höglärde Herr Magisterens

Ödmiukaste tienare

C. G. Leopoldt.

Thorefors

D. 6 Jan. 1775.

* * *

Höglärde Herr Magister.

Jag har tillförne nämt at min Skaldekonst ligger nästan aldeles i träde. Det får jag äfven nu bestyrka. Jag skulle därför hafva betänkannde vid at pålägga mig något band i detta afseende hälst som jag icke kan svara för jordens frucktsambet och man likväl, sen man satt sin hand till plogen, ej får se sig tillbaka. Förlåt mig derfore, om jag säger mig vara rätt glad deröfver at jag hvarken sedt Apollo som Academicus, eller bevistat dess uppsaliske Helicon. Det är en heder som jag aldrig förtient, som jag aldrig eftersträfvat, som mig med rätta blifvit vägrad och för hvilken jag aldrig lär använda en frugtlös möda, på några kanske misslyckade arbeten. Men at befrämja Hr. Magistrens enskylda nöje, och at i någon mån visa huru jag sätter värde på Hr. Magisterns ädelmodiga upmuntringar, sänder jag härjemte en liten landsstrykare af mina foster, som utbeder sig Hr. Magisterns beskydd, och förbehåller sig at ej blifva dragen för Gudens domstol. Stycket är åtminstone af de nyare, och värkeligen det enda af

mina, som hittills vunnit någon upmärksamhet. Ämnet torde väl vara något mörkt, men det är lätt förklaradt igenom några korta Anecdoter som jag skall bifoga om jag hinner. Eljest är Doris ¹⁾ et af de bättre Fruentimmer i en bland de betydligaste städer. Hon var täck, vettig, och rik; Hon hade många friare, af hvilka Hr. W.**dr, eller Atis fick företrädet till Hennes hierta. De förlofvades i enrum. Modren var ej nögd dermed. Här blef således förföljelser af. Och på detta sättet blefvo Hr. W** och Mamsell W** en Abelard och en Eloisa i Sverje.

Vidare uplysning skall jag i bihanget till versarne meddela.

Jag är nu vid Tidön ²⁾, hvarifrån vi ämna fortsätta resan till Stiernsund i Nerket. Knappt tror jag at jag slipper hän åtminstone ännu på et år, fast jag tillstår denna ställning är icke bland de mäst importanta, i synnerhet som Academien härigenom försummas.

Jag hinner icke mera än innesluta mig i Hr. Magistrens ynnest och försäkra at all min tid med särdeles vördnad och högacktning framhärda

Höglärde Hr. Magisterns

Ödmiukaste tienare

Leopoldt.

Tidön d. 8 Majj

1775.

P. S. Hr. Magist. Netzel ³⁾ sitter här bredevid och ber mig oändeligen hälsa Hr. Magisteren. Vi lefva just gladt tillsammans och jag tillstår at utom detta sällskap blefve tiden här vid Tidön temmeligen lång. Jag har således orsak at gratulera mig af denna bekantskapen.

1) Jmfr sid. 86.

2) Tidö egdes liksom Stjernsund af grefvinnan Douglas' mor Grefv. Hedv. Ulr. Chr. Dohna, enka efter Generalmajor Grefve Carl Aug. D.

3) Huspredikanten hos Grefvinnan Dohna Nils Erik N. f. 1748. St. 1767. Mag. 1773, † 1817 som Kh. i Hedemora.

Ädle och Höglärde H:r Magister.

Emot min vettenskap, har man tryckt min grafskrift i Stockholm. Hr. Magistern kan lita på, att det icke varit min vilja. Baron och Presidenten Lejonhufvud, som efter trägen anmodan ändtel. fick en afskrift deraf, lämnade den samma åt Assessor Giöervell, som i Samlaren behagat införa honom ¹⁾.

Det är ingen fara vid at lämna fullkomlig underrättelse om händelsen, och personerne som i versarne omröras; men vänta sig då icke at igenfinna en lysande börd förenad med min hieltinnas öfriga fullkomligheter; Jag skulle förtryta om Hr. Magistern ansetd dessa rimslut såsom offer åt någon Mecenats ärelystnad. Nej tro aldrig, at jag så lågt knäböjer för Bal. Det ges i mit tycke en slags förtienst som är långt öfver den bestiernade och dubbade.

1) Presidenten Ax. Gabr. L. var gift med en syster till Grefvinnan Douglas.

»Doris Sorge-Qvåde, Utdrag utur et Skalde-Bref til Hr. W.» trycktes i Samlaren VII Del. 97 st. för d. 20 Apr. 1775, och förklarades af Gjörwell vara af en ny skald Hr. C. G. Leopoldt, som af detta Prof-stycke nogsamnt wisar, hvad vår Svenska Witterhet har af honom at vänta. Han har skrivit detta Skalde-Bref till Hr. W. som, i en af våra Landsorter, gift sig med et ungt o. wackert Fruentimmer, men sedan han tillbragt med henne et ganska lyckligt men tillika et med de ömmaste omständigheter förbundit äktenskap i 9 års tid, icke länge sedan förlorat henne». När denne Häradsh. Wadstöm [broder till den kände Carl Bernard W.] 1780 genom döden förlorade den, som blef hans andra fru, en fröken F. U. W. v. Stjerneman, tillskref Leopold honom ett sorgekvåde, som börjar:

»Välan min Vän, ännu ett slag!»

och hvori han sedan utbrister:

»O Du hvars ömma sammanljud
Mitt ännu späda bröst bevekke
Hur fann jag ej Apollo Gud
När du på Cittrans strängar lekte!
Jag då med tusen böners tal,
Af din och snillets Gud begärde
Den lyra, du mig älska lärde;
O Himmel! han den mig förärde,
Men för at sjunga dina qval.»

Jmfr. »Til Herr Häradshöfdingen L. N. Wadström vid dess aflidna Frua — — Fru Fred. Ulr. Wilh. von Stjernemans jordfästning d. 2 Martii 1780 af F. J. Norrk.» Enl. ant. å ett ex., som egts af Olof Andersson Knös 1788 [Ups. Univ. Bibl.], är poëmet dock af Leopold.

Jag menar en sådan som hvarken sitter på hatten, om halsen eller i knapphållet, utan innerst inom liftröjan.

Förlåt om jag gjorde en något onödig afvikning. Det omtalte Fruentimret var en *Mamsell Vesterberg* från Nork.; och hennes Älskare, Häradshöfdingen *Lars Nic. Wadström*, son af *Assessor Wadström*. Jag lär ej behöfva nämna mer, ty jag inbillar mig at deras äfventyr är äfven så allment som merkvärdigt.

Jag kan icke förtycka den heder Hr. Magistren vill giöra min Poëme medelst dess öfverlämnande åt Sällskapet. Det lär icke kunna ändras nu. Nå efter så är, så må densamma blifva en skatt af min ärkänsla, efter jag en gång lär hafva varit under omröstning.

Men om Hr. Magistren vill förbinda mig at hädanefter framvisa några af mina små foster, så sker det endast med heders-löfte, at intet upgifva hvarken stycket eller skrifvaren. För Hr. Magistren äger jag all den tacksamhet som jag tror är möjelig at hysa, och således vill jag gerna giöra hvad jag till Hr. Magistrens nöje förstår, men föröfvrigit och i anseende till andra, så fordrar jag mera personliga förbindelser än dem jag äger ur andra handen. Jag hoppas Hr. Magistren intet vänder denna utlåtelse på galen sida.

Midsommar är jag helt vist Öst Göthe¹⁾ och då får jag väl vidare tillfälle at förklara den ömma och uprigtiga högacktning hvarmed jag till döden framleffer.

Ädle och Höglärde Hr. Magistrens
Ödmiukaste tienare
C. G. Leopoldt.

Thorefors

d. 15 Juni 1775.

P. S. Jag har rätt länge arbetat på en Ode *Öfver Yttersta Domen*. Man har anseenl. upmuntrat mig at fullfölja, men ämnets

1) Som bekant stannade han dock kvar samt tillbragte en del af sommaren, förmodligen i familjen Douglas' sällskap, vid Medevi, där han skref »Skaldeqvåde i anledning af H. K. H. Hertig Fredr. Adolphi af Östergötland ankomst till Medevi och dess höga både födelse- och namnsdag d. 18 Juli 1775 därstädes högtidligen firades», tryckt i »Adressen» 1775, samt »Skaldebref till fröken Eva S. vid Medevi brunn 1775» [»Samlaren» VII T. 112 st.].

nästan oerhörda höghet och vigt, och versarnes obehämlighet har giordt detta arbete för mina små krafter till et Opus fere Herculeum. Verslaget är sådant som det i en eller annan af versarne låter.

v. 4.

Ja Evige Gud!
Dit skallande liud
Skall öppna min graf,
När himlarne ramla
I tomhetens haf.
Ur grus och ur sten,
Din Engel skall samla
De skingrade ben.

Från brister och fel,
Min dödliga del
Förklarad och ren,
En stråle skall gifva
Af härlighets sken,
Dess jordiska band,
Sku lossade blifva
Af Skaparens hand.

Och på annat ställe där jag har börjat en beskrifning öfver verdens ände:

7.

Et suckande hörs,
Alt brakar och rörs:
Från Skyhöga fall
Sig klipporna hvälfva
Med torndön och knall,
De solklara lius
Förmörkas och skälfva,
Och ramla i grus.

Jag känner förskräckt
 Den bygnaden bräckt,
 Som inskränkt mit lopp,
 Som nyss måste lämna
 Min multnade kropp,
 Bland ängsliga rop,
 Dess grundvalar rämna
 Och siunka ihop.

Huru menar Hr. Magist. i anledning af dessa profbitar at jag bör giöra? Jag är just angelägen at få veta Hr. Magisterns tanke antingen det förtienar arbete eller ej. Hedra mig med uprigtigt omdöme härom, och det med första.

Endera dagen får Sällskapet up en Ode, öfversättning af Voltair. Auctor är Gref Robert Douglas. Ämnet är *Le vrai Dieu*. Vål öfversatt.

Jag har äfven kluddat till vägs med en Tragedie som under en annans namn förebringats vederbörande. Jag är således icke känd för dess Auctor. Icke eller vill jag det vara, i synnerhet som de 2:ne acterne äro af dens hand som nu bär hundhufvudet för hela stufven. Piecen kallas Achmed och Alnanzin¹⁾. Wadström som nyligen varit i Stockholm låter mig veta at man tänker på dess upförande, som med första säges ske: Sed hæc intra nos. Mera en annan gång. Vale et fave.

Et Epigrame at fylla bladet.

Uti en skum och lönlig trappa,
 Jag mötte lilla Zephis nyss:
 Här var ej någon tid at tappa,
 I blinken stal jag mig en kyss.
 Jag stal och bad om ursäckt sen;
 Men Zephis intet fel förlåter,
 Hon bannar mig, hon slåss, hon gråter,
 Och tar med våld sin kyss igen.

1) Någon pjes med detta namn finnes ej upptagen i Dahlgrens »Anteckningar» och är ej heller känd af Klemming.

Stiernorp d. 29 October 1775.

Ni som en sällsynt gåfva fått,
 At hela verden nöje gifva:
 Ni som så lätt kan älskad blifva,
 Men icke glömmert bort så brott;
 Et enda fel Ni äger bara:
 Det är at långsamt bref besvara,
 Förlåt jag talar något fritt;
 Men dömt, om slikt ej fel bör heta,
 När nöjet at *Ert* tillstånd veta,
 Är det som just försäkrar *mitt*.

Jag skrifver Hr Magistern till ifrån Stiernorp, dit vi nyligen flyttadt Residentzet, och hvarest vi öfver vintren ämna glädia oss åt slädföre och stockeldar. Föreställ sig hela Roxen straxt utan för vår port, skog på alla sidor, och stora spisar öfver allt i Cabinetten. Sådant är ju at på hurtigt sätt rusta sig emot de fasliga Vintermånaderne. Eljest är här temmel. tyst och det bästa ställe i verlden för Apollo eller hvilken af Gudarne man behagar dyrka. Hr. Magistern känner min smak. Jag går understundom helt ensam och funderar här i smygarne, för at söka up ålderdomsmärken, ty sådane finnas här många. Än råkar jag under en gammal mur et sönderbårat pantsar och några kast-spiut, rätt granna, med gull och silfverfrantsar; än skiutbågar, med armstiocka spännare, och så styfva at intet hvar tionde Fendric i Arméen skulle kunna böja dem. Under mina spatsergångar omkring stora byggnaden, har jag blifvit varse en källare hvilken folket håller för ganska farlig.

Ned till dess hvalf törs ingen stiga,
 At icke bli hin Ondes mål;
 Ty Djefvulen, i detta hål,
 Sägs en gång ätit up en Piga.

Värkeligen ser man ock en målning på dörren, som afbildar samma händelse¹⁾. Men om qvinfolken på et ställe löpa fara at blifva

1) Jmfr härom Ridderstad: Hist. Geogr. Lexikon öfver Östergötland, II. s. 221.

upätne, så kunna de trösta sig vid en annan källare, där någon folklikare Ande måtte bo;

Ty Ryckett säger härom så:

»Ej längesen en vacker flicka,

»Gått ensam hit at tappa dricka,

»Men bäst hon gick, så blef hon två» — — —

Jag har fäddt en kammare som är ansenligen mörk, och det gör, at jag ofta öfverlämnar mig till åtskillige tunga betragtelser. Ibland tänker jag på framtiden, huru det är mindre fördelaktigt at längre ligga på landet, huru jag utan tvifvel nu skulle göra mera nytta vid Academien m. m.; men jag finner dertill alltid sådane svårigheter, som icke lättel. öfverstigas. Jag måste säga hvarifrån de komma:

En liten mager Gud, som är förarglig just,

Mig följer jemt hvart jag mig vänder.

Till hvad jag ser, förtar han ej min lust,

Men binder alltid mina händer:

Så snart min bildningskraft en vacker utsigt gier,

Han genast mörka måln kring hela rymden giuter:

Ju häldre jag et ämne ser,

Ju längre han det från mig skinter.

Denna ledsamma Gästen som redan länge låtit Spindlarne väfva i min penningeskatt; är mig ännu i vägen och Gud vet när han öfvervinnes.

Förgäfves jag det hoppet känt:

At gamla Tårt-Mor än tör icke sedt sitt sidsta

Hon väl en tillflygt är för mången tom Student;

Men litet har jag qvar och intet kan jag mista.

I min enslighet är det mit angenämaste tidsfördrif at påminna mig all den välvilja Hr. Magistern visat mig. Var öfvertygad at minnet deraf aldrig lär försvinna, och at det beständigt skall ålägga mig den rena och verkliga årkänsla, som med gärningarne vittnar at man högacktar välgörare.

Kom någon gång ihåg Leopoldt, som i sanning är rätt ledsen, at icke så ofta han önskade kunna försäkra Hr. Magistern om sin oryggeliga vördnad, och som af all lycka honom kunde hända, anser den äran at äga Her Magisterns vänskap, för den mest smickrande. Vale.

P. S. Hr. Greve Robert Douglas, som just har den rätta Poetiska ansatsen, kom för en stund sedan in och då han på mitt skrifbord blef varse kladden till första versen i brevet, skref han inom mindre tid än 5 minuter en Parodie deröfver, hvilken, ehuru den innehåller något som jag ej förtienar, likväl icke kan undgå at blifva Hr. Magistern tillställd, såsom et vittne at hvad jag förr nämt om honom icke varit ogrundat. Han gör mig ofta den äran att rimma i sällskap med mig, och fast än det sällan sker utan öfvervigt å hans sida, är han likväl så god och underhåller min contenance med sådane här declarations galantes.

— — — — —

— — — — —

* * *

Min Gunstige Herr Magister.

— — — — —

— — — — —

Oändeligen mycken tack för löftet at komma i håg sin tienare när någon lämpel. Condition yppas. Jag är väl icke missnöjd med den jag har, synnerligast som min lön nu blifvit ökad till 11 à 1200 D. men som jag förr sagt; Landsbygden har något trögt, något mörkt, som omgifver sinnet med en slags dimma, hvilken ingalunda är förmånlig. Den som gern vill se all ting, håller jag för intet rätt slug om han går länge i skymningen, när han möjligen kan komma i dags-liuset.

Det fögnar mig at Mamsell Eberhard ¹⁾ behagar påminna sig at en sådan varit till som jag. Om Hr. Magistren kan finna nöje i en bekantskap hvartill jag tilläfventyrs lämnat anledning, skall det vara mig ännu kärare. Jag unnar mina venner så godt som mig sielf. Fast Gud vet; Fruentimrets sällskap är et haf där många vindar blåsa och jag har åtminstone sällan råkat ut för den fogeligaste; jag vill således önska at mina venner må antingen vara bättre skeppare elr. råka ut för bättre skutor än jag.

Jag har äran önska Herr Magistern et godt Nytt år och all uptänkelig välgång.

Framlefver med fullkomligaste högacktning

Herr Magistrens Ödmiukaste t^e

Leopoldt.

Stiernorp

d. 18 Jan. 1776.

Monsieur.

Pardon de Vous écrire en françois. C'est la langue dont on se sert le plus ici, et c'est celle qui Vous convient le plus; car elle est ainsi que Vous, tendre, facile, et noble.

Ayés la bonté de Vous préparer à une longue lettre. Je commencerai selon le vieux coutume par l'assurance des voeux les plus sinceres pour votre felicité, dans l'année, dont nous venons de finir le premier mois. Enfin, après Vous avoir grondé un peu, j'irai babiller avec Vous. Chaque chose a son tems, comme le dit très bien le Roi gallant.

Il y a plus d'une année Msr., depuis que j'eus l'honneur de recevoir de vos nouvelles. Cela m'inquiette, car Vous savés très bien que je suis capable de l'amitié, et par une suite naturelle, que

1) Antagligen samma ungdomsväninna, som Leopold besjungit i »Julie Eberhardt, Hymenisk Offersång på d. 11 Oct. 1785: »Ups. s. a. 4:o [äfven infördt i Saml. Skr.] där han utbrister: — — —

»Emottag af en vän, som ville vara mer,

Ett trettonårigt lof, som du förtjent behåller.»

Samlaren VI, 2.

je Vous aime. J'ai écrit le dernier: c'étoit mon devoir; mais je n'ai rien reçu en reponse de Vous: Cela marque un peu d'indifference de votre côté. Je Vous le dis tout franchement. Vous avés même été à Linköping sans me voir, pendant qu'au contraire, j'ai fait six lieux à Norrköping pour Vous y chercher, sans avoir eu la satisfaction de Vous trouver. Voyés Vous, Monsieur, que Vous m'avés oublié et que chés moi Votre souvenir est toujours également cher et tendre. Je vous dis encore que Vous le merités, mais je voudrais aussi que Vous me fassiez la même justice: Car enfin (pour Vous parler à coeur ouvert) j'ai la vanité de croire que Vous me devés un peu d'attention, puisque je suis assés raisonnable pour Vous estimer, et depuis que je tache à me rendre digne de Votre amitié. Il faut être honnête homme, Monsieur, pour meriter le nom de Votre ami, et mon coeur est tendre et reconnaissant: Voyés si j'ai quelques droits à cet honneur là.

J'espère que Vous me ferés la réparation Monsieur; Pas de cela, que Vous ne m'avés point repondu sur ma derniere lettre: C'est une bagatelle que l'etiquette; Non plus de cela que Vous Vous n'étez point souvenu de moi ni à Norrköping, ni à Linköping: Je puis même Vous excuser de cette petite legéreté, mais de l'incertitude dans laquelle Vous m'avés laissé sur Votre santé et sur Votre amitié; Apres cela comme le dit le grand Maître Voltaire dans son Epitre à Genonville (pardon d'employer cette petite familiarité).

»Tout ingrat et vaurien,

»Je te pardonne tout avec un coeur créthien

»Et ma facilité fait grace à ta faiblesse».

Vous l'avés faite plusieurs fois à la mienne, Monsieur, et c'est un dette que je dois Vous payer. D'ailleurs Vous Vous observés bien, qu'il n'est pas possible, que je puisse Vous oublier, puisque j'ose Vous gronder de m'en donner des occasions.

Les Gazettes Vous ont sans doute appris, Monsieur, que Msr. le Marechal de Douglas nous a quittés pour aller chés son Père

coeleste ¹⁾). Apparement, que dans le sein d'Abrahame il étoit une vacance qu'il a fallu remplir. Excusés moi d'oser badiner sur un sujet si sérieux. Je puis Vous assurer que je l'ai bien pleuré avant, ce bon Marechal, car c'étoit, je crois, l'homme le plus honnête qui soit au monde. Mais en fin il faut se consoler. J'aime toujours mieux à rire qu'à pleurer, et je Vous dirai pour cela que Msr. le Comte se mourût si vite, qu'il n'avoit pas tems de nous bien faire son dernier compliment. Tout le monde le regrette, et on a raison: Il faisait du bien à tout le monde. C'est à l'occasion de sa mort, et de celle de Madame la Comtesse de Dohna ²⁾, que j'ai fait les strophes dont je me prens la liberté de Vous envoyer quelques uns ³⁾). C'est un tribut bien faible de respect et de l'amitié qui m'attache à cette illustre famille. Ils sont écrits en françois ces vers, premièrement puisque on n'aime pas le suédois ici, en quoi on a tort; et secondement, puisque le françois est plus tendre, plus riche, et plus facile; en quoi je crois qu'on n'a point tort. Vous ne prétendés pas, j'espère qu'un Suédois fasse des bons vers françois. Le seul qui le pourroit faire, ce seroit peut-être Vous, Monsieur; mais malheureusement, Vous êtes en tout admirable, et en tout unique.

Ayés la bonté, mon cher Maître, d'honorer avec Vos remarques ces petites bagatelles, et de m'en faire part au plutôt. Je compte de ne pas rester ici longtems, et je voudrois au moins les laisser correctes de ma main. Il y a peut-être des observations à faire qui me sont échappées, mais qui n'échapperont pas à vos yeux et à vos oreilles. Encore une fois ils sont bien faibles ces petits essais; mais on les aime pourtant un peu, puisqu'ils ont fait couler ici quelques larmes. Qu'on est toujours loin d'être parfait! mais qu'il est beau de toucher avec ses imperfections!

Quand nous nous verrons j'aurai l'honneur de Vous présenter quelques unes de ces petites brochures dont autrefois j'inondois

1) † 14 Sept. 1776.

2) † d. 21 Aug. 1776.

3) Jmfr sid. 138 och 139.

mes amis. Je ne le ferai pas plus, car on se gâte de commencer sa carrière d'une telle façon. On ne plait par là que pour quelques momens, et Vous savés, Monsieur, qu'il faut toujours plaire si on veut s'assurer du succès. Heureux qui possède ce grand talent comme Vous! Je me prends la liberté de Vous envoyer une de mes Epîtres à Monsieur le Comte de Douglas ¹⁾. Je Vous dis une de mes Epîtres; car elles ont été en grand nombre, et j'avois il y a une année tous les soirs le plaisir de jeter au feu ce que j'avois barbouillé, les après-midis à l'heure du Caffé. Celle-ci est la dernière, et comme le sujet en est sérieux, elle est peut-être un peu mieux travaillée que la plupart des autres. Ce n'est pourtant pas que je prétens qu'elle soit bonne; Non, Monsieur, elle est très faible; mais aussi il faut Vous dire, qu'elle est agée plus qu'une année entière.

Dans les papiers qui accompagnent cette lettre, Vous trouverez une Epitaphe ²⁾, que je ne Vous presente, que parqu'elle est imprimée et qu'elle est la seule qui m'aye jamais rendu quelque chose de considerable. Il faut Vous avouer que le pauvre M^r. Palm m'a payé bien cher les louanges de sa femme. Mais dites moi cordialement, ne trouvés Vous pas qu'ils sont très insipides ces louanges? Je Vous assure que cette triste Epitaphe m'a degouté bien souvent de ma Muse rustique, car verroit-on jamais rien de si sec? Mon illustre ami le Comte de Douglas me dit toujours que c'est un *catechisme en vers*. Il a raison: elle est absolument sans genie. Les préceptes de la Theologie et celle de la Philosophie Morale font presque toujours une figure miserable en vers. Il n'est même pas tolerable de les mettre à la tête de ces poésies, comme on l'a fait chés Vous il n'ya pas longtems. Les poèmes de cette sorte, ou plutôt toute sorte de poèmes, doivent être d'un tour ingenieux, piquants, et pleins de tableaux brillants: *Ut Pictura poësis*. Horace qui étoit si grand peintre dans ses odes, ne se croit pas

1) Jmfr sid. 140.

2) »Minnes-Wård vid Fru Sara Sophia Palms Graf År 1775». Norrkp. 1776 4:o. [Anon.] med motto hemtadt från Voltaire.

cela lui même, dans plusieurs de ses autres ouvrages; et c'est pourquoi qu'au contraire Virgile est toujours poëte, partout peintre, et partout brillant. Y a-t il au monde quelque chose de plus sublime, que les six premiers livres de son *Æneïde*, surtout le second et le quatrième? Dans le genre amoureux, peut on s'imaginer une peinture plus vive et plus tendre, que ce beau morceau de ses *Georg.* ou le malheureux Orphée perde sa chère E[u]rydice la seconde fois après avoir passé l'enfer et l'Elisée pour la trouver? Je Vous avoue, Mon cher maître que ces vers m'ont attendris jusqu'au larmes, et que je me fait une certaine vanité d'y être sensible. Mais avés Vous vu à Stockholm l'Opera qui doit être tirée de ce beau sujet ¹⁾. Si Vous ne l'avés pas vue. ne perdés jamais Votre tems à sa representation. Elle est d'un genre très vicieux, car elle ennuie le monde. Surtout elle n'est pas faite pour Vous, Monsieur. Votre grande connoissance dans la langue Romaine Vous empêchera surement de goûter ces petites familiarités svedoises dont elle abonde. Ce ne sont pas le même Orphé et la même E[u]rydice qui dans Virgile Vous ont fait pleurer. Ceux-ci Vous font rire et cela est un grand défaut déjà: On ne rit pas à l'Elisée et encore moins aux enfers.

Mais pour revenir à ces petits essais, dont je Vous ai parlé, je Vous dirai monsieur, que rien ne me paraît si facile que de se tromper sur le vrai langage de la poësie. On prend aisement cela pour des beaux vers, qui en verité n'est autre chose que des belles pensées, en prose rimée. Voilà la piège qui est la plus difficile à éviter. J'avois longtems pris pour model Msr. Dalin, dont j'ai tant admiré le genie et cela avec la plus grande raison ²⁾. C'est après son exemple que je n'ai souvent affecté dans mes vers que la naïveté et des pensées légères et naturelles. Enfin je me suis de-

1) Orpheus och Euridice, op. i 3 akter af *R. Calzabigi*, öfv. af G. Rothman, med musik af Gluck, lämpad efter de svenska orden af Uttini, uppfördes i Stockholm 9 gånger 25 Nov. 1773—Apr. 1780 [jmf. Dahlgren och Klemming].

2) Jmf. artikeln om Dalin i Leopolds Saml. Skr. V. s. 426 o. f. Jmf. afven Läsning i Bland. Åmn. Årg. III. N:o 19. 20. s. 1—39.

trompé. Dalin est fait pour être toujours admiré et très rarement imité. Il est facile et il pense beaucoup; mais il n'est presque jamais sublime et brillant: Voilà pourtant le premier caractère du vrai poète. Il nous dit des petites choses presque toujours très bien et les grandes souvant fort mal. Quelles petites choses n'a-t-il pas débitées dans son Brynilda? et même dans son Svenska Frihet? Est-il convenable à la majesté pompeuse de la Tragedie, que l'Heroine d'une piece s'exprime en ces termes?

»Mit mod har farit bort, jag vet min sann ej hvart.
 »Jag känner mig ej sielf: jag är ej mer Brynilda.
 »Jag tror den lilla Gud, som kan så konstigt bilda,
 »Har satt här innombords en ann person än jag;
 »Ack at Brynilda är som andra flickor svag.
 »Jag som i svärd och spiut så lik en kämpe varit,
 »Och från min frustu-lek i vapnelekar farit,
 »Jag är nu som et lam. Den stygga Sigurd Sven
 »Har denna ändring giordt; men ack! hvart far jag hän?
 »Hvad sad' jag? Är han stygg? Nej denne vackra hielte
 »Har endast giordt sig värd Brynildas brude bälte.

Le Spectateur Anglais dit: que s'assurer, si les beautés ou les défauts d'un vers sont des défauts ou des beautés veritables; il ne faut que le traduire sur une autre langue. Je vais prendre la liberté de rendre en françois, cet endroit de Msr. Dalin.

»Mon courage est parti; je ne sais ma foi pas où. Je ne me connois
 »pas moi même; Je ne suis plus Brynilda. Je crois que le petit enfant
 »qui sait avec tant d'art représenter des images a mis ici dedans, une
 »autre personne que moi. Ah que Brynilda est faible comme les autres
 »filles! Moi, qui portant la lance et l'épée fus si semblable aux guerriers
 »et qui depuis le tems que je savois me jouer avec mes femmes a assisté
 »aux combats; moi, je suis à presant comme un agneau. Le vilain
 »Sigurd Sven vient de faire ce changement. Mais hélas! ou vais-je
 »m'égarer? Qu'ai je dit? Est-il vilain? Non: Ce beau Heros s'est seul
 »fait digne du bandeau d'Himen de Brynilda.

On peut voir que la traduction est le meilleur critique d'un mauvais passage. Encore est-il convenable à la dignité grave du Poème

Epique qu'on y fait le Portrait du premier descendant du Grand Gustave de cette façon.

En svag och sällsam kong i Eric har man sedt.
Som nämnas bordt tyrann om han haft alt sit vett.

»On a vu en Eric Roi faible et singulier, qui auroit
»merité le nom de tyrann s'il n'avoit pas été timbré.

Tout cela est bas et pueril par rapport à la manière dont il est exprimé. Vous trouverez partout dans les oeuvres de ce grand homme des telles familiarités, et dans tout son *Svenska frihet*, parmi cette foule des belles pensées, il n'y a pas, à ce que je crois centcinquants vers qui soient parfaitement beaux; mais aussi je Vous defie Monsieur de montrer parmi tous ces brochures innombrables qui ont sorti de sa plume, une seule qui ne soit un Chef-d'Oeuvre, par rapport à sa naïveté et au grand art d'imiter la nature simple et touchante: mais il n'y a nul art, et c'est là son défaut; car la nature sans être embellie ne nous plait point, hors dans ses propres ouvrages. C'est un Grand Peintre qui possède son art, mais qui dessine grossièrement avec du Charbon, sans donner aucun soin ni à l'ordonnance ni au colorit. Il me paraît que c'est là à peu près son caractère, et il en résulte, (selon moi au moins) qu'il est toujours admirable et presque jamais digne d'être imité.

Voilà mon cher Maître ce que je me suis pris la liberté de penser sur le chapitre de ce grand homme, dont ici j'ai osé relever quelques défauts; mais dont aussi je respecte le mérite plus que tout autre. Je crois le connaître un peu cet homme divin, après la lecture assidue que j'ai faite de ces ouvrages et je vous dirai donc, que hors dix ou douze hommes sur la terre il me semble qu'il n'y a aucun qui lui ait surpassé. Pour la Suède elle n'a jamais produit son égal, encore moins son supérieur; mais tout cela n'empêche pas qu'il ne soit très souvent au dessous du moindre des nos rimeurs, par rapport à bien des choses dans ses poésies.

Nous venons de parler de la manière de s'exprimer en vers; il me semble qu'en ajoutant à ce talent le don de bien imaginer,

nous avons ce que chez les poètes on appelle *Le Genie Brillant*, et voilà leur première qualité, mais il leur faut encore une; Vous entendez Monsieur que je veux dire le *Genie Sublime*. Rien n'est si commun que de confondre ces deux talens ensemble et rien n'est pourtant si difficile à trouver, que ces talens véritablement joints. Le Comte de Creutz ce grand peintre, qui a fait tant de belles choses n'avoit jamais le don de produire des pensées grandes et sublimes à mesure qu'il savoit faire des peintures vives et brillantes; mais il avoit une autre qualité qui valoit peut-être celle-ci, c'étoit le brillant du pinceau. Au contraire, Msr. Bergklint qui ne possède sûrement pas le brillant du Comte de Creutz, le surpasse en ce point. Permettez moi Monsieur, de dire qu'il est presque le seul Svedois qui ait su donner à ses expressions cet air neuve et hardi qui approche le plus au sublime. Aussi je Vous réponds qu'après des siècles entiers on parlera encore de ce Poète.

Il faut chercher, si je ne me trompe dans les ressorts de cette sorte de génie plus que dans toute autre chose la raison de la grande réputation des anciens. J'ose croire, qu'avec tout le brillant de ses tableaux, Virgile n'auroit jamais été le premier poète sur la terre, s'il n'avoit su, plus que tout autre à tirer même des situations les plus petites, des sentimens grands, émanés pour ainsi dire d'un plus profond raisonnement. On a vu en nos jours des poèmes qui ont frappé nos yeux avec des tableaux magnifiques, et dont la réputation a passé vite comme l'éclair. On les voit, on les lue, et ils tombent en oubli. Cela d'où vient-il? Assurement, c'est qu'il leur manque la grande qualité qui doit les immortaliser. C'est que le beau et le brillant n'y est point soutenu du sublime. Ils ont sans doute quelque beauté; mais cette beauté lasse enfin quand elle n'est que commune; c'est à dire quand on n'y découvre aucun de ces traits hardis, qui la caractérisent, qui frappent qui éblouissent en nous présentant des grâces que nous n'avions pas espéré d'y trouver. C'est précisément cet air de nouveauté qui enchante, et qui s'attire en tout temps notre admiration car vous savez qu'on admire toujours des choses auxquelles on ne s'attend pas.

C'est peut-être une entreprise bien téméraire, que de vouloir établir devant Vous, Monsieur, des sentimens que j'ai pu concevoir sur ce grand point: Moi qui né avec des talens si faibles, n'a ni le don de bien imaginer, ni la force de m'élever par un raisonnement vigoureux aux cercles des verités, dont si peu des personnes peuvent voir la chaîne, que par ses dernieres jointures. Aussi je ne le ferois pas si ce n'étoit à fin de m'éclaircir chez Vous, sur un art que j'adore et dont je ne me voit que trop incapable. J'assujettir mes reflections à votre jugement. Souvenez Vous toujours Monsieur, qu'avec mes Maîtres, je ne cherche qu'à m'instruire.

La definition du sublime que donne Msr. de la Motte ¹⁾ me parait assés juste, et c'est une chose étrange que Rollin s'est donné tant de peine à le combattre. Le Sublime, dit-il, est une pensée nouvelle et hardie, bien exprimée. Rien n'est plus convenable à la nature du sublime et rien ne paraît si déplacée que d'accorder le nom à des simples et communes beautés, comme à une belle expression, à une pensée légère. à une peinture naïve &c. Msr. Rollin ²⁾ l'a fait, et tout grand homme qu'il est, j'ose dire qu'il a tort. Ce qu'il y a de défectueux dans cette définition, ce n'est pas, que le sublime ne soit pas toujours quelque pensée *nouvelle, hardie et bien exprimée*, comme prétende Msr. Rollin; mais qu'une pensée *nouvelle, hardie et bien exprimée* n'est pas toujours une sublimité. On ne trouve pas ici *definitum, adæquatum suæ definitioni* ce qui est son défaut veritable.

J'ai cru observer, en attendant chez les poètes, aux pensées qu'on appelle sublimes, qu'elles ont une propriété qui les distingue nettement de tous les autres. C'est qu'il y a la dedans un grand fond de raisonnement. Voilà pourquoi on les voit si rarement même chés les genies les plus brillants. C'est, comme je l'ai déjà

1) *Fr. de la Mothe Le Vayer* f. 1589 + 1672, af hvilkens »Oeuvres» en ny uppl. utkommit 1756—59.

2) *Charles Rollin* f. 1661 + 1741 den berömde historikern, af hvilkens arbete »Traité des études ou la Manière d'enseigner et d'étudier les belles-lettres pas rapport à l'esprit et au coeur» en ny uppl. utkommit 1777.

remarqué, une chose très difficile à trouver, qu'un raisonnement fort joint à une belle imagination: ces deux qualités ne se trouvent presque jamais ensemble; mais quand elles se rencontrent et quand elles sont soutenues du feu d'un naturel vive et sensible elles font des grands Poètes. Revenons au Sublime; Le caractere distinctive de cette sorte de genie, est, dis-je, qu'on y entrevoit un grand fond de raisonnement. Je vais m'expliquer sur ce sujet: Nos pensées ordinaires ne me paraissent autre chose, que ces sentimens, qui sans autre art logique, que la simple perception des choses, ou peut-être la comparaison de deux ou trois idées, on tire de certaines situations, et qui se présentent d'abord à l'Esprit. Ce n'est pas de même avec les pensées sublimes. Jamais la première idée qui naît de la nature d'une chose meritera le nom de sublime. Ce n'est quand parcourant une plus longue *series demonstrationum* que l'Esprit atteint à cette perfection, et plus il est capable de ces sentimens qui ne peuvent naître que d'une vaste conception des choses et de demonstrations, sans pourtant avoir besoin de suivre toute leur chaîne pour les produire, plus cet Esprit est au dessus du commun, et plus il approche au grand.

Il me semble, qu'après ce que je viens de dire on pourra aisement juger à la nature du vrai sublime, Jamais les ressorts de cette grande qualité ne se trouvent que dans ces Genies qui enflammés du plus vive sentiment de ce qu'ils veulent peindre ont assez de force pour s'élancer comme d'un seul effort à cette conception des choses vaste et étonnante, à ces idées extraordinaires, auxquelles tout autre ne pourra s'élever que par degrés et à force des conclusions. Voilà la raison de ces mouvemens d'admiration et d'étonnement qui nous saisissent au récit d'une strophe de Virgile et de Voltaire. Vous voyez bien, Msr., que necessairement ces pensées doivent être nouvelles. Si elles ne l'étoient pas elles cesseroient d'être sublimes. L'esprit n'atteint pas au grand, qu'en s'élevant à des idées grandes et fortes, et ces idées si elles ne sont pas nouvelles, c'est à dire, si elles sont produites auparavant, ne naissent pas de force de l'esprit mais de sa faiblesse; car on

est toujours faible quand on est réduit à l'imitation ou à la nécessité d'être plagiaire. Voilà donc qu'il faut de *la Nouveauté*. On pourra soutenir aussi que le sublime suppose une certaine hardiesse du Genie; car voit-on jamais qu'un esprit timide en est capable? Et c'est sûrement un coup assés hardi que d'oser suivre si loin les transports de son feu naturel souvent sans autre guide que la seule apparence de la vérité. Voilà donc qu'il faut de *l'hardiesse*. Pour la *diction* j'ose croire que véritablement il en faut la plus exquise; parceque sans qu'elle soit belle et noble la pensée perde ses graces et ne nous frappent point; ce que le véritable sublime ne manque jamais à faire. Il semble donc que la définition de Msr. de la Motte (à quelques inadvertences près) est assez bien fondée.

Mais il vaut mieux parler par des Exemples, et je suis très persuadé qu'un seul vers de cette sorte instruit mieux que toute dissertation. Premièrement, faisons attention à la belle manière dont s'exprime Marianne (dans la tragedie du même nom) en s'expliquant avec ce fourbe qui avoit cherché de la perdre auprès d'Herode: Je sai, dit elle,

»*Je sai également,*

»*Dedaigner votre crime et votre chatiment.*

Qui ne s'apperçoit pas du sublime enfermé dans cette belle expression? Un esprit mediocre auroit-il pu trouver sans des longues demonstrations, que le châtiment des mechans dont la vertu est poursuivie sont souvent aussi indignes des ames grandes et nobles que leurs crimes mêmes? Le genie de ce poëte le conçoit d'abord; non par un raisonnement logique et suivant la chène des premisses qui mènent à cette conclusion, et qui doivent la dévan- cer; mais par l'inspiration d'un vive sentiment de grandeur d'ame, et en laissent se transporter par son feu poétique, a la conception d'une idée, dont il ose embrasser la vérité sans avoir suivie la route des demonstrations. Donnons encore attention à l'idée sublime d'un amour noble et vertueux que nous donne le même Poëte dans sa Comédie intitulée: *L'Enfant Prodigue* ou l'Euphemon fils reve-

nant de ses erreurs et reconnoissant ses fautes se jette aux pieds de sa maitresse qu'il avoit offensé et qui l'avoit quitté. Voilà comme s'exprime cet amant malheureux :

»Oui — — — — votre coeur est vengé
 »Oui, Vous devez en tout me méconnaître
 »Je ne suis plus, ce furieux, ce traître,
 »Si detesté si craint dans ce séjour
 »Qui fit rougir la nature et l'Amour
 »Jeune égaré j'avois tous les caprices
 »De mes amis j'avois pris tous ses vices
 »Et le plus grand qui ne peut s'effacer,
 »Le plus cruel fut de vous offenser.
 »J'ai reconnu, j'en jure par Vous même
 »Par la vertu, que j'ai fui, mais que j'aime
 »J'ai reconnu ma detestable erreur.
 »Le vice étoit étranger dans mon coeur,
 »Ce coeur n'a plus les taches criminelles
 »Dont il couvrit ses clartés naturelles;
 »*Mon feu pour Vous, ce feu saint et sacré*
 »*Y reste seul, il a tout épuré.*

Quelle peinture magnifique du pouvoir d'un véritable amour ! Il est en quelque façon du ressort commun que de faire connoître ce pouvoir par les tendres desirs et la douceur qu'il inspire, même aux coeurs les plus farouches ; il touche au sublime que d'attribuer à ce pouvoir l'art heureux.

»De corriger les levains de nos ames ;
 »D'adoucir nos chagrins nos humeurs,
 »De nous calmer de nous rendre meilleurs.

Mais il est au dessus de tout ce qu'on a jamais dit de l'Amour, que de s'imaginer qu'il est capable d'épurer un coeur criminel couvert des taches de ses fautes et qui des longtems s'est livré aux erreurs les plus detestables. C'est pourtant une vérité que cela puisse se faire, et voilà en quoi consiste le sublime de cette pensée. Elle seroit absurde si elle n'étoit que poétique. Concluons donc que le vrai doit toujours faire le fond du sublime.

Je pourrais Vous en alléguer milles autres exemples; mais je ne me suis pas proposé de vous écrire un gros livre, et je me bornerai donc à un ou deux encore. Quand la maitrise de ce jeune évené dont je viens de parler, lui demande si en verité il s'étoit changé et si les malheurs l'avoient enfin rendu plus sage et plus vertueux, il reponde d'un air vive et tendre:

»Oui je le suis, car mon coeur vous adore.

Ce même Euphemon, après avoir reçu de sa Maitrise l'avoeux d'un amour constant et immortel, s'exprime à l'égard de son frere, qui pendant son absence et durant le tems de ses égaremens, avoit brigué sa place, la main de sa maitresse et tout son bien:

»Ah si mon Frère aux trésors attaché

»Garde mon bien à mon Père, arraché,

»S'il engloutit à jamais l'heritage,

»Dont la Nature avoit fait mon partage,

»Qu'il porte envie à ma felicité

»Je Vous suis chere, il est déshérité.

Il faut se souvenir que ce n'est que le sublime du Genie Poétique dont je viens de parler; Le sublime de la Philosophie est tout d'une autre espece et je n'ai pas mot à vous en dire ¹⁾.

Vous êtes né Suedois Monsieur, et moi aussi: nous ne pouvons donc pas être soupçonnés de vouloir avilir les productions de nôtre propre pays; mais avouons ingenuement que hors les seules chants *d'Atis et Camilla*, oeuvre brillant de notre admirable Comte Creutz il n'y a pas un seul de nos poèmes qui sont de quelque haleine qui soit tolerable. Je ne vous parle point de cette miserable rapsodie

1) Un moi après avoir écrit ces reflexions, je viens de lire traité du sublime par Longin ¹⁾, J'aurois du le lire avant que d'écrire. L'idée du sublime n'a été chés moi que trop étroite. A present je me suis detrompé, et je demande pardon à Msr. Rollin. Je conviens que ce n'est le seul fond du resonnement fait le sublime du discours, c'est en general tout ce grand dans les pensées, dans les peintures, dans les expressions, dans les figures, dans les mots, qui ravit et qui transporte: De sorte que le sublime se fait mieux sentir que définir.

1) *Dionys. Cass. Longini* berömda afb. »de Sublimitate» öfversattes 1674 af Boileau, hvilken öfversättning sedermera flera gånger utkommit.

de poëme épique que Msr. Schöldebrand a débitée sous le beau nom de *Gustaviade*; toute la Suède en est indignée, malgré les soins qu'il a pris de se faire valoir sur la dépense des ses maitres et de sa nation. Je ne vous dis non plus rien de cet autre poëme *Gustave Vasa* ¹⁾ qui a paru il n'y a pas longtems, un peu mieux travaillé que le premier, mais plus sec encore, digne production de l'age décrepite et d'une Muse glacée sous l'hiver de quinz lustres: Tous ces ouvrages là sont absolument sans feu et sans genie et je Vous n'en parle pas; Mais dites moi ce que Vous pensez sur quelques autres, qui jusqu'ici ont joui d'une plus grande reputation, p. e. *Tåget öfver Belt* par Madame Nordenflyckt? C'est sans doute très bien écrite pour être d'une femme et je crois qu'on a raison de l'admirer à peu près comme on admire à Stockholm la Musique de Mademoiselle Beijer ²⁾, puisqu'elle surpasse les talens ordinaires chez le sexe; mais delà il ne s'enfuit que ce Poëme doit être parfaitement bon. Il ne faut que très peu connaitre la nature de l'Epopée pour s'assurer qu'il y a des veritables beautés. La maniere p. e. dont se prend le Poëte pour faire cesser le siege de Kopenhague plait, puisque dans le detail on voit des coups d'art; mais j'ose croire qu'elle sera desapprouvée par les censures rigides. C'est une regle fondée dans la nature et dans l'experience que tous les circonstances qui sont amenées exprés, doivent être regardées de même qu'on regardoit à Lacedemon les enfans nés avec quelque défaut, c'est à dire qu'on doit les rejeter. Ce qu'il y a de brillant dans cette piece, c'est la versification, et voilà ce qui la soutienne; neanmoins on y trouve quelque part des petitessees et des points. Je n'en citerai que ces deux vers:

»Där står en gyldne stol som tvenne Jettar bär
» Carl pröfvar om han fast på sina stolpar är.

1) »Gustaf Wasa, »Hielte-Dikt uti Sju Sångern in 4:o. Sth. 1774 af *Olof Celsius*.

2) »En violinspelerska från Wien som lät höra sig både solo och i qvartetter på konserter 1775». [Dahlgren Ant. om Sthlms Teatr.]

Cette dernière pensée n'est qu'un pure jeu de mot, qui roule sur un sujet sérieux: Encore est-ce débiter avec cette modestie qui sied si bien à la poesie, et dont les plus grands Poëtes de l'Antiquité nous ont donné des exemples, que de tonner d'abord dans la trompette d'une telle façon?

»Den Hielten krönt af pris och kämpars högsta ära
 »Som genom val och ätt fick Svenska kronan bära
 »Som drog sin höga börd ifrån Gustavers blod
 »Och evigt vördad är, för mildhet rätt och mod,
 »Som var en himmelsk skänk och född at jorden gläda,
 »Hans undrans värda tåg och storvärk vill jag qvada.

Cela n'est il pas justement: *Fortunam Priami cantabo et nobile bellum?* Si nous avons un Horace, Vous verriez qu'il s'en moquerait.

Nous pouvons donc hardiment conclure, Monsieur, que l'ingenieux Msr. Bergklint avoit très grand tort quand il disoit chez vous à toute une nation assemblée ¹⁾: Vi hafva sedt lyckelige skalders stiga upp ibland oss at jemna sig med de Rommerske. Rien n'est plus faux: nous ne l'avons jamais vu. Dans tout *Atis et Camilla* qui est le chef d'oeuvre de notre Nation, il n'y a aucune strophe comparable à cette belle et légère peinture que fait Virgile de sa Camille. Vous êtes au fait Monsieur de mieux connaître cela que tout autre, vous m'en rendrés justice. Il y a peut-être une impossibilité que cela puisse arriver en nos jours, quoique sous les auspices d'un Roi philosophe, nôtre littérature commence de plus en plus à lever son front abattu. Le Siecle brillant de Louis XIV nous a prouvé ce que peuvent l'abondance et l'encouragement; mais enfin nous avons toujours la dureté de nôtre langue et la froideur de nôtre climat à combattre. Il me parait, que pour suppléer à notre peu de vivacité, il nous faudroit une langue facile, brillante et riche en expressions heureuses. Racourcissons nos polysyllabes, travaillons nos organes pour ôter de nos mots tout

1) Se Tal om Skaldekonsten, hållet för Westm. och Dala Nationen d. 7 Maji år 1761 s. 5.

ce qui rend leur son dur et qui empeche notre élocution d'être douce et sonore; enrichissons nos Dictionnaires, mettons des airs nobles dans nos expressions et nous aurons des bons Poètes. Tout cela se doit faire avant, et ce n'est pas là l'ouvrage de peu de tems.

Vous aurez la bonté, Mon Cher Maître, de Vous souvenir que Rome eut son Ciceron, avant que d'avoir Virgile Horace et Lucain. Encore avoit elle eu besoin de septcent ans de progrès pour produire un homme, tel que ce grand Orateur. Cela ne prouve-t-il pas que les arts ne s'avancent que très lentement, et que, pour être grand Poète il faudroit plutôt avoir recours à une langue tout formée, que d'en former une?

Il n'y a aucun peuple en Europe (quand seulement on fait l'exception des nos chers voisins les Russiens, et de ces pauvres enfants d'une mere tracassiere, les polonais) qui soit si tard parvenu à faire quelque progrès dans les arts que nous. Nous ne pouvons nous vanter que d'un très petit nombre de grands hommes et toutes les autre nations jusqu'à la Hollandaise. ont fleuri il y a deja long tems. Nous parlons de la poesie: L'Italie avoit eu son *Trissino* et meme son *Torquato*, les Portugais son *Camoëns* l'Espagne son *Don Al. d'Ercylla Y Cuniga*, l'Angleterre son *Shakespeare*, son *Milton* et son *Pope*, et on admiroit en France le grand *Corneille*, l'inimitable *Racine* le correcte *Despréaux* tandis que nos meilleurs poètes ne savoient guere autre chose qu'enrichir nos livres de pseumes. Nous ne saurons soutenir que la poésie chez nous a été tolerable qu'après le tems de l'illustre Msr. Dalin, c'est à dire, depuis tout au plus un demi Siecle: cela n'est pas grande chose.

Le seul moyen que je sache pour rendre en peu de tems notre langue facile, varié et majestueuse; ce seroit de bien étudier les autres. On parvient enfin par là à y faire heureusement passer les mêmes tours et souvent les mêmes expressions qu'on admire dans une langue etrangere. C'étoit ainsi que fit le grand maître Ciceron: il s'apprit le grec, il étudioit Demosthene, et voilà qu'il fut orateur. C'étoit encore de cette facon que le charmant Terence est devenu un model si parfait en son genre. Il fit, comme vous

savés, passer dans ses comoedies tous les saillies de la langue grec qu'il trouvoit chés Menandre et chez quelques autres auteurs comiques. Nous devons, ce me semble, en faire autant.

Je ne vous cacherai point mon coeur, mon cher maitre, avec la grande veneration pour les anciens que m'ont inspiré vos talens et votre exemple je vous dirai tout franchement, que j'ai trouvé parmi les modernes des Auteurs qui les égalent à tres peu près. J'exepte toutefois de cette hypothese les Grecs, dont ici à la campagne je n'ai pu que commencer à connoître la langue, et chez les Romains le seul Virgile qui est toujours inimitable. Pour les autres ils ont eu en nos jours ses rivales et peutêtre ses superieurs ¹⁾. J'ose ne Vous en deplaire, mettre la *Henriade* de Msr. Voltaire beaucoup audessus de la *Pharsale* de Lucain; mais aussi Vous devez savoir que Voltaire est mon Auteur favorit. Il doit l'être également chez Vous car Vous avez le gout sur et le coeur juste. Aucun de nos modernes l'a égalé et peutêtre Cet æmule du grand Virgile, seroit il sans lui le prémier Poëte de la terre. Je ne crois pas qu'il soit possible d'attraper des plus magnifiques tirades des vers et un pinceau à la fois plus fort et plus brillant que dans les oeuvres de ce genie enchanteur. Rendez moi justice en cela, mon cher, car puisque de tout mon coeur je suis votre ami, je voudrois aussi que Vous fûtes celui de Voltaire. Combien de fois avés Vous lu son *Henriade* et ses autres écrits? Si Vous feriez cette demande au petit campagnard Leopoldt il Vous repondroit à coup sûr vint fois, et cela avec enthousiasme. Je sai par coeur la plus part de ces vers, ej je crois que je ne n'en repentirai pas. Pourroit-on par exemple s'imaginer une description plus vive et plus brillante que celle qu'il fait de *L'Enfer* dans le Chant 7me de son *Henriade*. Permettés moi de l'insiser ici et de la comparer avec celle de Virgile. Vous y trouverez le même art de peindre pour les oreilles qu'Homere et Virgile ont su employer si merveilleusement l'un dans la peinture du vaisseau que *δέσχισεν ἕς ἀνέμοιο*, dans celle de

1) Jmfr. Leopolds bref till Gjörwell dat. Stjernarp d. 26 Oct. 1775 tr. hos Ljunggren Sv. Witt. H. I. s. 44 o. f.l

ses ἵπποι dans celle de la douceur de Nestor ἡδυεχὴς λιγυρὸς πυλίων ἀγορητῆς, dans celle encore de cet homme malheureux qui roule un grand pierre aux enfers; l'autre dans sa description de *Camille*, du cheval imité apres Homere, du cocher qui demeure suspendu sur ses cheveaux, et dans milles autres et plus grandes et plus nobles. Les voici ces vers admirables:

»Henri passe á l'instant auprés d'un globe affreux,
 »Rebut de la nature, avide, tenebreux;
 »Ciel! d'ou partent ces cris! ces cris épouvantables!
 »Ces torrens de fumée et ces feux effroyables!
 »Quels Monstres, dit Bourbon, volent dans ces climats!
 »Quels gouffres enflamés s'entrouvrent sous mes pas!
 »O mon fils, Vous voyés les portes de l'Abime,
 »Creusé par la justice, habité par le crime.
 »Svivez moi, les chemins en sont toujours ouverts.

Qu'en dites Vous? puisque il faut être terrible, pourroit on mieux l'être? Faisons un peu attention aux sentimens qui accompagnent cette description:

»O mon fils, dit Louis, des plus severes loix
 »Poursuivent en ces lieux les princes et les rois:
 »Regardez ces Tyrans adorés dans leur vie;
 »Plus ils étoient puissans, plus Dieu les humilie;
 »Il punit les forfaits que leurs mains ont commis
 »Ceux qu'ils n'ont point vengés et ceux qu'ils ont permis.

Il me semble que ces vers doivent plus faire des bons Rois que tous les sermons de nos meilleurs Docteurs. N'en êtes Vous pas de mon avis? Si Vous ne l'êtes pas, j'ai tort; mais ce qui surpasse encore tout c'est la maniere digne et grande dont il fait parler le Createur des êtres. Jamais Poëte ne nous a peint la voix de l'Etre supreme si respectable, et jamais la poësie n'a été si veritablement le langage de Dieu. Quoique Vous connoissiez son Poëme mieux que je le puisse faire, Vous ne me refuserez point le plaisir de Vous reciter ce beau passage:

»Tandis que du Heros la raison confondue,
 »Portait sur ce mistere une indiscrete vue,
 »Au près du Throne même une voix s'entendit:
 »Le ciel s'en ébranla, l'univers en frémit.
 »Ses accens ressembloient à ceux de ce tonnerre,
 »Quand du mont Sinaï, Dieu parloit à la terre;
 »Le Choeur des Immortels se tût pour l'écouter
 »Et chaque Astre à son tour alla la repeter
 »*A tu faible raison garde toi de te rendre:*
 »*Dieu t'a fait pour t'aimer et non pour le comprendre.*
 »*Invisible à tes yeux qu'il regne dans ton coeur.*
 »*Il pardonne aux humains une invincible erreur;*
 »*Mais il punit aussi toute erreur volontaire:*
 »*Mortel ouvre les yeux quand son soleil t'éclaire.*

Il faut avouer que ce que dit Junon au commencement de l'Eneide *æternum servans sub pectore vulnus*, est très bien dit en son espece. Msr. Rollin s'est aussi donné toute la peine possible pour relever ce bel endroit; néanmoins j'ose dire, que Voltaire fait encore mieux parler son Dieu, quoique dans un genre beaucoup plus élevé. Il est toujours admirable ce grand homme, mais dans cet ouvrage sa Poésie surpasse tout ce qu'on a jamais vu chez les Modernes. »*Je crois*, dit le cardinal de Bernis dans son discours sur la Poésie¹⁾, *qu'en faisant l'histoire des arts sous le regne de Louis XIV, on pourroit comparer le salon d'Hercule peint par l'inimitable le Moine avec le celebre Poëme de la Henriade*». Il a raison: ce Salon doit être un chef-d'oeuvre.

Rien n'est si étrange Monsieur et déshonore autant l'humanité que les persecutions atroces qu'on a tentées contre ce celebre écrivain. Il faut dire que la France est bien ingrate envers des grands talens et des grands hommes qui lui font autant d'honneur; mais c'est là le sort ordinaire du vrai merite. Le sublime *Descartes* lui même étoit l'objet de la malignité des envieux et le grand disciple de Leibnitz fut chassé de la ville Halle sous la peine d'être pendu dans 24 heurs en cas qu'il s'y retarderoit. Je ne

1) Finnes tryckt i hans »Oeuvres», tryckta i gängen 1752.

Vous dis rien de l'illustre Chancelier de notre Academie ¹⁾: Vous savés que dans les tems de nos troubles ce digne Sénateur essuioit les malheurs communs aux grands hommes, depuis Socrate qu'on empoissona pour avoir rendu par ses leçons et ses conseils Athène florissante, jusqu'à notre Dalin, qu'on interdit la cour apres qu'il avoit fait les délices et l'admiration de la Suede. Voltaire n'a fait autre chose que charmer sa patrie et on l'y persecute. On le traite dans cette même patrie d'homme sans religion et d'homme infame. Cela est bien dur. Comment se consoler des accusations aussi atroces? On va jusqu'à dire qu'il est ignorant et mauvais écrivain. On cabale contre lui; on s'acharne à décrier ses sentimens les plus innocens; on lui dispute même avec chaleur une gloire aussi frivole et legere que celle de la Poesie; Cela ne donne-t-il pas des preuves trop evidentes de la mechanteté et de la dépravation des hommes qui ne souffrent presque jamais que le mérite soit distingué? Faut-il donc que ce poison funeste sera toujours repandu dans la société? et l'homme sera-t-il toujours l'ennemi des perfections auxquelles il ne peut atteindre? Qu'il est honteux pour l'humanité qu'en tout tems et en tout lieux on haïra les talens qu'on admire et que le don de penser, le present le plus précieux que nous aura fait la nature à jamais sera infecté par le venin fatal de l'envie et de la persecution! Que faire mon cher Maitre, et comment se defendre contre l'atrocité de ces coeurs dénaturés qui ne cherchent que l'horrible plaisir de blesser la reputation des égaux, de médire et de callomnier? Je n'en sai rien. Il faut bien leur laisser dire et se faire la conscience bonne.

Je Vous ai dit Monsieur que je lis Voltaire souvent et avec plaisir. Je Vous dirai que je le lirai toujours, et que pourtant je ne saurois le lire assez. On prend aisement les manieres de celui avec qui on vit. On n'est pas, que jamais je me donnerois la peine de l'imiter; il est vrai que cela seroit de n'avoir pas du genie, et je n'en ai pas; mais ce seroit aussi de l'avilir, en cas

1) Universitets-kanslern *Carl Rudenschöld* afsattes 1766 från sitt rådsbete.

qu'on en auroit quelque étincelle cachée. L'esprit est toujours faible quand il n'est que la copie des idées d'un autre, et l'imitation est toujours l'esclavage de l'ame, quoique dans les arts les chaînes en sont parées des fleurs. Ce que je prétens gagner par la lecture continuelle de ses ouvrages, c'est l'art heureux de toujours peindre la nature; c'est d'apprendre à connoître le sceau immortel et brillant qui marque le vrai genie; c'est de rendre (s'il se peut) naturelle chez moi cette liberté mâle et cette humanité, que Vous connaissez si bien Msr, et qui doivent toujours faire le premier caractere d'un Etre pensant; c'est enfin de me promener dans une riche variété de ces tours heureux et simples, ces expressions naïves et tendres, ces images vives et touchantes, cette maniere de lier les choses et d'interessier dont le feu enleve et transporte le lecteur tout hors de son indifférence et sa froideur naturelle. C'est cette utilité dis-je qu'on devoit chercher dans tous ces oeuvres brillants qui ont enchanté le monde. On la trouveroit chez Voltaire. Je sai que Vous en êtes d'accord, Monsieur; les tems qui viendront en jugeront tout comme Vous.

Son esprit libre et sans crainte¹⁾,
Nous enhardit nous fait penser.
Mon feu s'échauffe à sa lumiere,
Tel qu'un jeune peintre, instruit,
Sous le *Moine* et sous l'*Argilliere*
De ces Maltres qui l'ont conduit
Se rend la touche familiere
Il prend malgré lui leur maniere
Et compose avec leur esprit
C'est pourquoi que Virgile se fit
Un devoir d'admirer Homere
Il le suivit dans sa carriere
Et son æmule il se rendit
Sans se rendre son plagiaire.

Quand je vous avoue Monsieur, que je ne cherche point à imiter Voltaire, Vous entendez bien, qu'encore moins je vaudrois être son

1) Vers de Voltaire.

traducteur. La traduction est plus servile encore que l'imitation; c'est un plaisir lent et froid qui asservit plutôt qu'enhardir et échauffer. Elle ne doit faire que l'occupation de ces coeurs timides qui n'ont que trop peu de feu pour développer les passions et pour intéresser avec ses propres sentimens. Que Messrs. les Poètes Suedois ne me soupçonnent pourtant pas de la vanité de me croire plus capable en fait de Poésie que tous ceux qui chez nous se sont chargés de cette occupation triste et pénible. Ce seroit de me mettre au dessus de tous nos Poètes; car personne compose plus chez nous; tout le monde traduit: Vous voyez bien que ce ne sont pas là mes sentimens. J'oserai peut-être, une fois, leur prêcher la liberté naturelle et la vivacité; mais (comme disent les françois) je ne ferai point du tout le saint de mon sermon. Ce n'est pas à force du Genie (car le mien est assés à la mode, Dieu merci) c'est par l'instinct d'une certaine independance d'ame que j'ai toujours évité à m'assujettir sous l'autorité d'un maître et à me faire trainer sur les pas d'un Auteur. Malgré tout ce beau raisonnement je Vous avoueroi que depuis quelques jours je me suis appliqué à traduire. Il faut bien que j'en fasse comme un autre; mais ce n'est qu'à loisir et quand les occupations plus serieuses me le permettent. Il y a plus d'un an que je n'ai composé quatre vers moi même si j'en exepte quelques brochures en françois¹⁾. La carrière longue et épineuse des études qui demande

1) Antagligen bland dessa de ofvannämnda verserna vid grefve Douglas' och hans svärmors död. Under hösten 1776 hade han dock författat åtminstone ett skaldestycke på svenska, nämligen det [enl. Braads Ostrog. Litt.] i endast 24 ex. tryckta bröllopskvädet »Mäster Anders och liten Marjo, gammaldagsvisa att sjunga i godt lag om höstqvällen då det slaskar ute och masar inne: Såsom Stoltz Agnes hon satt i höga lofts bur m. m. [Link. 1776. 8:o 6 bl.]. Stycket, som skrefs vid ett af grefv. Douglas på Thorefors firadt bröllopp för ett par af hennes tjenare börjar sål.

»Jag sjunger om höstens smånöjen i år
Den älskog vile vi begynna
Och huru bland menniskor kärleken rår
Aldra kärestan min jag kan Eder aldrig förglömma.»

samt är en rätt lyckad efterbildning af folkvisan med dess omkväde.

un travail et une assiduité exessive, ne m'a point permis de courir après les Muses, qui me fuient comme Vous savés qu'elle ont toujours fait. Il faut sacrifier le plaisir à l'utilité. Néanmoins en parcourant les Tragedies de ce Poëte admirable, dont je viens de Vous parler, il me vint une phantasie en tête. C'étoit de tâcher si tout à fait il seroit impossible de transmettre quelques unes de ses beautés en notre langue. J'espere toujours pour le Suedois, car enfin j'aime un peu ma patrie, depuis qu'elle est devenue raisonnable. Voilà donc l'affaire resouë: Je me mis à traduire, c'est à dire à m'ennuyer.

J'avois choisie la tragedie *Catilina* ou *Rome saurée*. Vous connoissez ce merveille de Poësie; Vous savez avec quel art heureux ces sentimens d'indépendance, cette vraie grandeur d'ame qui fût toujours le premier caractere des Romains y sont exprimés dans les personnages de *Ciceron*, de *Caton*, de *Lucullus*, et surtout dans celui de *César*. En verité cela n'étoit pas facile de rendre en suedois. Comme je me suis toujours persuadé, que la *Rime* n'est qu'une invention de ces siècles du désordre et du mauvais gout qui suivirent la chute des arts, et celle de l'Empire Romain, je l'ai aussi toujours regardé comme une gallanterie très peu essentielle à la Poësie. Il est indubitable qu'elle affoiblit nos vers. J'avois sous la main une piece qui ne souffrit rien de faible et ou il n'entroit que des sentimens grands et forts tels qu'on les nourrissoit à Rome. Ja m'étoit donc resolu d'imiter en quelque sorte dans ma traduction, l'esprit qui regnoit dans l'ouvrage, c'est à dire, de sacrifier les petitesesses et les faux brillants de nôtre gout à la solidité, l'énergie et la clarté. Voilà ma traduction commencée sans rimes. Je Vous avouerai mon cher Maître, qu'ayant fait quelques scenes, ce genre de vers ne me déplût point. J'ose Vous en donner une legere esquisse. C'est au commencement du troisième scene ou l'Épouse de Catilina tout surprise toute égarée vient lui demander la raison des apprêts dont elle est effrayée.

*Aurelie. Catilina.**Aurelie.*

Ack vänd de Fasor bort hvaraf jag är förföljd,
 Och torcka, ömma vän, din makes tårar af.
 Hvad sorl, hvad skådespel! hur fasligt jag har vaknat!
 Jag häpen följer Dig i desse murars mörker:
 Det krigs folck här jag ser, mit qual fördubblat gör;
 Gevär och facklors mängd i mit Pallats man bär.
 Hvem kan oss hota så? Sku vi då skåda åter
 En Syllas, Marii och Carbons mörcka tider?
 För alt hvad heligt är, förklara, uplys dock
 De moln, de tunga moln din grymma uppsyn bär,
 Du vänder bort från mig et mörkt och ängsligt öga.
 Ack! vid vår kärleks eld, och vid de dolda lagar,
 Som öden, hiertan, lif, som alt hos oss förent, a)
 Haf ömkan med de qval som rasa i mit bröst
 Förklara dig — —

Catilina.

Vet då min lycka och mit namn,
 Min säkerhet, Ert väl, gemensamt, enskilt bästa,
 Alt har den anstalt kraft som här er siäl förskräcker:
 Om Ni mig älska täcks, om jag Ert hierta har
 I acktsam tystnad göm hvad Edra ögon sedt.
 Min arm på dessa rum i dag Ni finner väpnad,
 De landsmän till försvar som statens heder göra,
 Ni ser en söndrings eld i folck och i Senat,
 En Konga hop, där en sig mot den andra rest;
 Man hotar, väpnar sig, och i en sådan hvälfning,
 Et klokt beslut jag tar och sunda mått jag väljer.

Catilina cherche enfin à ranimer les esprits de son Epouse intimidée en lui représentant la grandeur de son projet et la gloire à

a) Inserez ici ces trois vers que j'avois oublié en recitant ce morceau par coeur.

»Ja vid vår enda son hvars barndom är så kär;
 »(Jag vill ej nämna här dess usla Moders fara,
 »Den du dig kastar i är blott den jag betracktar).

laquelle ils vont bientôt monter: sur quoi elle repond comme il sied bien à une femme sensée et tremblante pour le sort de son époux:

Ack äran tveksam är, men faran alltid viss.
 Hvad vill Ni? hvarför så med våld Ert öde skynda?
 Är det Er icke nog i frid och krig at vara
 En af de Drottars hop som verlden bäfvar för?
 Till desto lägre fall, hvart vill Ni lyfta Er?
 En aning bister, mörk, mig trycker mig förskräcker:
 Det ok jag under gått jag älskat altför länge,
 Se där den liufva frid som jag mig lofvat har;
 Det lugn den kärleks-ro mit hierta eftersökt.
 Mig himlen straffat har, alt ur mit bröst han rycker
 Knappt hann en flyktig sömn at sluta för mit öga
 Än Rom jag ser i brand och mördar-händers våld,
 Straff, dödar, flod och torg helt färgade af blod;
 Jag ser min Faders bröst i Rådet genomstingas,
 Er sielf ibland en hop som raseriet regerar,
 På döda kroppars mängd Er anda guta ut,
 Och ändtlig Er gemål som vid Er sida dignar:
 Jag lyfter mig, jag flyr så bistra dödens bilder,
 I mörkrets diupa natt jag löper söka Er,
 Jag finner Er; men ack ni öpnar mig igen,
 En afgrund af de qual dem alt mig förebådat.

Catilina.

Gack! — — spådoms falska bloss ej Catilina rädes,

Croiriez Vous Monsieur, que ces vers blancs m'ont coûté plus de peine à faire, que quand j'aurois eu la liberté d'y mettre une rime au bout? Cela doit paraître bien paradox, mais c'est une vérité. En voici la raison: La rime est une espèce de musique naturelle qui adoucit un vers d'ailleurs assez mal arrangé. Otez cette harmonie du plupart de nos vers, Vous verrez que leur châte bronchante incommodera bientôt votre oreille. C'est donc un art et j'ose croire un art très difficile que de rendre ses vers harmonieux et d'y mettre de la douceur sans avoir recours à la rime. Je n'ai pas pu le faire, et je vois que les grands Maîtres le font avec

bien de la peine. Msr. le Bar: de Leijonhufvud, præsident à Åbo et aussi grand Poëte que Philosophe, me l'a prouvé dans une des lettres dont il m'a honoré. »*Je suis occupé*, écrivit il, il n'ya pas longtems, à traduire les Odes de Pindare en vers Saphiques, et ce qui est plus genant encore, en vers Saphiques blancs; plaignez moi, M. Ch. Ami!» En verité l'ouvrage étoit pénible, et il mérite peut-être des plaintes, que le plaisir de faire un bon vers ne consiste souvent qu'à surmonter des difficultés.

Je ne Vous diroï plus rien de la piece, dont je viens de faire l'ébauche, si non que quand je l'auroi achevée, elle sera toute à Vous et à Vous tout seul. Vôte connoissance Monsieur de ce que l'antiquité a eu de plus remarquable, et l'heureux succès avec lequel Vous suivez les pas du grand homme qui fait tant d'honneur à notre Academie et dont Vous avez fait votre model¹⁾, m'ont inspiré de Vous présenter un hommage tel que celui-là. Aussi vous dois-je un petit compliment de la maniere dont Vous Vous êtes aqité envers moi durant mon sejour à Upsala. Vous Monsieur, Msr. Cnattingius²⁾ et Msr. Hallström³⁾ fûtes alors presque les seuls qui daignerent me soulager dans mes ennuies. Qu'il est triste mon ami et qu'il déshonore l'esprit humain qu'on songera toujours à opprimer toujours quand on ne devoit songer qu'à corriger.

Vous avez sans dote lu le *Merope*⁴⁾ de Msr. Voltaire. C'est son chef d'oeuvre. Les plus grands connoisseurs sont d'accord avec moi qu'il surpasse *L'Athalie* de Msr. Racine. Cette piece est d'ailleurs la plus parfaite Tragedie que le monde aura vue de

1) Härmed åsyftas antagligen Joh. Ihre, Lindbloms företrädare i Skytteanska professionen.

2) Daniel C. f. 1747, St. 1767, Mag. 1776 sed. E. O. Teol. Adj. i Ups. † 1809 som Kh. i Askeryd och Bredestad förs. i Linköpings stift. Var medlem af Apollini Sacra samt försvarade 1772 under Lidén disp. Historiola poetar. Suecanor.

3) Henning H. f. 1749, St. 1768, Mag. 1776. † Kh. i Loftahammar s. i Linköp. stift 1816. Fader till Biskopen Carl Erik H.

4) »Merope» uppfördes 1:sta gången på Kgl. Theatern d. 6 Juni 1777 men ej i Leopolds utan i A. F. Bistells år 1774 utkomna öfversättning, hvilken omtrycktes 1778. [Jmfr. Klemming Sv. Dr. Litt.].

même que le *Tartuffe* de Molière est dans le genre comique un chef d'oeuvre qu'aucune nation n'a égalé encore. J'ai traduit un Acte de *Merope*: La tendresse y regne. Elle n'est faite que pour émouvoir et il a donc fallu rendre à mes vers toute harmonie dont j'ai été capable. Voilà pourquoi il y a des rimes dans cette traduction. Il faut se plier à l'usage, et même quelquefois aux abus de sa nation. Vous voulez bien mon cher Maître que je Vous en cite quelques morceaux. Je vais prendre cette liberté quoique encore ils ne sont que très peu travaillés. Vous en pourrez au moins juger quelle effet la piece fera, si jamais elle seroit mise à notre Théâtre. Mais je crains que par là ma lettre devienne trop longue. et qu'elle pourra Vous fatiguer. Si elle le fait, jette la donc, et ne la lisez pas, que quand Vous serez d'humeur de lire des bagatelles.

Nous commencerons par l'endroit ou *Merope* fait le récit des malheures qu'elle a endurés. Le voici:

Merope. Ismenie.

Merope.

Hvad! Narbas kommer ej! Ack skall jag återfå
Min Son! Mit enda hopp!

Ismenie.

Ni det förmoda må
Ren kring Elidens fält, af Edre slafvars skara,
Man hundra flockar sedt på spaning strödde vara;
Dess vägar, friden ren har öppnat öfver alt.
Min Drottning, hoppas jag, i trogen hand befalt
Den dyra skatt, den son, hvars öde så Er sårar?

Merope.

I Gudar, dygdens värn, som skåden mina tårar!
Ack lefver min Egiste! ack gifs han mig igen!
Den ende son jag frälst, ha'n I bevarat den?
Ack at förrädisk hand ej denna telning finner!
Han är Er son; hans blod ifrån Alciders rinner;

Skun I då öfvergie hvad blott oss återstådt
 Af verldens störste Gud, af verldens bäste Drott?
 En bild af den gemål, hvars aska jag tillbeder?

Ismenie.

Er ömhet billig är, den gör ert hierta heder;
 Men kan han vända Er från hvad Er annars rör?

Merope.

Du vet at jag är Mor, och du den frågan gör!

Ismenie.

Det blod hvarur Ni gått at verldens dyrckan vinna,
 Skall i ett Moders-bröst, dess höga dygd försvinna?
 Hans barndom i Er samn Er kärlek tycktes få,
 Men Ni har föga sedt den son Ni gråter så.

Merope.

Jemt denne son jag tyckt för mina ögon vara:
 Min ömhet rörd och brydd, har närt sig af dess fara.
 Den växer mer och mer ju längre tiden går:
 Ett ord, af Narbas blott, för mer än fyra år
 Kom till den enslighet hvars mörcker mig betäckte
 Och i min rörda siäl en ny förvirring väckte
 Egiste (så var hans bref) förtiente bättre lott:
 Värld Er, och värld den Gud ur hvilkens ätt han gått,
 Men sänkt i alla qval som på en dödlig falla
 Vet han med hieltedygd at segra på dem alla.
 Af honom, af hans mod, ni alt förmoda må
 Men fruckta Polifont.

Ismenie.

Till minsta laga så
 At lyckligt Ni förmår de mörcka anslag mota,
 De Polifonts försök, som ren Er hiessa hota.
 Till drottning till regent på desse rum Er giör
 Låt i Er dyra hand — — —

Merope.

Min son regera bör.

Må den förgås i qual, må ödets hämnd förtrycka
 Den stolta sial, den slaf af sig och af sin lycka,
 Som nånsin på en thron, med gladt och stilla mod,
 Det grymma nöjet niöt at ärfva egit blod.
 Om ej min son är till, hvad gagnar här få råda?
 Hvad är det lif jag bär, den dag jag måste skåda?
 Jag bort försaka alt, det ögnablick jag såg
 Hur min gemål i blod vid desse murar låg,
 Af Gudar trolöst glömd af menskor öfvergifven.
 O blygd! O brott! O dag med mörcka tecken skrifven!
 O död hvars minne jemt min diupa ängslan rör!
 Ännu den fasans röst, det ömkans rop jag hör
 Förfärligt tränga fram bland usles skrän och böner:
 Ack frälsen dock vår Kong, hans Maka och hans söner.
 Mot desse Murars höjd jag blodet stäncka ær;
 Slott, portar, alt i eld, till aska briinna ner;
 De brustne tak, i rök, på barn och qvinnor rasa,
 Jag desse slafvars flygt, jag trängsel, buller, fasa,
 Ser hvälfva rundt omkring, och hvart jag häpen går,
 Sorl, facklor, vapnedån, och död i miua spår.
 Där, blodig, full af stoft, med ömkligt sträckte händer,
 Cresfont ur dödens diup till mig sit öga vänder,
 Och till et andlost bröst mig trycker matt och ömt;
 Där, tvenne usle barn, dem man till döden dömt,
 Den första ömma skörd vår liufva kärlek vunnit,
 Jag störtade i blod på fadrens sköte funnit,
 Med möda räcka mig en späd och menlös famn;
 Ack! mot förädarns våld de stafva fram mitt namn.
 Egiste kom undan blott, en gud hans lif försvarat.
 Led honom store Gud! hvars barndom du bevarat.
 Må snart han skynda sig af Narbas återbragt
 Ur ödemarckers diup till sina fäders magt.
 I boyor femton år min sons förlust jag gråter:
 Må han mit rike få, så är jag lycklig åter!

Voici l'endroit ou l'on voit Polifont venir demander en mariage
 cette reine malheureuse, dont il a assassiné la famille et ravi
 l'empire.

*Merope. Polifont.**Polifont.*

Mit hierta bör, Min Fru, omsider öppnas eder:
 Den arm som tienat er, till thronens höjd mig leder,
 Och staten samlat ren, den heder mig betar,
 At väga med sit val emellan mig och er,
 Af de partiets svärm, som förr Messena plågat,
 Som spilt så mycket blod, som så i tvädrägt lågat,
 Blott ert och mitt, min fru, i dag man lefva hör,
 Et samfält understöd åt både lämnas bör,
 Gemensam fiende, vårt land som skakas, tryckes,
 Plikt förmån, billighet, alt oss förena tyckes,
 Alt säger at den drott er ätt ni hämna ser,
 Om han en thron begär kan ock begära er.
 Jag känner mig; jag vet at tryckt af vapnens möda
 Mit anlet, trumpet, kalt lär föga kärlek föda;
 Jag vet er täckhets glants, än i sin ungdoms vår
 Kan rysa för den köld som följer mina år;
 Men skäl som staten ger ej dessa nycker lyda.
 De ärorika ärr som denna panna pryda,
 Med konga bindlens pragt jag endast skyla lär;
 Jag spiran och er hand i bragdelön begär.
 Min fru, förbiud er då en dierfsint stolthet höra
 Vi våre kungars ätt i eder vörda böra;
 Men staten styras vill, och ni besluta må,
 At dela Eder rätt, om eder rätt skall stå.

Merope.

Den gud, hvars vredes tyngd, jag på mit hierta funnit
 Mot denna dierfhets höjd mig ej bereda hunnit:
 Min makes undersåt, ni törs mig föreslå,
 At trolös mot hans stoft med er i gifte gå.
 Det arf min son hör till, min enda tröst och lycka,
 Jag skulle gå med er at slita, skingra, stycka,
 I eder hand förtro hans moder och hans stat.
 Och sätta kungars dräckt på Er? på en soldat?

Polifont.

Ja en soldat son, jag må billigt värdig vara,
 Befalla i en stat, som han förstått försvara,

En lycklig kämpe först vann spirans glants och rätt;
 Den tappert tient sit land behöfver ingen ätt:
 Jag bär ej mer det blod som födslen har mig gutit,
 Det blod är tömt, det har för fosterlandet flutit;
 Det runnit i er tjenst, och jag mig vågar då
 De kongars like tro som jag har segrat på.
 Kort sagt, jag biuder ej er stolthet större heder
 Än hälften af den tron, dit mit parti mig leder.

Merope.

Parti! — — Vår lag till skymf, ack gifs här då, barbar,
 Ack gifs här fler parti än eder kongs försvar?
 Är detta då den tro som ni så liflig burit,
 Som min gemål och mig er mun så ofta svurit,
 Den trohet mot hans stoft som i ert hierta bor
 För hans förföljda son, för dess bestörta mor
 Och för de gudars ätt, som honom riket gifvit.

Polifont.

Man vet ej om vid lif er son behållen blifvit,
 Men fast ur dödens famn han skulle lyftas än,
 At inför Gudars syn begära sit igen:
 Bedrag er ej derpå. Messena sig förklarat
 Det fordrar en regent som har förtient at varat;
 Som tiden pröfvat har, och jag mig smickra tör,
 At den som hämuat tron på thron blott stiga bör.
 Egiste helt ung ännu kan föga stadga hysa;
 Han skulle fåfängt här af bördens stolthet lysa;
 Då ingen tjenst han giordt, han intet fordra kan.
 Till högre pris, min fru, man denna spira vann:
 Regerings rättens glants ej här en fördel blifvit,
 Den liksom annat arf, natur och födsel gifvit;
 Det är den ädla frugt som blod och mödor gie;
 Det är et pris för mod, jag den förtient kanske.
 Den mörcka dag, min fru, i minnet återkalla
 Då Pilos röfvarband ert slott sågs öfverfalla,
 Er make och er son med fasa kom i håg.
 Hur nästan i er famn ni både mördas såg;
 Se mig en våldsam hand från desse offer draga,
 Försvara edert land, er fiende förjaga,

Se desse murar nu i frid och trygghet stå:
 Betänck jag hämnat har dens stoft ni gråter så.
 Det är den rätt den glants hvaraf jag mig berömmar
 Den rätt har styrkan giordt och himlen derom dömmar.
 Er son må synas fritt. Han här i mina fiät,
 Skall lära ärans väg, och kongars majestät.
 Han skall min hiessa se en myndig krona bära.
 Alciders blod är skönt; men kan mig ej förfära.
 Jag sträfvar till en höjd, men ädel, mera stor,
 Jag likna vill den Gud, hvars ättling han sig tror.
 Kort sagt, det tillhör mig, att modrens rätt försvara
 Och, Far för hennes son, dess efterdöme vara.

Merope.

Ack sök ej gifva er så ädel omsorg här,
 Och trampa ej min son då han i stoftet är;
 Om i Alciders fiät ert mod sig föda låter,
 Gif då en Heraclid, sit arf sin spira åter.
 Den Gud från hvilkens ätt ni detta rike drar,
 Som frälst så mången stat, ej någon röfvat har,
 Sök honom så i tro, som lik i bragder vara
 Statt värlös oskuld bi, er konungs rätt försvara;
 Min son, som jag har mist, drag fram, tillbaka gif
 Och genom dygders mängd hans Moder värdig blif.
 Biud eder prints i frid till desse murar vända
 Då skall till er person jag stiga ner kan hända.
 Min stolthet tvingas kan, men jag ej hierta fått
 At blifva lasters pris och taga del i brott.

Je me vanterai avec Vous d'avoir traduit cette scene assez simplement (qualité dont on doit toujours faire le plus de cas) mais comment rendre la beauté des traits dont elle est finie? C'est ici mon cher maître c'est ici que j'ai reconnu mon peu de perfection. Jamais Voltaire n'a fait des vers plus touchants et jamais la difficulté de la bien traduire n'a été plus grande. Je Vous cite avec enthousiasme ce bel endroit. Il faudroit avoir un coeur de bronze, pour n'y être pas sensible.

Merope.

N'affectés point ici des soins si genereux
 Et cessés d'insulter à mon fils malheureux.
 Si Vous osés marcher sur la trace d'Alcide
 Rendés donc l'heritage au fils d'un Heraclide.
 Ce Dieu dont Vous seriés l'injuste successeur
 Vengeur de tant d'Etats n'en fut point ravisseur
 Imités sa justice, ainsi que sa vaillance;
 Defendés votre Roi; secourés l'innocence;
 Decouvrés, rendés moi ce fils que j'ai perdu
 Et merités sa mère à force de vertu.
 Dans vos murs relevés rapellés votre Maître
 Alors jusqu'à Vous je descendrai peut-être.
 Je pourrai m'abaisser; mais je ne pourrai jamais
 Devenir la complice et le prix des forfaits.

Qui ne reconnoit point ici le coeur d'une mere tendre et malheureuse? Que j'ai pleuré avec plaisir en lisant ces vers et que je les ai traduits à regret. Plaignés moi, mon cher ami, d'entendre si peu de mon art. Presque toutes leurs beautés se sont échappées sous ma main. Il faut que ma Muse soit bien faible. Msr. Rollin a très grande raison de comparer des pareilles endroits aux liqueurs qui s'évaporent quand on veut les verser d'une vase dans une autre.

Voulés Vous bien voir le portrait d'un Tyran, d'un véritable Usurpateur? Regardés donc celui que Msr. de Voltaire fait du Polifont Tyran de Messene. Le voici:

*Euricles à Merope.**Polifont.*

Craint déjà Votre fils et redoute vos larmes
 La fiere ambition dont il est devoré,
 Est inquiette, ardente, et n'a rien de sacré.
 S'il chassa les brigans de Pilos et d'Aphrise
 S'il a sauvé Messene, il croit l'avoir conquise
 Il agit pour lui seul, il veut tout asservir;
 Il touche à la couronne, et pour mieux la ravir
 Il n'est point de rempart, que sa main ne renverse;
 Des loix qu'il ne corrompe et de sang qu'il ne verse

Ceux dont la main cruelle egorgea votre époux
Peut-être ne sont pas plus à craindre pour Vous.

Puisque je viens de Vous reciter ces vers, il faut bien Vous dire
aussi comment je les a traduits.

Euricles till Merope.

Polifont.

Räds redan eder son och frucktar edra tårar,
Det stolta öfvermod, hvars fiättrar jemt han drar,
Är hetsigt, vaksamt, dierft och intet heligt har.
Om Pilos röfvarband han här förjaga hunnit,
Om han Messena frälst han tror sig henne vunnit;
Han värskar blott för sig, han alt förtrycka vill,
Han rör vid Cronans höjd och för att nå dertill,
Är ingen borg bland oss som ej hans händer bryta;
Lag som han icke kränkt, blod som ej måste flyta;
De hvilckas grymma hand, Er make liflös giordt,
Kanske ur större skäl Ni aldrig fruckta bordt.

Enfin Msr. voyons par ou se finit le premier acte de la piece:
Erox, favorit du Polifont, donne le conseil de faire mourir le jeune
Egiste en cas que jamais il seroit produit dans Messene. Ce con-
seil est approuvé. Voici premierement ce que dit Polifont de cet
Egiste dont il craint taut le retour:

Polifont.

Emellan tron och mig et stalp jag nödgats finna,
Min lycka störtas skall ell' ock deröfver hinna,
Egiste förväntas hit: det folk som nyss jag vann,
Om han får visa sig till honom falla kan.
Förgäfves då i blod hans far och bröder flyta,
Den borg som tron befast mit mordjern tycktes bryta
Förgäfves i det slott där uprors andans harm
I hvarje fotspår giöt förvirring, sorl och larm,
Et mörkt och lyckligt flor, mit ödes framgång följde.
Som i sin skuggas lugn, det våld jag rågat, döljde,
Förgäfves folckets hop mig trodt et fast försvar,
För de regenters ätt jag tryckt och skingrat har
I detta ögnablick mit öde sig förklarar:

Om af Alciders ätt ännu en telning varar,
 Om denne son, så sörgd, omsider synes här,
 Förloras all min frugt af femton års besvär.
 Den fördom folcken än om börd och blod förvara
 I hiertan lifvas lär, lär där hans sak försvara.
 Hans fars förtiente namn, och hundra fäders rätt
 Den glants at vara trodd en gren af Gudars ätt,
 En Mors förtviflans rop, en folkhop lätt att röra
 Min svagt befästa magt i grunden då förstöra.
 Egist den fiend' är hvarpå man segra skall:
 Bredvid hans vagga förr, min hand beredt hans fall,
 Men Narbas, som sin Prints med vaksamt öga följde,
 Hans barndom för mit svärd båd' undandrog och döljde
 Och då han flyktig sen kring verlden sväfvat har
 Min spaning trotsa tordt och all min konst bedrar.
 Jag höll hans budskap an, jag skyndsam anstalt gjorde
 At genast med Merope, dess handel brytas borde;
 Men Ödet är sig likt; det kan en hvälfning få,
 Ur tysthets diupa natt en hemlighet kan gå,
 Och Gudars tålmod som stundom återvänder
 Sin hämd med sackta fiät på våra hufvud sänder.

Erox ayant donné le conseil dont je viens de parler, Polifont finit la scene avec ces reflexions, dignes d'un usurpateur et d'un meurtrier:

Välan! ännu et brott! jag ser det måste vara?
 Men då jag störtar son, jag modren ämnar spara.
 Hon stödia skall min thron: et band mig nödigt är,
 Som något sken af rätt på röfvad höghet bär;
 Som folckets flygtighet omsider fästa hinner,
 Som mig i brudskatt bär det nit för henne brinner,
 Jag hiertans inre ser: jag knapt et enda fått;
 Blott lifvade af hopp, af frucktan dragne blott,
 Mig vinsten bringar dem; han drar dem ock tillbaka
 Du som dit öde fäst at på min framgång vaka,
 Du mine anslags stöd, som lif och drift dem ger
 Gack Erox, samla snart det folk du skingrat ser.
 Må då med guldets glants en girigs hierta draga;
 Med löften om min gunst sök hofmans siäl betaga,
 Hos den som vacklar skrämd dess sinnens varma väck,
 Gif, låfva, hota, svär, bevek, förtius, förskräck.

Förgäfvess detta stål, mig väg till thron sökt giöra;
At segra litet är, man bör förstå förföra;
Behaga folckets svärm, och drifva konsten så
At den vid bojan van, till slut mig älska må.

Vous voyés bien Monsieur, que tous ces vers ne sont pas assez travaillés encore. Ce n'est que l'ébauche d'un traduction que je Vous presente ou il manque quelque fois de la justesse, quelque fois de l'harmonie. Quand j'aurai eu le tems d'y mettre la dernière main, elle sera peut-être un peu plus supportable.

Il est remarquable que hors Zayre, Voltaire, n'a jamais fait tragedie ou l'Amour domine. Au contraire dans toutes ses pieces on ne decouvre que des passions veritablement grandes et fortes, qui élevent le coeur au dessus de ses faiblesses ou pour mieux dire, qui ne tendent qu'à annoblir notre nature et nous inspirer ces vertus, dont chaque homme doit faire ses premiers devoirs. Tel est *Alzire* ou l'on voit peint avec des couleurs vives et brillantes le veritable esprit de notre Religion, qui consiste à pardonner à l'ennemi qui nous outrage. Tel est *Semiramis* ou l'on voit des terribles exemples qu'il y a un Dieu qui veille sur nos destins, qui est le temoin de nos crimes secrets, et qui tôt ou tard fait sur les coupables descendre la vengeance. Tel est encore *Mahomet* ou nous pouvons apprendre à detester comme il faut l'affreux Fanatisme à reconnoitre les fourberies et les horreurs qui l'ont toujours accompagné et à briser enfin le joug honteux qu'impose l'imposture, et que soutiennent si souvent nos prejugees. Toutes ces pieces, dis-je, ne sont en aucune façon consacrées à l'Amour et elles ont reussi. Cela ne prouve-t-il pas que cette passion rarement grande et toujours aveugle n'est surement pas l'unique ressort du Theatre. Ce seroit donc de l'épurer peut-être que d'y mettre un peu moins de ces declamations amoureuses, qui souvent ne font autre chose que nous ennuyer dès le second ou le troisieme acte. Q'on ne pense pas que je suis l'ennemi de l'amour. Non, j'ai quelque fois le coeur tendre comme un autre, mais alors j'aime mieux de me rendre, la chandelle à la main, dans un

appartement séeret, que de monter au Theatre. Je me flatte que Vous serez de mon gout. Vous êtes tendre et discret: Vous m'avés servis d'exemple. Hélas! Vous savés que malheureusement il m'a fallu dire à ma Charmante il y a quelque tems:

A coté de l'amour desormais tu va vivre.
Helas longtems je nourrissois ses feux;
Mais c'est un Dieu que je n'ose plus suivre.
Heureux cent fois le mortel Amoureux,
Qui tous les jours peut te voir et t'entendre
Que tu recois avec un souris tendre!
Qui voit son sort écrit dans tes beaux yeux,
Qui pénétré de leurs feux qu'il adore,
A tes genoux, oubliant l'univers,
Parle d'amour, et t'en reparle encore!
Et malheureux qui n'en parle qu'en vers.

Pardonnés mon cher maître que je Vous cite toujours quelque petite strophe. J'aime les vers à la folie quoique j'en fasse des detestables; mais aussi j'ai le coeur si peu envieux que j'aimerais même ceux qui les pourront faire mieux que moi. Mon amitié pour Vous Msr. en est la preuve.

Il y a quatre mois depuis que j'étois à Norrköping. Mon père me disoit alors, qu'il auroit souhaité de Vous voir à votre retour de Kimstad ¹⁾. Je ne sai quel compliment il vouloit Vous faire, mais je devine qu'il avoit quelque chose en tête. Il Vous porte la même reconnoissance que son fils. C'est un très bon père, il le faut avouer. Jamais il ne laisse un moment de soigner la fortune des ses enfants et même il se prête à leurs plaisirs. Vous devriés savoir le grand cadeau que m'a fait ce père admirable. Il s'est observé que de tems en tems je fis la collection de portraits des hommes célèbres. Un jour il me dit: Charles tu te plais je crois à ce recueil? Je lui repondis qu'Oui. Je ne connois pas bien, reprit-il le monde litteraire, mais cela me divertirait: Fait

1) Socken i Östergötland, där Lindbloms vän Paul Juringius sed. 1774 var kyrkoherde.

moi un récit exacte des hommes les plus celebres en tout genre et dans toute pays. J'en fis autant qu'il m'étoit possible. Les grands Philosophes y tenoient la premiere place, mais je n'oubliois point ni les grands poëtes, ni les grands politiques, ni les grands gene-raux ni les grands Rois *Henri* et *Gust. Adolphe*.

Vous sentés bien que je ne nommois en chaque genre que les plus remarquables. Leur nombre avoit monté ce me semble à soixant dix ou tout au plus à quatre vingt. Quelques semaines se passerent et un beau jour mon père me fit present d'un paquet. C'étoit les portraits des hommes dont la France se vante le plus. Il les avoit fait apporter par un vaisseau qui venoit de ce coté là. Tous étoient de la même grandeur. Ce mois encore mon père m'écrivit que ma collection s'étoit considerablement augmentée par vingt quatre portraits des hommes les plus célèbres en Angleterre. Je ne les ai pas encore vus ces portraits, mais ils doivent être aussi de la même grandeur et très fideles. Mon père m'a promis d'y faire toujours des supplemens jusqu'à que la collection sera complete.

Vous pouvés aisement Vous imaginer combien sa procedure m'a donné du contentement. Sensible à l'excès des mon enfance pour tout ce qui porte le marque du geni, je me suis fait un devoir d'admirer les grands hommes même dans les circonstances les plus communes de la vie. Il me plait plus, je Vous en assure de m'imaginer *Newton* grattant dans la cendre avec deux bouts de bois, ou votre *Linné* faisant sauter les cailloux au bout de sa canne que de voir quelques uns de nos petits efforés decorés de crachats et de cordons, monter aux tribunaux, ou primper à la tête d'un regiment. Je ne saurois dont pas être indifferant au plaisir de posseder des copies de ces excellens originaux. C'est jouir de leur compagnie que de lire leurs ouvrages et voir leurs portraits autour de soi. Si un jour je ferois la collection de ceux qui ont également droit à mon coeur et à mon admiration, Vous y serieés le premier, Monsieur.

Connoissés vous la Société des sciences et des belles lettres qui doit être a Gothembourg ¹⁾. Sie vous le faites, ayés la bonté de m'en instruire. Elle m'a honoré d'une lettre ou je suis appelé à être son membre. Que veut-on y faire avec un homme tel que moi? Personne ne sent mieux que moi son peu de perfection. Qu'aurai-je donc pu répondre à l'honneur que la Société m'a fait de demander mes vers et de me comter entre ses membres? Apparemment que je ne merite point cette attention. Pour moi même je suis jeune, un peu volage encore, comme Vous savés bien, et sans connoissances; pour mes vers ils sont sans genie et sans culture. Ils feroient donc une figure miserable parmi les belles pieces que sans doute la Société donnera au publique, ainsi que ma personne se feroit à coté de tous ces Messieurs dont j'ose croire que la plupart remplit très dignement sa place. *Il est beau, mon cher maitre, il est beau de porter le titre de belesprit, mais il fait honte de le ravir sans le mériter.* Il faudroit l'avoir pour être membre de toutes ces Sociétés et je ne le merite pas. Pour Vous, Messrs les Poètes il faut m'en plaire pour moi, il faut en être content. Aussi je me suis fait une loix, de ne jamais affecter que le sens commun, et je me suis si fortement attaché à ce seul devoir que Vous me verrés toujours réciter, en riant, la sentence qui devoit faire pleurer un rimeur comme moi

C'est en vain qu'au parnasse un temeraire auteur
Pense de l'art de vers atteindre la hauteur
S'il ne sent point du ciel l'influence secrete
Si son astre, en naissant, ne l'a formé poëte;
Dans son genie étroit il est toujours captiv
Pour lui Phoebus est sourd et pegase est rétif.

Je Vous ferai voir, quand je serai à Upsale ma reponse sur la lettre dont la Société m'a honoré. Je l'ai écrite si modestement qu'il m'a été possible, car je crains toujours qu'on me soupçonne d'un peu de vanité. J'ai cru que je devrois l'adresser à son préses

1) L. invaldes d. 19 Aug. 1776 och besvarade kallelsen med ett bref af d. 7 Sept. [se »Samlaren» I s. 58].

et j'ai supposé qu'il doit être Docteur en Théologie ¹⁾. Je ne sais si je me trompe. Pour Vous, Monsieur, daignés agréer ces réflexions que je Vous ai adressées à part. Vous savés que le coeur parle dans tout ce que je Vous dis et que je Vous aime dès mon plus tendre enfance. Ayés dont la bonté de croire que je suis plus sensible à un seul sentiment d'amitié chés Vous, qu'à l'honneur que j'aurois d'être membre de toutes les Sociétés de Belles-lettres du monde.

Dites moi, mon cher maitre, si quelque fois Vous Vous n'êtes point étonné de ce que j'ai fait mon séjour si longue à la campagne. On m'a reproché chés Vous d'être un peu volage. Je n'en suis point fâché car on dit tout le contraire ici, et pour lors la chose me paraît très indecise. Mais pour donner quelque tort à ces Messieurs qui m'ont fait l'honneur de me haïr, je me vanterai avec Vous d'avoir pensé deux ou trois fois dans ma vie assés raisonnablement. C'étoit en Vous aimant Monsieur; c'étoit en le trouvant plus raisonnable de suivre les plaisirs que la haine, d'être un peu dissolue, que d'être persecuteur, et enfin c'étoit en méprisant une censure, qui très souvent n'avoit autre objet que l'assortement de mes bas et de mes habits.

Qu'il ne Vous surprenne point, Monsieur, qu'encore je me souviens des horribles injustices que j'eus à essayer à Upsale ²⁾. Je

1) Kgl. Hofpred. och Lektoren, sed. Biskop M. G. Wallenstråhle var samfundets ordförande.

2) Om denna episod ur Leopolds studentlif innehålla Östgöta nations protokoll intet upplysande. I dessa nämnes han när han d. 24 Sept. 1773 inskrefs samt d. 30 Oct. 1773 då det om honom och tvänne andra, som opponerade extra på en nations-disputation, såges att »de visade sig muntra och väl beredde». Den 6 April 1774 tog han jämte 6 andra novitii nationsexamen, hvarom protokollet förmäler: »Desse upnämnde Novitii voro i stånd at göra redo för en och hvar af de vid ankomsten förelagde wetenskaper, dem de ock haft tillfälle hela tiden förut noga genomgå för sina seniorer, hvilka sindsemellan hade delt de nödigare privata Läsningarne och dem efter bästa samvete och förmåga handhaft. Fördenskuld gjordes efter slutadt förhör den anmärkningen at i jemförelse med förre Examina distinguerade sig nu en och hvar i synnerhet och detta sålunda, att, ehuru väl en och annan varit begåfvad med lyckligare snille, hade dock de andra vunnit samma om icke flere vackra insigter genom outtröttlig flit och arbetsamhet — — —.»

puis les pardonner, car je me crois d'un coeur assés bon, et j'en suis tres bien recompensé par votre amitié, mais jamais je ne pourrai les oublier, car les horreurs de l'injustice et de la persécution s'impriment toujours vivement dans les ames sensibles.

Il se peut bien que mon oeconomie étoit un peu marquée au coin de la jeunesse et du gout naturel pour les plaisirs: c'étoit là mon défaut veritable; mais personne m'en disoit un seul mot, hors Vous Monsieur et ce digne professeur, qui toujours daignat prendre soin de moi. Tous les autres ne se ténoient qu'à des faux-bruits et des pêtitessees. On me fit tous les jours ou des reproches sanglants et cruels dont je n'étois point coupable, ou des accusations ridicules, que probablement Vous ne connoissés point encore, et qui ne peuvent être qu'ignorées d'un homme de votre qualité. On me fit appeller chés le Curateur. Il falloit que comme un criminel j'y subis un examen qui auroit fait rougir tout autre que celui qui l'entreprenoit. J'étois assés enfant encore pour y repondre aux accusations qu'on me fit; et quelles accusations, grand Dieu! d'avoir dit des impertinences de ma nation, d'avoir callomnié des personnes aux quelles je devois du respect. Cela étoit une absurdité manifeste. Je n'avois pas dit un seul mot de blame, même de ce Monsieur qui me parloit alors. J'ose dire avec assurance que je suis plus attaché aux gens de merite et de talens qu'à ma propre fortune. Moi, j'aurois callomnié des personnes qui méritoient mon respect! Quoi! l'admiration avec laquelle j'ai toujours regardé ces hommes rares n'auroit dont produit que des callomnies? Quoi! un coeur sensible et reconnaissant auroit-il pu cacher des telles indignités contre des amis dont l'acceuil favorable faisoit son unique consolation? Je répondis froidement, que c'étoit une grande sottise que d'avoir pu debiter ces absurdités et que ce seroit une encore plus grande que d'y mettre de la croyance. Mais on avoit resolu de me faire tort. L'honnête homme qui s'étoit fait mon juge, me prouvoit la chose très clairement par le vieux proverbe Suedois: *ingen rik utan eld*, et par cela que mes propres compagnons l'auroient assuré: comme l'autorité d'un proverbe auroit été

une demonstration et comme mes propres compagnons n'auoient point pu être des fourbes et des méchans. J'auois comme le soutenoit ce Msr., après *Beaumeistre*¹⁾ la conscience dormante, *conscientiam dormientem*, c'est à dire je ne me connoitrois pas moi même d'une mechanceté dont tous mes compatriots m'auoient connu, ou plutôt je ne me souviendrois pas d'auoir dit, ce que tout le monde se souviendrois d'auoir entendu; la belle Philosophie! Mais ce n'étoit point tout que cela: on me reprochoit encore d'auoir fait des visites chés quelques uns de ma nation en bas de laine, dans un petit frack, et sans auoir mis du poudre dans mes cheveux. Apparement que c'étoit aussi une callomnie que d'aller avec des bas de laine. Cher ami, je me me suis moqué de leur pitoyable censure. Je poursvivi malgré leurs *clamamus* la route de mes plaisirs, et je l'auois peutêtre poursvivi encore, si vous n'auiez été aussi raisonnable que ces Messieurs étoient fous ou mechans. Vous m'aués rendu à la raison serieuse, laquelle dés ce tems je me suis deuoué à suivre, aux lettres que j'aimois et pour lesquelles peut-être j'étois né, à mes amis dont je deuois mériter la tendresse. Tel que je suis, me voilà votre ouvrage.

Il paroît comme j'ai eu l'honneur de vous dire, qu'assés long-tems à presant je me suis fait campagnard. J'ai du donner ce tems aux occupations dans lesquelles j'étois élevé, mais dont j'auois été un peu derouté parmi les plaisirs de Stockholm. Vous m'aués ouvert cet asyle Msr. c'est encore une obligation que je vous ai. Peut-être votre confiance en moi ne vous a-t-elle point déshonoré. Jamais on ne m'a montré tant d'égard et tant d'amitié que dans cette illustre maison. J'y suis également bien en Vrack comme en gallà, en bas de laine comme en bas de Paris. Cela m'a donné du contentement, et j'auoue qu'il m'a fortement attaché à cette aimable famille; mais enfin les tems se passent, et les devoirs que je me suis imposé ne me permettent plus de rester auprès

1) Härmed åsyftas antagligen *Friedr. Chr. Baumeister*, den kände anhängaren af Wolfs Filosofi, hvilken han utbredde i vida kretsar genom sina mycket begagnade och ofta omtryckta läroböcker t. ex. *Philosophia definitiva* (1733).

d'elle. Je viens de remplir ma 20 année ici ¹⁾ le reste de ma jeunesse se passera j'espere sous vos yeux dans l'école de ces arts que vous cultivés avec tant de succès et dont Vous serés toujours le model que j'auroi choisi.

Le penchant presque invincible qui m'attache à ces arts me fait souvent répéter ce qu'en dit Ciceron ce père de l'éloquence et de la liberté, dont les beautés vous sont si connus: *Studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium ac solatium præbent, delectant domi, non impediunt foris pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur; voilà ce qui m'a déterminé à leur consacrer une vie obscure qu'il faut bien employer à quelque chose.*

Je comte de Vous voir au plutôt mon cher maître, car je quitte enfin cette station au commencement du mois qui vient. Serois-je bien reçu chés vous? Peut-être pourrois-je vous donner des preuves en main que je l'ai été ici et que j'ai taché de le mériter. C'étoit la le prix que Vous aviés mis à votre amitié. Souvenés Vous donc de vos contestations dés la premières de vos lettres. Je ne demande rien en particulier. Seulement l'honneur de votre amitié et de votre compagnie.

Je pense que la premiere année je n'aurai pas le soin de m'occuper à l'information des autres, et cette année sera donc tout entiere à la langue grec et à la philosophie; car enfin, c'est cette derniere qui nous fait hommes, tout le reste ne nous fait qu'hommes gallans.

Je veux bien me fier aux information que j'en aurai chés vous, quoique en general Upsale ne passe pas pour produire des grands philosophes. Vous avés la réputation Messrs Upsaliens, de vous entendre mieux à un beau vers à une oraison de Tite Live ou de Tacite qu'à l'origine des nos idées ou à la substance de l'ame. On dit que vous ne croyés pas à sa spiritualité, que vous avés embrassé le système de Msr. Locke et par un Ergo très indisputable

1) Enl. sin egen uppgift i sin till Göteborgs Witt. Samhälle insända självbiografi [Jmfr. Samlaren I] var han född d. 23 Nov. 1756, men enl. Univ. o. Nations-Matrikeln 17 Maj 1756.

que Beelzeboub préside à votre philosophie. On dit que pour devenir philosophe chés vous il faut se donner au Diable, et que Msr. Åstrand l'a fait sans exeption dans sa dissertation sur les idées ¹⁾. Voilà en verité une methode de devenir philosophe tout neuve. Cependant la verité est que vous pensés raisonnablement comme on doit le faire, et que Mss^m vos Critiques n'entend gueres ce qu'ils disent. Si vous svivés les sentimens de Msr, Locke ce sage precepteur de genre humain, si vous osés mettre en question la spiritualité de l'ame ce n'est pourtant pas que vous combattés son immortalité, et que vous marchés sur les traces de ce raisonneur la Metrie qui après avoir été le commentateur de Boërhavé fut l'auteur de *l'homme Machine* ²⁾ et après avoir écrit cette piece scandaleuse ^{a)} prêcha le Christ crucifié pour le Roi du Prusse. Il étoit un grand fou ce grand medecin. Il se croyoit dire ce qui arriveroit en disant ce qui pouvoit se faire, et il s'est trompé. Les plus grands philosophes nous ont prouvé qu'il n'est surement pas impossible, que Dieu ne pourra (s'il veut) éternellement conserver *l'atome* ou la *Monad* qu'il aura favorisé du don de la pensée. *Locke* lui même étoit très persuadé de cette verité. Jamais il ne combattit un seul principe de notre religion. Au contraire il vivoit Chrétien et il mourut en paix en disant à Madame Mesham et ses autres amis: *La vie n'est qu'un pure vanité.*

a) On peut dire qu'elle est scandaleuse. Il y semble douter jusqu'à de l'existence de Dieu. Cela ne sauroit être excusé. Il nous faut absolument un être suprême.

C'est le sacré lien de la société
 Le premier fondement de la sainte équité
 Le frais du scelerat, l'esperance du juste.
 Si les cieux depouillés de son empreinte auguste
 Pourroient cesser jamais de le manifester;
 Si Dieu n'existoit pas, il faudroit l'inventer
 Que le Sage l'annonce et que les Rois le craignent.
 de Voltaire.

1) Stud. af Östgöta nation Joh. Åstrand disp. 1776 p. g. »De Materialismo» med prof. Christiernin som præses.

2) Utkom 1748 i Leyden, där den på myndigheternas befallning offentlig brändes. Förf. f. 1709 † i Berlin 1751. 1738 utkom hans öfversättning af Boërhavé's »Aphorismi de cognoscendis et curandis morbis chronicis».

A la fin du mois de Mars j'aurai l'honneur de vous embrasser, mon cher maître. Je souhaite de vous trouver alors de bonne sancté et de bonne humeur, car pour honnête et raisonnable vous l'êtes toujours également.

Comme je Vous ai annoncé une longue lettre, je ne Vous en demande point pardon. Le plaisir que je prens en m'occupant à ce qui Vous regarde Vous doit tenir lieu des complimens que je ne sais point faire. Je suis franc et amiable; je ne suis point gallant.

Il ne me reste que de Vous dire quelques mots sur la petite piece que je me prens la liberté de Vous envoyer sous le nom de *Boråsen och Leyonet*¹⁾. Elle n'est veritablement qu'une sort de traduction quoiqu'elle ne le paroisse gueres. Pour les observations dont elle est accompagnées elles sont pour la plupart dans l'original. J'ai mis une marque au commencement de celles qui sont de moi. Ayés la bonté de ne point faire part à quelque un de cette bagatelle. Vous voyés qu'il y a des traits d'une satire assés maligne. Quand vous l'aurez parcourue, je vous pris de la renvoyer au plutôt.

Je n'ajouterai rien à tout ce qui je viens de vous dire, si ce n'est un petit compliment dont je Vous charge pour Mademois. Eberhard. Dites lui que si elle me fait l'honneur de se souvenir de moi, je pense aussi à elle très souvent. Ce n'est pas justement la chose qui doit flatter une jeune Dame qu'un homme pense à elle; mais qu'il le fait vivement après trente mois, et qu'il le fait avec respect, cela honore ses appas et ses sentimens.

Adieu, mon cher maître, Conservés moi toujours vos bontés. Je tacherai de les meriter; car je serai toujours reconnaissant.

J'ai l'honneur d'être avec les sentimens les plus respectueux

Monsieur votre très humble et
tres obeissant serviteur
Leopoldt.

Stiernorp
le 3 Febr. 1777.

1) Sedermera införd i Extra Posten för 1793 N:o 235 under titeln: »Marseillaren och Lejonet. Öfv. ur Voltaires dock utan ofvannämnda »Observations» som kunna läsas i det här nämnda original-manuscriptet å Upsala Univ. Bibl.

*Épître à Madame la Comtesse de
Douglas sur la mort de Madame
sa Mère, Mme la Cour-Comtesse
de Dohna Soop.*

Madame, c'en est fait: Vous êtes donc sans Mère!
Elle expire, Grand Dieu! loin de Vos cheres bras.
C'est le ciel qui l'a fait, que voulez Vous en faire?
Il Vous porte ce coup, ne Vous en plaignez pas.
Respectez cette loi, dont la Nature même
Ne subit qu'en tremblant l'implacable rigueur;
Elle anime le tout, et cette loi suprême,
Fait enfin tomber tout, d'un pouvoir destructeur
C'est donc là notre sort. Arachez donc l'image
Du coup que Vous pleurez, de vos yeux languissants,
Qu'on revoit leur éclat; et que Votre langage
Soit tout, celui des coeurs attendris mais constants!

Mais non — — — A ce Tombeau consacrez tous ces larmes
La Cendre qu'y repose est digne de l'honneur
D'avoir ce jour, enfin, ajouté à vos charmes
D'une vertu plaintif la touchante douceur.
C'est ici qu'à la fin d'une longue carrière
La mortelle chérie arête enfin ses pas.
Dont Vous, en recevant la vie et la lumière
Reçutes la vertu, l'esprit et les appas.
C'est ici que cette Astre à nos regards s'échappe
Dont la clarté jadis fut si chere à nos coeurs,
Et dont l'éclat passé, en rejaillant, nous frappe
Madame, dans vos yeux, vos sentimens, vos moeurs.

Voyez d'un oeil content cette foule pleurante
Qui d'un pas chancelant se traine à ce tombeau
Dans ses sombres detours, sa triste vue errante
Cherche les yeux mouillés son illustre dépôt.
O Ciel quelle est — ce dont qui fut jadis si chere
Et dont le nom se mêle à tous ces tristes voix?
Ah Madame! apprenez, ou pleure Votre mère
Et celle, de tous ceux qui vivoient sous ses loix.
Quel beau Masaulée que ces larmes, ces plaintes?
Et que pour un mortel c'est ressembler au Dieu
D'être adoré encore dans ces sombres enceintes
Et après tant d'hivers d'avoir vécu trop peu.

O Vous! de cette Mère aimable et tendre Fille
Qu'on reconnoit chez vous ses bienfaits
Le bonheur, et l'amour d'une illustre famille
Vous faites tous les coeurs charmés et satisfaits
Regardez, c'est ainsi qu'un jour Votre memoire
Cherie et consacrée aux siecles avenir
Avec les grands Heros disputera la gloire
De ne jamais perir.

*Seconde Epitre à Mad. La Comtesse
de Douglas sur la mort de son Epoux,
Msr. le Comte Vilhelm Ott. Douglas,
Marechal de la Cour et Chevailler de
l'ordre Militaire.*

Quel Spectacle nouveau! Quel malheur! Ah Madame
Je verrai donc Vos yeux toujours baignés des pleurs
La plus sombre tristesse obseder Votre ame!
Le coeur, le plus charmant déchiré des douleurs!
Quoi donc? encore un coup? O Dieux! quel coup terrible!
O mort! glaive fatal! que viens-tu d'achever!
Pourquoi frapper ce coeur, ce coeur juste, sensible,
Ou l'honneur et l'Amour toujours on vit regner?
Du meilleur des Epoux les mourantes paupieres
Dans l'éternelle nuit se ferment pour toujours!
Il se meurt, cet Epoux ce sage Ami, ce Père
Son ame fuit — — — Objet d'un immortel amour.
Quel sort, quel sort cruel, se plait à Vous poursuivre,
Madame, l'oeil en feu, le fer à votre coeur?
Ciel! avec tant d'appas, vous faudra-t-il donc vivre
Dans l'abime des maux, au sein de la terreur.

Dieux! quel objet touchant n'offre à votre présence
L'amour à Vos genoux éperdu et pleurant;
La regret le front sombre en soupirant s'avance
Les yeux mouillés de pleurs et le pas chancelant.
Ses regards égarés volent vers ces enceintes,
Vers ce grand Monument, ce Palais de l'horreur,

Ou habite la Mort, où l'objet de nos plaintes
S'est plongé pour jamais; ou votre tendre coeur
Rappelle en vain l'Epoux que le Ciel Vous arrache.

Tout est perdu! hélas! Ces tems, ces tems affreux
N'offrent de vos beaux jours qu'une fatale image
Q'un triste souvenir des momens plus heureux.
Non, nous ne verrons plus d'une Famille aimable
Ce doux Chef, soutenir l'éclat et les honneurs;
De nos jeux innocens, ce front serein, affable
Animer tous les soins, rechauffer tous nos coeurs.
Ces plaisirs sont passés. J'atteste les ombrages
De ces jardins rians, de ces antiques bois,
Que jusque dans leurs sein les douleurs, les orages
Vont déchirer mon coeur, enchainés sur mes pas.
Mes larmes de la mort m'annoncent le victoire:
Le plus digne mortel, s'est arraché de nous.
Que faut-il faire? Hélas! Celebrer sa memoire
Cherir, benir son Nom, et pleurer avec Vous.

Till

Hr. Grev. Robert Douglas.

Ni som i Er person, med glättigt lynne parar,
Et vett, en frihet, et behag
Som städs i Edra penseldrag
Så täckt så ledigt sig förklarar,
Et värdigt prof Ni lämnar oss,
Af den fördolda eld hos ägta snillen lågar;
Ehur vårt luft-streks köld vår bildningsgåfva plågar
Upvärms hon dock af detta bloss.
Hvad Ni är säll at ren dess värde veta!
När Edra likars yra tropp,
Af ungdoms yrsla ledd, förtiust af gyldne hopp,
I verlden rusar in och följer tidens lopp;
Ja, när bland tusen qval, som plåga och som reta,
De låta obetänkt sin bästa ålder gå,

At blott för Lyckans tron i tvång och väntan stå,
At sig en slipprig väg till äretrappan leta,
At söka alt och kanske intet få,
Hvad nöjen och hvad frid har ej Ert sinne då?

I detta lugn på dessa stränder,
Där Edre fäder nött så sälla ögneblick:
Där frihet lifvar alt, och där Naturens händer
Satt alt i fritt och i behagligt skick,
Ni munter, eftertäncksam, qvick,
Ehr hälsa Edert vett och Edra nöjen sköter.
I Eder enslighet den stilla glädie möter,
Som man från stadens gny så ofta flygtig ser,
Och i dess liufva famn, et sagta lif ni nöter,
För andra mindre stort, men mera värdigt Er.

I skuggan af dess lugn, jag ser en täck Gudinna
Som Stockholm ropar på och Stockholm knapt har sett,
Följd af behag, förstånd, betraktelser och vett,
Med majestätisk gång Er lilla koja hinna.
En himla glants från hennes ögon går
Som genomtränger alt, som dag åt all ting skänker.
När sina strålers lius hon på et ämne säncker,
Straxt fly dess töcken bort, straxt man dess diup förstår,
Af hennes sällskap väckt, förundrad Ni betragnar
Hvad verlden skymmer bort, hvad hopen flyr förbi,
Där ser Ni kallsint det som tiden dyrbart acktar,
Där är Ni lyckans vän, från lyckans bojor fri
Ty i Er egen siäl Ni söker lycklig bli.

I skygd af dessa glada lunder
Bland desse dalars mängd, på desse blomsterfält,
Hur möter Er ej det som gör et tillstånd sält?
Som på et nyttigt sätt, fördrifver Edra stunder.

Ni här et utvalt sällskap får
Af ömma nöjens tropp, af Sånggudinnors skara,
Som Er, i blomsterdräckt, sit välbehag förklara
Och dantse kring det rum där Ni på harpan slår.
Naturen vid Ert spel ur dvala liksom vaknar,
Sig sielf, sin egen röst, hon känner där igen:
Hon går; och af sin pragt den krants hon gerna saknar
Hvarmed hon pryder sin och Skalde-Gudens vän.

Så lyckligt löpa då de dagar,
 Som kanske frugtlöst nog i bullret skulle gå.
 Ack lef som vis, som skald: följ alltid samma lagar
 Och låt oss samma frugt af Edert snille få.

Leopoldt

d. 6 Febr. 1776.

Högädle Herr Bibliothecarie.

Jag har haft den äran att emottaga Herr Bibliothecariens bref tillika med inneliggande företal ¹⁾. Hvad på mig ankom afgjordes då genast, hvad Vederbörande sedan derom rådslagit är mig obekant. Det enda må jag nämna at Hr. Edman icke tror sig böra kundgiöra sin bok såsom täflande med den franska uplagan. Han var emedler tid icke missnöjd at finna det, i det handskrifna företalet, och han uptager sådant som en förbindlighet af Herr Bibliothecarien.

Ehuru jag haft ondt om tid, har jag upsatt et register öfver de i Boken förekommande ämnen. Intet arbete är mera emot, elr. kanske snarare öfver mitt lynne, än registrera. Herr Bibliothecarien finner väl at jag nämner detta såsom en förelöpande ursäckt för et kanske misslyckat försök.

Tänck at jag ännu icke fått mitt Stipendium, ehuru det bordt utfalla för 9 veckor sedan! Denna långa väntan håller på at åter sätta mina svaga omständigheter på wimmerkant. Ifrån min Far har jag fått 150 sp.^{d.}; det har varit hela min tillgång för snart 5 månader. Ännu står jag icke i någon skuld som betyder; men Upsala suger: jag måste täncka mig om. — Hr. Mag. Flygare har en condition i commission, af Probst Enebon i Leksan, med 900 d.

1) Knl. Lindbloms egenhändig sjelfbiografiska anteckningar [Ups. Univ. Bibl. Mscrpt X. 274] har han författat företalet till »Romerska Folkets Hemsedern» af D'Arnay, som trycktes 1777 hos Edman i Upsala i öfversättning af J. Reftelius samt är försedd med ett lofordande företal och ett register.

lön och Academien om et år elr. något. Probst. har äfven lofvat at öka på lönen: Skulle jag ej gripa mig an at söka den samma? Jag har ej welat taga något wist steg i denna sak för än jag fått rådföra Hr. Bibliothecarien.

Se här i få ord huru jag öfverlägger med mig sielf: 900 d. äro pengar; Academien snart nog, och varacktig för flere år betyder ock mycket; Et år ännu på landet kan så vara: i språk och Philosophia kan man temmel. läsa på egen hand: det går wäl mindre i flygande; men necessitas caret lege. — Fast Gud wet: Det besvärar mig at lämna Academien åter, där jag ser mina kamrater både kunna wistas och framdraga sig. Jag har min lilla äregirighet, som en annan. — Var god och låt mig veta, Herr Bibliothecariens mening härom jag vill rätta mig därefter.

Ifall likväl något förmånligare skulle kunna vinnas, så glöm mig icke, min Gynnare. Jag tör icke vara så aldeles oförtjent en hugkomst den jag ifrån mine spädare år vetat sätta värde på, och jag försäkrar at den förbindelse jag derför råkar i, skall icke vara mig mindre kär än de fördelar jag derigenom vinner. Var emedertid viss at af de tänkesätt jag kunnat antaga skall inga hos mig vara beständigare än dem som ålägga mig at med vörndnad framhärda.

Herr Bibliothecariens

Ödmukste tjenare

Leopoldt.

Upsal. d. Aug. 1777.

Högädle Herr Bibliothecarien.

Jag har länge väntadt at se mit Ode öfver Hr. Rudbecks död¹⁾ tryckt och at deraf få lämna Herr Bibliothecarien et exemplar;

1) Tr. i Sthlm in 4:o med titel: »Vid Secreteraren Vålborne Herr Olof Rudbecks Död d. 23 Martii 1777». Den döde var den kände förf. till »Neria och »BorAsiaden», Olof Rudbecks d. y. sonson. Den här omnämnda afskriften finnes ännu i behåll ock företer en del olikheter mot det tryckta ex.

men vederbörande tiga och jag uptager deras tystnad som en underrättelse at det icke blifvit lämnat åt pressen och at det icke förtienar blifva det. Det följer nu härjemte i afskrift: icke därför at jag icke alltid äger för Hr. Bibliothecarien samma upmärksamhet som för allmenheten; men efter jag lofvat at meddela detta försök och efter det är lika ledsamt att vara författare utan läsare som at vara Präst utan åhörare. Tvenne ögon sådane som Hr. Bibliothecariens äro en allmenhet för mig. — Hundrade tacksägelser för i går. Hr. Bibliothecarien fortfar alltid at göra nationen mera älskad än frugad, at förbättra fel mera än at förtrycka den felacktige och kort sagt at vara mera menniskovän än menniskodommare. — — — — —

L.

P. S. Jag tar mig härjemte den frihet at sända et mindre af mine Stockholms försök ¹⁾, som lär vara tryckt i någon af tidningarne. — Har Hr. Bibliothecarien tillfälle at våga en timma på

1) Efter att i Mars 1777 hafva lemnat sin kondition hos familjen Douglas uppehöll han sig någon tid i Stockholm, där han utom ofvannämnda grafskrift äfven skref ett poëm [i orig. mscrt. Å Ups. Univ. Bibl.] till den 13-åriga skådespelerskan Ulrica Rosenlund, då hon d. 7 (eller som det äfven uppgifves) 14 April 1:sta gången uppträdde i titelrölen i Racines Iphigenie, som sedan blef hennes glansrôle. När denna unga lofvande skådespelerska afled 1779 hedrade Kellgren hennes minne med en sång. Under året 1777 skref han dessutom det af Kellgren under striden om »Odet öfver den 1 Nov. 1778» citerade lättfärdiga anonyma skaldestycket: »Bref till en god Vän i Norrköping på dess Bröllopsdag ifrån en Ungkarl i Strängnäs År 1777 » [tr. i Upsala], hvilket enl. Leopolds biografi i Nord. Familjebok af —rn. »väckte genom sin nog fria ton de akademiske fädernes misshag och föranledde, att förf. erhöill en »skrapa», inför konsistoriet, en uppgift, på hvilken dock ej någon bekräftelse vunnits vid efterforskningar i så väl de bägge konsistoriernas protokolls- som domböcker och Rektorsembetets protokoll.

Skulle Leopold verkligen erhållit en sådan »skrapa», förefaller det egenomligt att han redan följande år kunde räknas bland »för studier och anständigt uppförande väl kände landsmän», som protokollets ord lyda för den 14 Nov. 1778, då hans »Ode öfver den 1 Nov. 1778» af kurator upplästes och han jämte 3 kamrater belönades med tillsammans 33 Rdr. 16 sk., hvilken summa nationen beslutit att till firande af kronprinsens födelse outdela åt några behöfvande men tillika för studier och dygd skickelige kände landsmän. De 4, »som för förenämnde egenskaper voro kände och dessa penningar sig bäst till nytto använda kunde såsom dels i den Filosofiska kursen stadde, dels ock

et samtal med mig angående några specielle omständigheter i Witterhetsvägen, så neka mig icke detta nöje. Jag utber mig då någon viss stund at få upvagta Hr. Bibliothecarien.

S. T.

Min Gunstige Gynnare.

— — — — — Jag är nögd med hwad som blifwit widtagit angående conditionen. Jag beklagar at Hr. Bibliothecarien icke utträttat till sin fromma så mycket som jag önskat; men jag har föresedt at jag skulle få beklaga detta, ty jag har önskat altför mycket för at det skulle kunna ske.

Beklaga mig som är sjuk, och som icke kan sofwa. Tre eller fyra timmar om natten är hela min hwila. Det är icke af flit, utan af jag wet ej hwad för het otålighet. I går hade jag ordentelig feber. I dag mår jag bättre. Denna veckan har jag icke warit utom min kammare.

Jag sänder några wersar öfwer den mig till alt annat än sin hederliga gjerning obekante Hr. Classon ¹⁾. Det synes wäl at de äro skrifne af en siuk hand, men jag will häldre utsätta mig för säga något dåligt än eftergifwa de friska Poeterne då det kom-

snart färdige at utgifwa akademiska lärdomsprof voro Herrar Gustaf Leopoldt, Sven Björling, Carl Bergwall och Claës Cnattingius.

Den 16 Dec. 1777 firade Östgöta nation en större fest med anledning af att »detta år var det tredje jubelåret efter akademiens stiftelse», hvarvid nya stadgar för nationen antogos. Före festen hade man »anmodat en för sitt lyckliga snille och vackra kunskaper utmärkt Landsman Herr Carl Gustaf Leopoldt att med ett till ämnet afpassadt tal inför Landsmännen gifva åt vårt förhåvande mera både behag och anseende». Om detta Leopolds tal säger likaledes nationsprotokollet: »— uppträdde herr Leopoldt, som med mycken värdighet, utmärkt snille och behag till allas fullkomliga nöje under 1 timmes värlopp föreställte Öst-Göta Nations Öden från dess första inrättning intill nuvarande tid — — —». Detta tal har förgäfves eftersökts bland nationens samling af handskrifna tal och har kanske aldrig där funnits, ty ännu v. t. 1778 hade Leopold ej inlemnadt detsamma. utan uppmanades härtill på ett landskap.

1) Finnas, så vidt jag kunnat finna, ej tryckta.

mer an på at hedra en menniska som förtienar mensklighetens allmenna högaktning. Det kommer an på Hr. Bibliothecarien at deraf göra hwad bruk som behagas. Duger det icke så bruka det till — — —. Duger det så kunde det wäl få se dagen.

Qvod si me — — — — vatibus inseris,
Sublimi feriam sidera vertice.

Härjemte följer et bref angående Notifications brefwet till wettensk. Academ. om v. Hallers död. Jag underkastar det samma domstols omdöme. Till äfwentyrs kan det icke läsas; om så går, får jag ett godt bevis på en slags försyn circa infralunaria.

Fortfar, min gunstige Gynnare, at hedra mig med den mäst okrusade wänskap. Hjertat talar icke å la mode. Det wäljer sina egna ord och jag känner herr Bibliothecariens både i dess ord och gerningar.

— — — — —
— — — — —
ödmukaste tjenare

Leopoldt.

Påstimman

d. 23 Jan. 1778.

— — — — —

Till Er, hvars minne mig bereder
Den enda vällust jag har känt
Sen Edert sällskap återvändt;
Till Er, som var Parnassens heder,
Då från den dubbla kullens högd,
Ni söng så ön. och så förnögd,
Camillas täckhet, vett och seder;
Men, som omsider, ledsen vid
Det Paradis den höga ära

At Gudars Tolk, och gudar nära,
Mot hungrens våld i långsam strid, Ett vittert lif med lagrar nära,
Gaf hen' at Phoebi kransar bära,
Och utan minsta afskedsord,
Sågs ett förnuftigt luftsprång taga,
Ur Musers famn till Comi bord:
Där Ni till Gudens älskling gjord, Långt från at skalders matsorg draga,
Får stryka på en plägad maga;
Till Er, kort sagt, hvars hjertelag,
Mer värdt, än alt hvad Voltaire skrifvit,
Från vår bekanskaps första dag,
Min läxa och min vällust blifvit;
Till Er, min Vän, till Er det är,
Som glömsk af sina små besvär,
Min siäl sig med förtiusning tränger.
Jag lämnar Melpomene där:
Dess Lagrar elda mitt begär;
Men vänskap, vänskap sötma mängder,
I alla öden lifvet ger:
Hur vördnadsvärd hon målar Er!
Mitt hjerta i Ert sköte hastar,
Jag dolken blodig från mig kastar,
Och från Cothurnen stiger ner.

Jag har hört att Hr. Bibliothecarien redan är i Upsala. Beröm mig då at icke förr hafva skrifvit. Man är ju hjelte, då man up-offrar sina nöijen? Möjligheten at snart få råka Hr. Bibliothecarien, ändtledigar mig ifrån at besvåra med en lång och torr prosa. Jag hoppas at Hr. Bibliothecarien varit omgifven af sig värdiga nöijen, under det jag inrägnad på en kulen landsbygd, begraft min saknad i ett ledsamt och nödvändigt kall. Man har i stället för en lärjunge gifvit mig tvenne; men man har acktat sig för at i stället för 50 plåtar beskära mig 100:de. Hr. Bibliothecariens påminnelser till min Patronessa ¹⁾, hafva haft samma värkan som mennisko-anda hos ormar; man vet at de svälla deraf. Man

1) Gertrud Hel. Pfeiff, (1752) g. m. Majoren Joh. Axel Nisbeth, med hvilken hon hade en dotter och två söner,

undfägnar mig vissa eftermiddagar med en kopp caffe ner i min kammare, under det mitt förnäma Herrskap med sitt främmande fördrifva tiden med at gäspa och at säga dårskaper. Man kan ju icke så förnedra sig at man skulle kalla en gemen student upp i sällskapet? Man har varnat mig för den näsvisheten at tala vid bordet: alla mina företrädare, säger man, hafva varit beskedligt folk som aldrig sagt något. Tro likväl icke at alt detta har gjordt mig missnögd med min ställning. Det roar mig understundom at betrackta huru adelsyran hushållar i tomma hiernor. De äro Danviks-hjon som gifva sig ut för personer i guddomen. Ett enda tänkesätt af Herr Bibliothecarien håller mig skadelös för alla dessas dårskaper.

Jag ler åt deras oförrätter
 Då jag Er ömma vänskap mins;
 Här finnas flere tusen ätter:
 Men blott en enda Lindblom fins.

Jag förstår at skratta, och här öppnas alla dagar någon löjlig scen. Det är sant, nöijet at gjöra satyrer, är icke det samma som nöijet at högackta; men ändteligen är detta också et nöije i brist på andra.

Med nacken slängd en aln tillbaka,
 Och en vid gommen nådad fast
 Samt på sin påsa hvilad haka,
 Och några halfva ögon-kast,
 Man hälsar mig i största hast,
 Och lämnar mig vid dörren pålad;
 Där jag af vördnad för den rätt.
 Som dumbhet ärft i adlig ätt,
 Skall stå, som om jag vore målad.
 Hvad vill Ni? En utaf den flock,
 Som med sin kundskap sig skall frackta;
 En yngling med en enda råck,
 Hur annars skall man den betrackta?
 När man betalar hvad han vet,
 Så köper man ju rättighet
 At honom som et nöt förackta?

Och tror honom orätt skett?
Hvad är hans rang? — — hans dygd, hans vett,
Hans kundskap, stadga, rena seder,
Hans ömma hjerta och hans heder!
Hvad heder! har han den också?
Hvad var hans far, hans farfar då?
Alt ärligt folk. — — Åh altför gerna;
Men utan band! men utan stiernna!
Men utan svarta fläcken bak!
Min Vän, Er yngling är ett vrak.
Ett vrak! Det är at mycket våga:
I sjelfve då, om man törs fråga,
Hvad ären I? Hvem vi, jag ber,
Vi äro herrskap, som Ni ser.
Det blod i våra ådror rinner
Från packets vida skiljas lär;
Det är förnämt, det ädelt är;
Vi äro ju små gudar här,
Som Ni af vapenboken finner.
Alt till Er vördnad ger oss rätt:
Vi ha' ej vett, men vi ha' ätt;
Vi kunna ingen nytta göra,
Men vi oss myndigt veta föra;
Vi äga ingen skicklighet,
Ej stora verldens artighet,
Ej Borgarfolkets fria snille,
Ej våra bönders rena själ;
Men för vår lyster och vårt väl,
Vi allesammans dränka ville.

Sådana skulle sanningen sjelf måla dem om hon misstrodde skaldekonsten. Ibland dessa ömkligheter, har jag likväl, som jag redan sagt, mina roliga stunder här på orten. Hr. Paykull, äfven så artig Poët som arbetsam läskarl, har bedrat mig med en nära vänskap¹⁾. Vi hafva denna sommar ofta varit tillsammans. På få ställen har jag varit så väl emottagen som hos honom. Sjelfva

1) Den kände skalden och naturvetenskapsmannen Friherre Gustaf v. Paykull på Walloxsäby.

belägenheten af egendomen är uppfriskande ¹⁾). Den vackra trädgården som sträcker sig siö-kanten uppföre, och som kan skryta med ett af de skönaste lusthus, har varit vårt hufvudsäte. Där hafva wi rimmat och filosoferat tillsammans. — — — — —

Om högst en vecka är jag i Upsala med min herre. Jag skall uppskuta till dess, hvad jag vidare kan hafva at säga. Emedlertid, lycka till at både uplifva och återvinna gamla nñijen. Jag unnar dem af alt hjerta åt min yppersta välgörare och jag önskade at kunna fördubbla dem under det jag sjelf lägger mig at frysa. Tillåt mig at denna gången onämd vara, Herr Bibliothecariens ödmjukaste tjenare.

Tisslinge ²⁾ d. 29 Sept. 1778 ³⁾.

Högädle Herr Professor, Min högtärade Herr Bror (och för at gjöra min gradation fullkomlig) Min välgörare och bästa Vän. Jag föreställer mig lättel. at min käraste Bror vid detta brevets öpnande lär förundra sig öfver tvenne saker. Den första, hvarföre den förbundnaste af alla min Brors tjenare icke förr än nu skrifvit min Bror till, och den andra, hvarföre denna tjenaren sänder min Bror så litet penningar. Jag svarar till det första, at det är först efter 6 veckors förlopp, som jag trodt mig med en aldeles historisk wisshet kunna säga min Bror at man här i huset gör tvenne goda mål om dagen, dricker franskt win hvar middag, spatserar mycket till häst och till fot, spelar ännu mera kort, sofver väl, talar väl vid hvarannan när man mötes åt och med ett ord, lefver ganska förtroligen med hvarannan, utan at nånsin säga ett enda ord om hvad man gjordt eller tänker sig at gjöra. Det är icke

1) Walloxsäby, vackert beläget vid sjön Walloxen i Östuna s:n.

2) Egendom i Östuna s:n.

3) Detta bref är med ungefär samma uteslutningar tryckt i Dagligt Allehanda 1839 N:o 84.

svårt at vara en förträffelig informator på en sådan condition och man behöfver aldeles icke vara Magister för at må så väl som möjligit är. Men jag behöfde äga Professors insigter för at som jag önskade kunna honorera min Brors förord. -- — — — —

— — — — — Min käraste Bror har då haft det nöjet at för sin käraste bror föreställa sin käraste flicka ¹⁾. Jag inbillar mig lättel. at detta tillfälle varit behagligt. Näst nöjet at vara älskad är utan tvifvel det yppersta at kunna säga: Se här den som älskar mig.

Jag som icke ser någon möjlighet at någonsin kunna säga detta, jag finner mig icke dess mindre temmel. lycklig, emedan, som jag berättat, man lefver gladt i detta huset, och i synnerhet emedan jag alltid tänker at den mäst belevade professor i Upsala, och tillåt mig säga i Sverget, har någon liten godhet för mig. Det är förgäfvets at Hr. Mag. Rudin (i sin Witterh:s Journal) undervisar mig at kärleken är en blyplåt som blifver tunnare ju vidare den hamras; jag beundrar mycket hans gåfva at förlikna; men jag är säker at min älskvärde Lindblom alltid skall visa mig en liten tillgifvenhet för den vördnad och kärlek jag hyser för honom, och at han ändå lika uprigtigt skall klappa sin vackra fru i tidens fullbordan. En själ som hans inskränkes icke inom en enda .bøjelse. Hon omfattar utan svårighet både den sköna som gör honom lycklig, hans venner som unna honom at blifva det, och Magistrarne som skrifva hvad han icke vårdar sig at läsa.

Medan jag är på Capitlet om min h. Brors själ, så tillåt mig ålägga min Bror at frambära min vördnad för en viss Mamsell, som jag kallar Æglé och som M. Bror utan tvifvel finner vara rätt väl nämnd. Skall jag säga en sak som faller mig in? Det förekommer mig alltid likasom jag vore litet slägt med detta älskvärda fruentimmer. Jag tillstår, min Bror, det är en stark inbill-

1) *Gunilla Margar. Frondin* dotter till Bibl. Berge F.

ning at tycka sig vara släkt med en af gracerne; men min Bror vet på hvars sida det är. Säg henne at jag uprigtigt beklagar min k. Bror. Jag vet intet medel för M. Bror at icke få hälften af människosläktet till sina rivaler, och säg henne äfven at den som skrifver detta icke räknar sig till den andra hälften. Jag skulle be min Bror säga henne än mera, men jag törs icke taga mig samma frihet när jag skrifver prosa som jag någon gång tagit mig då jag skrifvit på vers. Blott ett enda ord till, ty jag lämnar med möda detta ämne. När får jag sjunga *tandem vicisti*? När kan jag få skriva at min bästa vän är så lycklig som han förtienar vara? Jag har ännu någon liten andedräckt kvar för detta tillfälle, och den samma handen som har tecknat Susanna ¹⁾ skall kunna måla *Æglé* och du skall älska henne på mitt papper som du älskar henne i din famn. Säg henne at min Poësie dog icke för hennes fötter: Jag finner at skaldekonsten är odödlig så länge hon offras åt gracerna.

— — — — —
 — — — — —
 ödmjukaste tjänare

Leopoldt.

Helgerum ²⁾

d. 8 Oct. 1779.

Min vördaste Vän och Bror.

På en tid har all commerce oss emellan uphört och denna tid har för mig varit nog olycklig; det synes som jag vore född med behofvet at älskas af min Bror. -- Min Bror ser af innerliggande hvilken förlust jag haft den olyckan at göra sedan vi sidst råkades. Jag har utan tvifvel gjort en ännu större om jag förlorat min Brors vänskap.

1) Hänstytter på hans »Skaldebref till Adjunkten G. i Norrköping» som på ytterligt lättfärdigt sätt behandlar Susannas historia. [Omtryckt i »Erato» 1861].

2) Vacker beläget gods i Gladhammars kapellförsamling af S. Tjust h., tillhörde Bergsrådet Peter Chr. Bauman-Cederbaum, hvilkens styfson Peter Reinke-Cederbaum var jämnårig med Leopold [f. 1756 † 1781 som f. d. Ryttmästare].

Ehuru det må vara, så är jag försäkrad at den risque min Bror lupit i anseende till mina skulder icke kan hafva gifvit anledning dertill. Jag känner Pref. Lindblom: det är icke så som han lärt mig at tänka. Jag tror mig således icke återvinna min Brors tillgifvenhet, men jag har den glädjen at fullgjöra en skyldighet då jag berättar min Bror at min Fars död lämnat mig arfvinge till en summa ¹⁾ som jag väl icke kan anse för at blifva betydlig; men som helt säkert skall vara tillräcklig at dermed afbördas mina förbindelser emot den första af mina välgiörare. Jag borde säga mina penningeskulder: alla mina förbindelser kunna icke afbördas.

Jag anhåller ödmjukel. at min Bror i anledning af denna under rättelse täcktes vidtaga passande steg med dem som kunna hafva något at fordra af mig. Så snart boupteckning och dylikt mera gått förbi skall jag icke dröija at upsända penningar, så framt eljest min sal. Far, utom min vettskap, icke i denna delen förekommit mig.

Det har nog kostat för mitt hjerta at vara beröfvad dens förtroende som jag älskat så mycket; men jag hör at min Bror är lycklig, och det bör trösta mig. Jag har för öfvrigit länge funnit at en menniska som är född öm, är olyckligtvis född med ett sinne för mycket.

Om jag skrifver tumultuariskt, om jag icke fullkomligen iack-tager den vördnad som olikheten oss emellan ålägger mig, om jag till äfven tyrs beklagar mig orättmätigt, så kom ihog at jag skrifver på påsttimman, förvirrad af en förfärlig mängd notifications-bref och andra anstalter och ganska illa återställd ifrån den förskräckelse som min Fars död hos mig åstadkommit. Jag är öfverhopad af sorger och gjöromål. Jag har förlorat en Far som jag vördat och som älskat mig. Min Bror återstår mig. Om min Bror icke älskar mig mera, så har jag ingen ting vidare at förlora.

1) 1,038: 34 Rdr. Specie. Se Sv. Akad. H. 53 d. s. 204 men enl. Leopolds egen uppgift i ett bref af d. 30 Aug. 1784 endast 990 Rdr. Sp.

Hur mår min Brors älskvärda Fästemo? Det har varit mig kärt at tänka det jag för min Brors skuld icke varit indifferent för henne; jag törs icke mera smickra mig der med. Jag hälsar henne icke: jag skall göra det när jag blir underrättad at jag ännu äger min Brors acktning, när min Bror säger mig at min Bror ännu med vänskap tänker på sin Leopoldt och när jag blir öfvertygad at I begge hållen mig värdig at deltaga i er lycka.

Jag har den äran at med vördnad vara
min vördaste vän och Brors

ödmjukaste tjänare

Leopoldt.

Norrköping

den 17 April 1780

S. T.

Min hederlige Vän och Gynnare.

Som jag, nu Gudi lof, begynner at åter lyfta hufvudet ur stoftet, (det kan icke vara rätt mycket förstår Bror väl, efter detta brefvet icke är recommenderat) så företager jag mig icke någon mindre sak än den at skrifva min käraste Bror till. Men jag skall vara det kortaste jag kan, emedan jag väl vet at detta brefvet icke träffar min Bror i lynne at läsa afhandlingar.

Det var icke utan de ömmaste rörelser af glädje och ärkänsla som jag emottog min käraste Brors sidsta skrifvelse. Och aldrig ett ord om Helgerum ¹⁾! Det draget var värdigt Prof. Lindblom. Välan vi skola tåga dermed tills vi råkas. För det närvarande skall jag blott säga at då jag icke förlorat min Brors vänskap, så

1) Hänсыftar troligtvis på att Leopold förr än meningen tyckes ha varit, lemnade nämnda kondition, uppsagd af sin principal, som, att dömma af ett otryckt odat. bref från Leopold till Lindblom, blifvit genom något rykte från Upsala uppskrämd öfver Leopolds dåliga ekonomiska ställning. Leopold skrifver: »Je demande actuellement examen avec mes deux disciples et je suis sure qu'il me fera honneur. Si vous écrives, mon cher frere, à M^r l'Assesseur rien ne vous empeche de parler hardiment. Pour moi je Vous assure que mes dettes seront bientôt payées et que je Vous ecris avec une conscience qui n'a rien à se reprocher».

har jag mindre svårt at bära den förlust jag lidit. Jag skall tillägga at delningen efter min Sal. Fader ännu icke gått för sig, och at jag således ännu för några veckor nödgas anropa min käraste Brors tålmod. Jag har skrivit till Hrr. Klint och Borell och jag är säker at de icke skola falla min Bror besvärliga inom den tiden.

Tänk, at Gubben som lämnade omkring 20000 plåtars egendom! Jag tillstår at jag lika så litet förmodade det, som jag var säker at han möjligen hade kunnat bistå mig mera än han gjorde. Mitt möderne står således äfven inne. Det har väl varit på vägen at blifva någon disput derom, men man talar nu om composition. Min Mor ¹⁾ har dessutom genom tvenne afsägelseskifter afsagt sig rätt till arfs fordran. Men det är ett vapen som jag väl aldrig skall förebrå mig at hafva nyttjat, ehuru varm disputen ock skulle blifva. Något hvaröfver man som jag tror aldrig skall kunna disputera är den vänskap, den tillgifvenhet och de ärkänsamma tänkesätt jag all min tid skall hysa för min Bror, och den vördnad hvarmed jag har den äran at vara

S. T. min käraste Brors

ödminkste tjenare

Leopoldt.

d. 29 Maj 1780.

P. S. NB. när jag sagt at min stiefmor afsagt sig all rätt till arfsfordran, så bör det förstås at denna afsägelse icke kan vara utfordrad af arfvingarne, utan af min Sal. Far sjelf under sin lifstid. Det förra vore altför ovärdigt. Det är ock icke vår mening at hon skall blifva lottlös. Vi vilja blott at hon skall nöija sig med så mycket som hon skulle fått ifall riktig afvittring blifvit gjord efter min Sal. Moder. Men gubben har deremot tillslagit henne mera än hälften af egendomen.

[Fortsättning i nästa häfte].

1) *Maria Kristina Malmquist* gifte sig 1778 med Leopolds fader. [Jmfr. Sv. Akad. Handl. 53 d. s. 204].

Medeltidsstudier.

5. *Tolf mästare af Paris.*

Nedanstående uppsats finnes intagen i Cod. Serm. 135 Ups. Bibl. blad 201 v. — 203 v. Handskriften (265 blad 4:o) innehåller hufvudsakligen latinska sermones de tempore och de sanctis samt dessutom en mycket fullständig och god afskrift af Petrus Alfonsus' *Disciplina clericalis* (fol. 38—61), en traktat af Rich. de S:t Victor, *Homilia Originis m. m.* Samlingen hade i Vadstena biblioteket signum D. V:o 12:us ordine. ¹⁾

Efter innehållsförteckningen (fol. 264 v.) har skrifvaren tecknat: *Collecta fratris geruinj.* Samlaren af dessa predikningar, hvilka äfven citeras annorstädes (så i Cod. Serm. 76. fol. 281 v.), var en af klostrets mera berömda medlemmar, Gervinus Petri, hvilken förut varit kanik vid Linköpings domkyrka och baccalaureus in jure. Till munk vigdes han i dec. 1420. Efter att hafva tjänstgjort som klostrets representant vid generalkapitlet i Marienwold, utnämndes han i aug. 1426 till confessor generalis, ordens viktigaste förtroendeämbete. I sjutton år beklädde han denna ansvarsfulla plats och synes därunder hafva utvecklat stor värksamhet. I anledning af påfvens motvilja mot ordens dubbelkloster begaf han sig till Rom, där han vistades omkring ett år; vid kyrkomötet i Basel förde han likaledes sitt klosters talan; då orden upprättade ett sjukhus, hade han öfverinseendet öfver byggnadsarbetet; men det oakadt synes han hafva haft tid öfrig för literära sysselsättningar. Utom det nyss omtalade arbetet, värkstälde han äfven en annan predikosamling, Cod. Serm. 73 Ups. Bibl., hvilken i Vadstenabiblioteket hade signum D. V. 13:us in ordine.

1) Detta signum betyder, att boken stod i det fjärde skåpet på femte hyllan och var där den tolfte i raden.

Alla dessa skrifter äro på latin. Det enda svenska stycket är nedanstående teologiska uppsats, hvilken måhända är öfversatt af Gervinus själf; åtminstone är ingen annan handskrift känd. Originalen är tyskt. Äfven här af finnes blott en handskrift (från 1300-talet), hvilken är aftrykt i *Haupts Zeitschrift* IV. 496—500. Öfversättningen är likväl så fri, att den förtjänar namn af bearbetning.

Thet satho tolf meystara aff paris saman oc hwar thera sagde syn ordb. Then förste mæsteren sagde Bæthre ware synden lathen for gudz skuld æn for syndena swa mykit tholth som war herra iesus christus tholth hafwer a korseno for mænniskiona skuldh. Tha sagde then andre thet ær santh for the minsthe pina menniskian thol hær oc minstha dygdh hon hær gör kan eygh gudh fulkomlika atherlona medh allo thy gozse han skapath hafwer vthan han skal sik siælwan menniskionne gifwa til löna. Thy haff menniskia dygd ij thik oc baktala ænghen thz ær gudhe thekkare oc thik nüttare æn ath thu ginghe om alla wærlidina oc ij hwario fothspore vtguthe thit blodh. Tha sagde then thride mæsteren ware en menniskia som medh gudherlike atwakt lase ena *pater noster* oc ena aue maria gudz pino til loff oc hedher oc ware the menniskian ij gudz nadh oc vtan dödhelika syndh oc sagde tha herra göm mik thenna *pater noster* oc aue maria til min vthersta thima tha iak bestz widberthorf. The menniskian mathe sighia tha hon komber ij andhra wærlidina herra iak gaff thik ij wærlidine ena *pater noster* oc ena aue maria them hafwer thu mik eygh en betaletth gör thik herra lidhoghan oc qwitta thina skuldh. Jak sigher meer brúther thu thin sömpn for ena *pater noster* skuldh tha thu wel mathe söfwa thz ær gudhe thækkare oc thik nüttare æn ath thu epter thin dödh hafde standande tholf men opa thinne graff oc thoken opa sik thz belgha kors oc foren ower hafweth til iherusalem medh thino gozse for thina siæl skuld. Tha sagde then fiærdhe mæsteren menniskia giff ena gafwo for gudz skuldh medhan thu lifwer oc sielf maktugh ær thz ær gudhe thækkare oc thik nüttare æn ath thu gafwe epter thin dödh en gardh som

böriadhes widher hymellin oc recthe til iordhena. Jak segher meer retlika som wathnet slekker eldhen swa slekker almosan ij thezna tiidh sündena. Tha sagde then femthe mæsteren. Menniskia wil thu skoda gudz ænlete tha giff ij geen alt thz thu haffwer medh oreth. Tha sagde then sieste mæsteren gud haffwer aff allo thû nogh som han hafwer skapat for vthan eth thingh thz ær thz ath wij eygh redho ærom vntfa thes helga andha gafwor oc hans nadhe som han os gærna gifwa wil. Thû menniskia ærwodha thz thu nadher aff gudhe maghe faa medhan thu lifwer thz ær gudhe thekkare oc thik nûttogare æn thu epther döden hafde alt hymerikis herscap for thik bidbiande. Tha sagde then siunde mæsteren. Menniskia honum thik gör onth honum gör thu goth oc omber smeliken ordh tholelika thz ær gudhe thækkare oc thik nûttogare æn thz thu alt thz riis op a thinom likama sundher sloghe som sta ij enom widhom skogh. For thû tholamodh komber aff pino oc dâgd komber aff gudhe. Thû segher iak wiste mænniskian hurw nær hon sik gudhe medh ene litle dygd gifwa mathe hon thukthe sik wara kloka oc mente hon hafde noch oc thorpte gudz ænkte meer. Tha sagde then attonde mæsteren helder wilde iak dö medh the mænniskio som gudh trudher vndher synom fotom æn medh honum som gudh kûsser for syn mun. Thz kallar iak trudha tha os illa gaar til likaman ij hedher oc ij gozse. Tha sighiom wj gudh han ær op a os oc hafwer os glömt vthan tha os wæl gaar tha lofwom wi gudh heldher wilde iak dö medh honum som aldhre hendhe goth. ij jordhrike æn medh honum som alscona goth haffwer haft ij thezna tiid. Tha sagde then nyonde mæsteren hafde gudh fadher ij hymerike nokoth betra ælla wærdoghare ælla kærare haft en pinona thz ij iordhrike thz hafde han gifwet synom enborna son. For thû tha feel ena taar gudz pino oc warom herra til loff oc æro oc for thina sünde thz ær gudhe thekkare oc thik nûttogare æn ath thu grethe en sio fullan medh tarom for forghengeliken thingh. Tha sagde then tionde mæsteren thet helgha kors skulom wi æra op a huilko gudh tholde dödden oc æn wi-liolikare sculom wi æra hans pino for thû gudh stodh neplika

en halwan dagh a korseno tho tholde han ther meer æn han tholde thrû oc thretighe aar ij jordbrike ther han eygh en godhan dagh hafde. Thû sculom wj meer æra hans helgha pino æn thet helgha kors. Tha sagde then xi mästaren ware thz mogheliket ath alle helge men oc alle helge ængla til domadagh fældhen blodhoc taar gratande for menniskiona thet kunne menniskiona eygh göra gudhe swa thekka som en lithen pina tholelika lidhen for gudz skuld ij jordrike for thû ænkte ær bætra ij thenna tiid æn thola ilt thû gaff gudh synom eynbornom son meer pino thola æn nokre menniskio ij jordbrike. Tha sagde then tholfthe mæsteren for æn maria gudz modher oc alle helghe men wildhen ombæra the lön ij hymerike som the hafwa fanghet aff the mynsthe pino som the hafwa tholt for gudz skuld for wildhen the wara ij skerseldh til domadagh. Thû sculom wi gärna thola pino. Medh thololike pino geldher menniskian gudhe sina pino ij geen. Thola ær en dygd som enghen kan athergelda thola ær en gafwa som gudh synom kærasto winom skipther oc deler. Medh thol oc pino threngher sik gudh ij menniskiona siæl oc ber menniskiona bördhe ij thungasta ændhanom. Thol oc pina gör menniskiona werdogha til alt thz goth gudh hafwer giorth ij hymerike oc ij jordbrike. Thol oc pina ær aldra trûggaste wæggher til æwerdhelika helso. Thol oc pina ær swa æderle ath gudh wil ænkte ænnat gifwa vthan sik siælwan for thz. Medhan thol oc pina for gudz skuldh buren swa stora nûttechett ij sik hafwer hwi wiliom wi swa nödhogh thola. Thz ær for threggia handha sak skuldh the första ær at wi lithen kærlek hafwom til gudh oc storan kærlek til os siælf. The andre ær wars kötz krankdhem. The thridhie thz wi siældhen thenkiom op a the nûttechett oc helso som os ma koma for thol oc pina for gudz skuldh.

Felaktigt står i handskriften:

s. 157 r. 23 gom *för* göm

s. 158 r. thu *för* thû.

y betecknas vanligen med en typ närmast liknande ū, ehuru man här måst använda ū.

6. *Öfversättaren af Barlaam och Josaphat.*

Af den svenska öfversättningen af Barlaam och Josaphat finnes mig veterligen blott en enda känd handskrift. Det från Nådens birgittinerkloster härstammande sammelband, hvori denna är intagen, finnes beskrifven i inledningen till Fornskriftsällskapets upplaga af Bonaventura sidd. XXVI—XXXV. Utgifvaren yttrar där sid. XXIX:

»4. Barlaams och Josaphats Saga. Blad 109—169, eller sju lägg och 4 insticksblad, alla skrifna med samma handstil som N:o 1, (Sancti Ansgarii hælgha lifwerne). Innefattar på 103 sidor hela sagan i öfversättarens eget utkast, med mångfaldiga ändringar, utstrykningar, rättelser och tillägg; samt vidare en börjad renskrift, som ej hunnit längre än till 18 sidor. Öfverst på första sidan finnes en samtidig inskrift: »Nadhendahls kloster book mz brodher lauris hacvini.» Sannolikt är detta öfversättarens namn, som för öfrigt är alldeles okänt i vår literatur.»

Så alldeles okänt torde detta namn dock ej vara. Vadstenadiariet innehåller om Lauris Hacvini åtskilliga biografiska notiser, som ej sakna intresse.

[1419. Mars 26] Eodem anno Dominica Lætare consecratur in sororem quædam virgo Ragnildis Tyrgils dotter de vesgocia, et eciam frater Laurencius Haquonsson pridem Proconsul Arosiensis. Hic obtulit pro introitu suo VIII skeppund cupri; sed pro conventu fratrum unam pelvim magnam et novam cum aquario precioso.

[1430. Jul. 20]. Item in die b. Margerete virginis emissus fuit ad Romanam curiam frater Gervinus Confessor Generalis Vazstenensis secundum quod diffinitum fuit in capitulo generali ante annum. Et cum eo ivit quidam frater de Mariebo nomine Nicolaus Jacobi tanquam Comprocurator. Insuper quidam de conversis nostris Laurentius Haquini.

[1431. Aug. 25]. Item in crastino Bartholomei rediit fr. Laurencius, qui ante annum exiit cum Confessore, et portavit literam ejus, de qua conjicimus, quod Confessor cito revertetur.

[1438. Okt. 14]. Item in octava b. Birgitte exierunt monasterium fratres Acho sacerdos et Laurencius conversus, et transierunt versus Finlandiam ad recipiendum locum et bona pro monasterio novo construendo. (afser Nådendals kloster.)

[1439: Jul. 3]. Item crastino visitacionis b. Virginis rediit fr. Acho de Finlandia relicto ibi fratre Laurencio laico pro erectione ecclesie et structura novi monasterii.

[1440. Okt. 28]. Item die apostolorum Symonis et Jude rediit fr. Laurencius de Finlandia.

[Sedan man funnit, att det för det finska klostret först tillämnade läget ej var lämpligt, erhöill man 1441 ny plats.]

[1442. Maj. 12]. Item feria quarta infra octavas Ascensionis exiverunt fratres et sorores iterato ad Finlandiam propter instanciam regis, archiepiscopi, episcopi Aboensis et ceterorum consiliariorum regni, videlicet Dns. Olavus Gunnari sacerdos et fr. Laurencius Haquini laycus, et duæ sorores, videl. soror Sighridh Henrixdotter, et elena Hinza dotter.

[1451. Apr. 5]. Item obiit Finlandie fr. Laurencius laycus, qui illuc missus fuit pro inchoacione illius loci et monasterii, et steterat in ordine 37 (bör vara 32) annis.

Häraf framgår, att Laurentius Haquini var en bland de vadstenamunkar, hvilka grundade Nådendals kloster i Finland. Likväl torde man ej kunna tillräkna honom äran af att hafva öfversatt den ifrågavarande legenden.

Såsom redan påpekats är arbetet N:o 1 i sammelbandet — Sancti Ansgarii hælgha lifwerne — skrifvet med samma handstil som N:o 4 (Barlaam och Josaphat.) Nu afslutas »Ansgarius» med följande ord:

Thy bidhin for hanom som thätta skreff,
Oc for hanom thz vppa swänsko vände,
glömen ey hanom som idher thz sände,
thz thiggia the gerna i ihesu christi hedhir,
the bidhia oc gerna fore allom idhir.

Här omtalas således *tre olika* personer: öfversättaren, afskrifvaren och den som »sände eder» boken. Det sistnämnda uttrycket bör tydligen förstås på följande sätt. Då birgittinerorden i Finland grundat ett dotterkloster, lät moderanstalten förse den nya stiftelsen med åtskilliga för gudstjänsten och den enskilda läsningen afsedda böcker, hvilka af en vadstenabroder öfverfördes till Nådendal. Denne är det som »sände eder» (innevånarna i Nådendal) boken. På annat sätt torde ej häller inskriften på Barlaam och Josaphat kunna förklaras: Na-

dhendals closter book m̃z brodher lauris hacvini.» Men har han öfverfört boken från Vadstena till Nådendal, kan han ej vara öfversättaren, ty då Barlaam och Josaphat är autograf och stilen densamma som i Ansgarius, måste öfversättaren af Barlaam och afskrifvaren af Ansgarius vara samma person; då slutligen afskrifvaren af Ansgarius är en annan person än »öfverbringaren,» följer däraf att Laurentius Haquini icke öfversatt Barlaam och Josaphat. Detta styrkes äfven ett annat skäl. Öfversättningen är, åtminstone delvis, från latinet, men Laurentius var laicus — före inträdet i klostret borgmästare i Västerås —, och det är knapt troligt, att han varit synnerligen förfaren i det latinska språket.

Klostret ägde vid denna tid ganska många literära munkar, hvilka vi gissningsvis kunna tillägga hedern af att till svenska hafva öfverflyttat detta märkliga arbete, t. ex. Gervinus Petri, Johannes Borquardi, Magnus Unnonis, Johannes Benechini, Johannes Hildebrandi m. fl. Men ehuru autografer finnas af alla dessa, har en jämförelse af stilarne likväl ej ledt till något resultat.

Af ofvanstående anmärkningar framgår slutligen, att handskriften ej tillhör den senare hälften af 1400-talet. Då boken sändes till Nådendal med Laurentius Haquini, hvilken lemnade Vadstena 1442, bör öfversättningen hafva värstälts under eller omedelbart före detta år.

7. *Ars Moriendi.*

År 1514 tryktes i Upsala *Ars moriendi Johannis gerson lärdom hurw man skal lära dö til siälenne salichet*. I afslutningen yttrar öfversättaren, Ericus Nicolai, följande ord:

Thenne bok ok lärdom som är til ath lära dö til siälenne salichet war til forende aff nagra goda lärda män skriffwath ok wendh af latjne ok oppa swensko mangom godom ok gwdeljgom människiom til siälegagh. Doch alth for dy sa fantz naghz forsymuth ok säth til baka som gantzka nyttogth war ok är til siälenne salicheth Ok thz haffwa maghske the giorth som skriffwath haffwua Thær fore haffwer werdoghiste y gwddhi Fader

ok herre ärchebiskop Jacob y Upsala befelt och bwdhit Mich Erico Nicolai Scolastico ther sammastadhes wända oppa nyth thenna fornemda book aff latjno och oppa swensko badhe oppa thz ath teth som förra war forsy-math skwille koma jn mz ok for then skwl ty hans fadherligha godheth hawer latith jnsätia nagher märkelighen stykke som ära gantzka nyttok ok storligha til trösth tom människiom som liggia y thet ytersta ok skwle döo.

Såsom af ofvanstående yttrande framgår, fanns redan före Ericus Nicolai en annan öfversättning af *Ars moriendi*, hvilken tolkning likväl icke återgifvit hela originalet — åtminstone icke i den handskrift, Ericus Nicolai sett. Den öfversättning, som här åsyftas, är tydligen den, hvilken nu skall meddelas. Under det att Ericus Nicolai, såsom han ock medgifver, betydligt utvidgat originalet (fol. cj insättas de »märklige stycken,» hvilka ej äga någon motsvarighet hos Gerson) samt tillagt flere punkter, så kan den äldre öfversättningen sägas i det hela noggrannare återgifva förebilden. Men å andra sidan saknas hela den sista fjärdedelen (*observationes*), ehuru denna dock utlofvas i inledningsorden. Då själfva handskriften äger ett visst intresse för Upsala universitets historia såsom innehållande föreläsningsanteckningar från dess första värksamhetsår, må en kortfattad beskrifning här meddelas.

Cod. Theol. 39 (Ups. Bibl.) är en pappershandskrift i kvart å tillhoppa 269 blad. De tre första äro endast delvis bibehållna, men fol. 1 och 2 hafva innehållit en svensk afhandling. Å fol. 2 finnes antecknad: »Mgr. Olaus guto», den bekante upsalastudenten, angående hvilken hänvisas till Annerstedts Upsala Univ. Hist. 30—39. Af hans hand är hela boken skriven.

Fol 3—9 v. innehålla verserna ur *Biblia pauperum*.

Fol. 12v.—13 v. Incipiunt propositiones egregii doctoris iohannis iersonis cancellarii parisiensis.

Fol 14—204. En teologisk afhandling, slutande: *Explicit commentum super ewangelia mathei anno domini MCDLXXIX per manus olavi iohannis G. datum ad pennas per egregium doctorem sacre theologie qui nomine vocatur Ericus.*

Fol 204 v: *Sequuntur regule theologie.* Fol 218: *Expliciunt regule sacre theologie per manus olavi iohannis gutonis anno domini MCDLXXX:o que tamen date ad pennas velociter omnibus scribere fuerunt volentibus*

per egregium dominum doctorem sacre theologie ericum nomine anno domini MCDLXX septimo quas ego pauper anno illo vna cum ceteris conscripsi sed anno illo mouens manus secundo repetendo chalamum (?) dominica finiui invocauit que dominica proprie dicitur quadragesima.

Fol. 218 v.—232 v. En samling latinska berättelser och legender troligen för predikobruk.

Fol. 233—237 v. Diverse anteckningar.

Fol. 238: Incipit prologus super libellum De arte moriendi editum per diuinum dominicum presbyterum cardinalem Firmanum (!) Fol. 248: Explicit tractatus de arte moriendi per manus olavi iohannis guthonis anno domini 1484 protunc suppositi ministri in alma universitate Upsalensi.

Fol. 248—254 v. Några anteckningar från Petrus Damiani m. fl.

Fol. 256—258 v. Den nedan meddelade afhandlingen. Fol. 256 v. är delvis oskrifvet, och det där skrifna är änyo upptaget fol. 257.

Fol. 259—269. Predikotexter och diverse teologiska anteckningar.

Hee depromuntur pro infirmis excerpta de tractatu de scientia sive arte moriendi iohannis jarsonis cancellarii parisiensis et doctoris diuinitatis per quattuor s. exhortationes, interrogationes, orationes et obseruaciones.

Prima exhortacio. Kæra ven acta ath wi æra alla vnder gud; metoga handh ok wnder hans belga wilia hwilka heelsth konnom wara badhe konungha ok kæysara fatiga ok rika Thaa böör oos allom giffua gudhi waan skatth mz warom likamlighom döðh Aetha ath komom i thenna verldhenna som pelagrima ekki ath wi skuldbom her euerdeliga bliffua vthan skolom hædhan ok i waarth fædernaldh ferdas som ær himmerikes rike. Ok æra wi ok komne hiith for then skuldh ath wi skuldbom thiaena gudhi ath wi mattho wndhwika thee hardha pino som ær i heluthe ok faa thee sthóra glædhi som ær i himmerikes rike.

Secunda exhortacio. Kæra wen böör ok tik stoorliga takka iesum christum ok særdeles nw for sina margfallerligha goodheeth som han haffuer tik her giffuet ji thenna werldhinna Ok han haffuer giffuith tik naadh ok sina kænnilsæ ok tima til ath grætha thina misgerningha ok scripta mool til ath röögia thina

syndher Ok haffuer han giffuith tik sin egheu likama til wægabreff
Ok ekki giffuith tik braddöödh ok suadana haffuer han tik giffuith
othaleligha godbar gaaffuor. Takka nw gladeliga mz stürstha ker-
leek ok ödmywkth gudh alzuolloghan ok flyy innerliga til hans
stora miskundh ok naadh bediandes forlatilse aff allom thinom
syndhom loffuande tik alldre mera wilia göra syndh.

3:a exhortacio. Thænk ok opaa huru manga ok groffua synder
thu haffuer her giorth paa iorderike for hwlka thu haffuer for-
thiænth euerdeligha pino thy skal thu lidha tololigha thenna sui-
dha verk som thu nw lider i thin sywkdom ok i thin dödztima
bidiandes iesum christum kerliga ath thenna piinlikheeth tu lider
nw ok naar thu skalth döö matthe staa for thina synda booth ok
for thee stora pino thu skaldhe lidha i skeerseeldh ¹⁾ for thina syn-
der ok betra ær thz ath her lida pino eena litla stundh en laang-
liga ok beterliga i skeerseeldh ¹⁾ Göör ok thu sua ath thu bider
gudh som iak nw sagde ok liidh wilioliga ok gerna thz her lider
throandes thz stadeliga ath waar herra hörer tina böön ok forla-
ther tik thina stora synder ok giffuer tik strax himmerikes rike
ær ok thz sua ath thu gör ekki thz mz retthan kerleek han gif-
fuer tik heluites eeldh ok pino forvtan ændha.

Quarta exhortacio. Kære wen thænk oopaa fiith siel gaghn
ok öffuergiff ath tænkia opa alth thz thu haffuer hær i iorderike
haffth thz kan thik enthe hielpa hwaske fraan skieerseeldh eller hel-
uites we thz hörer ok tik enkthe til vthan thz ær laanth tik aff
gudz milheeth ok thz ær alz enthe mooth tee sthora glædhi som
i himmerike ær for vthan ænda mz helghom ænglom ok sielom
for then skuld giiff aalth quiith som hörer til thenna faalske ok
snödha werldhinna som skal aal foorgaa vthan tænk stadeliga mz
retta throo ok hoop til iesum christum ok lofva maria hans hæl-
gastha moder ok then helga ængil ok proue ok apostool ath the
bidhia for thik ath iesus christus wilde see milleljga til tik ok
haaff alla thina tröösth til iesum christum Han kan ok haffuer maeth
ok wilia til ath giffua tik himmerikes rike Haaff ok enthe hoop

1) Ändradt från 'skeersloeldh.'

til werldinna hon haffuer sua mangan swiketh vthan biidh gudz wener bidhia for tik.

2:a particula. De interrogacionibus.

Prima interrogacio. Kære wen wil thu liffua ok döð j thee helga cristina throo som een retth cristen mænniskia. — 2:da. bedhes thu ödhmywkeliga aff iesu christo afflösningh aff allom thinom syndhom som thu haffuer giorth i alla thina dagha ok haaff for them aangher for then skuldh thu haffuer them giorth ofornöpstheliga mooth then helgasta ok millestha herran iesum christum Hwlkan thu haffuer sielddhan hedrath som tik haffuer boorth. Peto respondeat infirmus. — 3. Kære wen haffuer thu en retthan hwgh ok stadugghan ok een godhau wilia til ath betra titth liffuerne en gudh giffuer ath thu skaal æpter hans welsignadha wilia længer liffua ok aldrik falla mera i syndh mooth gudz kerleek biidh ok thu gudh herran iesum christum ath han wille giffua tik naadh til ath fulkompna thin wilia ok thina lööffth. Respondeat ita. — 4. Kæra wen weesth thu nogra syndh mz tik som thw haffuer ekki scripta thik fore ok haffuer hwgh wilia gerna scripta tik om tik nogra syndh komber i hwgh Biidh thu ok herran iesum christum ath han wille wplysa tith hiertha ath thu matthe minnas opaa thina forglöm[d]a syndher ok will thu gerna scripta tik for them. — 5:ta interrogacio. Giffuer thu ok til aff allo thino hiærtha allom them som tik haffua nogoth giorth a mooth for gudz skuldh ok hans kerleeks skuldh aff hwlkom thu beder miskundh ok naadh Bidher thu ok them som thu haffuer giorth amooth wz ordh eller gerninga. Respondeat ita — 6:ta interrogacio. Kære wen wil thu ok gerna ok fulkomliga giiffua igben thz thu weesth tik haffua tagith ok affhænth nogrom mz oreth thz næmastha [thu] haffuer makth til heller biidh them ath the giffua tik til for gudz skuldh.

3:ia parssive oratio. — *Primo dicat infirmus ex corde deum orans.* O herra iesu christe min gudh willasta fader miskundh tik offuer mik O kærastha gudh i thina hændher anthwardher iak mina fatiga siel O iesu christe miskundhinne fader giör miskundh wz mik tiith fatiga creatwr hielp mik nw ok i min iterstha tima O herra iesu chri-

ste hielp minne fatige siel som ærlandha ær ok enghan haffuer hwl-
 lan vtan tik herra iesu christe ath hon matthe ekki aff helnites
 hundhom wpethas O herra iesu christe for thina helgasta ok bit-
 erstha pino ok döðdh laath mik tagas i thz taal som thina helga
 siela æra O herra iesu christe frælsare ok mjn aterlösare giff mik
 alla tik i waldh forsmæ ekki mik iak komber til tik köör ekki
 mik fraam tik O herra iesu christe iak beedz aff tik titth para-
 diis ekki for mina forskullan vthan fore thina welsignadha pino
 ok döðdh mz hwlkan thu wille mik atherlösa ok öpnadhe for mik
 tiith paradiis som ær himmerikes rike mz thins helgastha bloodz
 wtgiwtilse hwlketh thu mik nw snarth werdoghas til ath giffua for
 hwlka gaffuor ekki minskas tin mæth ok ekki bliffuer tiith rike
 there trængra eller mindre. — *Salutet sanctam beatissimam virginem
 Mariam* dicens. O iomfru maria himmerikes drötningh miskun-
 dhena moder ok syndare frællsiska gör wenskap mellan thin wel-
 signade son iesum christum ok mik fatigan syndare ok hans stora
 milheeth biidh for mik ath iak matthe henne faa ok for thin moder-
 lighan kerleek ath han wille mik forlatha alla mina synder ledhan-
 des mik i sit hærligha rike. — O helge ængla iak beder ider i wa-
 ren nær mik ok staan fastæ mz mik som nw skaal fara aff thenna
 werldhinna ok mz ider mæth thaghen mik fraan dyæffwulsens for-
 sath ok thaghen mina siel i idæarth föölge ok heelsther thu kære
 herra som min gömare ær. — *Post hoc inquiratur ab infirmo cui sanc-
 torum vel sanctarum deuotus magis exstitit ut illi precem offerat
 dicendo.* O Helge ok ærlighe N. then tiidh iak lifde sætthe iak til
 tik mith enkanneligha hoop ok endhe hielp Hielp nw mik i min
 ithersta tima som nw instundhar nw see miskundeligba til mik thin
 fatigha tiænare.

Det finnes ännu en tredje öfversättning af Gersons arbete.

Cod. 74. Benzell, hufvudsakligen innehållande handlingar rö-
 rande Vadstena Kloster, upptager sidd. 317—331 en med tvänne
 olika stilar skrifven uppsats: *Tractatus de arte bene moriendi*. Lik-
 väl kan detta arbete, som till omfånget mångdubbelt öfvergår Ger-
 sons lilla skrift, icke kallas en ren öfversättning, utan tyckes sna-

rare kunna göra anspråk på att gälla såsom en någorlunda själfständig bearbetning af flere olika källskrifter, värstäld med Gersons arbete såsom ledning. Detta framgår äfven af inledningsorden:

Mædhan godhe wener ok throne læggia alla win ok macth til siwkmanz helso/ for nathurlighan kærlek skul/ ok miskwn-samlica gærninga skul. Myghith winlighare/ ok nyttelighare ær thz ath witha hans andeligha siæla helso som man skal æwerdhelica niwtha. Enkannelica then som j sinne sottha sængb ærffwodhar pinas ok wandas aff dödbzens bandom. Tha pröfwas then ther godher wen ær/ ok maa han aff gudhi ok mannom loffwas. Marghe æru wener förra/ ok mon tha litidh aktha/ marghe fly ok fore then ræddogha/ som the faa j manzsens gryma dödhz thima. Marghe æru ok nær godhe throne wener Som gerna wilia ok litidh æller enkte kwuno til radha taka/ thz honom matthe wardha til æwerdheligha helso. Thy wil jak godha kristna manna wen/ hær sæthia j thenna liithla bok Æpthr thy gudh giffwer mik nadh til wppa swænka Thz som jak haffwer fwnneth j andra böker wppa lathino/ gudhi ok jomfru marie til hedher Himerikis herskap til ökilse Ok allom kristnom mænniskiom til hwgswalan Enkannelica swænkom som thz forsta. Tha ma thenna bok kallas siæla both mædhan j hæl-sot ær ey anno both Wthan thz som her i star ok ma thenna i punctus bok saman sæthias. Först hwru man spöras skal then siwka Æpther thy som sanctus anselmws sigher ok lære/ en hællagher ii. iii biscofer. Thz andra hwru man skal radha then siwka. Thz tridhia hwru then siwke skal siigh gudhi ok hans helghonom antwardha. iii Thz fiærdha hwru hwar en wen skal beffalla gudhi hans siæl/ som nw franlidher hædhan aff werdhlinne. Ok sidhan godha böner V. for honom tha hans siæl ær wthgangen. Thz fæmta ok ytthersta som nyttelighit ær/ ath wita göma ok athwakta badhe krankom ok tilræka mænniskiom Ok skulle thenne bok hwar dagh wplæsas fore them j sinne hælsoth liigger. Ok bona skulle siik rüktha hwar man madhan han til ræka ware/ fore stora tharffwe skul Som man

bona widbertorff j stora nödh som hwariom manne forestar j them
hardha dödhenom.

I motsats mot Gersons arbete är den svenska bearbetningen
delad i fem i stället för i fyra kapitel. Det första motsvarar Ger-
sons andra, men under det att interrogationerna hos honom endast
äro åtta, stiga de i det svenska arbetet till tjugutvå. Det andra
kapitlet — motsvarande Gersons första — innehåller originalets
fyra punkter, men utvidgade. Det tredje kapitlet upptager långt
flere böner än Gerson, det fjärde — likaledes upptagande böner
— har ingen motsvarighet i originalet, och det femte är en para-
fraserad öfversättning af Gersons fjärde.

Handskriften härrör troligen från midten af 1400-talet. Arbe-
tet synes vara detsamma, som omnämnes i Stiernmans Tal s. 59:
»Siälalot eller sätt att väl och Christeligen dö, bestående af 34
capitel», ehuru uppgiften om de 34 kapitlen ej stämmer öfverens
med den af mig påpekade handskriften.

En sen afskrift finnes i Hr. Friherre Rålamb's manuskriptsam-
ling på Sundby, men det synes ej otroligt, att denna är värkställd
just efter Cod. 74. Benz. el.

Smärre meddelanden.

"Mörks Prins Theodorik"

under kanslikollegii granskning, ett bidrag till censurens historia
under Frihetstiden.

(Ur Kanslikollegii protokoll d. 28 April 1749.) pag. 389

»Upwistes Mörks arbete, under titul *Printz Theodorik eller dät
öfvermodiga och straffwürda dårskapens Rike*.

»Detta befants jemte annat innehålla åtskilliga beskrifningar
öfwer laster och dygder, characterer af personer med mehra och
uplästes titulus Theotolf, En på ögonen blind Konung, hwars af
ålderdom magtlösa händer ej förmådde styra och straffa lastarena.
etc. etc. etc.

»Under discoursen anfördes, at sådane characterer finnas äfwen
uti de af samma auctor utgifne Adalriks och Göthildas äfwentyr,
hwilka i anseende till en behagelig skrifart med nöje läsas. Att
sådane skrifter ej böra inskränkas både för språkets upodlande
skull och ett oskyldigt tidsfördrif. Hwarförutan jemwäl ungdomens
sinnen af de förekommande moraler, som på ett angenämt wis uti
omtanckan sig insmyga, kunna böjas att antaga de reglor, som
annars falla dem genom föreställningssättet torre och beswärlige.
Att sådane characterer kunna ej lämpas på någon, ej heller illa
uttydas af andre än illa menande, så länge de ej finnas peka på
någon wiss person, utan angå hwar och en af allmänheten, så snart
som ingen. Att slike böcker skrifwas på alla språk och läsas i
alla länder.

»Herr *Cancellie Rådet Sack* hölt för dess del ganska betäncke-
ligt, att detta arbete skulle, innan det nogare öfwerses, genom

trycket utkomma, emedan derutinnan ibland charactererne och under diktade namn finnes sådane beskrifningar, som förleda läsaren att gissa och utmärka wissa personer. Uti sådane Characterer bör en auctor noga följa den regeln, att dickt och sanning så blandas om hwarannan, att hwad den ena bestyrker gissningar, åter den andra kullslår och förmörkar. Enär en last eller ett fel skall beskrifwas, bör ej någon persons efterdöme så följas, att hwar och en af allmänheten kan peka på hwilken man menar. Så låflige desse skriffter äro, när de oskyldigt inrättas och nagelfaras, så förtretliga ja farliga blifwa de enär de tillåtne grentzor öfverskridas. Att utsätta dessa grentzor, är så mycket angelägnare, som i widrigt fall, antingen nyttiga böcker förbjudas, tancke friheten hindras, och hågen för skrifwande betages; eller ock å andra sidan, en öppen wäg gifwes för alla, att skrifwa om alt hwad de wilja. Om det anses för tilläteligit, att under fördolde namn föreställa hwad sak och person man hälst will, och på hwad sätt enom infaller, så synes solklart, att en pasquillant och en moralist hafwa händerne lika frie, och afmåla hwad dem helst behagar, personer, fel, odygder med mehra. Till dessa gräntzors utstakande hörer hufwudsakeligen, att wissa saker gifwas, som aldrig få wara ämnen till Characterer under fremmande och förborgade namn; till exempel, Öfwerheten Regeringen och höga personer, hwilka ej anorlunda än till deras förmåner och goda egenskaper för en medlefswande werld böra beskrifwas. Att med färjor, som lysa i ögonen afskildra något hos dem förment fel, och derigenom underkasta dem en illa menande uttydning eller gissning, är twärt emot den wahrsamhet jag deras åtancka är skyldig förutan de eftertänckelige följder deraf kunna upwäckas.

»Detta ärendet skulle uti deras Excellencers närwaro widare företagas.»

Tisdagen den 2 Maj 1749

(pag. 397.)

Sedan utrikes posten war upbruten och brefwen upläste, företogs å nyo den öfwerläggning som d. 28 sistl:ne April förhades

angående Pastoren Mörcks skrift kallad Printz Theodorici eller dårskapens Rike. Till den ändan uplästes Protocollet deröfwer af samma dato.

Hans excellence Herr Gref Ekeblad hölt för dess del äfwen betänckeligit, att låta denna skrift utan ett nogare skärskådande och jemkande utkomma. Moralske målningar, där allmänna laster och odygder under diktade personer och omständigheter begabbades kunde wäl tillåtas. Den widriga tillämping, som derutaf göras kunde på wissa personer wore ej auctorns utan misstydares fel, som derföre då bör ställas till answer, men politiske fel och sådane som röra regerings sätt och almäna inrättningar böra med större warsamhet framställas. De omständigheter, som med sådane målningar äro förknippade, såsom de äro mehra sällsynte, så är ock deras tillämpning mehra märkbar. Ett widrigt intryck i detta fallet, i synnerhet i så granlaga tider, som dessa kan ej annat än alstra skadeliga påföljder. Blotta mögeligheten till misstyding bör fördenskull wara ett tillräckeligit skäl till slika dikters nedtystande.

»Hwad den förewarande skrift beträffade, så wore ingen twifwel, att icke de derutur andragne ställen, kunde gifwa tillfälle till en illwillig uttydning. Flere sådane torde derstädes förekomma, och wore fördenskull så mycket nödigare, att den undergår en nogare mönstring, innan den i dagsljuset framläppes.

Collegium hade redan uti dess skrifwelse till Consistorium angående skriften Printz Menoza, som en grundsatz antagit, att inga irriga Religions tanckar, ehuru de woro omklädde och i dikter inweklade, borde få spridas ut genom trycket för det skadeliga missbruk skull, som en sådan frihet torde föranlåta. För samma skäl bör Collegium förekomma, att dierfwa och farliga politiska omdömmen icke måga sig ibland allmänheten inrita, och det så mycket helre wid detta tillfället, som denna omtalte skriften Printz Theodorik ej lærer wara af den wigt, att den icke utan särdeles saknad kan umbäras.

»Hans Excellence Gr. Ekeblad gick i Rådet.

»Herr Hofcantzleren *Baron von Noleken* hölt tjenligast, att censor Librorum gör ett utdrag af alla de ställen i denna skrift,

som honom synes anstötelige och dem tillika med sin egen mening om deras lindrande Collegii till skärskådande förelägger.

»Herr Cancellie Rådet och censor *Librorum Oelreich* inkallades och tillsades härom, som derjemte berättade, att han redan talt derom med auctoren, hwilken förklarar sig willig, att låta dess skriftt undergå alla de ändringar, som pröfwades nödige; Att herr Cancellie Rådet, sedan han giordt de omtalte utdragen wille än ytterligare derom med honom öfwerlägga och sedan om altsammans med dess utlåtande till Collegium inkomma.

*Fru H. Ch. Nordenflycht till Intendenten Fischerström,
Berg. Saml XVIII, p. 198.*

»Sçavez vous cher Adil, que vous etes né pour reparer tous les malheurs de la Bergere du N. Vous avez été jusqu'ici l'objet de ma Passion, une Passion aussi forte qu'involontaire, a présent vous etois l'objet de tous les facultés de mon ame; je vous aime, je vous admire, je vous adore; ma Cabane est devenu un Ciel pour moi par votre Tendresse: votre présence l'embellit, vous y repende une lumiere celeste, qui reste encore après votre depart, qui rempli tous mes sens d'une douce volupté; Mais cette vertu forte, ces sentimens delicats, cette fermeté, cette douceur, qui font la Base de votre Character sont une matiere inipuisable pour ma Contemplation. Que je suis heureuse! La douce *confiance*, qui a manqué jusqu'ici a mon bonheur, vien de remplir mon Coeur de sa vive influence, oui mon admirable ami je vous rende enfin justice, vous etes vertueux, Vous etes grande, jè benis tous mes malheurs, j'adore la Providence qui ma reserver la meillere recompence a la fin, qui m'a donne vous. vous. vous!!!

a Monsieur Monsieur l'Intendent de Fischerström.

H. Hernlund.

Goda råd gifna Vadstena kloster 1495

af biskop HENRICUS TIDEMANNI.

En god prädicare förbätre tässa mörka swänskona äpter latina bokena Sancta birgitta lärde latina i rom/ty är thz lät ok mögelegit? vngom systrom som et annat tunga maal ok täs lättare at the kunna läsa latino thz lära än vandrara frömanda maal/ok . . . baade valska ok tyska/ok talän latina i porten mz allom lärdom för ty thz är ädlasta maal/swa kan ok en prädica för mangom/swa kan ok en lära mangom/sköte ikke casus tempora ok regimina the varda mykît snarane vsuales latiniste ok ä thes bätther the vndherstaa thes gudleghare läsa the ok sionga ok bedia got för them ther lärde ok them ther gaf rad til tolga dygdesama ger-ninga Te lära j goda skrefskola en maanad läsa ok skriwa ok sionga en halfuan/Skriue op communes modus loquendi swänskona mz latinana taa lära the sik mykît siälfua ok thera doctrix ok magistra baffuer thes mera hwila/ Ther dogä til ok sermones ok legisterium scolasticale som gaar per ordinem alphabeti ok the som ära falne til at skrîua late them skriffua ok them söma som ther ära til falna/them sänkia som thz kunna swa at korin ok gudz tiänest engaledes forsumes för naagra värdz gär-ningha skuldh/

thz vaare got atj hafdhenn twa bothor viu thz drikkelegit är om aaret annat om sommaren ok annat om vintren ok at broades in mot gran by för pelagrima skuldh som ved lincöping är giort paa bada siden vedher staden ok nw görs veder södherköping ther skal mykît eder godz fram föras

Thäs flere skrin j lathen göra thes mera vaade sathen j edhan stad vtj om fianda indragha aaf gudz til lat/The haffde alle j mwnnen hwrw the skulle alle taga biritā vagga/ taa kommo beskop nigelss swāna ok nagra faa hofmān andra mz them mz almoganom ok slogo them the resona til ryggia tolkit hafuer mykit sket vtländis som staar aaf sancto martino ok androm flerom hālgadomom

thz vare bātre atj förwaradben hālianshuset ther j haffuen jus patronātus til at the brinna ikke inne som nw skedde atj faan ikke ena ropanda synd öffuer eder j matthen taga swa mykit hem aaff rom at baade foren i väl aaf ok the

Ther förgikx nw en bancus som nampkunnogast var ok edert gul stod för vti j vithen ikke hwem i lefnen thz/ty matthen j fara väl aaffuat ok mangom göra got mz eder ther mz thz vaare thaa väl stat/ Minnens at konung erikx gul som eder var antwardat j goda troo kom ok bort för försumelse ok ider til stooran siāla vaada swa at gudz tiānist skedde ikke j sancte pädhers kirkia som loffuat var/ty vaare raad at j lagdhen prestomen naagot til at the sungo thes veliogare tidherna j then stadhen the förskylladhet fulla konughen erich ok drotning philippa Ok varen thäs lättare vedher them som ingewas at the viste ändha oppaadh/ taghen x mark för kosthen swa taga beskopa för twa nätter aff them som gewa solucionem saa tagher ok abadisan i vredha askaby ic thz ära the fatiga ok taga möglega her retthen edher äpther.

Jtem abadisan köpe then ok lathe kannagiwtaren stöpa pro- uentor swa at alle faa köpa them hoo som vil baade lekte ok lärde at the maatte ther faa ena rettilse vtaff thz veliom än wi betala en hop aaff them ok giwa borth

Jtem haaldhen naagon siälabad j vissan tid om aarit för ty här komber altid mykit fatikt folk/j kalmarna ära iiij mwrada bastoua ok her är en dels swa mykit folk som ther Fatigx mans bukär är fether aker thz förgaas ikke ther swas vtj/ Om annena köris vt aaf städerna alt thz fatikt folk som orka ärwoda at hiälpa bärga in sädena äller vacta thera barn som thaa vthe ära om bärningena/

Lathen enghen tima faafāngħan tha bliuen j bāst j fred för
frestilse/thz staar ok vārs oppa hwar före kloster folk skal mäst
skrefta sigh som är//

Relligiosorum

hec sunt species viciorum

Fastus et accidia

murmur et inuidia/

et commune bonum veluti proprium retinere/

vesti non licetis prelati nulle parere/

regula clausura

data fabula

ter liga pura

Här skal man staa mäst mot tolgom frestilsom thes mera
varda lönen ok förskyllensen Wi haffuom giwit in öffuer lxx brödher
ok systra them haffuer vaar herre alle kallat til hwila Ok annat
tolgīt vndher oket mz gudz hiälp til god förskyllense ok lön til
at vinna krona j hymmerike/

Thz vaare ok got at en gudelig frua som lärdhe jomfrumen
latina en halfuan tima äller belan vtj capalet vndher predica
stolen thaa thz vaare lift i varfru mässa äller ved angnus dei
stundom togħen epistolam ok euangelium aaf dagenom stundhom
synnedagx lästen ok stundom in communi the siälfue laaso ok han
tydde äpther thz är te vissasta järtekne som til ära ther vaara ok
vissaste ok hälgasta vetnisbärare apostoli discipuli ok menoghe
almogħen tbz vaare tha miracula tarflega för trona stadfestelse som
ikke är nw behoff/man vatnar trä ok örther mädhen the ära
lithen sedħan kofra the sig siälff

Jtem Här er fyra fal mera gestning i östergötland en er an-
ners stadz i Rikēt Här bärs iiii resor scrined om sommaren Oc
sancti erici ecke vthen om hans dag Thy är här swa mykit mera
gestning/ J vplandin fara the mest alle sammen til skiips om som-
maren pa sin egin kost Här fara the inthe vthen mz hästha oc
the fortära mera en folkith Här äre oc om vintren flera sam-
qwemda huilka som göre bonden kolösa ökelöse och herrene land-

bolöse Thy mane predikaren them i samqwemdemem at the liffua
 här millelige for iomfrw maria skuld oc sancte birgitte Och betalen
 nogt got thes ytermem at gestningen är här Swa mykt swarane
 om the vilia fortiäne aflatid Oc vnderwise huar sinom vinom thz
 samma Oc at the haffue enfallig cläde/ Jtem haffwe oc rade sig
 stenhws swa bliffuer ecke landit swa snart fatigt eller gotzen öde
 Thy var herre haffuer giffit oss kalkbärg til nytta Swa är i al
 god land Ther mz ökis thera rentba oc ecke mynskas oc alle thera
 thz scal pa litha/

Jtem begynnen oc lykten ider ord j tala porthen mz nogen
 andeligen hugnat at the skilias fran ider mz nogen hugswalilse
 Beden for os nu oc altiid Jn christo ihesu feliciter valeatis Anno
 salutis 1495.

Detta blad var klistradt på frampermen af Birgittas Uppenbarelser, frag-
 ment i Kongl. Bibl. med Antiquitets Arkivets signatur A. 5: b. Handstilen är
 sannolikt biskopens egen.

Felaktigt står i handskriften

s. 174 r. 10 them thz them ther

s. 175 r. 13 hwen för hwem

— r. 14 thz mz för ther mz

Ett gammalt och sällsynt exempel af historisk parodi eller strids-skrift erbjuda nedan aftryckta 2 visor. Det Danska originalet är författadt af den berömligt kände skalden A. C. Arrebo, såsom till hälften angifves på titelbladet. Författaren till den Svenska motskriften är deremot alldeles okänd och lär väl så förblifva. Listigt är att derå uppgifves samma författare och boktryckare, men detta är ett försåt att locka köpare; skriften är nog tryckt i Lybeck. — Af Arrebos text äro 16 rader oförändrade öfverflyttade till parodien, neml. verserna 1, 2, 7, 13, 14, 15, 23, 24 (i 4:e stanzen), 25 (i 5:e stanzen), 31, 32, 33, 34 (i 6:e stanzen), 43, 44 i 8:e stanzen eller 49, 50 i svenska 9:e stanzen, 157 (127) (i sista stanzen).

Båda äro tryckta på hvar sitt halfark i liten octav. Endast ett exemplar af hvardera är nu känt. — Originalet är omtryckt af Rørdam i Arrebos Levnet og Skrifter, II 3—10. Kbhvn 1857. 8:o. Den svenska visan åter finnes intagen i Gyllenmårs visbok Sthm 1885.

En gantste

Kort Extract

offuer den store Lycke oc

Seyruinding, som den HERR
Zebaoth moxen paa tre Maaneders tid,
haffuer voris allernadigste Herre oc
Konning, Konning

CHRISTIAN

den III. med velsignet vdi Smaa-
landene vdi Suerrige Med plichtig tad-
sigelse til Gud Allermectigste for forlænte
Triumph oc Fre Sampt en aluorlig Bøn
til Gud, om Lycke oc Hielp fremdelis:
i sanguijs befattet,

De siungis med den gamle Psalmes Tho-
ne: Fryd dig du Christi Brud,
ved

And. Christenssøn Arrh.

Risbenhaffn,

Hoff Henrich Walbkirch, 22. Aug.

ANNO 1611.

En gantste

Kort Extract

offuer den stoore Lycke oc

Seyruinding, som den HERR
Zebaoth moxen paa tre Maaneders tid,
haffuer voris allernadigste Herre oc
Konning, Konning

CHRISTIAN

den III. med velsignet vdi Smaa-
landene vdi Suerrige. Med plichtig tad-
sigelse til Gud allermectigste for forlæn-
te Triumph oc Fre. Sampt en aluorlig
Bøn til Gud, om Lycke oc hielp frem-
delis: i sanguijs befattet,

De siungis med den gamle Psalmes Tho-
ne: Fryd dig du Christi Brud,
ved

And. Christenssøn Arrh.

Risbenhaffn,

Hoff Henrich Walbkirch, 22. Aug.

ANNO 1611.

I.

Danmark hør oc merck,
 Prig Gud med steine sterck,
 Giff din Gud Loff oc Ære,
 Som din Felttherr mon vere
 Oc mectelig for dig strider,
 I disse farlige tider.

2.

Jeg det fortelle vil,
 Om du vilt høre til,
 Da skal dit Hierte springe,
 Din Tunge lifflig klinge,
 Før høye hielp oc naade,
 I denne store vaade.

3.

3. Maji. Den tredie Maji skøn,
 Der Skoen stod saa grøn,
 Keyser din Kong oc Herre,
 For Calmar Stad med ære,
 Lod der sin Heste springe,
 Huer blindet med sin Klinge.

4.

De ey forsmad' igien,
 At skende Krud oc Steen,
 Lod saa Carthoen bruse,
 Det mon i Lufften fuse,
 Dog sloes dend Lejr saa vide,
 O Calmar, ved din side.

5.

27. Maji. Paa sin oc tiuffuende dag,
 O off it got behag,
 Lod han Feltstycker lyde,
 De Mure der fortrøde:
 Indtog den Stad med ære,
 Bor naadige Konning oc Herre.

I.

Danmark hør oc merck,
 Prig Gudh med steine sterck,
 Som har giffuit din Kong oc Herre,
 Saadanne Putzer at lære,
 Dermedh han i disse tide,
 Bedrægeligen kan stride.

2.

Jeg det fortelle vil,
 Du Norge hør oc til,
 Da skal dit Hierte twijne,
 Dit Samwet skal oc pijnse,
 Af den olyde oc vaade,
 Som hænger offuer ider baade.

3.

Den tredie Maji skøn,
 Der Skoen stod saa grøn,
 Keyser din Kong och Herre
 For Calmar med wanære,
 Gudz ordning han forkaster,
 Sins Næstis han antaster.

3. Maji.

4.

De som i Staden boe,
 Meente at sittie i Roo,
 De som paa Slottet wore,
 Slett ingen fahre høre,
 Da slogz der Lejr saa wijshe,
 O Calmar wiidh din sidhe.

5.

Paa sin oc tiuffuende dag,
 Før togh det ej lagh,
 Da monde han Staden winne,
 Doch søge silde spinne
 Casper Minlitz har det forgædit,
 Melchior Kantzow sit brødh opædit.

27. Maji.

6.

Suensken da ryfter sig,
 Oc kommer sterdelig,
 Dend Iytte vil hand gieste,
 Med Fann' oc springend' Heste,
 Han bleff dog kiort tilbage,
 Det mon i Ryggen knage.

7.

Hand kom dog snart igien,
 Oc vaar ey megit seen,
 Hand slar sin' Vejre brede,
 Vdi de grøne Hebe,
 Fra Strand til Strand lod feste,
 Sin Telt med Suenske Gieste.

8.

Der doblet mangen Helt,
 I Skrymsfel oc Telt,
 De lærde huer anden at sicte,
 Dend Suenske ey vild fuitte,
 Hand maatte dog holde trøje,
 Der luctes saa mangt it Dye.

9.

17. Julij. Dog hand fuld flebskelig,
 Sa vel med største suig,
 Vndsætte Slottet med Knechte,
 To tusinde kund' vel fecte:
 De bleffue dog lagt i lige,
 De skull' ej andet fige.

6.

Suensken da ryfter sig,
 Oc kommer sterdelig,
 Dend Iythe vil hand gieste
 Med Fann oc springend' Heste,
 Iyttens Brod hon bæssuer
 Der han sågh Fahnerne swæssue.

7.

Da Swensken det bleff war,
 Swadh Iythen i Stølden bar,
 Da satte han til medh alle,
 Iythen monde oc vthfalle,
 Lucas Krabbes Rygg han knager,
 Alle Iyther kommo ey tilbager.

12. Iunij.

8.

Den Swenske slaar sin Telt,
 Brede widh Iythen i Feldt,
 Lath sigh bestantze oc grassue,
 Togh någre Iyther aff dage,
 Da fid Iythen annet finne
 Oc bleff i Transfret inne.

9.

Der tomlede mangen Helt,
 I Skrymsfel oc Telt,
 Mangen det forsträchte,
 Som intet hade lærd at fecte,
 De Luneborger widnesbörd bære,
 Der stontes ey Knecht eller Herre.

10.

Den Swenske flux fortrød
 At Iythen skulle soffue saa sød,
 Innan Stadzens Murer,
 Ett streck han hanem afluxer,
 Vndsatte Stadhen med Knechte,
 Som wæl kunne strijde oc fecte.

17. Iulij.

10.

Da frycter Carolus,
 It større Iytte puds,
 Hand vaar ey seen at vende,
 24. Julji. At Stoen mon hand rende,
 Forlod sin Stycker mange,
 Som før høyt kunde prange.

11.

Suad giør Kong Christian,
 Hand slaar strax vd sin Fan,
 Dend Suenste vill han gieste,
 Oc Dyften med ham freste,
 Som da sin Lejr mon haffue,
 Ibland de Dødis Graffue.

12.

Den Kirkegaard vaar ham tryg,
 Hand maatte dog flyde ryg,
 31. Julji. Oc lod at Kratte stande,
 Hand vaar da løst aff baande,
 Der blegner Kinder huide,
 Oc verdte saa mang' en side.

11.

Swille kerdhe Iythen vth
 Først medh Loobh oc Krut,
 Oc sedhen medh Elden hin rødhe,
 Mangen Iythe da monde blødh,
 Mangen boll Iythe togz aff dage,
 Offuer hwillet Galgerne klage.

12.

Nær den Swenske omsider sågh,
 At Iythen i Transfret laagh,
 Oc albrig wille længer vthfare,
 An Stycken kunde honom forsuare,
 Da tenchte han i sit sinne
 Wij moste noget annet paafinne.

13.

Rygte sa vp der ifra,
 Iythen han frøgdedes da,
 Menthe de skulle rygge medh alle,
 Heele Landet skulle honom tilfalle,
 Men han sid annat at wette,
 De ænnu effter Iythen leethe.

24. Iulij.

13.

Da søge Calmar igien,
 De Danste huer oc een,
 Det Slot stod i derr tande,
 Med Kulen actet at bande,
 Saa freidige i sinde,
 Slottet at offuervinde.

14.

Der Suensten det bleff var,
 Som der vaar inden faar,
 Begierde hand hielp aff vaade,
 Vdaff hans Kongelig naade,
 De vilde ham giern' entuige,
 Det Slot, baad fattig oc rige.

15.

Haff taet du eble blod,
 Gud giffue dig Lyd' oc Mod,
 Som ey deris Liff vild trende,
 Men dem det naadelig stende,
 Du kaldes en naadig Herre,
 Det Raffen du bær med ære.

16.

3. Aug. Den tredie Augusti vaar,
 En hellig dag saa klar,
 Da bleff Danmarks Konge,
 Dets loffue Gud huer Tunge,
 Paa Calmar hin graa en Herre,
 Med stor Triumph oc ære.

17.

Slenderne det fornam,
 Oc viste hand vaar dem gram,
 De fryctet for hans komme,
 Oc for den Danste Tromme,
 De neye ydmiggelige,
 Giff naade O Konning rige.

14.

Endoch Calmarnes Slott
 I midler tidh bleff forrådt,
 Genom lyffter, stendier oc Ceder,
 Vlandh togh oc saadant wedher,
 Ty Sythens waffen oc wärie
 Åhr loffue linge oc suärie.

3. Augu.

11. Aug.

15.

Sa tader man likwel Gudh
 At mongen Sythe huudh,
 År sedhen spedet oc särget
 Med Blodh aff Byffe oc Wärie,
 Færudhen de elliest haffue fallet
 Af Fryser, Draher oc Galler.

18.

Der spardes Maud oc Biff,
 Ey nogen lod sit Liff,
 Oc Soer den Herre milde,
 De hannem tiene vilde:
 O naadige Konning hin rige,
 Huor finder mand din lige?

19.

11. Aug. Den elefft Augusti blid,
 Saa hellig vaar den tid,
 Er Oland gaen til haande,
 Oc frelst fra nœd oc vaande,
 Borgholm bleff da indtagen,
 Med atten Kirde Sogen.

20.

Huem nu i Danmark er,
 I Norge fieru oc nær,
 Aff Fryd maa hand vel springe,
 Oc lade sin Loffsang klinge,
 Den Høye Gud at prise,
 Med Sang oc Aandelig Vise.

21.

Loff stee dig tusindfold,
 Bor Gud oc Fader bold,
 Som binder Suerd ved side,
 Oc mon for Rougen stride,
 Dit høye Ræffn saa vide,
 Ste Loff i euig tide.

22.

Fremdelis her vor Bøn,
 O Skaber ved din Søn,
 At du frem i vill føre,
 Bor Fan/ Fienden omkiere,
 At vi maa Mærken holde,
 Bønher off Skaber holde.

16.

Här til är det så gaet,
 Mången sin Dödh haffuer faet,
 Som här är förångdt at nempne,
 De finnes wäl som dem kenne,
 Anders Christenssøn skulle hos warit
 Oc sådant sielff förfarit.

17.

Du edle Tyfste Blodh,
 Din Tyfde haffuer ey heller warit godh,
 At tu oc før sodane Zytter
 Dit Blodh så skulle vthgiute,
 Tagh digh ännu til wahre
 Lat Zytthen stå sin egen fare.

18.

Huem nu i Danmark er,
 I Norge fiern oc nær,
 Aff Fryd ma hand vel springe,
 Oc lade sin Loffsang klinge,
 Før dette tæde wor Herre,
 Oc altidh wänte wære.

19.

Tæd oc saa din Koningh godh,
 Som haffuer tørst effter dit Blodh,
 Han hade wäl det kunnet spare,
 Der han wille fridhsam ware,
 Wor Herre honom wäl løner
 Om du brøker rätt dine Bøner.

20.

Dy det är en Wäaf upsatt,
 Han lyktes intet brott,
 Innan han kommer til ände,
 Bliffuer mongen arm och älende,
 Mangdt Faderlest Barn lerer quijde,
 Mangh Endie motgang lijde.

23.

Beuar vor Konning vijs,
 Forlæn ham Sejr oc Prijs,
 O hellig vijsdoms Rilde.
 Hans Anslag aarl' oc silde,
 Forfrem hans Hiertis tander,
 Som nu fuld vide vander.

24.

Betend oc saa hans Raad,
 Alt med din Raadis Daad,
 Med alle som skull' regiere,
 Bære sig Suend eller Herre,
 Til Vand oc Vand fra fare,
 O Gud dem vel beuare.

25.

Saa/ de med Sejr oc Prijs,
 Triumph oc Ridderlig vijs,
 Maa saa i Striden stande,
 De komme hjem til Lande,
 At alle maa betiende,
 Vor Gud dem Styrcken sende.

26.

Da skalt du stercke Christ,
 I vore Lande vist,
 Høre Magnificat klinge,
 For dig i Pufften suinge,
 Den vng' oc gamle Tunge,
 Skal vor Gud prisen stunge.

27.

Amen i Jesu Raffn,
 Vi bæres i Guds fassn,
 Thi land off intet skade,
 Hans Engle skull' off raade
 Hosianna hedr oc ære,
 Skal samme Konge være.

A M E N.

21.

Men dette wore mitt Raadh,
 Bedh Gudh om sin helige Raadh,
 Din Konings Hierte at wænde,
 Saa kommer dette til ænde,
 Elieft moste han niderslag viføre
 Som han medh Lagh wæl kan gøre.

22.

Amen i Jesu rampn
 Gudh hielpe off widare fram,
 Som gierne Fridh wille haffue,
 De ofredige tagh aff dage,
 Dit Rampn stee ewigh æhre,
 Du kalles Fridsens Herre.

FINIS.

Ännu några ord om Dalins Svenska Friheten.

(Med anledning af rektor Hernlunds uppsats i Samlaren VI; I.)

Den åsikt, som i undertecknads arbete öfver Olof Dalin (Sv. ak. Handlingar Del 59) uttalats om »Svenska Friheten,» nämligen att den häfdvunna uppfattningen om denna dikt såsom en »rimmad hatt-politik» vore oriktig, delas af rektor Hernlund i hans uppsats i Samlaren, och vi äro sålunda eniga i hufvudsak, liksom hans intressanta meddelanden torde ytterligare gifva stöd för min uppfattning.

I några enskildheter skiljer sig dock rektor H. från min framställning och då man t. o. m. uppfattat hans uppsats såsom om den »närmast vore riktad mot d:r Karl Warburgs antagande att nämnda dikt af Dalin saknade politisk betydelse» (Historisk Tidskrift VI: I, öfversikt pag. 13,) har jag ansett att några ord till klargörande vore på sin plats, helst dikten är af stor literaturhistorisk och kanske ock historisk betydelse.

Rektor Hernlund yttrar: »Däremot tro vi icke att herr W. haft lika rätt, då han sid. 293 säger, att Dalin därmed *endast* afsett, att åt den i November 1741 afidna Ulrika Eleonora, »den välvilliga drottning som bragt Sverige dess frihet» resa en henne värdig minnesstod.» Mitt yttrande på sid. 293 innehåller *icke* den uppgiften att detta varit Dalins *enda* motiv, något som rektor H. t. o. m. kursiverat. Mina uttryck äro: »Dalin hade redan med en lyrisk sorgesång bugfäst minnet af den välvilliga drottningen, som bragt Sverige dess frihet, men han ville resa henne en ståtligare minnesstod och denna blef Svenska Friheten.»

Härmed har jag endast velat uttala, att Ulrika Eleonoras död var den närmaste *anledningen* till diktens framkomst. Den lemnade spår i dess anslag och hela anläggning men karakteren af minnesdikt öfver Ulrika Eleonora hindrar ju alldeles icke, att den »tagit intryck af tidsförhållandena efter kriget,» och att den blefen tids- och *tendensdikt*, såsom jag också i mitt arbete framhållit.

Men det gäller att skilja emellan de *ästetiska* motiv, de *nationella* och *politiska* motiv och de *personliga* motiv, som kunna hafva framkallat dikten.

Ästetiskt ville Dalin skänka Sverige en nationel epopé, hållen i den då traditionella smaken à la Trissino, Thomson och flere och tagande som utgångspunkt den kungssorg, som då hvilade öfver landet.

Nationellt ville Dalin genom upprullande af fosterlandets gamla minnen söka väcka fosterländsk anda. *Politiskt* ville han — icke, såsom det förut framställts, versifiera hattpolitiken, och detta så mycket mindre, som han nu icke längre kunde räknas till detta parti — utan han ville, då han talade »frihetens» sak, angripa hennes farligaste fiende, partisplitet, hvilket ju Dalin för öfrigt i hela sitt skriftställer bekämpade. Jag har så mycket mindre — såsom det uppfattats i Hist. Tidskr. — antagit »att dikten saknade politisk betydelse» som jag uttryckligen framhållit (sid 292), att »dikten helt enkelt är — i *politiskt* afseende — uttryck för Dalins gamla program: *fördragsamhet partierna emellan*, enskilda parti-sträfvandens uppoffrande för allmänt väl, frihetens vidmakthållande *utan inskränkning i konungens verkställande makt*, korteligen samma åsikter, som han många gånger uttalat i »Argus» samt i sina smådikter och som man nyss funnit framträda i Sagan om hästen. Att dessa åsikter kommo »hattarne» till godo under en tid, då stämningen var på god väg att vända sig mot dem var en ren tillfällighet, ty »Sv. Friheten» uttalar icke någon annan politik än den Dalin framställt under hattarnes kamp för makten och som under deras välde (1740) tagit sig uttryck i Sagan om hästen.»

Hvad slutligen de *personliga* motiven vidkommer äro de naturligtvis icke så lätt päjlade. Artigheten mot Ulrika Eleonoras

minne var väl ett nytt drag af Dalins längtan efter hofgunst. Och den intressanta sammanställning rektor Hernlund gjort mellan tillgandet af »Svenska Friheten» till Ridderskapet och adeln och Dalins en smula förblommerade ansökan om förord för adelskap synes visa, att om än icke dikten *tillkommit* i syfte att ställa förf:n väl hos adeln och förskaffa skalden adlig vapensköld. så begagnades den, efter det den var fullbordad, för detta ändamål, fastän den i stället kom att ge anledning till uppdraget att skrifva landets historia.

Karl Warburg.

Ytterligare ännu några ord om Dalins Svenska Friheten.»

(Med anledning af ett genmäle af dokt. Karl Warburg.)

Som jag blifvit i tillfälle att få genomläsa förestående genmäle vore jag tacksam, om följande korta svaromål samtidigt blefve intaget i »Samlaren.»

Jag medgifver, att den af dokt. Warburg anmärkta kursivering af ordet *endast* kunnat vara borta, men jag fasthåller däremot vid att h:r W:s skildring, då den läses i sitt sammanhang, är så hållen, att läsaren, i likhet med mig, bör erhålla den uppfattningen, att »Svenska friheten» icke var något annat än ett minneskväde med anledning af drottning Ulrika Eleonoras död — låt vara genomträngdt af en patriotisk och frihetsvänlig tendens. Denna uppfattning synes mig bekräftas af kommentarierna sid 298 — 299, där dr. W., på tal om Dalins förebilder för dikten, erinrar om Dalstjernas »Kungaskald», om hvilken han yttrar, att den »utkom ju också vid ett liknande tillfälle och tecknade Sveas sorg vid Carl XI:s död». Frihetsgudinnans uppträdande och åtskilligt mer af diktens planläggning anser ju äfven dr. W. närmast föranledt af Thomsons »Liberty.» Till sist uppgifves ju till och med, att dikten snarare var en *tendensdikt* än en politisk dikt i vanlig

mening (så tolka vi nämligen h:r W:s s. 299 kanske icke fullt klart uttalade åsigt.)

Hvad åter beträffar »Historisk tidskrifts» omdöme — hvilket visserligen icke egentligen tillhör *mig* att försvara, men som lätt nog torde kunna förklaras — beror det sannolikt därpå, att dr. W., sedan han bekämpat äldre missuppfattningar af denna dikt såsom »rimmad hattpolitik», slutar med att s. 292 förklara, att den samma var »*helt enkelt* — i *politiskt* afseende — uttryck för Dalins *gamla* program» eller »alldeles samma åsikter, som han många gånger uttalat i »Argus» etc. I begreppet af en *politisk* dikt ligger väl, att den framkommit under påverkan af särskilda, speciella för tiden i fråga karakteristiska förhållanden. Men icke kunde det då vara programmet från Argus' dagar, som på sätt dr. W. påstår, nu, då tiderna voro så väsentligen förändrade, gick igen. Ett sådant påstående harmonierar just icke med dr. W:s yttrande s. 293 att »Svenska friheten» tillkommit under liknande förhållanden som sedermera Tegnér's »Svea.» — Visserligen har dr. W. sålunda genom sitt i genmålet anförda omdöme från s. 292 icke *frånkämt* dikten politisk betydelse, men nog kan man vara berättigad, att af dessa hans ord draga åtminstone den slutsatsen, att »Svenska friheten» icke ägde någon *speciel* politisk betydelse.

Jag har däremot i min lilla uppsats sökt påvisa just de politiska *tidsförhållanden*, som enligt min åsigt ingåfvo Dalin förhoppningen att genom detta poem och dess dedicerande till ridderskapet och adeln förverkliga en önskan, som sannolikt låter leda sig tillbaka till »Avasu och Wallasis»-tiden. dr. W. säger s. 297, att »Svenska friheten» bl. a. frambåller vigten däraf, att »stånd ej uppretas mot stånd.» Måne han icke därmed på visst sätt gifvit stöd åt de åsikter, jag förut uttalat?

Hugo Hernlund.

Förteckning

öfver

Svenska Literatursällskapets medlemmar

år 1885.

Hedersledamöter:

Estlander, C. G. Professor, Helsingfors.
Klenming, G. E. Öfverbibliotekarie, Stockholm.
Ljunggren, G. H. J. Professor, Lund.

Ständiga Ledamöter:

Berggren, Robert. Grosshandlare, Stockholm.
Bohlin, A. Bokförläggare, Stockholm.
Burén, Carl. Bruksägare, Skeda, Ryssby.
Bünsow, Fr. Disponent, Merlo.
Davidson, Henrik. Generalkonsul, Stockholm.
Dickson, Charles. Med. D:r, Stockholm.
Ekman, A. W. Fil. D:r, Teol. Kand., Lerjeholm.
Geijer, K. R. Docent, Lund.
Kjellberg, C. O. Grosshandlare, Göteborg.
Ljungqvist, O. Bruksägare, Munksjö.
Palm, Svante. Konsul, Austin, Texas.
Schiller, A. L. f. d. Rektor, Åtorp, Qvistrum.
Tamm, Gustaf. Friherre, Statsråd, Stockholm.
Wachtmeister, Fr. Cl:son. Grefve, Kammarherre, Tistad.
Wijk, Olof. Grosshandlare, Göteborg.
Wimmer, Ludv. F. A. Professor, Köpenhamn.

Ledamöter:

<i>Abramson, A.</i> Grosshandlare, Stockholm.	<i>Andersén, A.</i> Handelsbokh. Stockholm.
<i>Agardh, J. N.</i> Bibl.-Amanuens, Lund.	<i>Andersson, Aron.</i> Fil. Kandidat, Upsala.
<i>Ahlström, G. A.</i> Fil. Kand., Upsala.	<i>Andersson, J.</i> Biskop, Vexjö.
<i>Ahnfelt, A.</i> Fil. D:r, Stockholm	<i>Andersson, L. A.</i> Fil. D:r, Bibl.-Amanuens, Sällsk:s skattmästare, Upsala.
<i>Alm, O. J.</i> Professor, Upsala.	<i>Andersson, L. P.</i> Fabrikör, Halmstad.
<i>Almqvist, R. M.</i> Bibl.-Aman., Upsala.	<i>Andréen, P.</i> Stadskamrer, Göteborg.
<i>Alvin, A. R.</i> Fil. D:r, Läroverks-adjunkt, Linköping.	<i>Annerstedt, Cl.</i> Bibliotekarie, Upsala.

Sammlaren VI.

Arpi, R. M. Fil. Kandidat, Upsala.
Arsenius, J. G. Öfverstelöjtnant, Upsala
Arnberg, J. W. Fil. Doktor, Bankofullmäktig, Stockholm.

Bagge, A. H. Landssokekreterare, Jönköping.

Bagge, A. J. P. Läroverksadjunkt, Nyköping.

Bagge, J. Musikhandlare, Stockholm.

Bagge, P. Lektor, Upsala.

Bahr, C. v. Revisionssekreterare, Upsala.

Becker, N. Prot.-Sekreterare, Stockholm.

Beckman, E. Redaktör, Stockholm.

Beckmann, A. Jernvägskassör, Söderhamn.

Bejnoff, E. Bankbokhållare, Upsala.

Berg, F. W. Skogsinspektör, Piteå.

Berg, J. Revisor i Postsparb., Stockholm.

Berg, N. Grosshandlare, Stockholm.

Bergelmer, A. M. Läroverksadjunkt, Jönköping.

Berghman, G. Med. D:r, Stockholm.

Berglöf, F. Borgmästare, Söderhamn

Bergman, C. O. Öfverstelöjtn., Bodträskfors.

Bergman, E. W. Arkivarie, Stockholm.

Bergstedt, H. Lektor, Norrköping.

Bergstrand, W. Jur. Kand., Redaktör, Stockholm.

Bergström, P. A. Landshöfding, Örebro.

Berlin, C. W. Apotekare, Gefle.

Berlin, Königliche Bibliothek.

Berling, Edv. Akad.-Boktr., Upsala.

Bervald, M. Tjensteman i Bolaget Freja, Stockholm.

Björström, P. G. Handlande, Stockholm.

Björkén, J. Akad.-Adjunkt, Upsala.

Blomstrand, Fr. Th. Lektor, Göteborg.

Boöthius, S. J. Docent, Lektor, Upsala.

Boije af Gennäs, Sten. e. o. Lektor, Stockholm.

Bonde, C. J. Frih., Öfverste-Kammarherre, Stockholm.

Bonde, C. Trolle- Grefve, Trolleholm.

Borgå, Lycei bibliotek.

Bratt, A. W. Assessor, Jönköping.

Braune, F. E. v. Bibliotekarie, Lund.

Broberg, F. Postdirektör, Göteborg.

Broberg, J. W. Med. o. Fil. D:r, Bibliotekarie, Stockholm.

Brolén, C. A. Rektor, Vesterås.

Bronikowsky, F. de. Räntmästare, Halmstad.

Brunström, J. Notarie, Stockholm.

Brummer, W. v. Häradsb., Helsingfors.

Bugge, Sophus. Professor, Kristiania.

Bygdén, A. L. v. Bibliotekarie, Upsala.

Bylund, K. J. N. Bataljonsläkare, Venersborg.

Börjeson, A. Lärov.-Adjunkt, Göteborg.

Cadier, R. Hotellegare, Stockholm.

Carlson, J. O. Kommissarie, Upsala.

Carlson, M. Fil. Kand., Stockholm.

Carlander, Chr. Grosshandlare, Göteborg.

Carlander, C. M. Grossh. Stockholm.

Casparsson, C. E. Kapten, Vänge station.

Cederström, E. Friherre, Krusenberg

Cederschöld, G. Rektor, Göteborg.

Cervin, C. Bankir, Stockholm.

Clason, E. C. H. Professor, Upsala.

Cöster, J. L. Kansliråd, Stockholm.

Dahlgren, E. Bruksehare, Ransäter.

Dahlgren, E. W. Biblioteks-Amanuens, Stockholm.

Dahlgren, F. A. Fil. D:r, Kansliråd, Stockholm.

Dahlström, J. A. Prost, Söderala.

Dann, O. v. Häradsb., Stockholm.

Davidson, E. Egare af Hasselbacken, Stockholm.

Djurklou, N. G. Frih., Fil. D:r, Kammarherre, Örebro.

Eberstein, Chr. Bankdirektör, Norrköping

Edman, L. Akad.-Adjunkt, Upsala.

Ehrensward, C. A. Grefve, Excellens, Stockholm.

Eklund, L. Lektor, Norrköping.

Ekman, C. Bruksehare, Finspong.

Ekstrand, A. G. Docent, Upsala.

Elfstrand, P. G. Grosshandlare, Gefle.

Englund, P. Kronofogde, Östersund.

Ericsson, C. M. Handlande, Stockholm.

Essen, C. v. Frih., Ryttnästare, Wijk.

Essen, Fr. v. Frih., Kammarh., Kafvelås.

Fagerlund L. W. Med. D:r, Helsingfors.

Fahlcrantz, C. A. Lektor, Upsala.

Falck, C. Handlande, Halmstad.

Fehr, J. N. Lektor, Strängnäs.

Feilitzen, H. v. Docent, Göteborg.

Flodin, S. Bokförläggare, Stockholm.

Flodmark, J. Kammarkrifvare, Stockholm.

Florin, J. A. Medicinalråd, Helsingfors.

Follin, F. Kammarkrifvare, Stockholm.

Follin, J. Fil. Kandidat, Upsala.

Forstrand, C. Fil. D:r, Bibl.-Amanuens, Upsala.

Frestadius, A. W. Grosshandl. Stockholm.

Fries, Ellen. Fil. D:r, Stockholm.

Frunck, G. Fil. Licentiat, Stockholm.

Fürstenberg, O. Fil. Stud., Upsala.

Fürstenberg, Pontus. Grossh., Göteborg.

Fähræus, Fredr. Fil. D:r, Upsala.

Gartz, Cl. Bokaukt.-Kommiss., Stockholm.

Geete, S. J. Häradsb., Östersund.

Geijer, C. v. Legations-Sekr., Konstantinop.

Geijer, P. A. Akad.-Adjunkt, Upsala.
Grape, A. Med. Dr. Gefle.
Gumpert, M. Grosshandlare, Stockholm.
Gyllander, A. Fil. Licentiat, Upsala
Göransson, H. v. Konsul, Gefle
Göteborg, Latinläroverket.
Göteborg, Musei Bibliotek.
Göteborg, Realläroverket.
Göthe, A. G. Fil. Dr. Amanuens, Stockholm.
Göttingen, Universitäts-Bibliothek.

Hägerstrand, V. Skeppsklarerare, Gefle.
Hagberg, J. Th. Professor, Upsala.
Hagdahl, J. E. Kapten, Stockholm.
Hagdahl, J. Fabrikör, Karlskrona.
Hugson, K. A. Lär.-Adj., Linköping.
Hallman, K. Redaktör, Luleå.
Halmstad, H. allmänna läroverket.
Hamilton, A. L. Grefve, Landsh., Upsala.
Hamilton, H. D. Friherre, Boskulla.
Hamilton, H. E. G. Grefve, Byråchef, Stockholm.
Hammarsten, O. Professor, Upsala.
Haverman, E. Fil. Kand., Upsala.
Hazelius, A. Fil. Dr. Stockholm.
Hedlund, H. Literatör, Göteborg.
Hedlund, S. A. Redaktör, Göteborg.
Hellstenius, J. A. C. Fil. Dr. Förste Aktuarie, Stockholm.
Hellström, N. P. Handlande, Östersund.
Hellerström, S. Fil. Kand., Upsala.
Helsingborg, H. allmänna läroverket.
Helsingfors, Student-Biblioteket.
Helsingfors, Universitets-Biblioteket.
Hernblom, K. A. Stadsläkare, Östersund.
Hernlund, C. H. Rektor, Stockholm.
Herlenius, B. Bankdirektör, Norrköping.
Hildebrand, E. Lektor, Stockholm.
Hildebrand, H. O. H. Riksantikvarie, Stockholm.
Hildebrand, A. e. o. Lektor, Stockholm.
Hillman j:r. A. v. Konsul, Söderhamn.
Hillman, R. Grosshandlare, Söderhamn.
Hjelt, Aug. Fil. Magister, Helsingfors.
Hierta, Fr. Ph. Friherre, Främme stad.
Hjertberg, E. G. Protok.-Skr., Stockholm.
Hjärne, H. e. o. Professor, Upsala.
Hochschild, C. F. L. Friherre, Bellinge.
Hodell, F. Redaktör, Stockholm.
Hofsten, K. E. v. Justitieråd, Stockholm.
Holm, A. F. Juris Kandidat, Upsala.
Holm, C. Th. Handelsbokh., Stockholm.
Holm, G. B. A. v. Hårdsh., Stockholm.
Holm, P. Länsman, Ström.
Holmgren, A. F. Professor, Upsala.
Holmqvist, A. L. Kammarshr., Karlskrona.
Hoppe, E. O. L. Fil. Kand., Upsala.
Hudikscall, H. allmänna läroverket.

Huldt, Chr. Auditör, Umeå.
Huselius, G. Jur. Fil. Kand., Upsala.
Hälén, J. v. Hårdsh., Rådman, Gefle.
Häggsström, F. W. Professor, Upsala.
Häggsström, L. Domk.-Adj., Linköping.

Indebetou, H. O. Fil. Dr., Nyköping.
Ingelman, G. Kapten, Söderhamn.

Jacobsson, H. Lektor, Örebro.
Johanson, A. Grosshandlare, Halmstad.
Johansson, J. Rektor, Umeå.
Johansson, Joh:s Grosshandl., Göteborg.
Johnsson, A. Fil. Dr., Läroverks-Adjunkt, Jönköping.
Johnstone, A. v. Bankbokh., Halmstad.
Josephson, A. Antiqv.-Bokh., Upsala.
Jungbeck, K. Revisor, Stockholm.

Kallenberg, B. S. Fil. Dr., Läroverks-Adjunkt, Kristianstad.
Karlson, K. Fr. Fil. Dr., Kyrkoherde, Nyköping.
Karlsson, K. H. Bibliot.-Amanuens Stockholm.
Karlstad, H. allmänna läroverket.
Keijser, E. J. Fil. Dr., Dompr., Strängnäs.
Kempff, H. Lektor, Gefle.
Key, K. A. H. Fil. Stud., Upsala.
Kjellberg, L. Bibliot.-Aman., Upsala.
Klockhoff, O. Lektor, Sundsvall.
Knös, O. V. Docent, Lektor, Upsala.
Kock, A. Docent, Lund.
Kristiania, Det norske Riksrarkiv.
Krok, A. P. Fil. Stud., Upsala.
Krook, A. Literatör, Göteborg.
Krusenstjerna, E. v. Statsråd, Stockh.
Kullberg, K. Fil. Dr., En af de aderton, Sköfde.
Kålund, Kr. Fil. Dr., Bibliotekarie, Köpenhamn.

Köpenhamn, Det store kongelige Bibliotek.
Köpenhamn, Universitets-Biblioteket.

Lamm, H. Grosshandlare, Stockholm.
Landtmanson, C. J. G. Lektor, Skara.
Landtmanson, I. S. Professor, Upsala.
Laurent, Th. Bankkamrer, Upsala.
Leffler, L. F. e. o. Professor, Upsala.
Lehnberg, G. C. Handelsbokh., Stockholm.
Leman, E. Grosshandlare, Stockholm.
Leman, O. Med. Dr., Stockholm.
Levenhaupt, A. Grefve, Öfver-Kammarherre, Sjöholm.
Levenhaupt, C. H. E. Grefve, Biblioteks-Amanuens, Sällsks sekreterare, Upsala.
Levertin, O. J. Fil. Kand., Stockholm.
Lidforss, V. E. Professor, Lund.
Lilljercrona, P. G. Hårdsh., Kristianstad.

Lindberg, G. E. Kassör, Stockholm.
Lindgren, E. v. Häradsh., Jönköping.
Linder, N. Lektor, Stockholm.
Lindencrona, C. J. Hofrättsråd, Kristianstad.
Lindgren, A. Redaktör, Stockholm.
Lindgren, E. Lektor, Stockholm.
Lindh, A. Öfverläkare, Göteborg.
Lindhult, H. G. Rektor, Kongelf.
Linköping, Stiftsbiblioteket.
Lindström, A. F. Geolog, Stockholm.
Ljungh, H. Trafikchef, Söderhamn.
Ljungstedt, K. Fil. Kand., Upsala.
Loosström, L. Fil. D:r, Aman., Stockholm.
Lund, Akademiska Föreningen.
Lund, G. Läröv.-Adj., Göteborg.
Lund, M. Handelsbokh., Stockholm.
Lundell, J. A. Docent, Upsala.
Lundgren, M. F. Lektor, Stockholm.
Lundholm, O. Hofqvartermäst., Stockholm.
Lundin, C. Literatör, Stockholm.
Lundstedt, B. W. Fil. D:r, Aman. Stockholm.
Lundström, C. J. Akad.-Bokhandl., Upsala.
Lundvull, Ad. Postkontrollör, Stockholm.
Lundwall, C. L. Assessor, Kristianstad.

Magnus, A. Grosshandlare, Göteborg.
Malm, T. W. Kanslisekret. Stockholm.
Mannheimer, O. Jur. Fil. Kand., Upsala.
Mathieson, R. M. Konsistorie-Notarie, Hernösand.
Malmö, H. allmänna läroverket.
Maurer, Konrad. Professor, München.
Meyer, Ernst. Fil. D:r, Stockholm.
Michäelson, K. G. Brukspatron, Schebo bruk.
Molander, A. Kontorschef, Stockholm.
Montan, E. W. Professor, Stockholm.
Montelius, G. O. A. Fil. D:r, Amanuens, Stockholm.
Månsson, L. f d. Riksdagsman, Tranemåla.
Möbius, Th. Professor, Kiel.
Mörner, J. O. Grefve, Kåreholm.
Mörsins Länbibliotek, Östersund.

Nattsén, A. L. Th. v. Kollega, Alingsås.
Naumann, Th. v. Häradshöfd., Stockholm.
Nerman, J. H. J. Borgmästare, Karlskrona.
Nielsen, Yngvar, Fil. D:r, Kristiania.
Nordenfalk, J. Frih., Riksgäldsfullmäktig, Stockholm.
Noreen, A. G. Docent, Upsala.
Norrby, C. e. o. Professor, Upsala.
Nyblom, C. R. Professor, Sällskapets Ordförande, Upsala.
Nyström, J. F. Docent, Upsala.

Odhnér, C. T. Professor, Lund.
Odhnér, H. Folkhögskoleförest. Lunnevad.

Ohlson, O. Folkskolelärare, Sättra, Sandviken.

Olbers, M. Kamrerare, Göteborg.
Olivcrona, S. R. D. K. Justitieråd, Stockholm.

Ossbahr, C. A. Amanuens, Stockholm.
Ozenstierna, B. Grefve, Jur. Stud. Upsala.

Palm, A. J. Th. v. Bibliotekarie, Lund.
Petersens, C. af. Docent, Lund.
Petre, J. W. Borgmästare, Gefle.
Petersson, C. E. Amats-Sekret., Karlskrona.
Pfannenstiel, E. Docent, Upsala.
Phragmén, L. Rektor, Örebro.
Piehl, K. F. Docent, Upsala.
Platen, C. B. E. v. Grefve, Öfverste-Kammarjunkare, Stockholm.
Platen, C. v. Jur. Stud., Upsala.
Platin, O. Civilingenjör, Göteborg.
Pontén, J. O. Med. o. Fil. D:r, Lektor. Strängnäs.
Printasköld, O. H. R. Kammarherre, Byråchef, Stockholm.

Quiding, A. Bokhandlare, Vexjö.
Quiding, N. Bokhandlare, Lund.

Rabenius, O. M. Th. Professor, Upsala.
Rancken, J. O. I. Lektor, Wasa.
Regnell, K. V. Kamrerare, Helsingfors.
Rettig, J. Konsul, Gefle.
Risberg, J. B. Fil. Kand., Falun.
Roos, V. Bokförläggare, Upsala.
Rosell, A. Fil. D:r, Domprost, Göteborg.
Rosén, J. Redaktör, Stockholm.
Rosen, N. v. Grefve, Förste Hofmarskalk, Stockholm.
Rothoff, J. G. Borgmästare, Umeå.
Rubenson, L. E. Jur. Stud., Upsala.
Rundberg, A. R. Tullkontrollör, Mellerud.
Rundgren, G. Folkhögskolelärare, St. Tuna.
Rådberg, K. F. Lektor, Venersborg.
Rääf, L. R. Kammarjunkare, Buhlsjö.

Sahlin, C. Y. Professor, Upsala.
Sandels, L. G. Generallöjtn., Stockholm.
Santesson, G. H. Fil. D:r, Stockholm.
Sandegren, M. Fil. Kand., Upsala.
Sandströmer, C. Jur. Stud., Upsala.
Schauman, Aug. Fil. Mag., Helsingfors.
Schéele, F. A. v. Docent, Upsala.
Schéele, K. H. G. v. Biskop, Visby.
Schlegel, B. Literatör, Stockholm.
Schlyter, G. R. Lektor, Karlskrona.
Schröder, A. v. Häradshöfd., Gefle.
Schultén, H. af. Frih., Mag., Helsingfors.
Schwartz, E. Fil. D:r, Stockholm.
Schuerin, H. H. v. Frih., Docent, Lund.

Schück, H. Docent, Upsala.
Schützerkrantz, J. W. Revisor, Stockholm.
Schöning, G. Konsular-Agent, Söderhamn.
Sellberg, N. J. Med. D:r, Gefle.
Selggren, J. f. d. Rektor, Gefle.
Selgmann, Jos. & C:n. Bokförläggare, Stockholm.
Settervall, N. v. Häradsbörd., Stockholm.
Silfverstolpe, C. G. U. Kammarherre, Stockholm.
Silfverskiöld, N. Friherre, Stockholm.
Sjöbeck, P. Biblioteks-Amanuens, Lund.
Skara, Stiftsbiblioteket.
Skarstedt, C. W. Professor, Lund.
Smerling, G. W. Hofrättsnot., Stockholm
Smith, J. J. Länsnotarie, Jönköping.
Smith, L. O:son. Grosshandl. Stockholm.
Stenbeck, C. W. Grosshandlare, Gefle.
Stenbeck, J. F. Grosshandlare, Gefle.
Stenberg, C. Häradsbörding, Örebro.
Stennordh, J. H. W. Fil. o. Teol. D:r, f. d. Lektor, Linköping.
Stierncrona, D. E. Friherre, Stjernarp.
Stjernstedt, A. Friherre, Fil. D:r, Kammarherre, Kockenhus.
Stockholm, H. Realläroverket.
Strassburg, Kaiserliche Universitäts- und Landes-Bibliothek.
Sträle, G. H. Brukspatron, Rörstrand.
Sundelin, R. e. o. Professor, Upsala.
Sundén, D. A. Lektor, Vesterås.
Sundén, J. M. e. o. Professor, Upsala.
Sundström, C. J. Lektor, Göteborg.
Sundsvall, Låse- och Schacksällskapet.
Sundvallson, A. Jur. Fil. Kand., Upsala.
Swahn, C. Lektor, Stockholm.
Swartz, C. Fabrikör, Norrköping.
Swedbom, P. J. F. W. Fil. D:r, Sekret., Stockholm.
Swedborg, J. Lektor, Venersborg.
Swedelius, A. E. Öfverste, Mariefred.
Swedelius, W. E. Professor, Upsala.
Svenska Akademien, 20 ex.
Svensson, J. Bokhandlare, Helsingborg.
Sydow, C. A. v. Kyrkoherde, Sunnersberg.
Söderwall, K. F. Akad.-Adj., Lund.

Tumm, F. A. Docent, Upsala.
Taube, C. B. Frih. Arkivarie, Stockholm.
Tegnér, Elof. Bibliotekarie, Lund.
Tegnér, Esaias. Professor, Lund.
Telander, E. Verkmästare, Lindholmen.
Tersmeden, E. B. Auditör, Örebro.
Thestrup, G. Rådm., Audit., Landskrona.
Thorburn, R. Grosshandl., Uddevalla.
Thorssell, E. B. T. Sjökapten, Stockholm.
Thyselius, E. Bibliot.-Aman., Stockholm.
Thurgren, J. A. Jur. D:r, v. Häradsbörding, Stockholm.

Tigerschiöld, H. E. c. o. Hofrättsnotarie, Lind, Askersund.
Tigerstedt, R. Med. o. Fil. D:r, Stockholm.
Torin, K. J. L. Läröv.-Adj., Skara.
Trana, E. A. Fil. D:r, v. Häradsbörding.
Tullstorp, G. L. Antiq.-Bokhandl., Lund.

Uddenberg, E. v. Häradsbörding, Generalkonsul, Stockholm.
Uggfus, C. G. af. Friherre, Jur. Stud. Upsala.
Ullman, Hj. Kassör, Stockholm.
Unge, G. U. Öfverstelöjtnant, Gefle.
Upsala, Estetiska Föreningen.
Upsala, Norrlands Nation
Upsala, Studentkåren.
Upsala, Uplands Nation.

Wachtmeister, F. Grefve, Christineholm.
Wachtmeister, Hans Hansson. Grefve, Kanslisekreterare, Stockholm.
Wærn, Cecilia. Fröken, Göteborg.
Wahlberg, C. G. Biblioteksamanuens, Stockholm.
Wahlstedt, E. M. A. Läröv.-Adj., Gefle.
Wahlund, C. W. Docent, Upsala.
Wahlund, J. Borgmästare, Östhammar.
Wallberg, A. Fabrikör, Halmstad.
Wallberg, I. Godsegare, Halmstad.
Wallensteen, J. A. Kammarrättsråd, Stockholm.
Wannberg, D. E. Kontraktsprost, Tegneby.
Warburg, K. J. Fil. D:r, Bibliotekarie, Göteborg.
Warburg, S. E. Generalkonsul, Göteborg.
Vasenius, G. V. Fil. D:r, Docent, Helsingfors.
Wedberg, J. O. Justitieråd, Stockholm.
Venersborg, H. allmänna läroverket.
Wennerström, C. Handlande, Östersund.
Wennström, Henr. Fru, Söderhamn.
Werner, K. F. Kamrerare, Stockholm.
Westblad, L. E. Häradsbörd., Upsala.
Vestervik, H. allmänna läroverket.
Vexjö, H. allmänna läroverket.
Whibley, C. M. A., London.
Vickberg, R. M. Lektor, Vestervik.
Widmark, P. F. Herr, Walla.
Wieselgren, H. O. Bibliotekarie, Stockholm.
Wieselgren, P. S. Fil. D:r, Generaldirektör, Stockholm.
Wigert, G. S. v. Kollega, Örnsköldsvik.
Vikström, K. A. Boktryckeri-Föreståndare, Helsingfors.
Wikner, P. Professor, Kristiania.
Wisén, Th. Professor, Lund.
Vising, J. Lektor, Lund.
Vougt, C. F. Jur. Stud., Upsala.

Wrangel, H. Grefve, Andr. Sekret Stockh.
Wählin, L. Biblioteksamanuens, Lund.

Zachau, A. P. Grosshandl., Uddevalla.
Zachrisson, M. Landsekr., Venersborg.
Zethelius, Fr. Amanuens, Stockholm.
Zetterströmska Biblioteket, Östersund.

Åberg, G. A., Fil Stud., Helsingfors.
Åkerblom, Fr. Fil D:r, Göteborg.

Åkerhjelm, G. F. Friherre, Jur. Stud. Lund.

Åkermark, J. W. Fil. Stud., Upsala.

Åstrand, J. O. G. Fil Kand., Upsala.

Ödberg, J. F. Rektor, Skara.

Ödman, S. Öfverläkare, Lund.

Öhrling, K. G. Z. Landskanslist, Östersund.

Öman, V. E. Fil. D:r, Örebro.

Örebro, Karolinska läroverket.

SKRIFTER UTGIFNA AF SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPET

SAMLAREN

TIDSKRIFT

UTGIFVEN AF SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPETS ARBETSUTSKOTT

SJÄTTE ÅRGÅNGEN 1885

ANDRA HÄFTET

—*—

Innehåll:

Bref från Leopold till J. Axelsson Lindblom	Af <i>E. Lewenhaupt.</i>
Medeltidsstudier	Af <i>H. Schück.</i>
Smärre meddelanden	Af <i>H. Hernlund.</i>
Henricus Tidemanni: Goda råd	Af <i>G. E. Klemming.</i>
Kort Extract etc.	Af <i>G. E. Klemming.</i>
Genmäle	Af <i>K. Warburg.</i>
Svar	Af <i>H. Hernlund.</i>
Svensk literaturhistorisk bibliografi 1884	Af <i>E. H. Lind.</i>

UPSALA 1886
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
EDV. BERLING.

Af Svenska Literatursällskapet utgifna skrifter:

1880—81.

Sammlaren, Tidskrift: I, 1. Pris i bokh. 3 kr.

” ” I, 2. ” ” ” 2 ”

Dagboks-Anteckningar af J. G. Oxenstjerna: I. Pris i bokh. 2 kr.

Ur en Antecknares samlingar: sidd. 1—64.

1881—82.

Sammlaren, Tidskrift: II, 1. Pris i bokh. 2 kr.

” ” II, 2. ” ” ” 1 ” 50 öre.

Dagboks-Anteckningar af J. G. Oxenstjerna: II. Pris i bokh. 3 kr.

En Svensk Ordeskötsel af Samuel Columbus. ” ” ” 2 ”

Ur en Antecknares samlingar: sidd. 65—192.

1882—83.

Sammlaren, Tidskrift: III. Pris i bokh. 2 kr.

Ur en Antecknares samlingar (slutet). Ej i bokhandeln.

Skrifter af C. G. Tessin: I och II. Pris i bokh. 2 kr. 50 öre.

1883—84.

Sammlaren, Tidskrift: IV, 1. Pris i bokh. 2 kr.

” ” IV, 2. ” ” ” 2 ” 50 öre.

G. Benzelstjernas Censorsjournal: I. Pris i bokh. 2 kr.

1500- och 1600-talens Visböcker: I. Harald Oluffsons Visbok. 1 h.

Pris i bokh. 1 kr. 25 öre.

1884—85.

Sammlaren, Tidskrift: V. Ej i bokhandeln.

G. Benzelstjernas Censorsjournal: II. Pris i bokh. 2 kr.

” ” III. ” ” ” 1 ”

1500- och 1600-talens Visböcker:

I. Harald Oluffsons Visbok: 2 h. Pris i bokh. 1 kr. 25 öre.

II. Bröms Gyllenmärs Visbok: 1 h. ” ” ” 2 ”

1885—86.

Samlaren, Tidskrift: VI, 1. Pris i bokh. 2 kr.

” ” VI, 2. ” ” ” ”
1500- och 1600-talens Visböcker: II. Bröms Gyllenmärs Visbok 2 h.
Pris i bokh. 1 kr. 75 öre.

Samlade Dramer af J. Messenius: 1 h.

Bref rörande Nya skolans historia: 1 h.

Publikationerna för 1886, hvilka *alla* utkomma innevarande höst i *en* sändning (enär Sällskapet beslutit, att dess arbetsår för framtiden skall sammanfalla med kalenderåret), komma att utgöras af:

Samlaren VII.

Samlade Dramer af J. Messenius: återstoden af texten.

Bref rörande Nya skolans historia: 2 h.

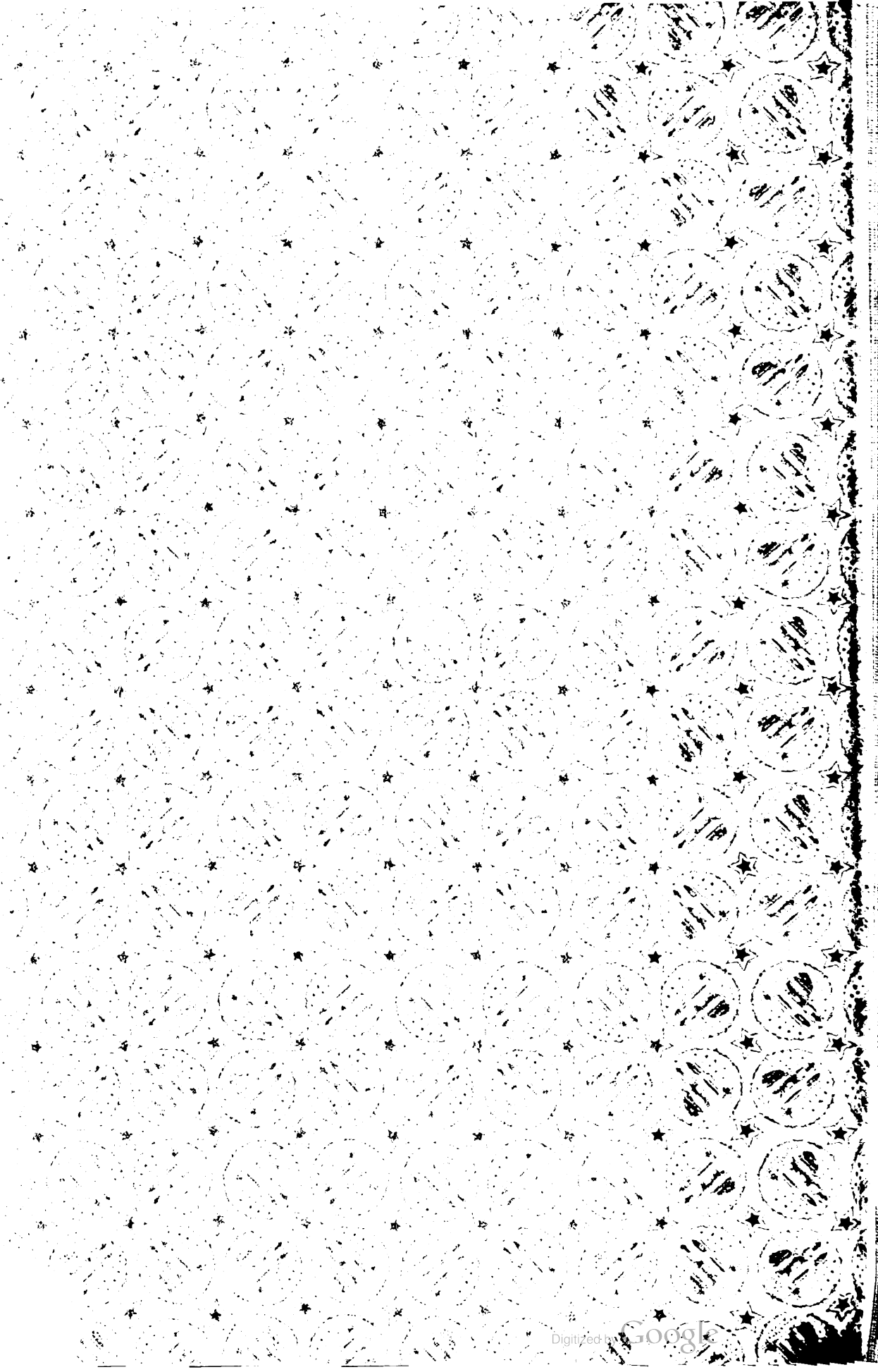
15- och 1600-talens Visböcker: II. Bröms Gyllenmärs Visbok, 3 h.
(slutet).

För angelägenheter rörande tidskriften samt sällskapets öfriga publikationer hänvände man sig till Sällskapets sekreterare Biblioteks-Amanuensen Grefve Eugène Lewenhaupt, Upsala.

Upsala i Maj 1886.

Svenska Literatursällskapets Arbetsutskott.

Obs.! Samlaren III och V äro fullständigt utkomna, hvardera i ett häfte.

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA

3 0112 111043334